

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ÖZET KİTABI/ABSTRACT

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ
KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI
SEMPOZYUMU**

**25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and
TURKISH PERIOD EXCAVATIONS and RESEARCH in ART
HISTORY**

14-16 EKİM/OCTOBER KONYA 2021

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER FAKÜLTESİ
SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ÖZET KİTABI/ABSTRACTS

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAşTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

SEMPOZYUM ÖZET KİTABI

**“25. ULUSLARARASI ORTAÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAşTIRMALARI SEMPOZYUMU 14-16 EKİM 2021”**

Yayına Hazırlayanlar
Öğr. Gör. Dr. Ahmet YAVUZYILMAZ
Arş. Gör. Cahit KARAKÖK

İletişim Adresi: Necmettin Erbakan Üni. Sosyal ve Beşeri Bilimler Fak.
Sanat Tarihi Bölümü Köyçeğiz Kampüsü Meram/KONYA
Tel : 0332 325 20 57/4306
e-mail: uotk@erbakan.edu.tr
uotk25@gmail.com

PALET YAYINLARI
ISBN: 978-625-7675-49-9

Baskı: Dizgi Ofset Matbaacılık

Birinci Basım: EKİM 2021

Bidiri özetleri yazarların adlarına göre alfabetik sıra ile yerleştirilmiştir. Çoklu çalışmalarda sıralama, başvuru metnindeki ilk isme göre yapılmıştır. Özetlerin sorumluluğu yazar/lara aittir.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

SEMPOZYUM BAŞKANI/HEAD OF SYMPOSIUM

Prof. Dr. Ahmet ÇAYCI

SEMPOZYUM ONUR KURULU/SYMPOSIUM HONOR COMMITTEE

Vahdettin ÖZKAN (Konya Valisi)

Uğur İbrahim ALTAY (Konya Büyükşehir Belediye Başkanı)

Prof. Dr. Cem ZORLU Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörü)

Ahmet PEKYATIRMACI (Selçuklu Belediye Başkanı)

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU/ ORGANIZING COMMITTEE OF SYMPOSIUM

Prof. Dr. Ahmet ÇAYCI

Doç. Dr. Erkan AYĞÖR

Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya ŞİMŞİR

Dr. Öğr. Üyesi İlker Mete MİMİROĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Hacer KARA

Dr. Öğr. Üyesi Armağan GÜLEÇ KORUMAZ (Konya Mimarlar Odası
Başkanı)

Öğr. Gör. Dr. Ahmet YAVUZYILMAZ

Arş. Gör. Cahit KARAKÖK

SEMPOZYUM YÜRÜTME/BİLİM KURULU/SCIENTIFIC COMMITTEE OF SYMPOSIUM

Prof. Dr. Abdüsselam ULUÇAM

Prof. Dr. Abdülhamit TÜFEKÇİOĞLU

Prof. Dr. Ahmet ÇAYCI

Prof. Dr. Ahmet Ali BAYHAN

Prof. Dr. Ali BAŞ

Prof. Dr. Ali Osman UYSAL

Prof. Dr. ASNU BİLBAN YALÇIN

Prof. Dr. Ayşe AYDIN

Prof. Dr. Ayşe ÇAYLAK TÜRKER

Prof. Dr. Ayşıl TÜKEL YAVUZ

Prof. Dr. Bedia Yelda UÇKAN

Prof. Dr. Bozkurt ERSOY

Prof. Dr. Candan ÜLKÜ

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Prof. Dr. Dmitriy VASİLYEV
Prof. Dr. Engin AKYÜREK
Prof. Dr. Engin BEKSAÇ
Prof. Dr. Erdal ESER
Prof. Dr. Fahriye BAYRAM
Prof. Dr. Gülgün KÖROĞLU
Prof. Dr. Hakkı ÖNKAL
Prof. Dr. Haldun ÖZKAN
Prof. Dr. Halit AL
Prof. Dr. Harun RER
Prof. Dr. Haşım KARPUZ
Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŐ
Prof. Dr. İnci KUYULU ERSOY
Prof. Dr. İsmail AYTAÇ
Prof. Dr. Kadir PEKTAŞ
Prof. Dr. Kasım İNCE
Prof. Dr. Kenan BİLİCİ
Prof. Dr. Machiel KİEL
Prof. Dr. Mehmet ÖZKARCI
Prof. Dr. Mehmet YAVUZ
Prof. Dr. Minako Mizuno YAMANLAR
Prof. Dr. Nermin şAMAN DOĞAN
Prof. Dr. Nilay ORAĞAN
Prof. Dr. Osman ERAVşAR
Prof. Dr. Osman KUNDURACI
Prof. Dr. Ömür BAKIRER
Prof. Dr. Hüseyin Rahmi NAL
Prof. Dr. Remzi DURAN
Prof. Dr. Sacit PEKAK
Prof. Dr. Sedat BAYRAKAL
Prof. Dr. Scott REDFORD
Prof. Dr. Selçuk MÜLAYİM
Prof. Dr. Sema DOĞAN
Prof. Dr. Sultan Murat TOPÇU
Prof. Dr. Stephen P. BLAKE
Prof. Dr. şakir ÇAKMAK

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Prof. Dr. Yaşar ÇORUHLU
Prof. Dr. Yıldray ÖZBEK
Prof. Dr. Zeliha DEMİREL GÖKALP
Prof. Dr. Zeynep MERCANGÖZ
Doç Dr. Androudis PASCHALİS
Doç Dr. Ayşe BUDAK
Doç Dr. Meryem ACARA ESER
Doç Dr. Shahriar HASSANZADEH

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

SUNUŞ

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Ve Beşeri Bilimler Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü olarak 25. Uluslararası Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumunun ev sahipliğini yapmanın heyecanını ve sevincini yaşıyoruz.

İlk olarak Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünün önderliğinde 1977 yılında gerçekleşen toplantılarımızda, 25. sempozyum ile çeyrek asrı tamamlamış oluyoruz. Bizlerin ve gelecek kuşakların ileride aynı hassasiyetle kültürümüzü, sanat eserlerimizi tanıtacak çalışmalara imza atacakları umudunu taşıyoruz.

Sempozyumda ortaçağın taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları ağırlıkta olmak üzere; kazı, yüzey araştırması, müze araştırması, mitoloji, ikonografi, arkeometri ve koruma çalışmaları gibi çok çeşitli konular yer almaktadır. Yurt içi ve yurt dışından 45 farklı üniversiteden 120 katılımcı tarafından 100 adet bildiri sunulacaktır. Böylece alanında uzman hocalarımızı, araştırmacıları ve öğrencileri aynı ortamda buluşturmanın mutluluğunu duymaktayız.

Bu sempozyumun düzenlenmesinde başta Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörlüğümüz olmak üzere Selçuklu Belediyesi ve Konya Mimarlar Odasına verdikleri destekten dolayı teşekkür ediyoruz.

Sempozyum Düzenleme Kurulu

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

İÇİNDEKİLER

ÖZET KİTABI/ABSTRACTS	3
İÇİNDEKİLER.....	9
Osmanlı Batılılaşmasının Giresun-Piraziz’e Yansımaları: Tiralizade Konaklarının Cephe Tasarımı	18
Gevale Kalesi Sarnıç Mimarisi	21
Keykubadiye Sarayı’nın Kuşları.....	24
Gelibolu Yarımadasında Metrûk Osmanlı Yerleşimleri.....	26
Anadolu Selçuklu Mimarisinde Günümüze Gelemeyen Bazı Geometrik Süslemeler.....	29
Kütahya’da Geç Osmanlı Dönemi Tren İstasyonları.....	31
Develi Çataloluk Köyü Mezarlığı ve Mezar Taşları.....	34
Kayseri Koramaz Vadisinde Bulunan Ticari ve Zirai Mekanlar	37
Muş Esenlik Köyü’nde Bulunan Kulleteyn (Havuzlu Mescit)	39
Balıkesir’de Bir Orta Çağ Savunma Yapısı: Poimanenon Kalesi	42
Orta Çağ Anadolu Medreselerinde Eyvanın Mekan Tasarımındaki Rolü.....	45
19. Yüzyıl Ayvalık Mimarisinin Karakteristik Bir Ögesi, Kapılar: Mimari Kimliği Kapıdan Bakmak.....	48
Korozyon Bilimin Arkeolojik Eserlerin Anlaşılmasına Katkısı.....	50

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Arkeolojik Buluntulara Göre (6–8. YY.) Avarlarda ve Eski Türklerde Tarak	52
Trabzon’daki Kilise ve Şapellerde Görülen Pantokrator İsa ve Meryem-Çocuk İsa Tasvirleri	54
İngiliz Sanatçı William Henry Bartlett’in Gözünden 19. Yüzyıl İstanbul’unun Mimari ve Toplumsal Düzen İlişkisi Bağlamında Çözümlemesi	56
Batı Anadolu’daki Sarnıç Yapıları İçerisinde Yer Alan Isparta Sarnıçlarının Mimarisi Üzerine Bir Değerlendirme.....	59
Rusya’da “Timur Kültü”nün Yeniden Yaratılışı ve M.M. Gerasimov	62
Ktouts/Ktuc Manastırı Saint Jean Baptiste Kilisesi’nin İç Mekan Plastik Süslemeleri Üzerine Bir Değerlendirme	64
İnce Kazıma-Halka Bezemeli Bizans Seramiklerine	67
Kadıkalesi/Anaia’dan Örnekler	67
Osmanlı Kentinde Kamu Sitesinin Oluşumu: Sakız Adası Örneği	70
Hadrianoupolis Antik Kenti Erken Bizans Dönemi Sütun Başlıkları	72
Konya Gevale Kalesi Kazılarında Bulunan Temrenlerin Deney ve Analizleri.....	74
Yeni Bulgular Işığında Bursa Güngörmez Mescidi.....	76
Mardin Kalesi 2020 Yılı Arkeolojik Kazı Çalışmaları.....	78

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

14. Yüzyılın Gizli Kalmış Mücellidi Şeref'in İmzalı Cildi ve Desen Analizi.....	80
Grec 74 El Yazmasındaki Anastasis Sahneleri	82
Amasya Burmalı Minare Cami'nin Yapısal ve Mimari Değerlendirmesi.....	84
Urla YarımadasındaYeni bulunmuş İki Hamam ve Bir Çeşme Yapısı Hakkında Değerlendirmeler	87
Konya Alaaddin Tepesi II. Kılıçarslan Sarayı Sur Duvarlarının Restorasyon Çalışmalarında Jeofizik Yöntemlerin Kullanılması.....	89
Taşrada Geç Dönem Osmanlı Hükümet Konaklarına Yeni Bir Örnek: Kuruçay (İlç) Hükümet Konağı	92
Tokat'taki Türk Dönemine Ait Dini Yapılarda Renkli Taş İşçiliği.....	96
Hıdiv İsmail Paşa Döneminde Kahire'de Sanat ve Mimarlık Ortamı	99
18. Yüzyıldan Günümüze Danimarka Seramik ve Porselenleri.....	102
Ani Örenyeri Cam Buluntuları (2020-2021)	105
Arkeolojik Kazı Alanlarında Sürekliliğin/Süreksizliğin Koruma Üzerindeki Etkileri: Edirne Yeni Saray Kazısı Örneği.....	108
Ayşe Mina Esen Koleksiyonu İslami Dönem Pişmiş Toprak Kandilleri.....	110

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Türk Tasavvuf Düşünce Sisteminde Eski Türk İnançlarının İzleri: Antropomorfik, Zoomorfik ve Kozmolojik Ruh Dönüşümleri.....	112
İstanbul'dan Birkaç Figürlü Çeşme Örneği.....	115
Çukurova'yı Orta Anadolu'ya Bağlayan Kuzey Kervanyolu Üzerindeki Kervansaray ve Köprüler	119
Gevale Kalesi Kazılarında Bulunan Sırsız Kalıp Kabartma Seramikler	121
Aksaray II. Kılıçarslan Hamamı Kazısı (2013).....	123
Konya İzzet Koyunoğlu Şehir Müzesi'ndeki Geç Osmanlı Dönemi Hristiyan Liturjik Eserleri	126
Amasya'nın Gümüş Kasabasında 19. Yüzyıldan Kalma Bir Kilise (Maden Camii).....	129
Diyarbakır İçkale Artuklu Sarayı Kazısı	133
Harput İç Kale Kazılarında Bulunan Pişmiş Toprak Kandil ve Şamdanlar	137
Malaya Pereşepina'dan Bir Grup Takı Üzerine.....	139
İkonografik Tasvirlerin En Gizemli Öyküsü, Hristiyan Sanatında Münecimler	141
Beçin Kazısı 2019-2020 Yılı Çalışmaları.....	144
Bitlis Kalesi Kazısı 2020 Yılı Çalışmaları.....	146
Müze Nesnelerinin Sergilenme ve Depolanmasında Doğru Malzeme Seçimi;	148
Güvenli Plastikler, Kumaşlar, Kâğıtlar ve Yapıştırıcılar.	148

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Konya’da Yeni Tespit Edilen Selçuklu Dönemine Ait Bir Seramik Fırını.....	150
Osman Hamdi Bey’in Mezarı ve Üzerindeki Mezar Taşları.....	154
Tire Müzesi Ortaçağ Dönemi Bronz Yüzükleri Üzerine Tarihlendirme Önerileri	157
Ani Örenyeri Kazısı 2020-2021 Yılı Çalışmaları	160
Ortaçağ Türk Mimarisinde Vergi Kitabeleri.....	162
Kubadabad Şehri Banliyösündeki Yapılar	165
Özbekistan ve Kırgızistan’da Keşfedilen Karahanlı Dönemi Yapıları.....	168
Bizans Dönemi Marjinal Psalterion El Yazmalarında Davut Peygamberin İsa Peygamber Hakkındaki Kehanetleri.....	171
2020 Yılı Kalehisar Yüzey Araştırmasında Elde Edilen Yeni Bulgular	174
Bir Anadolu Selçuklu Savunma Yapısı Alanya Kızıl Kule: Devşirme Malzemeleri ve Geçirdiği Onarımları	177
Gökyüzü Yeryüzü İlişkisi Bağlamında, Çift Başlı Baltaya Yönelik Bir Yorum Denemesi.....	180
Edirne Üç Şerefeli Cami Hünkâr Mahfili Üzerine Bir Değerlendirme.....	182
Mevlana Türbesi’nin 2021 yılı Restorasyon Çalışmaları ve Çinilerinin Yeniden Değiştirilmesi.....	185

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

İngiliz Ruhu Neogotik Mimari: Liverpool St. Luke Kilisesi Üzerinden Bir Değerlendirme	186
Geç Antikçağ Kanon Tablolu Süryani Resimli El Yazmalarında Teolojik Arka Plan	189
Aksaray II. Kılıçarslan Hamamı 2. Kısım Kazısı ve Restorasyonu	192
Alanya İç Kalesinde Selçuklu Dönemi İmar Çalışması Hakkında Bir Değerlendirme	193
Mengücekoğulları Beyliği Döneminden İki Türbe: Kemah Mengücek Gazi Türbesi ve Divrigi Sitte Melik Türbesi, Malzeme Özellikleri	195
Haydarpaşa Mektebi Tıbbiye-i Şahane'nin Tarihsel Süreçte Kullanımı ve Binada Yapılan Son Dönem Restorasyon Çalışmaları	198
Balkanlarda Bir Osmanlı Kışlasının Günümüze Ulaşan Cephanelik Binası: Manastır Cephaneliği.....	201
Anadolu Selçuklu Ahşap Sanatının Kaynakları Hakkında İleri Sürülen Bazı Görüşler Hakkında Notlar	204
Sinop Balatlar Kilisesi 18–20.Yüzyıl Hristiyan Mezar Buluntuları	207
Güzelyurt ve Gülağaç Çevresindeki Bezirhaneler	209
Evliya Çelebi'de İstanbul Esnafı	211
2018-2020 Yılları Arasında Yürütülen Yalova/Altınova Yüzey Araştırmasının Değerlendirmesi	212
Manisa Selendi'de Su Mimarisi: Çeşmeler	214

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

I.Ulusal Mimarlık Akımının Taşrada İzleri: Kayseri Demiryolu İstasyonu Lojman Binalarında Mekânsal Tasarım ve Tipoloji	217
Sinop-Balatlar Kilisesi Kazısı Geç Osmanlı Dönemi Mezar Buluntusu Cam Bilezikler.....	221
Ayasuluk Tepesi ve St. Jean Anıtı Kazısında Yeni Gözlemler	224
Sivas Seccadeleri.....	226
Toledo- Bab el- Mardum Cami Üzerine Bir Değerlendirme.....	229
Osmanlı Tılsım Mühürleri ve İçerikleri Üzerine Bir Araştırma	232
2020 Yılı Kayseri Kızıl Köşk Kazısı.....	234
Yozgat Çayıralan İlçesi Yukarıyahyasaray Köyü Köy Odaları.....	238
İstanbul Arkeoloji Müzelerinde Bulunan İslami Dönem Kabartma-Ajur Teknikli Sürahi ve Süzgeç Örnekleri.....	240
Orta Çağ'da Anaia/Kadıkalesi'ndeki Sırlı Seramik-Cam Üretimi İlişkisi Üzerine Bir Yorum	243
Tokat'ta Restorasyonu Yapılan Bir Sivil Yapı Örneği: Pazar Hükümet Konağı.....	246
Seyîd Cemaleddîn Cami Süslemelerinde Ejderha Motifleri Üzerine Bir İnceleme.....	248
Kadıkalesi Buluntuları Üzerinden Bizans Dokuma Üretimi Hakkında Bir Ön Görüş	250

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Soli Pompeiopolis Kazılarında Bulunan Geç Roma D Seraimikleri.....	253
Kapadokya Bölgesi Müzelerinde Bulunan Bizans Buhurdanları.....	255
Türk Taş Heykel Dikme Gelenegine Baglanan Kıpçak- Kuman Heykelleri	257
Konya Cami Ve Mescitlerinde Yeni Bulunan Alçı Mihraplar Ve Bayındır Örneği	260
Bilinmeyen Bir Selçuklu Mihrabı: Müftü Abdullah Efendi Mescidi'ndeki Mihrap.....	262
Bir Orta Çağ Kazısından Mimari Koruma Deneyimleri	264
Fransız Basını “Le Petit Journal’in” Gözüyle Osmanlı İmgesi İllüstrasyonları	267

**25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE
SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU**

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Osmanlı Batılılaşmasının Giresun-Piraziz’e Yansımaları: Tiralizade Konaklarının Cephe Tasarımı

Reflections Of Ottoman Westernization On Giresun-Piraziz: Facade Design Of Tiralizade Mansions

Ahmet Ali BAYHAN*-Gülferi Akın ERTEK**-Özgül Yıldırım GÜNEŞ***

ÖZET

Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyılda başta askeri alanda olmak üzere birçok alanı iyileştirmek amacıyla batıyla olan bağlantısını kuvvetlendirmiş ve modernleşme yoluna gitmiştir. Batılılaşma çabalarıyla ve Avrupa’daki uygulamalara dayanarak devletin her mekanizmasını revize etmeye çalışmıştır. Bu çerçevede Batılılaşma çabalarının sanatsal tezahürü de XVIII. yüzyıldan itibaren görülmeye başlamıştır. Mimaride, batılı üsluplar öncelikle başkent İstanbul’da bir müddet sonra da taşrada inşa edilen dini, sivil ve askeri yapı gruplarında etkisini göstermiştir.

XVIII. yüzyılda inşa edilen farklı yapı gruplarında öncelikle Avrupa ülkelerinde hâkim olan Rokoko ile Barok üslupların süsleme detaylarında ve cephe tasarımlarında etkileri görülmektedir. XIX. yüzyıl sonlarında ise Ampir, Neoklasisizm gibi batılı birçok üslup etkisiyle ya da doğulu (Oryantalizm) birçok etki ya tek başına veya bir arada Eklektik biçimde çoğunlukla gayrimüslim ya da yabancı mimarlar aracılığıyla mimaride yerlerini almıştır.

Geleneksel cephe tasarımlarında inşa edilen konaklar haricinde cepheleri batılı üsluplarla şekillendirilen konak örneklerine ise hemen her şehirde rastlamak mümkündür. Bu yapıların banileri şehrin ileri gelen varlıklı aileleri olmuştur. Dönemin yeniliklerini takip eden ve inşa ettirdikleri yapıları prestij unsuru olarak da öne çıkarmak isteyen bu ailelerden biri de şüphesiz XIX. yüzyılda

*Prof. Dr., Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Ordu, e-mail: bayhanahmetali@hotmail.com.

**Arş. Gör., Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Batı Sanatı ve Çağdaş Sanatlar Anabilim Dalı, Ordu, e-mail: gulferiakın@odu.edu.tr

***Arş. Gör., Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ordu, e-mail: ozgulyildirim@odu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Karadeniz’e asayışı sağlamak üzere yerleştirilen Tirali Ailesi’dir. II. Mahmut döneminde ayanlık payesine layık görülen bu geniş ailenin Giresun’un Piraziz İlçesi’nde inşa ettirdiği konaklarda da batılı üsluplara özgü düzenlemelerin yer aldığı açıkça görülebilmektedir.

Bu bağlamda bir taşra şehri olan Giresun’un Piraziz İlçesi’nde Tirali Ailesi’nin inşa ettirdiği konaklarda, XIX. yüzyıl itibari ile batılı etki ile cephe yüzeylerinde kendini gösteren süsleme ve tasarım öğelerinin incelenmesi çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Karadeniz’deki sahil yerleşiminde varlıklı ailelere ait tespit edilen konaklar üzerine yapılan bu çalışmayla geç Osmanlı dönemi mimarisine yeni örnekler kazandırılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Batılılaşma, Konak, Tirali, Cephe, Tasarım.

ABSTRACT

In the XVIIIth century, the Ottoman Empire strengthened its connection with the West in order to improve many fields, especially the military field, and went on the path of modernization. The Empire tried to revise every mechanism of the state based on Westernization efforts and practices in Europe. In this context, the artistic manifestation of Westernization efforts began to be seen from the XVIIIth century. In architecture, the western styles first showed their influence on the religious, civil, and military building groups built in the capital, Istanbul, and after a while in the countryside.

In the different building groups constructed in the 18th century, the effects of the Rococo and Baroque styles, which were dominant in European countries, are seen in the ornamental details and facade designs. At the end of the XIXth century, many western influences as Imperial, Neoclassicism, or many eastern (Orientalism) influences took their place in architecture either alone or together in an Eclectic manner, mostly by non-Muslim or foreign architects.

Apart from the mansions built with traditional facade designs, it is possible to come across mansions whose facades are shaped with western styles in almost every city. The patrons of these structures were the prominent wealthy families of the city. One of these families, who followed the innovations of the period and wanted to highlight the buildings they had constructed as a factor of prestige, is undoubtedly the Tirali Family, which was settled to maintain order in the Black Sea in the XIXth century. It can be clearly seen that the mansions built in the Piraziz district of Giresun by this extended family, who were deemed

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

worthy of the rank of notables in the reign of Mahmut II, also had arrangements specific to western styles.

In this context, the subject of our study is to examine the ornamentation and design elements that manifest themselves on the facade surfaces with the western influence as of the XIXth century in the mansions built by the Tirali Family in the provincial city Piraziz, a district of Giresun. With this study on mansions belonging to wealthy families in the coastal settlement of the Black Sea, new examples will be brought on the late Ottoman period architecture.

Key words: Westernization, Mansion, Tirali, Facade, Design.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Gevale Kalesi Sarnıç Mimarisi

Gevale Castle Cistern Architecture

Ahmet ÇAYCI* -Ahmet YAVUZYILMAZ**

ÖZET

Konya'nın Selçuklu İlçesi, Saray Mahallesi sınırları dâhilinde bulunan Gevale Kalesi Konya şehir merkezinin 10 km. batısında, 1675 m. yüksekliğindeki dağın zirvesinde yer almaktadır. Geçmişi Helenistik döneme kadar geriye giden Gevale Kalesi, Konya kentinin savunmasında kilit rol oynayan volkanik dağların zirvesindeki iki kaleden birisiydi. İmarı büyük oranda Bizans döneminde tamamlanmış, Anadolu Selçuklu döneminde yenilenerek kale içine saray ve şikarhane gibi önemli yapılar inşa edilmişti. Bir yandan sultanlar için eğlence ve av mekanı, diğer yandan da siyasi mahkumların tutulduğu bir yapılardan oluşmaktaydı. 2013-2020 yılları arasında başlayan kazı çalışmaları neticesinde küçük buluntuların yanı sıra işlevi tam olarak tespit edilemeyen mimari mekanlar, kaya oyma mekanlar ve mezarlar, hamamlar ile çok sayıda sarnıç tespit edilmiştir.

Yağmur sularını biriktirmek için genellikle toprak altında yapılan, yağmur, kar veya yer altı kaynaklarından elde edilen suları toplamak ve biriktirmek için yapılmış üzeri açık veya kapalı, duvarları Horosan harcıyla ya da çimentoyla sıvalı olan su depolarıdır. Sarnıç kelimesi, "küçük havuz" anlamındaki Arapça bir kelime olan şahrınc (sıhrıc- çoğulu- sahâric)'dan gelmektedir. İngilizce'de Cistern, Almanca'da Cisterne, Latince'de Impluvium, Fransızca'da Citerne, İran'da âb-anbâr, Azerbaycan'da Avdan, Anadolu'da ise sahrınc, sarnıç, su kuyusu olarak farklı şekillerde ifade edilmektedir.

Sarnıçların Anadolu'da bilinen örneği, MÖ.III. bin yılına ait Karataş-Semayük kazılarında ortaya çıkarılmıştır. Anadolu'da Türk öncesi ve sonrası dönemde görülen sarnıçlar, halkın su ihtiyacının karşılanmasının yanı sıra kale yada kentin işgali sırasında su sıkıntısını gidermek için inşa edilmişlerdir. Bu bağlamda

* Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üni., Sosyal ve Beşeri Bilimler Fak., Sanat Tarihi Bölümü, Konya, e-mail: ahmetcayci@gmail.com

** Öğr. Gör. Dr., Necmettin Erbakan Üni., Sosyal ve Beşeri Bilimler Fak., Sanat Tarihi Bölümü, Konya, e-mail: ahmet_yavuziyilmaz@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Konya ve çevresinde yapılan kazı ve araştırmalarda çok sayıda sarnıç ve su kuyusunun yapıldığı tespit edilmiştir.

Bu bildiride Gevale Kalesinde 2013 yılından itibaren yapılan kazılar neticesinde ortaya çıkartılmış sarnıçlar plan, mimari, yapım tekniği ve malzeme özellikleri açısından değerlendirilerek Türk su mimarisi içerisindeki yeri ve önemi hakkında bilgiler verilecektir.

Anahtar Kelime: Gevale Kalesi, Sarnıç, Su Mimarisi, Konya

ABSTRACT

Gevale Castle, located within the borders of Saray Mahallesi, Selçuklu District of Konya, is located 10 km west of Konya city center, on the summit of the 1675 m high mountain. Gevale Castle, whose history goes back to the Hellenistic period, was one of the two castles on the summit of the volcanic mountains that played a key role in the defense of the city of Konya. Its reconstruction was largely completed in the Byzantine period, and it was renovated during the Anatolian Seljuk period and important structures such as palaces and shikarhane were built inside the castle. On the one hand, it consisted of a place of entertainment and hunting for the sultans, and on the other hand, a building where political prisoners were kept. As a result

of the excavations that started between 2013-2020, in addition to small finds, architectural spaces, rock-carved spaces and tombs, baths and many cisterns were identified, as well as small finds.

They are open or closed water tanks, the walls of which are plastered with Horosan mortar or cement, to collect and accumulate the water obtained from rain, snow or underground sources, generally built under the ground to collect rain water. The word cistern comes from the Arabic word **şahrîc** (**sîhrîc**-plural **sahâric**), meaning "small pool". It is expressed in different ways as Cistern in English, Cisterne in German, Impluvium in Latin, Citerne in French, âb-anbâr in Iran, Avdan in Azerbaijan and sahrînc cistern, water well in Anatolia.

The known example of cisterns in Anatolia was unearthed in the Karataş-Semayük excavations dated to the III millennium BC. The cisterns, which were seen in Anatolia in the pre- and post-Turkish period, were built to meet the water needs of the people, as well as to relieve the water shortage during the occupation of the castle or the city. In this context, it has been determined that many cisterns and water wells were built in the excavations and researches carried out in and around Konya.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

In this paper, the cisterns unearthed as a result of excavations in Gevale Castle since 2013 will be evaluated in terms of plan, architecture, construction technique and material properties, and information will be given about their place and importance in Turkish water architecture.

Keywords: Gevale Castle, Cistern, Water Architecture, Konya

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Keykubadiye Sarayı'nın Kuşları

Birds Of Keykubadiye Palace

Ali BAŞ* -Remzi DURAN** -Şükrü DURSUN*** -Necla DURSUN****

ÖZET

Anadolu Selçuklu döneminin önemli şehirlerinden biri olan Kayseri'deki Keykubadiye Sarayı'nda yer alan mevcut iki yapı çevresinde, korumaya yönelik projelerin hazırlanması amacıyla 2014 yılında Prof. Dr. Ali Baş'ın bilimsel danışmanlığında sondaj çalışması gerçekleştirilmiştir. Saray, 2015 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne yapılan başvuru sonrasında, Bakanlar Kurulu Kararıyla Prof. Dr. Ali Baş başkanlığında yürütülen daimi kazı statüsüne kavuşmuş ve bu tarihten itibaren kazı çalışmalarına başlanmıştır. Sondaj ve 2015-2019 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında, başta çini ve seramik olmak üzere hemen her türde ve farklı özellikte taşınabilir kültür varlığı ile karşılaşmıştır. Bu buluntular arasında insan, hayvan ve fantastik yaratık tasvirli figürlü çini ve seramikler de yer almaktadır. Figürlü çinilerdeki süslemelerde sır altı ve lüster, seramiklerde ise sır altı ve kazıma teknikleri kullanılmıştır. Figürlerden bazıları ünik özellikler gösterirken, bazıları da dönemin diğer eserleriyle benzerlik içerisindedir. Bu çalışmada, yukarıda bahsedilen süreç içerisinde ele geçen çini ve seramiklerde kanatlı olarak tasvir edilen tüm figürler değerlendirilmiştir. İncelenen örneklerin bir bölümü çift başlı kartal ve fantastik yaratıklar olup, diğerleri doğada var olan kuşları içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Keykubadiye, çini, seramik, kuş, figür.

* Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, abas@selcuk.edu.tr

** Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, duranremzi@gmail.com

*** Dr.Öğr.Üyesi, Kayseri Üniv., Mustafa Çıkrıkçıoğlu MYO., El Sanatları Böl., sukrudursun@gmail.com

**** Doç. Dr., Erciyes Üniv., Güzel Sanatlar Fak., Geleneksel Türk Sanatları Böl., necladursun@erciyes.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ABSTRACT

In 2014, drilling was carried out under the scientific consultancy of Prof. Dr. Ali Baş in order to prepare projects for conservation around the two existing structures in Keykubadiye Palace in Kayseri, one of the important cities of the Anatolian Seljuk period. After the application to the Ministry of Culture and Tourism, General Directorate of Cultural Heritage and Museums in 2015, the Palace gained permanent excavation status under the chairmanship of Prof. Dr. Ali Baş by the Decision of the Council of Ministers and excavations have started since then. In the drilling and excavations carried out between 2015 and 2019, portable cultural presence of almost all types and different characteristics, especially tile and ceramics, was encountered. These finds include figure-shaped tiles and ceramics depicting humans, animals and fantastic creatures. Glaze and luster techniques were used in the decorations in the figure tiles and under-glaze and scraping techniques were used in ceramics. Some of the figures show unique features, while others are similar to other works of the period. In this study, all figures depicted as winged in tiles and ceramics captured in the mentioned process were evaluated. Some of the specimens examined are double-headed eagles and fantastical creatures, while others include birds that exist in nature.

Keywords: Keykubadiye, Tile, Ceramic, Bird, Figure.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Gelibolu Yarımadasında Metrûk Osmanlı Yerleşimleri

The Deserted Ottoman Settlements On The Gelibolu Peninsula

Ali Osman UYSAL*

ÖZET

Kuzeyden Korudağı ve Kuşkonak Dağı silsilesiyle sınırlanan Gelibolu yarımadasına müslüman Türklerin yerleşmeye başlamaları 14. yüzyılın başlarına rastlar. Buna karşılık yarımadaadaki asıl kalıcı Türk iskânı, Gazi Süleyman Paşa'nın fetihleriyle başlamıştır. Yarımadaanın en büyük yerleşimi statüsündeki Gelibolu şehri, fethi izleyen yıllarda bir sancak ve sancak merkezi olmuştur. 16. yüzyılda Cezâyir-i Bahr-i Sefid Eyâleti'ne bağlanmıştır. 1865 yılında Gelibolu sancağı Edirne eyâletine bağlanır. H.1293 /M.1876 tarihli Edirne Sahnâmesi'ne göre, sancağın kazaları Gelibolu, Keşan, Enez (inöz), Gümölcine ve Şarköy idi. 20. yüzyılın başlarında ise, sancağın içinde Gelibolu'dan başka Eceabad, Keşan, Mürefte ve Şarköy bulunuyordu. Bu yıllarda sancakta, 9 nahiye, 160 köy ve 99.900 kadar nüfus vardı.

Cumhuriyetin ilk yıllarında il yapılan Gelibolu'nun ilçeleri İpsala, Keşan, Şarköy, Enez ve Eceabat'tan ibaretti. Bu idari yapı 1926 yılında değiştirilerek Gelibolu Çanakkale iline bağlı bir ilçeye dönüştürülmüştür. Bugünkü haliyle Gelibolu ilçesi yarımadaanın tümünü kapsamaktadır.

Gelibolu yarımadasında 14. Yüzyıl ortalarından itibaren gerçekleşen iskan sürecinde; özellikle Karasi sahasından Türkler buraya göç ettirilerek, kuzeydeki Kuru dağlarından güney uca kadar birçok köy kurulmuştur. Gelibolu ve Maydos başta olmak üzere mevcut Bizans şehirleri ve bazı Bizans köyleri de varlıklarını sürdürmüşlerdir. Arşiv belgeleri ve arkeolojik kalıntılar, 14. yüzyıl ortalarından 20 yüzyıla kadar yarımadaanın iskan tarihini izlemeyi kolaylaştırmaktadır. Bu uzun süreç içerisinde ihtiyaca göre bazen yeni köyler oluşturulmuş; bazen de köyler küçülerek yok olmuşlar, ya da terk edilmişlerdir. Yarımadaadaki bazı köyler ise cumhuriyet döneminde terk edilerek metruk hale gelmişlerdir. Günümüzde halen kalıntıları görülebilen Yenışehir (Burhan), Eski Cumalı, Keçili, Bahşıköy ve Büyük Behramlı köyleri bunlar arasında ilk dikkati çekenlerdir. Bu köylerin bazılarının cami, hamam ve çeşme gibi yapılarının

* Prof. Dr., ÇOM Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, aouysal@comu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

harabeleri mevcuttur. Mezarlıklar ise tarihin yazılı tanıkları olarak hâlâ göze çarpmaktadırlar. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izniyle 2005-2017 yılları arasında yaptığımız yüzey araştırmasında yarımadadaki bu metruk yerleşimler de incelenmiştir. Bildirimizde, Osmanlı arkeolojisi açısından önem taşıyan bu kırsal yerleşimlerin, konumu, yerleşim düzeni, binaları ve diğer maddi kültür unsurları üzerinde durulmaktadır.

ABSTRACT

It was at the beginning of the 14th century that Muslim Turks began to settle on the Gelibolu Peninsula, which is bordered by the northern Mountains of Koru and Kuşkonak. However, the true permanent Turkish settlement in the peninsula began with the conquests of Gazi Süleyman Pasha. The town of Gelibolu, which was the largest settlement on the peninsula, became the sandjak and a center of sandjak in the years following the conquest.

In the 16th century, it was connected to the Cezâyir-i Bahr-i Sefid Province. In 1865, Gelibolu sanjak was attached to Edirne province. According to the Edirne Yearbook dated 1293 H./ 1876 AC., the counties of the sanjak were Gelibolu, Keşan, Enez (inöz), Gümülcine and Şarköy.

At the beginning of the 20th century, there were Eceabat, Keşan, Mürefte and Şarköy besides Gelibolu within the sanjak. In these years, there were 9 sub-districts, 160 villages and a population of 99.900 in the sanjak.

The districts of Gelibolu, which was made a province in the first years of the Republic, consisted of Ipsala, Keşan, Şarköy, Enez and Eceabat. This administrative structure was changed in 1926 and Gallipoli was transformed into a district of Çanakkale province. In its current form, the town of Gallipoli covers the entire peninsula.

During the settlement process that took place in the Gelibolu peninsula since the middle of the 14th century; Turks, especially from the Karasi region, were migrated here, and many villages were established from the Koru mountains in the north to the south end. Existing Byzantine cities such as Gallipoli and Maydos and some Byzantine villages also survived. Archival documents and archaeological remains make it easy to trace the settlement history of the peninsula from the mid-14th century to the 20th century. In this long process, sometimes new villages were created according to the needs; sometimes the villages got smaller and disappeared or were abandoned. Some villages on the peninsula were abandoned during the republican period and became deserted.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

The villages of Yenişehir (Burhan), Eski Cumalı, Keçili, Bahşıky and Büyük Behramlı, whose ruins can still be seen today, are the first to attract attention. Some of these villages have ruins of structures such as mosques, baths and fountains. On the other hand, the Cemeteries still stand out as written witnesses to history. These deserted settlements on the peninsula were also examined during the survey we carried out between 2005 and 2017 with the authorization of the Ministry of Culture and Tourism. This article focuses on the location, layout, buildings, and other material cultural elements of these rural settlements, which are important to Ottoman archeology.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anadolu Selçuklu Mimarisinde Günümüze Gelemeyen Bazı Geometrik Süslemeler

Some Geometric Ornaments Failing To Survive Till Today in Anatolian Seljuk Architecture

Alper ALTIN*

ÖZET

Fitri bir özellik olan estetik ve sanat duygusu ile insanlar, önce kendisini sonra çevresini ve yaşadığı yeri güzelleştirme kaygısı gütmüşlerdir. Bundan dolayı çeşitli amaçlar için kullandıkları mimari yapılarını dört duvar halinde bırakmamış gerek mimari düzeni ile gerekse yüzeylerini bezeyerek güzelleştirme çabası içinde olmuşlardır. Mimari eserlerin kıyafeti olarak tahayyül edilen süslemeler yapılarla bütünleşmiş, hatta kimi zaman yapının önüne bile geçmiştir. Mimari anıtlar bazen doğanın yıkıcı gücüyle bazen de insan eliyle günümüze gelememiştir. Bu yıkımlarda hem yapılar hem de süslemeler kaybolmuşlardır. Bugün için yıkılan ve yok olanları geri getirme gibi bir şansımız olmasa da bazı tarihi veriler ışığında bunların nasıl bir yapıda olduğunu planlarını ve süsleme programlarını belirlemek mümkün olmaktadır. Çalışmamız kapsamında çeşitli sebeplerle günümüze gelemeyen Anadolu Selçuklu mimarisindeki geometrik bezeme modelleri ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Bunlardan bazıları özgün yerinden koparılarak yapının belirli bölümlerinde kalıntı halinde sergilemekte, bazıları ise eski fotoğraflarda görülebilmektedir. Selçuklu yapılarındaki kalıntı halinde günümüze gelen geometrik süsleme programı gözden geçirilecek, önceki dönemlerde araştırmacıların çektikleri eski fotoğraflar kontrol edilecek ve bugünkü durumu ile karşılaştırılıp yok olanlar tespitleri sağlanacaktır. Tespit edilen modellerin çizimleri yapılarak Anadolu Selçuklu geometrik süslemelerinde benzerlerinin olup olmadığı belirtilecektir. Yitik olan modeller eklenerek Anadolu Selçuklu mimarisinde geometrik süsleme kataloğuna katkı sağlanacaktır.

*Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: alperaltin@nevsehir.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anahtar Kelimeler: Selçuklu Mimarisi, Mimari Süsleme, Geometrik Süsleme, Geometrik Model

ABSTRACT

With the sense of aesthetics and art, which is an innate feature, people first sought to beautify themselves, then their surroundings and the place where they live. For this reason, they didn't build their architectural structures, which they used for various purposes, as four walls, and they tried to beautify them both with their architectural order and by adorning their surfaces. The decorations, which are like the clothes of the architectural works, had integrated with the buildings and sometimes even had got ahead of the building. Architectural monuments hadn't survived, sometimes with the destructive power of nature and sometimes with the human hand. Both structures and decorations were lost in these demolitions. Although we do not have a chance to bring back the demolished and annihilated ones today, it is possible to determine the plans and decoration programs of these in the light of some historical data. Within the scope of our study, geometric decoration models in Anatolian Seljuk architecture, which could not survive due to various reasons, will be tried to be revealed. Some of these are torn from their original places and exhibited as remains in certain parts of the building, and some of them can be seen in old photographs. The remaining geometric ornament program that has survived in Seljuk buildings will be examined, old photographs taken by researchers in previous periods will be checked, and those that have disappeared will be determined by comparing them with their current situation. Drawings of the determined models will be made and it will be stated whether there are similar ones in Anatolian Seljuk geometric ornaments. By adding lost models, a contribution will be made to the geometric ornament catalog in Anatolian Seljuk architecture.

Keywords: Seljuks Architecture, Architecture Ornament, Geometric Ornament, Geometric Model

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Kütahya’da Geç Osmanlı Dönemi Tren İstasyonları

Late Ottoman Period Train Stations in Kütahya

Anıl GÖKTAŞ*

ÖZET

18. yüzyılda İngiltere’de ortaya çıkarak kısa bir sürede tüm Avrupa’ya yayılan Sanayi Devrimiyle birlikte yeni buluşlar ve araştırmalar artmış, buhar gücüyle çalışan makineler icat edilmiştir. Sanayi Devrimiyle birlikte gelişen endüstrileşme sonucunda gereksinim duyulan hammadde ihtiyacını karşılamak ve hammaddeyi hızlı, güvenli ve ekonomik bir şekilde üretim tesislerine getirebilmek için yeni alternatif yollar aranmaya başlanmıştır. Bu arayışların sonucunda 19. yüzyılın ilk yarısında İngiltere’de ilk demiryolları inşa edilmiştir. Demiryolu yapımı İngiltere’den başlayarak hızlı bir şekilde tüm Avrupa’ya ve Amerika’ya daha sonra da Osmanlı topraklarına yayılmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Devleti’nde inşa edilen demiryolları, genel olarak, verilen imtiyazlar doğrultusunda yabancı şirketler tarafından yapılmıştır. Osmanlı Devleti’nin içinde bulunduğu kötü ekonomik koşullar demiryolu yapımı için yabancı şirketlere verilen imtiyazlara da yansımıştır. Bu doğrultuda yapılan hatlar genellikle geniş hinterlanda sahip limanlarla verimli tarım arazilerini birbirine bağlamıştır. Bu bağlamda yapılan demiryolları Osmanlı Devleti’nin planladığı şekilde değil yabancı şirketlerin çıkarları doğrultusunda birbirinden bağımsız ve bağlantısız olarak inşa edilmiştir. Büyük imtiyazların verildiği demiryollarının yapımı için Batılı devletler diplomatik mücadelede bulunmuşlardır. Bu çalışmada Kütahya il sınırları içerisinde bulunan Osmanlı Dönemi’nde inşa edilen tren istasyonu binaları incelenmiştir. Ele alınan Alayunt İstasyon Binası, Sabuncupınar İstasyon Binası ve Dumlupınar İstasyon Binası geç dönem Osmanlı mimarlığında inşa edilen istasyon binalarının dikkate değer örneklerini oluşturmaktadır. İncelenen yapılar genel olarak plan kurgusu ve mekân anlayışı, yapı malzemesi ve tekniği, yapı elemanları ve süsleme özellikleri açısından benzer özellik göstermektedir. Tip proje olarak inşa edilen tren istasyonu binaları genellikle iki katlı ve dikdörtgen planlıdır. İstasyon binalarında kullanılan yapı malzemeleri genellikle taş, tuğla ve ahşaptır.

*Uzman, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü,
e-mail: agoktas171@posta.pau.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Yapıların ahşap iskeletli örtü sistemleri beşik veya kırma çatılı olup üzerleri Marsilya tipi kiremitle kaplıdır. Süsleme unsurlarının az olduğu yapılar sade ve basit şekilde ele alınmıştır. İnşa edildikleri bölgenin zamanla çekim merkezi haline geldiği görülen tren istasyonu binaları, plan kurgusu ve mekân özellikleri, yapı malzemesi ve tekniği, yapı elemanları ve süsleme özellikleri açısından incelenmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan yapılar Anadolu'daki benzer örneklerle karşılaştırılarak Sanat Tarihi içindeki yeri ve önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kütahya, Demiryolu, İstasyon Binası, Mimari, Sanat Tarihi

ABSTRACT

With the Industrial Revolution, which emerged in England in the 18th century and spread all over Europe in a short time, new inventions and researches increased and steam powered machines were invented. As a result of the industrialization that developed with the Industrial Revolution, new alternative ways began to be sought in order to meet the need for raw materials and to bring the raw material to the production facilities in a fast, safe and economical way. As a result of these searches, the first railways were built in England in the first half of the 19th century. Starting from England, railway construction quickly spread to all of Europe and America, and then to the Ottoman lands. The railways built in the Ottoman Empire in the second half of the 19th century were generally built by foreign companies in line with the privileges given. The bad economic conditions of the Ottoman Empire were also reflected in the concessions given to foreign companies for railway construction. Lines built in this direction generally connected ports with wide hinterland and fertile agricultural lands. The railways built in this context were not built as planned by the Ottoman Empire, but in line with the interests of foreign companies. Western states engaged in diplomatic struggle for the construction of railways, where great concessions were granted. In this study, the train station buildings built during the Ottoman Period, located within the provincial borders of Kütahya, were examined. In this context, Alayunt Station Building, Sabuncupınar Station Building and Dumlupınar Station Building are remarkable examples of station buildings built in late Ottoman architecture. The examined structures generally show similar features in terms of plan setup and space understanding, building materials and techniques, building elements and ornamental features. Train station buildings built as a type project are generally

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

two-storey and rectangular in plan. The building materials used in station buildings are usually stone, brick and wood. The wooden framed cover systems of the buildings are cradle or hipped roofs and they are covered with Marseille type tiles. The buildings with few ornamental elements are handled in a plain and simple way. The train station buildings, which have turned into a center of attraction over time, have been examined in terms of plan setup and space features, building materials and techniques, building elements and decoration features. The structures discussed within the scope of the study were compared with similar examples in Anatolia and their place and importance in Art History were emphasized.

Keywords: Kütahya, Railway, Station Building, Architectural, History of Art

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Develi Çataloluk Köyü Mezarlığı ve Mezar Taşları

Develi Çataloluk Village Cemetery And Gravestones

Aslı Sağıroğlu ARSLAN*

ÖZET

Mezarlar ve mezar taşları, toplumların; tapu niteliği taşıyan, varlıklarını kanıtlayan, taşınabilir kültür varlıklarının başında gelmektedir. Ancak taşınabilir kültür varlıkları oldukları için insanlar tarafından en çok tahrip edilen, yerleri değiştirilebilen ve hatta yok edilen; tarihi eserler arasında en önde gelenlerindendir. Ayrıca mezarlar ve mezar taşları, doğa koşulları karşısında da (özellikle hava koşulları vb.) çok ciddi bozulmalara uğramaktadırlar.

Orta Asya Türk Medeniyetlerinden Göktürkler ve Uygurların, balbal, taş nine, taş baba, menhir ve damgalı taş dikme gibi mezar taşı geleneğini kullandıkları bilinmektedir. Türklerin bu mezar taşı yapma geleneğini İslam kültürüne nasıl uyarladıkları ve Anadolu Türk İslam coğrafyasına nasıl taşıdıklarını ise tarihi süreç içinde maddi unsurlarda kendisini göstermektedir. Türklerin Orta Asya kültüründeki inanç ve geleneklerinin, Kayseri İli Develi İlçesi'ndeki Çataloluk Köyü Mezarlığı'nda bulunan Türkmen aşiretlerine ait, bu kültürü devam ettirdikleri, köydeki mezar ve mezar taşlarından anlaşılmaktadır.

Mezarlık, Kayseri'nin Develi İlçesine bağlı 42 km uzaklıkta bulunan Çataloluk Köyü yer almaktadır. Çataloluk mezarlığındaki mezar taşları üzerinde kitabe bulunanlar göz önüne alındığında Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'ne kadar tarihlendirilebilirler. Yöre taşından yapılan mezarlar, tipolojik olarak menhir tarzında, sanduka tipli mezarlar, toprak mezarlar, çerçevesiz mezarlar ve şahideli mezarlar olmak üzere toplam beş tipte karşılaşılır. Bunlardan en dikkat çekici mezarlar, Orta Asya geleneğini devam ettiren; menhir formundaki mezarlardır. Bu mezar taşlarının üzerinde özellikle Salur, Baysungur gibi Türkmen aşiretlerine ait kazıma tekniği ile işlenmiş damgalar bulunmaktadır. Mezar taşları 700 yıllık olduğu bilinen, tescilli yapılan Karaağacın etrafında yer almaktadır. Bu ağacın gövdesinde de iki adet mezar taşı bulunmaktadır.

Bu bildirinin amacı; bu kültür varlıkları örneklerinden Anadolu'daki ilginç bir grubunun belgelenmesi ve Türk sanat tarihi camiasına tanıtılmasıdır.

*Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Kayseri, e-mail: asagioglu@erciyes.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Kayseri'nin Develi İlçesi'nde Çataloluk Köyü mezarlığında yer alan Türk Dönemine ait mezar ve mezar taşları örnekleri bu bildirinin konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mezar taşı, Develi Çataloluk, Orta Asya, Damga, Türkmen, Aşiret

ABSTRACT

Graves and gravestone; are movable cultural assets that are the title deeds of societies and prove their existence. Since gravestones are movable cultural assets, they are one of the leading historical artifacts that have been destroyed, relocated, or even destroyed by people. In addition, tombs and gravestones are subject to severe deterioration in the face of natural conditions (especially weather conditions, etc.).

It is known that the Göktürks and Uyghurs from Central Asian Turkish Civilizations used the gravestone tradition such as balbal, stone grandmother, stone father, menhir, and stamped stone erection. How the Turks adapted this tradition of making gravestones to Islamic culture and how they carried it to the Anatolian Turkish-Islamic geography shows itself in material elements in the historical process. It is understood from the village's graves and gravestones that the Turks' beliefs and traditions in the Central Asian culture, belonging to the Turkmen tribes in the Çataloluk Village Cemetery in the Develi District of Kayseri Province, continued this culture.

The cemetery is located in Çataloluk Village, 42 km away from the Develi district of Kayseri. Considering the inscriptions on the gravestones in the Çataloluk cemetery, they can be dated to the Anatolian Seljuk and Ottoman Periods. Gravestone made of local stone are typologically encountered in five types: menhir style, cist graves, earthen graves, framed graves, and graves with witnesses. The most remarkable graves among these are the ones that continue the Central Asian tradition; graves in the form of menhir. On these gravestones, there are stamps of Turkmen tribes such as Salur and Baysungur, processed with scraping technique. The gravestones are located around the registered Karaağaç, which is known to be 700 years old. In addition, there are two gravestones on the trunk of this tree.

This statement's purpose is to document an exciting group of cultural assets in Anatolia and their introduction to the Turkish art history community. The samples of grave and gravestones belonging to the Turkish Period in the

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

cemetery of ataloluk Village in Develi District of Kayseri constitute the subject of this paper.

Keywords: Gravestone, Develi ataloluk, Central Asia, Stamp, Turkmen, Tribe

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Kayseri Koramaz Vadisinde Bulunan Ticari ve Zirai Mekanlar

Commercial And Agricultural Locations Found in Kayseri Koramaz Valley

Ayşe BUDAK*

ÖZET

Kayseri’de bulunan ve yaklaşık 12km.’lik bir alanı kapsayan Koramaz Vadisi’nin çevresinde yedi köy yerleşimi bulunmaktadır. 2020 yılında Unesco Dünya Mirası Geçici Listesi’ne dahil edilen vadiye bulunan köyler Bağpınar, Vekse, Turan, Ağırnas, Küçük Bürüngüz, Subaşı, Büyük Bürüngüz’dür. Yamaç yerleşimleri şeklinde biçimlenen ve geleneksel konut mimarisi ile öne çıkan bu köylerde, ticari ve zirai faaliyetlerin karşılandığı yapılar da vardır. Geleneksel taş işçiliği ile şekillenmiş mimaride, halkın doğrudan inşa faaliyetlerine katılımda bulunduğu bir anlayış söz konusudur. Koramaz Vadisi’ndeki köylerde bulunan ve Halk Mimarisi olarak da adlandırılabilen bu mimari gelenekle inşa edilmiş ticari ve zirai yapılar; Ağırnas’ta iki bezirhane ve iki değirmen, Bağpınar’da iki değirmen ve bir seten, Turan’da bir bezirhane ve bir değirmen, Vekse’de bulunan bir değirmenle, Büyük Aydos ve Küçük Aydos mevkilerinden bulunan iki kireç ocağıdır. Bu köylerin tümünde seten adı verilen yapıların ve bu setenlere ait taşların kalıntılarına da rastlanmaktadır. Bu köylerin tümünde bulunan bir yapı türü de bacalı güvercinliklerdir. Güvercinlikler, etlerini yemek için güvercinlerin beslendiği yer olmalarının yanında hem de tarım alanlarında yaygın olarak kullanılan gübrelerin biriktirilmesi için inşa olunan yapılardır.

Bu çalışmada; halkın ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik doğrudan inşa edilmiş değirmen ve seten yapılarının yanı sıra, vadi dışına ticareti yapılan yağ, kireç ve gübre üretimi mekanları olan bezirhane, kireç ocağı ve güvercinliklerin tanıtılması hedeflenmektedir. Bu mekanların halk mimarisi içindeki yerinin belirlenmesinin yanında, inşa teknikleri ve özelliklerinin ortaya konulması hedeflenmekte ve vadi dışındaki örneklerle kıyaslanması sonucu bölgesel özelliklerinin neler olduğu üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Halk Mimarisi, Kırsal Mimari, Koramaz Vadisi

* Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: aysebudak@nevsehir.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ABSTRACT

Seven village settlements are located around the Korkmaz Valley, which covers an area of just about 12km. in Kayseri. The villages in the valley that were included in the Unesco World Heritage Tentative List in 2020 are Bağpınar, Vekse, Turan, Ağırnas, Kk Bürüngüz, Subaşı, Büyük Bürüngüz. There are also buildings where commercial and agricultural activities are carried out in these villages, which are shaped in the style of a hillside settlement and stand out with their traditional residential architecture. In architecture shaped by traditional stonemasonry, there is an intelligence in which the public directly participates in the construction activities. Commercial and agricultural buildings built with this architectural tradition, which can also be called Folk Architecture, sited in the villages of Koramaz Valley; two bezirhanes and two mills in Ağırnas, two mills and a seten in Bağpınar, a bezirhane and a mill in Turan, a mill in Vekse and two lime quarries located in Büyük Aydos and Kk Aydos places. In all these villages, the ruins of structures called seten and the stones belonging to these setens also occur. Another type of building present in all these villages is the funnel dovecotes. Dovecotes are not only the place where pigeons are fed for their meat but also the construction built for the accumulation of fertilizers that are widely used in farming areas.

In this case, it is aimed to introduce the bezirhane, lime quarry, and dovecotes, which are oil, lime, and fertilizer production places are traded outside the valley, as well as the mills and seten structures built directly to meet the needs of the people. Besides determining the place of folk architecture of these places, it is reached out to reveal the constructions techniques and features and what are the regional features as a result of comparison with the examples outside the valley.

Key Words: Vernacular Architecture, Rural Architecture, Koramaz Valley

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Muş Esenlik Köyü'nde Bulunan Kulleteyn (Havuzlu Mescit)

Kulletayn (Mosque With Pool) Located in Muş Esenlik Village

Ayşe Denknalbant ÇOBANOĞLU*

ÖZET

Türkler'in Anadolu'ya yerleşme fetihleri 1040'lardan itibaren başlamış, Muş'un Malazgirt ovasında 1071'de elde edilen Malazgirt Zaferi ile de Doğu Anadolu Selçuklu hâkimiyetine girmiştir. Ahlatşahlar, Eyyubiler, Harezmşahlar ve Selçuklular'dan sonra, merkezi otoritenin zayıflaması ile İlhanlı valilerin yönetimde olduğu dönemde Muş Gazan Han'ının (1295-1304) idaresinde bulunmuştur. Siyasi açıdan oldukça hareketli geçen bu dönemde, Muş'un Bulanık ilçesi Esenlik (Şeyh Abri) Köyü'nden günümüze ulaşan yapılar, mimarisi ve süslemesi ile Ortaçağ Türk Mimarlığı içinde değerlendirilmesi gereken yapılar olarak dikkatimizi çekmektedir. Şeyh Abdülmelik'in ilim ve irfanıyla tanınarak Ortaçağ'dan itibaren önemli bir yerleşim merkezi olduğu anlaşılan bu köyde, günümüze ulaşan ilgi çekici yapılardan bir tanesi, Havuzlu Mescit ya da Havuz olarak tanıtılmış olan, bölgede ise Kulleteyn olarak adlandırılan yapıdır. Bildiride konu alınan Kulleteyn, köydeki cami ve türbe gibi yapılarla birlikte bir kompleks olarak değerlendirebileceğimiz, mimari açıdan ilginç ve az rastlanan bir örnektir. Yapıyla ilgili ilk bilgiler, burayı arazi çalışmaları sırasında tespit etmiş olan Prof. Dr. Rüçhan Arık ve ekibi tarafından elde edilip yayınlanmıştır. İsmi eski su ölçü birimi olan kullelden alan ve yaklaşık 200 lt. suya karşılık gelen havuzları ifade eden kulleteyn, burada işleviyle alakalı olarak yapıya ismini vermektedir. Dikdörtgen planlı yapı, ahşap direklerle taşınan ahşap bir üst örtüye sahipti. İstiridye kavsaralı bir mihrap nişi ve bunun yanındaki daha ufak bir nişten ibaret olan süslemesi, yapının ortasında yer alan ve doğal suyla beslenen havuzu, havuzun üzerini örten kırklangıç kubbesi yapının dikkat çeken mimari özellikleriydi. Yapı günümüzde yıkılmış olup, korunan alanında betonarme olarak yeni bir bina inşa edilmiştir. Eski yapıdan yalnızca mihrabın yanındaki niş ve ortadaki havuzu kalmıştır. Yapının

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü
Türk-İslam Sanatı Anabilim Dalı, e-mail: aysednb@istanbul.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

benzer birkaç örneği Muş Mollakent Köyü'nde, Şırnak Cizre'de ve Van Bahçesaray'da bulunmaktadır. Bildiride, Doğu Anadolu Bölgesi'nde görülen ve mimari olarak ender rastlanan bu yapı türünün tanıtılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Muş, Esenlik (Şeyh Abri) Köyü, Kulleteyn, Havuzlu Mescit.

ABSTRACT

The settling conquests of the Turks in Anatolia started from 1040, and with the Malazgirt Victory obtained in 1071 in Malazgirt plain, the Eastern Anatolia came under domination of Seljuks. After Ahlatshahs, Ayyubids, Harezmshahs and Seljuks, the central authority was weakened in 1243, while Ilkhanid governors were in the administration, Muş was governed by Gazan Khan (1295-1304). In this period, which was very active in terms of politics, the buildings from Muş Esenlik (Abri) Village, catches our attention as a structures to be evaluated within the architecture of Middle Ages Turkish Architecture. In this village, which was understood to have been an important settlement center since the Middle Ages by being known for the knowledge and wisdom of Sheikh Abdulmelik, one of the interesting structures that have survived to the present day is the building known as Masjid with Pool or Pool, and in the region called Kulletayn. Kulletayn, which is the subject of the paper, is an interesting and rare example from an architectural point of view, which we can consider as a complex together with structures such as mosques and tombs in the village. The first information about the building was obtained and published by Prof. Dr. Rüçhan Arık and his team, who identified it during field studies. The kulletayn, which takes its name from the old water measurement unit, the kulle, and expresses the pools corresponding to approximately 200 liters of water, gives the building its name in relation to its function here. The rectangular planned structure had a wooden top cover supported by wooden poles. The striking architectural features of the building were its decoration consisting of a niche with an oyster hood and a smaller niche next to it, the pool in the middle of the building fed by natural water, and the swallow dome (lantern ceiling) covering the pool. The building has been demolished today and a new building has been built in reinforced concrete in its protected area. Only the niche next to the mihrab and the pool in the middle remained from the old building. A few similar examples of the building can be found in Muş Mollakent Village, Şırnak Cizre

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

and Van Bahesaray. In this paper, it is aimed to introduce this type of building, which is seen in the Eastern Anatolia Region and is rare in terms of architecture.
Key Words: Muş, Esenlik (Sheikh Abri) Village, Kulletayn, Mosque with Pool.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Balıkesir’de Bir Orta Çağ Savunma Yapısı: Poimanenon Kalesi

A Medieval Defensive Structure in Balıkesir: Poimanenon Castle

Ayşegül AĞAN*-Işıl Polat PEKMEZCİ**

ÖZET

İnsanlık tarihi boyunca uygun coğrafyası, iklim koşulları ile çok sayıda uygarlığa ev sahipliği yapan Balıkesir ve çevresi, önemli antik dönem kentleri, bilinen yol güzergahları ile Batı Anadolu’da önemli bir konumdadır. Bölgede, askeri ve ticari amaçlı kullanılan yolların güvenliğini sağlamak ve yerleşim yerlerini korumak için yüzyıllar boyunca çok sayıda savunma yapısı inşa edilmiştir. Günümüzde Balıkesir ili Manyas ilçesine bağlı Soğuksu Mahallesi’nin yaklaşık 1 km güneyinde yer alan Poimanenon Kalesi de bu savunma yapılarından birisidir.

Kalenin kitabesi bulunmadığı için yapım yılına dair kesin bilgiye ulaşmak mümkün değildir. Ancak birçok araştırmacı kaleyi Bizans dönemine tarihlendirmektedir. Adımı kuzeyinde yer alan antik dönem yerleşimi, Poimanenon’dan aldığı düşünülmektedir. Poimanenon yerleşimi, Roma Dönemi ve Orta Çağ’da önemli olan Kyzikos (Kapıdağ Yarımadası) - Pergamon(Bergama) yol güzergahı üzerinde konumlanmaktadır. Türklerin bölgeye hakim olmasından sonra kalenin çevresindeki yerleşim genişlemiştir. Kalenin güneydoğusunda kalan tepede bulunan cami ve türbe kalıntıları buna işaret etmektedir.

Kale, Aretitis Limne (Manyas Gölü)’ne ve Tarsios (Kocaçay) Çayı ile Makestos (Susurluk) Çayı arasındaki ovalık alana hakim bir tepenin üzerine inşa edilmiştir. Arazinin topoğrafyasına göre şekillenen kale, kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Kale, 3 kare formunda kule ile bir kısım duvar kalıntısı ile günümüze ulaşmıştır. Yapının birçok yerinde duvar kalınlığını ve kuleleri tespit etmek mümkün değildir. Mevcut kalıntılar ve temel seviyesindeki

*Arş. Gör., İstanbul Teknik Üniversite, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, e-mail: agan17@itu.edu.tr

**Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Teknik Üniversite, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, e-mail: polatisil@itu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

duvarlar izlendiğinde kalenin düzenli bir plan şeması göstermediği anlaşılmaktadır.

Zaman içerisinde savunma aletleri ve ateşli silahların gelişmesi ile yüzyıllardır koruma/korunma amacıyla inşa edilen diğer savunma yapıları gibi Poimanenon Kalesi de işlevini kaybederek terk edilmiştir. Bütün olumsuz şartlara açık hale gelen kale; gerek doğanın yıkıcı etkisi gerek yapısal gerekse insan etmenli tahribatlar nedeniyle hızla bozulmaktadır.

Bu çalışma ile Poimanenon Kalesi'nin güncel durumu, mimari özellikleri, yapım tekniği ve malzeme özellikleri detaylı olarak incelenecektir. Mimari kalıntılara ait gözlemler, yapıdan alınan malzemeler üzerinde gerçekleştirilecek makroskopik gözlemler ve laboratuvar analizleri ile desteklenecektir. Bu çalışmaların ardından yapı kalıntılarının özgünlüğünü ve bütünlüğünü tamamen yitirmeden önce korunabilmesine yönelik müdahale önerileri geliştirilecektir.

Anahtar kelimeler: Balıkesir, Orta Çağ, Kale, Yapım tekniği ve malzeme, Koruma

ABSTRACT

Balıkesir and its surroundings, which hosted many civilizations with its suitable geography, climatic conditions throughout the history of humanity, has an important position in Western Anatolia with its important ancient cities and known road routes. Over the centuries, many defensive structures have been built in the region to ensure the safety of the roads used for military and commercial purposes and to protect the settlements. Poimanenon Castle, located approximately 1 km south of the Soğuksu Neighborhood of the Manyas district of Balıkesir, is one of these defensive structures.

As the castle does not have an inscription, it is not possible to reach exact information about the year of construction. However, many researchers date the castle to the Byzantine period. It is thought to have taken its name from the ancient settlement of Poimanenon located the north of the castle. The Poimanenon settlement is located on the Kyzikos (Kapıdağ Peninsula) - Pergamon (Bergama) road route, which was important in the Roman period and the Middle Ages. After the Turks dominated the region, the settlement area around the castle expanded. The remains of a mosque and tomb on the hill southeast of the castle indicate this.

The castle, which sighted Aretitis Limne (Manyas Lake) and the plain of between the Tarsios (Kocaçay) River and the Makestos (Susurluk) River, was

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

built on a dominant hill. According to the topography of the hill, the castle extends in the north-south direction. 3 square shaped towers and some wall parts can be observed on site. It is not possible to determine the wall thickness and place of towers in many parts of the structure. When the existing ruins and the walls at the ground level are followed, it is understood that the castle does not show a regular plan scheme.

With the development of defense tools and firearms, the Poimanenon Castle lost its function and was deserted like other defensive structures. The castle has become open to all unfavorable conditions and it is rapidly deteriorating due to the destructive effect of nature, structural problems and human-induced destructions.

With this study, the ruins of Poimanenon Castle will be examined in terms of architecture, construction technique, and materials. Observations of architectural remains will be supported by macroscopic observations and laboratory analyzes on material samples taken from the structure. After these studies, intervention proposal will be developed for the preservation of the building remains before they completely lose their originality and integrity.

Keywords: Balıkesir, Medieval, Castle, Construction technique and material, Conservation

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Orta Çağ Anadolu Medreselerinde Eyvanın Mekan Tasarımındaki Rolü

The Role of The Iwan in The Space Design of Middle Ages Anatolian Madrasas

Ayşenur DAĞ GÜRCAN*-C. Nakış KARAMAĞARALI **

ÖZET

İran, Orta Asya ve Mezopotamya’da kadim bir mekan elemanı olan eyvan anıtsal, fonksiyonel ve simgesel unsurları içinde barındırmaktadır. Türk mimarlığında da benimsenmiş olan eyvanlı yapı geleneği burada kendine özgü karakter kazanmıştır. İslamiyet’in kabulüyle medrese, cami, hankâh, hamam, saray, ribat gibi farklı yapı tiplerinde kullanılmakla birlikte bu yapılarda plan ve cephede belirleyici rol üstlenmiştir. Eyvanın plan tipolojisi ve mekan örgütlenmesinde tanımlayıcı olduğu medreseler aynı zamanda en fazla örneği de teşkil eden yapı grubudur. Medreseler Türk İslam mimarisinde eyvanın anıtsal olarak kullanıldığı ilk örnekler olup kökenleri hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler arasında sanat ve mimarlık tarihi camiasınca yaygın olanı; açık avlulu medreselerin Budist viharalarından kapalı avlulu medreselerin ise Horasan evlerinden geldiği görüşüdür. Viharalardaki avlu mekanını merkez alan dört yön kurgusu, horasan evlerindeki sofaya açılan eyvanlar medreselerdeki dört eyvanlı geleneğin öncüllerini oluşturmaktadır. Bu noktada eyvan, medreselere ilişkin köken araştırmalarında da konu edinilen önemli bir mekan elemanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırmada ise Anadolu coğrafyasında Orta Çağ sürecinde inşa edilmiş olan Anadolu Selçuklu, İlhanlı, Beylikler ve Erken Osmanlı dönemlerine ait medreseler konu edinilmiş olup bu dönem medreselerinde eyvanın mekan tasarımındaki rolü değerlendirilmiştir. Her döneme ait dörder örnek belirlenmiş olup 12 adet medrese yapısı incelenmiştir. Morfolojik analiz yöntemlerine başvurularak eyvanın süreç içerisinde geçirdiği değişimler irdelenmiştir. Bu noktada eyvanların sayısı, eyvan merkezi mekan ilişkisi (açık- kapalı avlu),

* Öğr. Gör., KTO Karatay Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Konya, e-mail: aysenur.dag@karatay.edu.tr

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara, e-mail: nakis@gazi.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

eyvan giriş ilişkisi, eyvanın kütlesel konumu, st örtüsü, bağlayıcı mekan olma özellikleri tartiőılmıőtır. Bu analizlerin yanında çalıőmayı özgün kılan bir diğer nokta incelenen örneklerin mekan dizim yöntemiyle analizlerinin yapılarak dönemler ve farklı eyvan kurguları arası karşılaştırmanın yapılmış olmasıdır.

Dönem, kullanım gibi deėiőkenler içerisinde eyvanlı medrese geleneği ve eyvanın mekan kurgusundaki yeri, belirleyici ve yön verici rolü mekan dizim yöntemi üzerinden sentaktik olarak analiz edilmiştir. Mekan dizim analiziyle ana, yan ve giriş eyvanlarının, açık/kapalı avlunun ve tüm mekansal sistemin görsel bütünleőme, bağlantısallık, ortalama derinlik değerlerine bakılmıőtır. Bu veriler ışığında ana eyvanın merkezi mekandan sonra bütünleőme değeri en yüksek mekan olduğu tespit edilmiş ve eyvanın avludan sonra ikincil öneme sahip mekan olduğu sayısal analizler ile desteklenmiőtir. Bunun yanında kapalı ve açık avlulu medreseler arasında da farklı değerler elde edilmiştir. Farklı eyvan kurgularına sahip medreseler üzerinden elde edilen analiz verilerinin sosyal okuması yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Anadolu Selçuklu, Erken Osmanlı, Eyvan, Medrese, Mekan Dizimi

ABSTRACT

The iwan, an ancient architectural form in Iran, Central Asia, and Mesopotamia, has monumental, functional, and symbolic. The tradition of building with an iwan, which has also been adopted in Turkish architecture, has gained its specific character in this architecture. With the acceptance of Islam, it was used in different building types such as madrasah, mosque, khanqah, hammam, palace, ribat, and at the same time played a decisive role in the plan and facade of these buildings. The madrasas, where the iwan is descriptive in plan typology and spatial organization, are the building group that constitutes the most examples. Madrasas are the first examples of the monumental use of the iwan in Turkish-Islamic architecture, and there are different opinions about their origins. Among these views, the most common in the history of art and architecture; is that the madrasahs with open courtyards come from the Buddhist viharas, and the madrasas with dome-covered courtyards come from the Khorasan houses. The four-way architectural fiction centred on the courtyard space in the viharas, and the iwans opening to the sofa in the Khorasan houses constitute the predecessors of the tradition with four iwans in the madrasas. At this point, the

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

iwan appears as an important architectural element, which is also the subject of the origin studies of the madrasas.

In this research, the madrasas belonging to the Anatolian Seljuk, Ilkhanid, Beyliks, and Early Ottoman periods, which were built in Anatolia in the Middle Ages were discussed and also the role of the iwan in the design of the space in the madrasas was evaluated. Four examples from each period were determined and 12 madrasas were analysed. The changes of the iwan in the period was examined through morphological analysis methods. At this point, the number of iwans, the relationship between the iwan and central space (open-dome covered courtyard), the iwan-entrance relationship, location in the mass of the iwan, iwans cover, and characteristics of being a connecting space are discussed. In addition to these analyses, another point that makes the study original is that the samples were analysed using the space syntax method, and a comparison was made between periods and different iwans uses.

In the context of the tradition of the madrasa with an iwan, iwan's place in the spatial fiction, its determining and guiding role within the variables such as the period and usage were analysed syntactically through the space syntax method. With the space syntax analysis, the visual integration, connectivity, and average depth values of the main, side and entrance iwans, the open/closed courtyard and the entire spatial system were examined. In the light of these data, it has been determined that the main iwan is the place with the highest integration value after the central space, and it is supported as quantities by this analysis that the iwan is the second place after the courtyard. In addition, different values were obtained between madrasas with dome covered and open courtyards. The social reading of the analysis data of the madrasas with different iwan fictions was made.

Keywords: Anatolian Seljuk, Early Ottoman, Iwan, Liwan, Madrasah, Space Syntax.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

19. Yüzyıl Ayvalık Mimarisinin Karakteristik Bir Ögesi, Kapılar: Mimari Kimliğe Kapıdan Bakmak

Doors, A Characteristic Element Of 19th Century Ayvalık Architecture: Evaluating Architectural Identity Through Doors

Berrin AKIN AKBÜBER *

ÖZET

19. yüzyıl Batı Anadolu coğrafyasının en önemli sanayi ve liman yerleşimlerden biri olan Ayvalık'ın günümüze ulaşan tarihi kent dokusu, önemli bir mimari mirasın taşıyıcısıdır. Zeytinyağı, sabun endüstrisi ve deniz ticareti gibi ekonomik faaliyetlere bağlı olarak şekillenen 19.yüzyıl bu kent dokusunda, konut, kilise okul, hastane, fabrika, atölye, depo, dükkân, kahvehane, gazino, otel, banka gibi birçok yapı türü yer almaktadır. Bu mimari çeşitliliğin her bir bileşeni, kendi yapı türüne özgü niteliklere sahip olsalar da bazı mimari öğeleriyle yerleşim mimarisinin ortak biçim ve üslup özellikleri de ortaya koymaktadırlar. Yapılardaki bu ortak öğeler, yerleşim mimarisinin karakteristik özelliklerinin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayvalık kent mimarisinin karakteristik özelliğinin oluşturulabilmesindeki en önemli mimari öğelerden biri de yapı cephelerindeki giriş kapılarıdır. Çalışma, Ayvalık yerleşim merkezinde yer alan ve kent dokusunda sayı anlamındaki çokluğu ile geniş yer kaplayan konut, fabrika, atölye, depo, dükkân ve kahvehane gibi yapı türlerinin giriş kapılarını kapsamaktadır. Belirlenen bu altı yapı türüne ait giriş kapılardan değerlendirme olanağı sunabilecek örnekler belirlenmiştir. Kapıların, bulunduğu yapı türünün işlevine bağlı olarak ortaya çıkan bazı farklılıklara sahip olmalarının dışında, birçoğunun biçim, kompozisyon, malzeme ve teknik ile süsleme açısından ortak özellikler taşıması, çalışmanın eksenine bu ortak özelliklerin değerlendirilmesini oturmuştur. Bu çalışma, yerleşim mimarisinin ortak öznelerinden biri olarak ele alınan kapılar üzerinden Ayvalık Mimarisinin karakteristik unsurlarının belirlenmesi çabası ile Ayvalık 19.yüzyıl tarihinin, kent dokusunun ve bu dokudaki mimari içeriğin, bütüncül bir bakış açısı ile değerlendirilebilmesine yönelik yeni bir yaklaşım getirmektedir. Bu yaklaşım, aynı zamanda çalışmanın önemini ve özgün yanını oluşturmaktadır. Çalışmanın,

* Dr., Habaş M.Rüştü Başaran Bilim ve Sanat Merkezi, İzmir, Türkiye, e-mail: berrinakins@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

19.yüzyıl kent dokusu ve mimari çeşitliliği ile literatürde önemli bir yere sahip olan Ayvalık yerleşimine yönelik çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: Ayvalık, 19.Yüzyıl, Kent Mimarisi, Kapı

ABSTRACT

Ayvalık, one of the most important industrial and port settlements of the 19th century Western Anatolian geography, has an important architectural heritage. There are many types of buildings such as houses, churches, schools, hospitals, factories, workshops, warehouses, shops, coffee houses, casinos, hotels and banks in the 19th century urban fabric, which was shaped by economic activities such as olive oil, soap industry and maritime trade. Although each component of this architectural diversity has characteristics specific to its own building type, some architectural elements of the buildings exhibit common form and stylistic features. For this reason, common elements in the buildings play an important role in determining the characteristic features of the architecture of the settlement. One of the most important elements in creating the characteristic of Ayvalık urban architecture is the entrance doors on the building facades. The scope of the study consists of the entrance doors of the building types such as residences, factories, workshops, warehouses, shops and coffeehouses in Ayvalık settlement center that are numerically abundant in the urban texture and cover a large area. In the study, examples that can offer the opportunity to evaluate the entrance doors of these six building types were determined. The doors have some differences that arise depending on the function of the type of building they are located in, and the fact that most of them have common features in terms of form, composition, material, technique and decoration, has placed the evaluation of these common features on the axis of the study. This study brings a new approach that constitutes the importance and unique side of the study for evaluating the 19th century history of Ayvalık, the urban texture and the architectural content in this texture with a holistic perspective. This has been achieved with the effort to identify the characteristic elements of Ayvalık architecture through the gates, one of the common subjects of residential architecture. This study is expected to contribute to the studies on Ayvalık settlement, which has an important place in the literature with its 19th century urban texture and architectural diversity.

Keywords: Ayvalık, 19th, Urban Architecture, Door

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Korozyon Bilimin Arkeolojik Eserlerin Anlaşılmasına Katkısı

The Contribution of Corrosion Science to Understand Archaeological Objects

Cem ÖRNEK*

ÖZET

Arkeolojik eserlerin yaş tayini, tarih bilimindeki önemli konular arasında yer almaktadır. Antik nesnelerin şu andaki en etkili inceleme yöntemi, sadece organik malzemelerin incelenmesine olanak sağlayan radyokarbon yöntemi kullanılarak yapılan analizidir. Metalik arkeolojik malzemelerde yaş tayini analizi yapmak oldukça zordur ve genellikle stratigrafi, tipoloji veya serileme gibi diğer yaş tayini yöntemleriyle yalnızca göreceli zaman bilgisi elde edilebilmektedir. Metal nesnelerin tarihi daha iyi anlaşılması için verimli, hızlı tahribatsız bir yaş analizi yöntemine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu konuşmada, malzeme korozyon biliminin metalik nesnelerin geçmişe dönük parmak izlerinin bulunabilirliğine olan katkıları gösterilecektir. Malzemelerin mikroyapısı iyi bir şekilde karakterize edilirse, malzeme kalitesi ve üretim yönteminin geçmişi hakkında bilgi elde edilebilir; ve bu bilgiler malzemenin üretildiği dönemin medeniyet gelişimi ve teknolojisi hakkında aydınlatıcı olabilir. Bunun ötesinde birbirleriyle etkileşim halinde olan medeniyetlerin uyguladıkları teknolojiler karşılaştırılabilir ve bu medeniyetlerin bilimsel olarak gelişmişlikleri hakkında daha fazla bilgi sağlanabilir. Malzemelerin maruz kaldığı aşındırıcı ortamın yeterli düzeyde test edilmesi ve öğrenilmesiyle korozyonu anlamak, metalik nesnelerin üretim tarihini ve ömürlerini bilmeye daha fazla yardımcı olabilir. Yapılacak olan bu konuşma, eski metalik malzemelerin karakterizasyonu ve yaş analizi için uygulanabilir malzemeler ve korozyon testi yöntemleri hakkında genel fikirler verecektir.

Anahtar Kelime: Korozyon, metalik malzeme, yaş tayini, arkeolojik eser

ABSTRACT

Archaeological dating is an essential subject in history science. The currently most efficient dating method of ancient objects is detecting radiocarbon, which, however, is restricted to organic materials. Dating metallic archaeological materials is challenging, and usually, other dating methods, such as stratigraphy,

* İstanbul Teknik Üniversitesi, e-mail: cornek@itu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

typology, or seriation, can provide relative time information only. There is a need for an efficient, rapid and ideally non-destructive dating method for metallic objects to understand history better.

In this talk, it will be shown that the application of materials and corrosion science can provide fingerprints of metallic objects. If the microstructure is adequately characterized, then information about the material's quality and processing history can be gained, which can be insightful for understanding the civilization development and technology of the era in which the object was manufactured. A comparison of the technologies of metallic materials from neighbouring civilizations may provide further knowledge about, for example, how the nations were scientifically advanced. Understanding corrosion with adequate testing and learning of the corrosive environment to which the materials were exposed could further help know the manufacturing date of metallic objects and their lifetime. The talk will give general ideas about implementing materials and corrosion testing to characterize and date historic metallic artefacts.

Keywords: Corrosion, metallic objects, dating, artifact

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Arkeolojik Buluntulara Göre (6–8. YY.) Avarlarda ve Eski Türklerde Tarak

Comb of The Avars and The Ancient Turks According to Archaeological Finds (6TH-8TH Centuries AD)

Csilla BALOGH*

ÖZET

Avrasya bozkırlarının hijyen ve güzellik alışkanlıkları şimdiye kadar hiç araştırılmamış bir alandır. Oysa bu alışkanlıkların ve bunlar için kullanılan nesnelerin değişimleri hem kültür tarihi bakımından hem de farklı kültürlerle olan temasları ve etkileşimleri yansıtması bakımından önemlidir. Bu hijyen öğelerinden biri de taraklardır. Avrasya bozkırlarının arkeolojik buluntuları arasında ahşap, kemik, boynuz ve seyrek bulunan metalden yapılmış taraklar nadir buluntulardır. İskit döneminden Hunlara, Avarlara, Türklere, Kıpçaklara ve Altın Ordu'ya kadar izlerini sürebilmemize rağmen, bu tür bir nesne üzerine şimdiye kadar bilimsel bir çalışma yapılmamıştır.

Sunumda 6-8. yüzyıllara ait taraklar incelenmektedir. Bu dönemde taraklar yalnızca Karpat Havzası'nın Avar Dönemi materyalinde ve Altay bölgesi Türk arkeolojik buluntularında görülmektedir; fakat Avrasya bozkırlarının bu iki uç bölgesi arasındaki geniş alanlarda hiç görülmez.

Avarlarda tarak hem kadın hem de erkek mezarlarında ortaya çıkmaktadır ve taraklar arasında tek ve iki taraflı tipler de bulunmaktadır. İki taraflı tarak tipi antik Yunan-Roma kökenli ve Avarlar muhtemelen Karpat Havzası'nda beraberinde yaşayan Cermen topluluklardan aldılar. Tek taraflı tarak tipi Avarların arkeolojik mirasının Orta Asya kökenli nesneleri arasında yer almaktadır. Eski Türklerde tarak sadece erkek mezarlarında bulunmaktadır ve Avarların tek taraflı türüyle aynı olmaktadır.

Çağdaş Bizans kaynaklarına ve özellikle tasvirlerle dayanarak bu erkek taraklarının iyi bilinen, Eski Türklerde *örgüç* denilen örgülü saç tipinin bakımı için kullanıldığını varsayıyoruz.

Bildiride Avar ve Türk dönemine ait mezarlardan gün yüzüne çıkan taraklar tanıtılacak, çeşitleri ve taşıma biçimleri incelenecek. Kökenleri sorusuna İskit-Saka ve Hun-Sarmat öncülerinin kısa bir tanıtımıyla cevap aranacak.

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: csillabal@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anahtar kelimeler: Tarak, Saç bakımı, Avarlar, Türkler, Avrasya bozkırları

ABSTRACT

The hygiene and beauty habits of the Eurasian steppes have never been a research topic. However, changes in these customs and the objects used for them are important both for cultural history and for the relationship and interaction between different cultures. One of the such hygiene objects is the comb.

Among the archaeological finds of the Eurasian steppes, combs made of wood, bone, horn, and sometimes metal are rare finds. Although we can trace it from the Scythian period through the Huns, Avars, Turks, Kipchaks to the Golden Horde, no comprehensive scientific studies have been conducted on this subject so far.

In the presentation combs from 6-8. centuries will be examined. During this period, combs are visible only in the Avar-age material of the Carpathian Basin and in the Turkic archaeological finds of the Altai region; but they never occur in the large areas between these two extreme regions of the Eurasian steppes.

Among the Avars, combs appear in both female and male burials, and between combs there are single- and double side types. The double side comb type is of ancient Greco-Roman origin, and the Avars probably took it from the German communities living together in the Carpathian Basin. The one side comb type is one of the objects of Inner Asian archaeological heritage of the Avars. In Turks, the combs are found only in male burials and are similar to the single side type of combs of Avars.

It is likely that these male combs were used to maintain plaited hair braids typical of Eurasian nomads which well-known based on contemporary Byzantine sources and especially pictorial representations.

In the presentation the combs found in the Avar and Turkic graves, their types and habits of wear will be presented. We will approach the question of their origin with a brief introduction the antecedents of the Scythian-Sakha and Hun-Sarmatian periods.

Keywords: Comb, Hair care, Avars, Turks, Eurasian steppe

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Trabzon'daki Kilise ve Şapellerde Görülen Pantokrator İsa ve Meryem- Çocuk İsa Tasvirleri

Descriptions of Jesus Pantocrator and Virgin-Jesus Child Seen in Churches and Chapels in Trabzon

Demet Okuyucu YILMAZ*-Emrah YÜCEL**

ÖZET

Geleneksel olarak, St. Andrew'e atfedilen Trabzon Kilisesi'nin M.S.1. yüzyıldaki kuruluşu ile ortaçağ ve sonrasında bölgede çok sayıda manastır, kilise ve şapel inşa edilmiştir. Resim, kilise mimarisini tamamlayan en önemli unsurlardan biridir. Hristiyan resim sanatının öncelikli gayesi kutsal öykünün anısını görsel yolla anlatmak ve çoğunluğunu okuma yazma bilmeyenlerin oluşturduğu kilise üyelerini eğitmektir.

Kilisenin her birimine mistik anlamların yüklenildiği Bizans mimarisinde göğü temsil eden kubbe, tanrının evinde, O'nun kendisini hissettirdiği yer olarak kabul edilmiştir. Hristiyan resim sanatında İsa ikonografisinin gösterişli tiplerinden biri olan "*Pantokrator*" yani "evrenin hakimi" İsa betimlemesi Aynaroz resim rehberine göre kubbeye konumlandırılmıştır. Bakire Meryem, Hz. İsa'nın annesi olması sebebi ile Hristiyan inancında İsa'dan sonraki en önemli kişi olmuştur. Hristiyan resim sanatında Meryem'in hayatı ile ilgili çok sayıda konu resmedilmiş, ilaveten İsa ile birlikte resmedildikleri "*Theotokos*", "*Platitera*" gibi birçok tema üretilmiştir.

Bu çalışmada Trabzon'da bulunan ortaçağ ve sonrasına ait Hristiyan yapılarında görülen Pantokrator İsa ve Meryem-Çocuk İsa tasvirleri ele alınarak değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: Trabzon, Bizans, Fresko, İsa, Meryem

ABSTRACT

With the establishment of Trabzon Church in the first century AD which is traditionally, attributed to St. Andrew many monasteries, churches and chapels

* Dr. Öğretim Üyesi. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Erzurum. e-mail: demet@atauni.edu.tr

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Erzurum, e-mail: emrahuyucel175@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

were built in the region in the Middle Ages and later. Painting is one of the most important elements that complete the church architecture. The primary purpose of Christian painting is to visually convey the memory of the sacred story and to educate church members, the majority of whom are illiterate.

The dome, which represents the sky in Byzantine architecture, where mystical meanings are attributed to each unit of the church, was accepted as the place where God made himself felt in his house. The depiction of "Pantokrator", that is, "the ruler of the universe" being one of the flamboyant types of Jesus iconography in Christian painting, is positioned on the dome according to the Mirror painting guide. Since she is the mother of Jesus, Virgin Mary has been the most important person in the Christian faith after Jesus. In Christian painting, many subjects related to the life of Mary were depicted, in addition, many themes such as "Theotokos" and "Platitera", in which they were depicted with Jesus, were produced.

In this study, the depictions of Jesus Pantocrator and Virgin Mary-Child Jesus seen in medieval and later Christian buildings in Trabzon will be evaluated.

Keywords: Trabzon, Byzantium, Fresco, Jesus, Mary

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

İngiliz Sanatçı William Henry Bartlett'in Gözünden 19. Yüzyıl İstanbul'unun Mimari ve Toplumsal Düzen İlişkisi Bağlamında Çözümlemesi

An Analysis of 19th Century Istanbul in The Context of The Relationship Between Architecture and Social Order Through The Eyes of British Artist William Henry Bartlett

Dilek TUNÇEZ*

ÖZET

19. Yüzyıl İstanbul'u her daim Batı'nın gözünde gizemli olmuş ve ilgi görmüştür. Gravürler bu noktada Osmanlı Devleti'ne duyulan merak ve gizemin ürünü olarak artmıştır. Bu dönemde çok sayıda sanatçı Osmanlı başkenti İstanbul'a gelerek kendi dikkatlerini çeken unsurları desene dökerken aslında o dönem hakkında birçok bilgiyi sunmaktadırlar. Aynı zamanda batılı gözüyle, batı ülkelerine görsel belge olarak ulaşmış birer dönem kaynağı olmaları bakımından önemlidirler. İnsanların gündelik yaşantısı, alışkanlıkları, sosyal ortamları ve dönemin mimari üslubu bu gravürler ile izlenebilmektedir. İngiliz sanatçı William Henry Bartlett, İstanbul'da kaldığı süre boyunca İstanbul'u izlediği 83 adet gravür yapmıştır. Onun gravürleri, dönüşmekte olan bir kentsel yapı ile bunun toplumsal düzene ve günlük yaşantıya yansımaları günümüze taşınması bakımından önemli olmuştur.

Meydan çeşmelerinin etrafında, mesire alanlarında ve halka açılan bahçelerde, yani değişen bir mimari düzenin getirisi olan bu alanlarda, kadın erkek ayrımının eskiye oranla kırılarak her sınıftan ve her dinden insanın, nasıl ne düzeyde sosyalleştiği anlaşılmaktadır. Bu sosyalleşme kültürünün nasıl değiştiği Bartlett'in gravürlerinden rahatlıkla analiz edilebilmektedir. Anlaşılmaktadır ki, bu mekanlar, farklı kültür ve sosyal yapıdaki insanların yeni bir sosyalleşme alanı oluşturduğu ve aralarındaki farkların azaldığı yerler olmuştur. Bartlett'in gravürleri, 19. yüzyılı hem günlük yaşantı açısından hem de mimari değişimin sosyo-kültürel yapıya yansımaları bakımından çıkarımlar yapılabilecek birer somut dönem kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul, e-mail: dilek.byfdn@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Bu çalışma, tüm bu durumları, günümüz bakış açısıyla değil de, o dönemde yaşamış bir sanatçının gözünden gravürlerin yardımı ile izleyerek, dönemin şartlarına göre değerlendirmiş ve aktarmış olması bakımından önemlidir. Osmanlı Devleti'nin değişen ve melez olan mimari üslubunu ve toplumsal düzenini bir batılının gözünden, dönemsel kaynaklar temel alınarak incelenme fırsatı bulmaya olanak tanınmıştır. 19. yüzyıla gelinceye dek uzun bir değişim sürecinden geçen devletin, mimari üslup bakımından, yeniliklere açık olduğu ancak bire bir esinlenilen üsluplara bağlı kalınmadan özgür bir estetik arayışı içinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu özgür estetik arayışının parçası olarak karşılaşılan çeşmelerde hem değişen süsleme anlayışının nasıl melezce oluşturulduğu saptanarak dönem zevki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Hem de çeşmelerin konumlandığı yerlerde nasıl meydan kültürünün oluştuğu ve buna bağlı olarak değişen kamusal alan irdelenmiştir. Çöküşe giden devletin, gücünü ve ihtişamını, bir görünürlük mücadelesi içerisinde, halka en çok sosyalleştiği ortamlarda mimari dil üzerinden nasıl sunduğu analiz edilmiştir.

Anahtar Kelime: Gravür, Çeşme, Bahçe, Meydan.

ABSTRACT

19th century Istanbul has always been mysterious in the eyes of the West and attracted attention. At this point, the engravings have increased as a product of the curiosity and mystery felt for the Ottoman Empire. During this period, many artists came to the Ottoman capital, Istanbul, and while they were drawing the elements that attracted their attention, they actually presented a lot of information about that period. At the same time, they are important in terms of being a period source that has reached western countries as a visual document with the western eye. People's daily life, habits, social environments and architectural style of the period can be followed with these engravings. British artist William Henry Bartlett made 83 engravings during which he watched Istanbul during his stay in Istanbul. His engravings have been important in terms of bringing a transforming urban structure and its reflection on the social order and daily life to the present day.

Around the fountains of the square, in the recreation areas and in the gardens that are opened to the public, in these areas, which are the result of a changing architectural order, it is understood how people of all classes and religions socialize by breaking the distinction between men and women compared to the past. How this socialization culture has changed can be easily analyzed from

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Bartlett's engravings. It is understood that these places have been places where people from different cultures and social structures created a new socialization area and the differences between them decreased. Bartlett's engravings, 19th century, both in terms of daily life and architectural change in terms of the reflections of socio-cultural structure inferences can be evaluated as a concrete period source.

This study is important in that it evaluated and conveyed all these situations according to the conditions of the period, not from today's point of view, but from the eyes of an artist who lived in that period with the help of engravings. It was given the opportunity to examine the changing and hybrid architectural style and social order of the Ottoman Empire from the perspective of a westerner, based on periodical sources. It is understood that the state, which went through a long process of change until the 19th century, was open to innovations in terms of architectural style, but was in search of a free aesthetic without adhering to one-to-one inspired styles. In the fountains encountered as part of this free aesthetic pursuit, it was tried to reveal the taste of the period by determining how the changing understanding of ornament was created in hybrid form. In addition, how the square culture was formed in the places where the fountains were located and the changing public area accordingly were examined. It has been analyzed how the declining state presented its power and magnificence to the public in a struggle for visibility, through the architectural language, in the environments where it was most socialized.

Keywords: Engraving, Fountain, Garden, Square.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Batı Anadolu'daki Sarnıç Yapıları İçerisinde Yer Alan Isparta Sarnıçlarının Mimarisi Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation on The Architecture of Isparta Cisterns in Cistern Structures in Western Anatolia

Doğan DEMİRCİ *

ÖZET

Su insanoğlunun olduğu kadar tüm canlılar için de en önde gelen yaşam unsurlarındandır. Tarih boyunca insanlar yerleşim yerlerini su etrafına kurmuşlar veya su etrafında konaklamışlardır. Antik kentlere bakıldığında hemen hemen tamamına yakın kısmında en az bir, bazı antik kentlerde ise pek çok sarnıcın inşa edilmiş olduğu görülebilir. Yine suyun önemine ilişkin olarak Orta Asya'da İslam öncesi dönemde Türk kültüründeki "Yersu" inancı hatırlanabilir. İslam Dininde "su" konusu bazı ayetlerde yer almış ve yine hadislerde suyun önemi ve hayır yapma sebebi olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle su yapılarının oldukça fazla sayıda yapılmış olduğu, özellikle çeşmelerin üzerine ayet ve hadislerin yazılmış olmasından anlaşılmaktadır. Anadolu'da da Türk İslam döneminde şehir merkezlerinde hatta yollar üzerinde belli menzillerde sarnıçların inşa edilmiş olması bunun bir göstergesi sayılabilir. Bu sarnıçların konumları incelendiğinde genellikle suyun az olduğu yerlerde su ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmış oldukları rahatlıkla söylenebilir. Sarnıçlar, insanların su ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılabildikleri gibi hayvanların ve bitkilerin de sulanması amacıyla yapılmaktadırlar.

Bugüne kadar yapılan araştırma ve yayınlarda Türk-İslam Dönemine ait sarnıç yapılarının çeşitli biçimlerde tasnife tabi tutulmuş oldukları görülmektedir. Bunlar arasında; kayaya oyulmuş olanlar, kat sayıları, hazne bölümlerinin toprak seviyesine göre durumu, üst örtü sistemleri, mevkileri gibi bazı kriterler genel olarak esas alınmıştır. Günümüzde sarnıç mimarisine ilişkin olarak pek çok inceleme ve yayının bulunduğu, bu inceleme ve yayınların büyük bir kısmının il ya da yöreye bağlı kaldığı da gözden kaçmamaktadır. Batı Anadolu Bölgesinde bugüne kadar yapılmış bir kısım araştırmaların sonuçları dikkate alındığında, çok miktarda ve çeşitli özelliklerde sarnıçların yer aldığı, iller

*Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: dogandemirci@sdu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

bazında bazı form ve planlarda inşa edilmiş olanların ise sayısal olarak ön plana çıktıkları anlaşılmaktadır. Buna karşılık aynı illerde az sayıda da olsa farklı tiplerde olan sarnıçların varlığı dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, Isparta ilinde incelemeye tabi tutulan sarnıçların mimarileri anlatılmış, önceki araştırmacıların sınıflandırmaları da dikkate alınarak; yapılar öncelikle plan, sonra üst örtü birimleri gibi kriterlere göre bir tasnife tabi tutulmuştur. Sonuç olarak Batı Anadolu Bölgesi'nde günümüze kadar gelebilen Türk-İslam dönemine ait sarnıçlar ile karşılaştırmalar yapılarak, bölgede tespiti yapılmış sarnıçların mimarileri ile ilgili bazı çıkarımlarda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Batı Akdeniz Bölgesi, Isparta, Su Mimarisi, Sarnıçlar.

ABSTRACT

Water is one of the most important elements of life not only for human beings but also for all living things. Throughout history, people have built their settlements around water or have stayed around water. When the ancient cities are examined, it can be seen that almost all of them had at least one cistern, and in some ancient cities many cisterns were built. Again, regarding the importance of water, the belief in "Yersu" in Turkish culture in the pre-Islamic period in Central Asia can be remembered. In the religion of Islam, the subject of "water" is included in some verses and it is emphasized in the hadiths that water is important and a reason for doing good. For this reason, it is understood that a large number of water structures were built, especially from the fact that verses and hadiths were written on the fountains. The fact that cisterns were built in city centers and even on roads at certain distances during the Turkish-Islamic period in Anatolia can be considered as an indicator of this. When the locations of these cisterns are examined, it can be easily said that they were built in order to meet the water needs in places where water is scarce. Cisterns can be built to meet the water needs of people, as well as to irrigate animals and plants.

In the researches and publications made to date, it is seen that the cistern structures belonging to the Turkish-Islamic period have been classified in various ways. Among them; Some criteria such as the ones carved into the rock, the number of floors, the condition of the reservoir sections according to the soil level, the top cover systems, locations, were taken as a general basis. Today, there are many studies and publications on cistern architecture, and it is not overlooked that most of these studies and publications are based on the province or region. Considering the results of some researches carried out in the Western

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anatolia Region, it is understood that there are cisterns in large quantities and with various features, and those built in some forms and plans on the basis of provinces come to the fore numerically. On the other hand, the existence of different types of cisterns in the same provinces draws attention. In this study, the architecture of the cisterns examined in the province of Isparta is explained, taking into account the classifications of previous researchers; The structures were classified according to criteria such as firstly the plan and then the top cover units. As a result, some inferences were made about the architecture of the cisterns identified in the region by making comparisons with the cisterns belonging to the Turkish-Islamic period that have survived to the present day in the Western Anatolian Region.

Keywords: Western Anatolia Region, Isparta, Water Architecture, Cisterns.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Rusya’da “Timur Kültü”nün Yeniden Yaratılışı ve M.M. Gerasimov

The Recreation of The “Cult of Timur” in Russia and M.M. Gerasimov

Elif KÖK*

ÖZET

14-15. yüzyıllarda Doğu dünyasının hiç kuşkusuz en güçlü ve etkili liderlerinden olan Timur, zengin bir tarihsel ve sanatsal miras bırakmıştır. Geride bıraktığı “somut” kültürel mirasın yanında, yaşadığı dönemden itibaren adeta efsanevi bir kişilik haline geldiği de söylenebilir; İran ve Hindistan çevrelerinin Timurlu-sonrası imparatorluklarında Timur soyu adeta kutsanmış ve Timurlu sanatsal üslupları da birçok yönüyle standart kabul edilmiştir. En görkemli Timurlu anılarını içeren Semerkand şehrinin 19. yüzyılın ikinci yarısında Rus hakimiyetine girmesiyle birlikte, Rusya’da da Timur çağına yönelik giderek derinleşen bir ilgi uyanmaya başlar; hatta Rusların bölgeyi fetihlerinin ilk yıllarında, Timurlu tarihiyle Rus tarihini kısmen kesiştiren yaklaşımlar da literatürde belirir. Bu ilginin de katkısıyla, Timurlu döneminin başlıca anıtları etraflıca belgelenmiş ve restore edilmiştir. Sovyet döneminde ise, antropoloji ve arkeoloji-sanat tarihi çalışmalarının iç içe geçtiği bir süreç hızlanır; özellikle 1930’lardan itibaren tarihsel kişiliklerin mezarları açılmış ve tarihçiler, arkeologlar, antropologlar ve devlet görevlilerinin katılımıyla kurulan komisyonlar tarafından buluntular incelenmiştir. Bu süreçte, Rus tarihinden çeşitli isimlerin yanı sıra, Timur’un mezarı da açılır ve bulunan kemik kalıntıları analiz edilir. Komisyonunda antropolog ve heykeltıraş sıfatıyla yer alan M.M. Gerasimov ise, antropolojik verilerden hareketle Timur’un gerçek görünümüne uygun bir büstünü hazırlamakla görevlendirilir. Ne var ki, mezarın açılması, kemiklerin çıkarılması ve yeniden yerine konarak mezarın kapatılması süreci, o dönemde çeşitli inanışlara da konu olur; bu bilimsel araştırma ile eşzamanlı olarak gerçekleşen 2. Dünya Savaşı’na Rusya’nın dahil oluşu ve Almanya karşısında zafer kazanışı ile ilişkilendirilen bir “mit”e dönüşür. Çalışmaların sonucunda Gerasimov’un hazırladığı büst, Timur’u ilk kez özgün görünümüne uygun betimleyen bir portre olarak klasikleşir ve sonraki Timur portreleri için prototip kabul edilir. Bu bildiride, 1941 yılında yürütülen bu bilimsel

* Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, İstanbul, e-mail: elifkok@yahoo.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

araştırmanın detayları ve heykelin yaratılma aşamaları, dönem kaynaklarının ve özellikle Gerasimov'un notlarının ışığında sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Timur, Sovyet Arkeolojisi, Gerasimov, Timurlular, Heykel.

ABSTRACT

Undoubtedly one of the most powerful and influential leaders of the Eastern world in the 14th and 15th centuries, Timur left a vast historical and artistic legacy. In addition to the "material" heritage he left behind, it can be said that he has become a legendary personality: In the post-Timurid empires of Iran and India, the Timurid ancestry was exalted and Timurid artistic styles were considered prototypes. When the city of Samarkand, which contains the most magnificent Timurid memories, came under Russian domination in the second half of the 19th century, a deepening interest in the Timurid era began to awaken in Russia. Even in the first years of the Russian conquest of the region, approaches that partially intersect the Timurid history and the Russian history also appeared in the literature. With the contribution of this interest, Timurid monuments were thoroughly documented and restored. In the Soviet period, anthropology, archeology and art history studies are often intertwined. Especially from the 1930s, the graves of some important personalities were opened, and the findings were examined by commissions established with the participation of historians, archaeologists, anthropologists, and state officials. In this process, Timur's tomb was opened, as were various important personalities from Russian history, and the bone remains were analyzed. Taking part in the commission as an anthropologist and sculptor, M.M. Gerasimov, was commissioned to prepare a sculpture of Timur in accordance with his real appearance, based on anthropological data. However, the process involving the opening of the tomb, the removal of the bones and their reburial after the bone analysis was also led to various beliefs at that time: It has turned into a "myth" associated with Russia's involvement in the World War II and its victory over Germany, which took place simultaneously with this scientific research. As a result of the research, the sculpture prepared by Gerasimov became a classic as a portrait depicting Timur in his original appearance for the first time and was accepted as a prototype for later Timur portraits. In this paper, the details of this scientific research carried out in 1941 and the stages of the creation of this sculpture will be presented in the light of Gerasimov's own notes.

Keywords: Timur, Soviet Archaeology, Gerasimov, Timurid, Sculpture.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Ktouts/Ktuc Manastırı Saint Jean Baptiste Kilisesi'nin İç Mekan Plastik Süslemeleri Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation of The Interior Plastic Ornaments of Ktouts/Ktuc Monastery Saint Jean Baptiste Church

Emel YILDIZ*

ÖZET

Van, tarih öncesi çağlardan günümüze kadar çeşitli kültür ve medeniyetlere ev sahipliği yapmış kadim şehirlerden birisidir. Binlerce yıllık tarihiyle varolan zengin mimari kültürel değerleri içerisinde Hristiyan dini mimarisinin önemli eserlerini bünyesinde barındırmaktadır ve bu mimari eserler arasında Hristiyan inancı çerçevesinde manastır yapıları önemli bir yere sahiptir.

Bu bildirinin konusunu, Van Gölü Çarpanak Adası'nda bulunan Ktouts/Ktuc Manastırı Saint Jean Baptiste Kilisesi'nin iç mekan plastik süslemeleri oluşturmaktadır. Kilise, genel anlamda taş bezeme açısından oldukça zengindir. Yapıda kullanılan taş bezemeler her ne kadar yapının dış cephelerinde yoğunlaşmış olsa da iç mekan bezemeleri açısından da önem taşımaktadır. Konu kapsamında ele alınacak olan iç mekan bezemeleri; apsis yarım yuvarlağı kuzey paye yüzeyinde, pastoforion hücrelerinde, kuzey serbest paye yüzeyinde, güneydoğu ve güneybatı duvarında ve kuzeybatı duvarın üstünde/örtüsünde yer almaktadır. Her biri ayrı taş bloğuna kabartma tekniğinde işlenmiş tekli kompozisyon düzenlemesindedir.

Söz konusu plastik süslemelerin çoğunluğunu haç işlemeli taşlar (haçkar) oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra duvar nişi bezemeleri de dikkat çekmektedir. Bitkisel ve geometrik kompozisyon düzenlemeleri üzerine temellendirilmiş olan bezemelerde; stilize edilerek çeşitli formlarda palmet, yarım palmet, yaprak, çiçek motiflerinin yanı sıra üçgen, eşkenar dörtgen, daire, yarım daire, kalp, balıksırtı, zencerek gibi motifler kullanılmıştır. Geometrik kompozisyonlarda; basit geometrik bezeme kullanımının yanı sıra örgü, düğüm ve geçme motifleri ile bunların çeşitli kompozisyonlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımların haricinde mukarnas ve istirdye motifleri diğer bezeme unsurlarını oluşturmaktadır.

*Dr. Öğr. Üyesi, Mersin Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: emelyldz33@mersin.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Plastik süslemeler kapsamında incelenen haç işlemeli taşlar; yukarıda ifade edildiği üzere çeşitli motiflerle bezenmiştir. Öyle ki temel motifi oluşturan haçlar; haç işlemeli taşları çevreleyen bordür yüzeylerine, haç kollarının oluşumuna, haç kollarının yüzey dolgusuna, haç kollarının uçlarına ve alt haç kolu tabanına göre çeşitlilik göstermekte ve bu bağlamda farklı türlerde tipolojik özellikleri yansıtmaktadır. Ayrıca yazıtı çözümlenebilen haç işlemeli taşların verileri, haç taşlarının işlevi noktasında aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır.

Bildiride yapının mevcut durumundaki iç mekan süsleme programının; saha çalışmaları ve literatür araştırmalarından elde edilen veriler ışığında gerek görsel gerek teknik olarak belgelenmesi, tanıtılması ve bu kültür varlıklarının sanat tarihi disiplini yöntemiyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bulunduğu coğrafya ve çevre kültürlerle olan ilişkilerin ortaya konarak benzer örneklerle genel hatlarıyla değerlendirmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma yüzyıllar boyu iç içe yaşamış farklı inanca sahip toplumlar arasındaki kültürel etkileşimin süsleme alanındaki yansımalarının saptanması açısından önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Çarpanak Adası, Ktouts/Ktuc Manastırı Saint Jean Baptiste Kilisesi, Plastik Süsleme, Bitkisel ve Geometrik Motifler, Haç İşlemeli Taş (Haçkar).

ABSTRACT

Van is one of the ancient cities that has been hosted various cultures and civilizations from prehistoric times to the present. It contains important works of Christian religious architecture within its rich architectural cultural values existing with its history of thousands of years and among these architectural works, the monastery structures had a significant place in Christian faith.

The subject of this declaration is the interior plastic ornaments of Saint Jean Baptiste Church of the Ktouts/Ktuc Monastery located on Çarpanak Island in Lake Van. The church is very rich in stone decoration in the general sense. Although the stone decorations used in the building are concentrated on the exterior of the building, they are also important in terms of interior ornaments. The interior ornaments, which will be discussed within the scope of the subject, are located on the northern pillar surface of abscissa half-circle, in the pastophorion cells, on the northern free pillar surface, on the southeast-southwest walls and on the top/cover of the northwest wall. Each one is in a

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

single composition arrangement embroidered on a separate stone block in relief technique.

The majority of the plastic ornaments in question are made of cross-engraved stone (khachkar). In addition to these, wall niche decorations are also noteworthy. In the decorations based on botanical and geometrical composition arrangements; in addition to palmette, half palmette, leaf and flower motifs in various forms, motifs such as triangle, rhombus, circle, semicircle, heart, herringbone, zencerek were used stylized. In geometrical compositions; in addition to the use of simple geometrical decoration, it is seen that the knitting, knot and interlacing motifs and their various compositions. Apart from these uses, muqarnas and oyster motifs constitute other decoration elements.

Cross-engraved stones examined within the scope of plastic ornaments are decorated with various motifs as stated above. So much so that the crosses forming the basic motif; it varies according to the border surfaces surrounding the cross-engraved stones, to formation of the crosses' arms, to the surface fill of the crosses' arms, to ends of the crosses' arms and to the base of the lower cross arm, and in this context, it reflects different types of typological features. In addition, the data of the cross-engraved stones whose inscriptions can be deciphered offers enlightening information on the function of the cross stones.

In the declaration, the interior ornament program in the current state of the building; in the light of the data obtained from field studies and literature research, it is aimed to document and introduce these cultural assets both visually and technically and to evaluate these cultural assets with the method of art history discipline. In addition, it has been tried to evaluate the relations with the geography and surrounding cultures in general terms with similar examples. This study is important to determine the reflection in the ornamentation area of the cultural interaction between the different loyal societies that had lived in the interiors for centuries.

Keywords: Carpanak Island, Ktouts/Ktuc Monastery Saint Jean Baptiste Church, Plastic Ornaments, Botanical and Geometrical Motifs, Cross-Engraved Stone/Cross Stone (Khachkar).

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

İnce Kazıma-Halka Bezemeli Bizans Seramiklerine Kadıkalesi/Anaia'dan Örnekler

Fine Sgraffito-Circular Decoration to Byzantine Ceramics Examples from Kadıkalesi/Anaia

Emine Merve KUNT *

ÖZET

Bizans döneminde çoğunlukla kazıma desenleri olan, sırlarla renklendirilmiş sofrta kapları Orta Çağ lüks yaşamında beğeniliyor olmalıydı. Bu nedenle Bizans başkenti İstanbul'un yanı sıra tüm Anadolu'da daha çok parlak sarı ve yeşil renklerle ayırt edilen, yaygın olarak merkezde ve kapların kenarlarında halkaların yer aldığı Bizans seramikleri görülmektedir. Tüm Bizans dünyasında bu kapların içlerinde serbest bitki veya hayvan desenleri olan çok renkli örnekler de vardır. Kuşadası, Kadıkalesi'nde 2001'den beri devam eden arkeolojik kazılar da sırlı Bizans seramiklerinin çeşitli buluntularını sunmuştur. Bunlardan bazıları kırmızı hamurlu, krem renkli astar üzerine kazınan bezemeleri ve şeffaf sırları ile diğerlerinden ayrılır.

Bildirimizde bu farklı gruptan ince kazımalı örnekler konu alınmıştır. Yani Kadıkalesi Bizans sırlı seramik buluntularından "ince kazıma" (fine sgraffito) seramiklerin "halka bant bezemeli" örneklerinin tanıtılması amaçlanmaktadır. Söz konusu sayısız parça pek az kabı tümlemeye izin verse de bunlar küçük zarif tabak ve kâselerdir. Mevcut kaidelerin tondolarındaki bezemelerde iki-üç çeşit farklı merkezi kompozisyon görülürken, bunların çevresinde yer alan bant süslemeleriyle de hiçbir ortak yanının olmadığı gözlenir. Diğer yandan tondoda palmet kompozisyonunun, ince kazıma seramiklerde zengin uygulamaları vardır. Göbekdeki palmetler pek çok yerde olduğu gibi Kadıkalesi'nde de bazen açıklıkla görülürken, bazen de soyut karalamalara dönüşmüştür. Kimi zaman da merkezi kompozisyon halka bant ile sınırlandırılmadan serbest bir şekilde bırakılmıştır. "Kadıkalesi/Anaia "halka bant bezemeli" "ince kazıma" seramikler, bantlardaki süslemeye ve bezeme karakteristiğine göre bitkisel, giyoş, kufi yazı taklidi, geometrik ve hayvan figürlü olmak üzere başlıca beş

* Doktorant, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü,

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ayrı alt gruba ayrılmaktadır. Seramiklerin süs unsuru olan halka bant bezemenin konumları açısından da bantlar bazen tondodaki bir kompozisyonu çevrelerken, bazen de gövdede ya da ağza yakın konumlarda yer alırlar. Ancak özellikle ve yaygın olarak ağız çevresinden gövdeye kayan bantlar bu grup için adeta bir kimlik kartıdır.

Anahtar Kelimeler: Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia, Sırlı Bizans Seramiği, Orta Çağ, İnce Kazıma (Fine Sgraffito), Halka Bant.

ABSTRACT

In the Byzantine period, tableware with mostly incised patterns and colored with glaze must have been admired in the medieval luxury life. For this reason, Byzantine ceramics, distinguished by bright yellow and green colors, which are commonly seen in the center and on the edges of the vessels are seen not only in the Byzantine capital Istanbul but also all over Anatolia. In the Byzantine world, there are also multicolored examples with free plant or animal patterns inside these vessels. Archaeological excavations located in Kuşadası, Kadıkalesi, which have been going on since 2001, have also presented various findings of glazed Byzantine ceramics. Some of them are distinguished from others by their decorations engraved on a red fabric, cream-colored slip and their transparent glazes.

In our paper, fine sgraffito samples from this different groups are the subject. In other words, it is aimed to introduce the “circular band decorated” examples of “fine sgraffito” ceramics from Kadıkalesi Byzantine glazed ceramic findings. These are small, elegant plates and bowls, although the numerous pieces in question allow to complement very few vessels. While two or three different central compositions are seen in the decorations on the tondos of the existing pedestals, it is observed that they have nothing in common with the band decorations around them. On the other hand, palmette composition in tondo has rich applications in fine sgraffito ceramics. While in Kadıkalesi, the palmettes on the navel are sometimes seen clearly, as in many other places, they sometimes turn into abstract doodles. Sometimes the central composition is left free without being limited by the circular band. “Kadıkalesi/Anaia” “circular band decoration” “fine sgraffito” ceramics are divided into five main subgroups according to the ornamentation and decoration characteristics on the bands: herbal, guilloche, kufic imitation, geometric and animal figures. In terms of position, the circular band decorations, which are ornamental elements of

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ceramics, the bands sometimes surround a composition in the tondo and are sometimes located on the body or near the mouth. However, the bands that slide from the mouth to the body, especially and widely, are almost a type of identification for this group.

Keywords: Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia, Glazed Byzantine Ceramic, Medieval, Fine Sgraffito, Circular Band.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Osmanlı Kentinde Kamu Sitesinin Oluşumu: Sakız Adası Örneği

Formation of a Public Site in the Ottoman City: The Case of Chios

Emre KOLAY*

ÖZET

Kentsel planlama bağlamında kamusal alan ve yapıların konumunun dikkate alındığı süreci Osmanlı coğrafyasında 19. yüzyıl ile başlatabiliriz. Modernite öncesi Osmanlı kentlerinde yapılaşmaya dair otorite müdahalesinden bahsedebilmek dahi bu müdahalelerin belli standartlarda kentsel ölçeğe yansıdığı söylenemez. Modern öncesi dönemde birbirinin görüşünü engelleyen veya sınırını aşmış sokağı kullanılmaz hale getiren yapı ölçeklerine karşın önlemleri içeren hatırı sayılır sayıda belge kamusal alana dair geniş çaplı müdahaleden ziyade bölgesel ve geçici çözümler üretildiğini kanıtlamaktadır. Bu durumda standartlaşmanın ancak 19. yüzyılın ikinci yarısında çıkartılan ebniye nizamnameleri ile mümkün olduğu söylenebilir. Öte yandan Tanzimat sonrasında radikal değişim geçiren idari yapı sisteminin ihtiyaç duyduğu yapı stokunun kentler için yeni kamusal alanlar yarattığı gözlemlenir. Modern öncesi İslam kentlerinin orijinde bulunan ulu cami ve çevresindeki ticaret yapıları, yerini hükümet konağı merkezli idari yapılara bırakır. Elbette bu süreç her kent için farklı pratiklerle gerçekleştirilir. Kamu yapılarının bir meydan çevresinde sıralandığı kentler olduğu gibi, birbirinden bağımsız, kentin farklı noktalarına yerleşen idare binalarına da rastlamak mümkündür. Yine, kamu yapılarının kentin eski çekirdeğine yerleştirildiği örneklerle birlikte fiziksel olarak büyüyen kenti yönlendirme kaygısıyla yeni yerleşim alanlarına konumlandırıldığı söylenebilir. Çalışmanın odağını oluşturan Sakız Adası'nda inşa edilen hükümet konağı, belediye binası, mahkeme binası, hapishane ve çeşmenin meydana getirdiği kamu sitesine ait fotoğraf ve proje dosyası, yukarıda özetlediğimiz kamu eserlerinin kente konumlanması bağlamında değerlendirilmektedir. Söz konusu belgeler, Sakız Adası'nın 19. yüzyıl sonunda kamu yapıları eşliğinde geçirmiş olduğu fiziksel değişimi göstermesi hususunda değerli olmalarının yanı sıra, kamu eserlerinin birbirleri ile olan fiziki bağlantıları, Kastamonu, Amasya

* Arş. Gör. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: emrekolay55@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ve Ankara gibi farklı kentlerdeki kamu sitesi uygulamalarıyla karşılaştırma imkânı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Osmanlı Kenti, Tanzimat, Kamu Yapıları, Sakız Adası

ABSTRACT

The process of considering the location of public spaces and buildings in the context of urban planning can be started in the 19th century in the Ottoman geography. Even speaking of authority intervention regarding the construction in pre-modern Ottoman cities, it cannot be said that these interventions reflected on the urban scale in certain standards. In the pre-modern period, a considerable number of documents that contain measures against building scales that prevent each other's view or cross their borders and make the street unusable, prove that regional and temporary solutions are produced rather than large-scale intervention in the public sphere. In this case, it can be said that standardization is possible only with the “ebniye regulations” issued in the second half of the 19th century. On the other hand, it is observed that the building stock needed by the administrative structure system, which underwent a radical change after the Tanzimat, created new public spaces for cities. The grand mosque and its surrounding trade structures, which are the origins of pre-modern Islamic cities, give way to administrative structures centered on government mansions. Of course, this process is carried out with different practices for each city. It is possible to find independent administrative buildings located in different parts of the city, as well as cities where public buildings are lined up around a square. Again, it can be said that public buildings are located in new residential areas with the concern of directing the physically growing city together with the examples where they are placed in the old core of the city. The photograph and project of the government office building, municipality building, courthouse, prison and the fountain built in Chios, which is the focus of the study, are evaluated in the context of the public works we have summarized above. The documents in question are valuable in terms of showing the physical change that Chios has undergone with public structures at the end of the 19th century, as well as providing the opportunity to compare the physical connections of public works with each other with public site practices in different cities such as Kastamonu, Amasya and Ankara.

Keywords: City, Ottoman City, Tanzimat, Public Buildings, Chios

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Hadrianoupolis Antik Kenti Erken Bizans Dönemi Sütun Başlıkları

Early Byzantine Column Capitals of Hadrianoupolis Ancient City

Ercan VERİM* -Ersin ÇELİKBAŞ**

ÖZET

Hadrianoupolis Antik Kentindeki Erken Bizans Dönemi sütun başlıklarının tanıtıldığı bu çalışmanın amacı, kazılarda ortaya çıkan veya kent içi ve çevresinde tespit edilen sütun başlıklarını detaylı şekilde açıklamaktır. Kent ve çevresinde bulunan sütun başlıkları, günümüze kadar yapılan bazı bilimsel yayınlara konu olmuş, ancak bunlar Bizans sanatı ve mimarisi açısından yeterince değerlendirilmemiştir. Ayrıca, 2017-2020 yılları arasında, yeni kazı alanlarında çok sayıda sütun başlığı ele geçmiş ve bunlar herhangi bir yayına konu olmamıştır. Geçmişten günümüze kadar Hadrianoupolis kent sınırlarında ele geçen sütun başlıklarının tanımı ve sınıflandırılması için hazırlanan bu çalışmada, Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen sütun başlıkları, üslup ve biçimsel özelliklerine göre değerlendirilmiştir. Kentte bulunan sütun başlıkları yivli, impost ve ion impost olmak üzere üç farklı tiptedir. Hepsi yerel üretim olan bu sütun başlıkları mermer, granit ve kireçtaşından yapılmıştır. Yivli sütun başlıkları biçimsel özellikleri itibarıyla, bu çalışmada Tip A ve Tip B olarak sınıflandırılmıştır. İmpost tip olarak adlandırabileceğimiz sütun başlıkları hem boyut hem de işçilik açısından farklılık göstermektedir. Bunlar da süsleme ve biçimsel özellikleri baz alınarak sade, madalyonlu impost gibi başlıklarda ele alınmıştır. İon-impost tipteki başlıkların hemen hepsi benzer özellik sergiler, sadece boyutları ve bezemelerinde birtakım farklılıklar bulunur. Çalışmaya konu olan sütun başlıklarının herhangi biri in situ durumda tespit edilmemiştir. Bunu rağmen yapı içi veya hemen yakınında ortaya çıkarılan sütun başlıkları, bulundukları yapının tarihi, mimari ve süsleme özellikleri hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Bu yayında özellikle sağlam veya kısmen sağlam olan sütun başlıklarına yer verilmiştir. Kazılarda ortaya çıkan ve sütuna ait olduğu

* Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Isparta, e-mail: ercanverim@sdu.edu.tr

**Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Karabük, e-mail: ersincelikbas@karabuk.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

düşünülen impost, volüt, abaküs, bilezik ve kalathos parçalarının restorasyon çalışmaları halen devam etmektedir.

Anahtar kelimeler: Hadrianoupolis, Erken Bizans, Sütun Başlığı, Bizans Sanatı, Bizans Mimarisi

ABSTRACT

In this study, the Early Byzantine column capitals of Hadrianoupolis Ancient City, is to explain the column capitals that revealed during excavations or were founded in and around the city. Column capital that founded around the city, has been the subject of some scientific publications to present day. However, it hasn't been adequately appreciated in terms of Byzantine Art and Byzantine Architecture. In addition, between 2017-2020, a large of column capital were discovered at the new excavation zones and they were not the subject of any publications. In this study, which was prepared for the definition and classification of the column capitals discovered in the city borders of Hadrianoupolis from the past to the present day, the columns capitals dated to the Early Byzantine Period were evaluated according to their stylistic and formal characteristics. Column capital of Hadrianoupolis can be categorized into three types; fluted, Impost and Ionic-Impost. All the columns capitals are local production and made of marble, granite and limestone. In this study, fluted capitals are classified as Type A and Type B because of their formal characteristics. Columns capitals could be designated impost type; differ in both size and stonework. These are also considered in titles such as simple and medallion Impost, based on their ornamentation and stylistic features. Almost all capitals of the Ionic-Impost Type show similar characteristics, but there are some differences in their sizes and decorations. Any of column capitals that subject to the study haven't been determined in situ. Although the columns capitals uncovered inside or around the buildings provide important clues about the history, architecture and ornamental features of buildings in which they are located. In this publication, columns capitals that are particularly firm or partially firm are included. The restoration of Impost, volute, abacus, bracelet and calathos fragments, which were discovered during the excavations and are thought to belong to the column capitals, is still ongoing.

Keywords: Hadrianoupolis, Early Byzantine, Column Capital, Byzantine Art, Byzantine Architecture.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Konya Gevale Kalesi Kazılarında Bulunan Temrenlerin Deney ve Analizleri

Experiments and Analyses of Arrowheads Found in Excavations of Konya Gevale Castle

Erkan AYGÖR * -Mustafa KOCABAŞ** -Aleyna BAYATLI***

ÖZET

Türkiye’de Ortaçağ kazılarında ve Ortaçağa ait ortaya çıkarılan ok uçları üzerine çalışmalar oldukça sınırlıdır. Özellikle Ortaçağda, ok uçlarının; bilinmeyen yönleri, önemli boşlukları bulunmaktadır. Çeşitli çalıştaylarda, sempozyumlarda konunun ilgilileri ile görüşmeler yapılarak ortak bir konsorsiyum sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu araştırmalar ve görüşmeler sonucunda arkeometri çalışmalarının; deneylerin gerekliliğini ve zorunluluğunu ortaya koymuştur. Konya Gevala kalesinde 2013 yılından beri aralıksız süren kazılarda yüzlerce ok ucu bulunmuştur. Yapmış olduğumuz tipolojiye göre on farklı ok ucu tip belirlenmiştir. Çalışmamızın önemi Konya Gevale Kalesi ok uçları üzerinden incelenmesinde farklı kültürlerin bir arada olmasında yatmaktadır. Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı olarak bizzat tespit edilmiş dönemine ait eserler ortaya çıkarılmıştır. Farklı bir kültür unsuru olarak Haçlılara ait olduğunu düşündüğümüz ok uçları da elde edilmiştir. Böylece deneyler ile farklı kültürlerin ok ucu (temren) teknik ve yapım malzemesi gibi benzer veya farklı özelliklerinin ortaya çıkarılması düşünülmektedir. Sonuçta ortaçağ temrenleri hakkında bir bilgi bankası oluşturularak, diğer ortaçağ kazılarında bulunan temrenlerin karşılaştırılması yaş, teknik, malzeme gibi unsurların daha sağlıklı bilgiye ve yorumlamaya kavuşturulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelime: Ok ucu, deney, ortaçağ, demir,

* Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: eaygor@erbakan.edu.tr

**Dr. Öğr. Üyesi, Konya Teknik Üniversitesi Metalurji ve Malzeme Mühendisliği Bölümü, e-mail: mkocabas@ktun.edu.tr

***Arş. Gör., Konya Teknik Üniversitesi Metalurji ve Malzeme Mühendisliği Bölümü, e-mail: abayatli@ktun.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ABSTRACT

Studies conducted in Turkey on Medieval excavations and arrowheads belonging to the Medieval era found in these excavations are very few. There are especially unknown aspects and significant gaps in the information on arrowheads belonging to the Middle Ages. In various workshops and symposia, meetings are being held with those who are interested in this topic, and it is aimed to form a consortium. Such work and meetings have revealed the necessity and indispensability of archaeometry studies and experiments. Hundreds of arrowheads have been uncovered in the excavations that have been going on uninterrupted since 2013 in Gevale Castle in the province of Konya in Turkey. According to the typology we used, we determined ten different types of arrowheads. The significance of our study is associated with the fact that we included different cultures that have existed in the area in the analysis of the arrowheads belonging to Konya Gevale Castle. Artifacts that were identified by us to belong to the Roman, Eastern Roman, Seljuk and Ottoman periods were revealed. Arrowheads that we thought belonged to the Crusaders as a different cultural element were also identified. In this respect, with experiments, this study aimed to present similar and differing characteristics of different cultures such as technique and material of production in making arrowheads. Consequently, it was intended to create a data bank about Medieval arrowheads, make a comparison to arrowheads discovered in other excavations related to the Middle Ages and provide more robust information and interpretations on parameters including sample dating, technique and material.

Keywords: Arrowhead, experiment, Middle Ages, iron

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Yeni Bulgular Işığında Bursa Güngörmez Mescidi

Bursa Güngörmez Masjid in The Consideration of New Findings

Esra DURMUŞ*

ÖZET

Erken Dönem Osmanlı Mimarisinde üzeri kubbe ile örtülü harim mekânı ve bu mekâna kuzeyde bitişik bir son cemaat yeri revakından oluşan mescitler yoğun bir şekilde görülmektedir. Prototipleri Anadolu Selçuklu döneminde görülen bu mescidler, genellikle Klasik Osmanlı dönemi mimarisinin başlangıcı kabul edilen 16. Yüzyılın başından itibaren de inşa edilmeye devam edilmiştir. Günümüzde Bursa'nın Osmangazi ilçesine bağlı Atatürk Caddesi üzerinde, 5547 ada, 4 parsel 'de yer alan Mescidin haziresinde, banisinin H.970/ M. 1562-65'de vefat ettiği yazılı olan mezar taşı bulunmaktadır. Buna göre; yapının 16. yüzyılın ilk yarısında veya ortasında yapıldığı düşünülmektedir. Söz konusu mescid, günümüze zaman içinde değişikliğe uğrayarak gelebilmiştir.

Yapı, doğa ve insan kaynaklı müdahalelerden dolayı tahrip olmuştur. Bunun yanı sıra, yapının tahrip olmasında kentte 1855'de meydana gelen depremin de etkisinin olduğu ihtimal dahilindedir. Bursa Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetiminde yapılan restorasyon sırasında özellikle harim mekânında raspa ile badana ve yağlı boya altından kalemişi tezyinat ortaya çıkarılmıştır. Yazı ve bitkisel kompozisyonlardan oluşan süslemeler, 19. Yüzyılda Türk Mimarisinde ve tezyinatında etkili olan Barok-Rokoko karakterli bezeme anlayışının etkileri olarak bilinmektedir.

Bu çalışmada, yapının özgün mimarisi ve yakın zamanda raspa sırasında ortaya çıkarılan kalemişi tezyinatı, dönem örnekleriyle karşılaştırılarak, yapının ve süslemelerin Sanat Tarihindeki yeri ve önemi üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Bursa, Osmanlı Mimarisi, Mescid, Barok, Restorasyon

ABSTRACT

In the Early Period Ottoman Architecture, the masjids consisting of the harim space covered with a dome and a narthex portico adjacent to this space in the north can be seen intensely. These Mascids, the prototypes of which were seen

*Doktorant, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Ankara. e-mail: arthistorianesra@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

in the Anatolian Seljuk period, continued to be built from the beginning of the 16th century, which is generally accepted as the beginning of the Classical Ottoman period architecture. Today, in the graveyard of the Masjid, located on Atatürk Caddesi, in the Osmangazi district of Bursa, on island 5547, parcel 4, there is a gravestone with the inscription that its founder passed away in H.970 / M. 1562-65. According to this; It is thought that the building was built in the first half or middle of the 16th century. The mascid, in question has undergone changes over time and has survived to the present day.

The structure has been destroyed due to natural and human interventions. In addition, it is possible that the earthquake that occurred in the city in 1855 had an effect on the destruction of the structure. During the restoration carried out under the supervision of Bursa General Directorate of Foundations, especially in the sanctuary, rasp, whitewash and hand-carved ornaments under oil paint were unearthed. Ornaments consisting of writing and herbal compositions are known as the effects of the Baroque-Rococo character decoration understanding, which was effective in Turkish Architecture and decoration in the 19th century.

In this study, the original architecture of the building and the hand-drawn ornaments that were recently uncovered during scraping will be compared with examples from the period, and the place and importance of the structure and its decorations in Art History will be emphasized.

Keywords: Bursa, Ottoman Architecture, Mascid, Baroque, Restoration

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Mardin Kalesi 2020 Yılı Arkeolojik Kazı Çalışmaları

Mardin Castle Archaeological Excavations in 2020

Evindar YEŞİLBAŞ*

ÖZET

Mardin Kalesi, deniz seviyesinden yaklaşık olarak 1000-1100m yükseklikteki bir sırt üzerinde kurulan Mardin şehrinin 100m kadar yukarısında falez şeklinde kayalıklar üzerinde yer almaktadır. Kale, tepenin zirvesinde Mezopotamya ovasına hâkim bir konumdadır. Doğu-batı doğrultuda uzanan kale, doğuda 1200m batıda 1180 m yüksekliğe sahiptir.

İlk defa M.S. IV. yüzyıl Roma tarihçilerinden Ammianus Marcellinus'un eserinde adı geçen Mardin, İslamiyet'in bölgeye yayılışına kadar ikinci derecede bir kale konumunda kalmıştır. Mardin'in, XI. yüzyılın sonlarına kadar stratejik konumu dolayısıyla askeri amaçlı bir kale yerleşimi olmanın ötesine geçemediği anlaşılmaktadır.

Şehrin nüvesini oluşturan Mardin Kalesi'nin tarihi ve kültürel haritasını tespiti yönelik kazı çalışmalarına çok geç kalındığını belirtmek gerekir. 2014, 2015, 2017, 2018 ve 2020 yıllarında Mardin Müze Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen kale kazıları kısa süreli çalışmalar olup, Kale Camii çevresinde gerçekleştirilmiştir. Bu kazılar sayesinde Ortaçağ ve Osmanlı Dönemi kale mimarisine yönelik buluntular kısmen de olsa ortaya çıkarılmıştır. 2020 yılı kazı çalışmaları önceki dönemlerde ortaya çıkarılan çalışmaların devamlılığını sağlamak amacıyla yine Kale Cami'nin batısında yer alan tonozun payeler üzerine bindirildiği revaklı alan ve avlu içerisinde gerçekleştirilmiştir. Caminin harım kısmı kuzeybatı kesimindeki revaklı avlu olarak düşünülen mekânda, toprak altında kalan arkeolojik ve mimari verilerin netleşmesi amaçlanarak çalışmalar sürdürülmüştür. Kazılarda mimari mekanların yanında lüle, sikke, pişmiş topraktan obje, kuş figürini ve sırlı sırsız seramik kap parçaları gibi küçük buluntular da elde edilmiştir.

*Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: evindaryesilbas@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Bu bildirideki amacımız, 2014 yılında başlayan ve 2020 yılına kadar gerçekleştirilen kazı çalışmalarını özetleyerek 2020 yılı içerisinde Mardin Kalesinde yürütülen Kazı ve Konservasyon çalışmalarını detaylarıyla birlikte sanat tarihi camiasına sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Mardin, Kale, Cami, Kazı.

ABSTRACT

Mardin Castle was built on a ridge approximately 1000-1100m above sea level. It is located on cliffs in the form of a cliff, about 100 meters above the main city. The castle is in a position dominating the Mesopotamian plain at the top of the hill. It extends in an east-west direction. It has an altitude of 1200 m in the east and 1180 m in the west.

The name Mardin is mentioned for the first time in the work of Roman historian Ammianus Marcellinus in the 4th century. It remained a secondary fortress until the spread of Islam in the region. It is understood that Mardin could not go beyond being a military fortress settlement until the end of the 11th century due to its strategic location.

It should be noted that the excavations to determine the historical and cultural map of the Mardin Castle, which forms the core of the city, were too late. Short-term studies were carried out by the Mardin Museum Directorate around the Kale Mosque in 2014, 2015, 2017, 2018 and 2020. As a result of these excavations, finds related to medieval and Ottoman period castle architecture were unearthed, albeit partially. The excavations in 2020 were carried out in the Kale Mosque area and the courtyard in order to ensure the continuity of the works unearthed in previous periods. In this place, studies were carried out in order to reveal the archaeological and architectural data that remained under the ground. In addition to the architectural spaces, small finds such as pipe bowls, coins, terracotta objects, bird figurines and glazed unglazed ceramic pot fragments were also obtained during the excavations.

Our aim in this paper is to summarize the excavation works that started in 2014 and carried out until 2020. It also explains the Excavation and Conservation works carried out in Mardin Castle in 2020.

Keywords: Mardin, Castle, Mosque, Excavation.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

14. Yüzyılın Gizli Kalmış Mücellidi Şeref'in İmzalı Cildi ve Desen Analizi

A Secreted Bookbinder of The 14th Century Şeref's Signed Binding and Pattern Analysis

Fatma Şeyma BOYDAK*

ÖZET

Cild; bez, kâğıt veya deri kaplı mukavvadan yapılan koruyucu kaplara verilen isimdir. Mücellid ise bu işi yapan sanatkârın adıdır. Orta Çağ Türk-İslam cildleri hakkında en az bilgi sahibi olunan husus, onları üreten sanatkârların yani mücellidlerin isimleridir. Çünkü bu dönem cildlerinin az bir kısmında imza yer almaktadır. Ayrıca mücellid isim listelerinin verildiği Osmanlı Ehl-i Hiref defterleri benzeri resmî belgeler de henüz mevcut değildir. Bu nedenle Orta Çağ Türk-İslam mücellidleri, yalnızca ürettikleri cildler üzerinde yer alan imzaları vesilesiyle tespit edilebilmektedir. İmzalar üzerinde şimdiye kadar yapılan araştırmalar neticesinde 24 adet mücellid ismi belirlenmiştir. Ebû Bekir el-Mücellid el-Mevlevî, Emin, Eyyüb, Gıyaseddin el-Mücellid el-İsfahânî, Hasan, İbrahim, İsmail bu isimlerden bazılarıdır. Çeşitli müze ve kütüphanelerde bulunan Selçuklu ve Beylikler devri cildleri üzerinde yaptığımız araştırmalar neticesinde, Kastamonu Yazma Eser Kütüphanesi'nde bulunan 3026 envanter numaralı eserin cildinde, literatürde yer almayan bir mücellid imzası tespit edilmiştir. İmza, Şeref Mücellide aittir. Mücellid imzası, 7 mm çapında dairevî formdadır. İmza içerisinde yalnızca mücellidin adına yer verilmiştir. Mücellid imzası; cildin kapak, sertâb ve mikleb yüzeylerinde yer almaktadır. Kapaklarda yalnızca köşebendlere üçer adet imza mührü basılmıştır. Sertâbda köşelerde birer, ortalarda yedişer imza mührü yer almaktadır. Miklebe ise hem köşebendlerde hem de hilâli şemsenin ucunda üçer imza mührü vardır. Henüz Şeref mücellid imzalı farklı bir cild tespit edilememiştir. Ancak aynı kütüphanede yer alan 2930 envanter numaralı cildin, Mücellid Şeref veya onun yetiştirdiği bir mücellide ait olduğunu düşünülmektedir. Cildler; eserlerinin orijinal cildleri olup teknik ve tezyîni özellikleri bakımından 14. yüzyıla

*Arş. Gör. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Türk İslam Sanatları Tarihi Anabilim Dalı, Konya, seymaboydak@outlook.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

tarihlendirilmiştir. Bu bakımdan Mücellid Şeref'in, 14. yüzyılda yaşamış ve cild üretmiş bir Anadolu sanatkarı olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cild sanatı, Mücellid Şeref, 14. yüzyıl.

ABSTRACT

Binding is the name given to protective containers made of cloth, paper or leather-covered cardboard. Bookbinder is the name of the artist who does this work. The least known thing about the medieval Turkish-Islamic bindings is the names of the artists who produced them, namely the bookbinders. Because only a few of the bindings of this period have signatures. In addition, official documents such as the registrations of Ottoman Ehl-i Hiref, in which the names of the bookbinders are given, are not yet available. For this reason, medieval Turkish-Islamic bookbinders can only be identified by their signatures on the bindings they produce. As a result of the research carried out on the signatures so far, the names of 24 bookbinders have been determined. Ebû Bekir el-Mücellid el-Mevlevî, Emin, Eyyüb, Gıyaseddin el-Mücellid el-İsfahânî, Hasan, İbrahim, İsmail are some of these names. As a result of our research on the Seljuk and Principalities era bindings in various museums and libraries, a bookbinder's signature, which does not appear in the literature, has been identified on the binding of the work with inventory number 3026 in Kastamonu Manuscript Library. The signature belongs to the Bookbinder Şeref. The signature of the bookbinder is in a circular form with a diameter of 7 mm. Only the name of the bookbinder is included in the signature. Bookbinder signature is located on the cover, fore-edge flap and envelope-flap surfaces of the binding. Three signature seals were imprinted on the covers only on the corner-pieces. In the fore-edge flap, there is one signature seal in the corners and seven in the middle. On the envelope-flap, there are three signature seals on both the corners and the tip of the crescent medallion. A different binding signed by Bookbinder Şeref has not been identified yet. However, it is thought that the binding with inventory number 2930 in the same library belongs to Bookbinder Şeref or a bookbinder trained by him. Bindings are the original binding of his works, and in terms of their technical and ornamental features, 14th century is dated. In this respect, Bookbinder Şeref is thought to be an Anatolian artist who lived in the 14th century and produced bindings.

Keywords: Binding art, Bookbinder Şeref, the 14th century.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Grec 74 El Yazmasındaki Anastasis Sahneleri

Anastasis Scenes in The Grec 74 Manuscript

Fatma YAŞAR *

ÖZET

Grekçe kökenli bir sözcük olan Anastasis, "diriliş" demektir (Mavroska, 2009: 12). Hristiyan inancında Anastasis, İsa'nın yeraltına inip vaftiz olmayan iyi insanları ve Eski Ahit peygamberlerini kurtarması olsa da altında yattığı temel anlamda Mesih'in ölüm karşısındaki zaferidir. Bizans Sanatında Anastasis sahnelerinin ikonografik ve kompozisyon düzeni zaman zaman içinde gelişim göstermiştir. Anastasis sahnesi ile ilgili detaylar kaynak Apokrif İncillerden biri olan Nikodemus İncilinde yer almaktadır. 8. yüzyıldan itibaren anıtsal duvar resim sanatında, ikonalarda ve diğer küçük el sanatlarında karşımıza çıkan sahne 11. yüzyılda popüler bir hale gelmiştir.

Araştırmının konusu, Bibliothèque nationale de France'de bulunan Grec 74 envanter nolu İncil yazmasında yer alan Anastasis sahneleridir. "Grec 74" envanter nolu yazma, 11. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilmiştir. Profesyonelce resmedilmiş el yazması eser, araştırmacılar tarafından Theodore Psalteri ile aynı manastırda yani İstanbul Studios Manastırı'nda üretilmiş olduğu ortaya konulmuştur. "Grec 74" envanter nolu resimli el yazması; İncil, Eski Ahit ve diğer dini kitaplarda yer alan konularını içermektedir. Yazma günümüze bir bütün olarak gelebilmiştir. Eserin sahip olduğu 215 folyodan 147'si tasvirlidir ve 372 sahneye sahiptir. Eser, 335*190 mm. boyutlarında tasarlanmıştır. Günümüze kadar bozulmadan gelebilen yazma da parşömen kâğıdı kullanılmıştır (Omont, 1909: 3). Renk tonları canlıdır, kırmızı ve yeşil çoğunlukla kullanılmıştır. Ayrıca gri, kahverengi ve mor da sıklıkla kullanılan renkler arasında yer almaktadır. Haleler ve giysilerin kıvrımlarını gösteren çizgiler altın yaldızlıdır. Resimlerin etrafında çerçeve yoktur ve arka plan bulunmamaktadır. Orta Bizans Dönemi Evangelion el yazması olan eserde; İsa'nın doğumundan dirilişine kadar tüm yaşantısıyla ilgili konuları içeren sahnelere yer verilmiştir.

Söz konusu çalışmada üç Anastasis sahnesinin ikonografik özellikleri incelenerek örnekler arasındaki benzerliklere ve farklılıklara değinilerek

* Doktorant, Anadolu Üniversitesi, Sanat Tarihi bölümü.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

karşılaştırma yapılmıştır. Grec 74 nolu el yazmasında bulunan Anastasis sahneleri Orta Bizans dönemi eserleriyle paralellik taşıdığı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Orta Bizans Dönemi, Anastasis, Dini El Yazmaları, Resimli El Yazmaları

ABSTRACT

Anastasis is a word of Greek origin, "resurrection" means (Mavroska, 2009: 12). In the Christian faith, although Anastasis is Jesus' descent into the underworld and rescuing unbaptized good people and Old Testament prophets, it is basically Christ's victory over death. The iconographic and compositional order of the Anastasis scenes in Byzantine Art developed over time. Details about the Anastasis scene are contained in the Gospel of Nicodemus, one of the source Apocrypha Gospels. Used in monumental murals, icons, and other small crafts from the 8th century onwards, the stage became popular in the 11th century.

The subject of the research is the Anastasis scenes in the Bible manuscript with inventory number Grec 74 in the Bibliothèque nationale de France. The manuscript with inventory number "Grec 74" is dated to the last quarter of the 11th century. The work, which is one of the professionally painted manuscripts in the 11th century, is thought to have been produced by the researchers in the same monastery as Theodore Psalteri, namely in the Istanbul Studios Monastery. Illustrated manuscript with inventory number "Grec 74"; It includes the subjects of the Bible, the Old Testament and other religious books. The work has survived to the present day as a whole. Of the 215 folios the work has, 147 are depicted and have 372 scenes. The work is 335*190 inch designed in size. Parchment paper was used in the work, which has survived intact until today (Omont, 1909: 3). Color tones are very vibrant, mostly used are red and green. In addition, gray, brown and purple are among the most frequently used colors. The halos and lines showing the folds of the clothes are gilded. Pictures have no frames around and no backgrounds. In the work, which is the manuscript of the Evangelion of the Middle Byzantine Period, scenes involving the whole life of Jesus from his birth to his resurrection are included.

In this study, the iconographic features of the three Anastasis scene were examined. Comparisons were made between the examples given by referring to the similarities and differences. The scenes found in manuscript Grec 74 have parallels with those of the middle Byzantine period.

Keywords: Middle Byzantine Period, Anastasis, Theological manuscripts, Illustrated Manuscripts

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Amasya Burmalı Minare Cami'nin Yapısal ve Mimari Değerlendirmesi

Structural and Architectural Analysis of Burmalı Minaret Mosque in Amasya

Fazilet KOÇYİĞİT *-Burçin ŞENOL ŞEKER**

ÖZET

Verimli topraklara sahip olmanın yanı sıra etrafında yükselen dağlar sebebiyle korunaklı bir coğrafyaya sahip olan Amasya kenti, bu avantajı sebebiyle 14 medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Ancak, ne yazık ki; 1. derece deprem kuşağında yer alan bu şehir, doğal afetlerin yanı sıra politik öneminden dolayı, savaş ve yangınlar gibi insan kaynaklı tahribatlara da maruz kalmıştır. Bu tahribatlar nedeniyle geçmiş medeniyetlere ait eserlerin büyük bir kısmı günümüze ulaşamamıştır; günümüze ulaşabilen eserler de yapılan restorasyon çalışmalarıyla yaşatılmaya çalışılmaktadır. Amasya'da günümüze ulaşabilen eserlerin ağırlıklı olarak Selçuklu ve Osmanlı Devleti dönemlerine ait olduğu görülmektedir. Amasya'nın simge yapılarından biri olan ve çalışmamızın konusunu oluşturan Burmalı Minare Cami de Selçuklu Dönemi'ne ait bir eserdir. 1237-1246 yılları arasında inşa edilen cami, uzun geçmişi içerisinde yangın ve depremlerden zarar görmüştür. Uzun yıllar atıl halde kalan cami, 1930'lu yıllarda Ziraat Bankası'nın tahıl ambarı olarak kullanılmıştır. 1962 yılında yapılan kapsamlı bir onarım sonrasında ise yeniden ibadete açılmıştır. Eser günümüzde de ibadete açık olup cami olarak işlevini devam ettirmektedir. Ancak, yapılan restorasyon çalışmalarında eserin depreme dayanımı konusunda bir önlem alınmamış; sadece sıva, boya, üst örtü kaplaması gibi onarımlar yapılmıştır. Bu çalışmada; Burmalı Minare Cami, üç boyutlu şekilde makro modelleme tekniği kullanılarak modellenmiş ve statik ile dinamik analizlere tabi tutulmuştur. Statik analizde orta bölümde bulunan kubbe kısmının ve onu taşıyan kemer sisteminde; dinamik analizlerde ise ana taşıyıcı ayakların alt

* Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, e-mail: fazilet.kocyigit@amasya.edu.tr

** Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, e-mail: senol.seker@amasya.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

kısımlarında gerilmelerin arttığı, deformasyonların maksimum değerlerinin ise, yapı tepe noktalarında ortogonal doğrultularda öteleme olarak ortaya çıktığı gözlenmiştir. Özellikle yapı üst örtüsü olan kubbelerin, dinamik analizde çok etkin olarak öteleme hareketine katıldığı belirlenmiştir. Zamana meydan okuyarak günümüze kadar ulaşan bu eserin, daha uzun yıllar yaşayabilmesi için restorasyon çalışmalarının, deprem analizlerini de dikkate alınarak yapılması gerekmektedir. Bu çalışmanın, ilerideki restorasyon çalışmalarına yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Kültürel varlıklarımızı korumada disiplinlerarası çalışmaların önemine de dikkat çekmek istediğimiz bu çalışmada, elde edilen verilerin restorasyon çalışmalarında dikkate alınması ve bu yönde sağlamlaştırmaların yapılması temennimizdir.

Anahtar Kelimeler: Burmalı Minare Cami, Selçuklu Camileri, Statik ve Dinamik Analiz, Makro Modelleme

ABSTRACT

Besides having fertile lands, the city of Amasya, which has a sheltered geography thanks to the rising mountains around it, has hosted 14 different civilizations thanks to this advantage. However, the city, situated in a first-degree seismic zone, has suffered from both natural disasters such as earthquakes and wildfires, and human-induced disasters because of its geopolitical importance. Because of these damages, most of the structures from these past civilizations have failed to reach present day. Those that have been able to reach present day are protected via restoration. Most of the surviving structures in Amasya are from Seljuk and Ottoman Empire era. Burmalı Minaret Mosque, which is one of the symbolic structures of Amasya and constitutes the subject of our study, is also a building belonging to the Seljuk Period. Built between 1237 and 1246, the mosque was damaged by fire and earthquakes in its long history. The mosque, which remained inactive for many years, was used as the granary of Ziraat Bank in the 1930s. After a comprehensive repair in 1962, it was reopened for worship. The building is still open to worship today and continues its function as a mosque. However, no measures were taken regarding the earthquake resistance of the work during the restoration works; only repairs such as plaster, paint, and covering were made. In this study; Burmalı Minare Mosque has been modeled in three dimensions using macro modeling technique and subjected to static and dynamic analysis. In the static analysis, in the dome

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

part in the middle section and in the arch system that carries it; in the dynamic analysis, it was observed that the stresses increased in the lower parts of the main bearing legs, and the maximum values of the deformations appeared as shifting in orthogonal directions at the top points of the structure. It has been determined that domes, which are especially the top of the building, participate in the translational movement very effectively in dynamic analysis. In order for this building, which has survived to the present day by defying time, to survive for many years, restoration studies should be carried out by taking earthquake analysis into consideration. This study is thought to be a guide for future restoration studies.

In this study, in which we want to draw attention to the importance of interdisciplinary studies in protecting our cultural property, it is our hope that the data obtained will be taken into consideration in restoration studies and consolidation will be made in this direction.

Keywords: Burmalı Minaret Mosque, Seljuk Mosques, Static and Dynamic Analysis, Macro Modeling

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Urla YarımadasındaYeni bulunmuş İki Hamam ve Bir Çeşme Yapısı Hakkında Değerlendirmeler

Considerations About Two Turkish Baths and a Fountain Newly Discovered on the Urla Peninsula

Ferhan ERİM *-Tayfun CAYMAZ **-Mehmet EMEÇ***

ÖZET

Bu çalışmada Batı Anadolu sahillerinin ortasında yer alan Urla ilçe sahasında sürdürülen yüzey araştırmasında saptanmış Türk Dönemine tarihlenen iki hamam ile bir çeşme yapısı incelenmiştir. Yüzey araştırmasında ulaşılan sonuçlar, Urla Yarımadası'nın en erken dönemlerden başlayan uzun bir kültür sürecine sahne olduğunu ortaya koymaktadır. Bu süreçte yer alan Yarımada'nın Türk Dönemi içerisinde İnşa edilmiş bu eserler Sanat Tarihi camiasına ilk kez tanıtılmaktadır. Günümüzde terk edilmiş Türk yerleşimlerinde saptanan bu eserler, bölgedeki Türk kimliğinin önemli birer vesikası olarak günümüze ulaşabilmiştir.

Hamamlar plan şemaları ve yapı özellikleri itibarıyla 14-15.yüzyıllar Anadolu Türk Mimarisinde gördüğümüz yapılar ile benzerlik içerisindedirler. Çeşme yapısı ise, arşiv belgelerinin ışığında Aydınoğulları Beyliği dönemine tarihlendirilmektedir. Bölgenin Türk Dönemi için erken sayılacak bir dönemine ışık tutması ve yapı etrafında şekillenen bir derbent sisteminin varlığı yine arşiv vesikalarınca ortaya konulmaktadır.

Eserler Urla Yarımadasındaki erken Türk yerleşimlerinin yerlerinin saptanabilmesi, yerleşmelerin fiziki özelliklerinin değerlendirilebilmesi, Türk Dönemi yerleşimlerinin ortaya çıkışları açısından önemli sonuçlar ortaya koymaktadır.

ABSTRACT

* Sanat Tarihçisi, e-mail: erimferhan@hotmail.com,

** Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, e-mail: tayfuncaymaz@nevsehir.edu.tr.

*** Mehmet Emeç, Gazeteci, e-mail: emecmehmet@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

In this study, two Turkish baths and a fountain structure of the Turkish Period, which were determined during the surface survey carried out in the Urla district, located in the middle of the Western Anatolian coast, have been examined. The results reached from our surface survey, reveal that the Urla Peninsula witnessed a long cultural process starting from the earliest periods. These works, which were built during the Turkish Period of the Peninsula, which took place in this process, are introduced to the Art History community for the first time. These artifacts detected in the Turkish settlement which has been abandoned today, have survived as significant documents of the Turkish identity in the region.

The baths are similar to the structures we see in Anatolian Turkish Architecture of the 14-15th centuries in terms of plan schemes and building features. The fountain structure, on the other hand, is dated to the Aydinids Period in the light of the archival documents. Archival documents prove that the region sheds light on an early period for the Turkish Period and the existence of a pass system shaped around the building.

The artifacts reveal important results in terms of determining the locations of the early Turkish settlements in the Urla Peninsula, evaluating the physical characteristics of the settlements, and the emergence of Turkish Period settlements.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Konya Alaaddin Tepesi II. Kılıçarslan Sarayı Sur Duvarlarının Restorasyon Çalışmalarında Jeofizik Yöntemlerin Kullanılması

The Use of Geophysical Methods in the Restoration of Konya Alaaddin Hill II. Kılıçarslan Palace City Walls

Fethi Ahmet YÜKSEL*

ÖZET

Konya İli, Konya kent merkezinde yer alan çevresi yoğun yapılaşmaya ve trafiğe maruz kalmış Alâeddin Tepesi; Konya'nın tarihsel çekirdeğini oluşturur. Alâeddin Tepesi; Tunç Çağı'ndan (M.Ö. 4500–2000) itibaren buluntular veren bir höyüktür. Tepe Anadolu Selçuklu Devleti'nin iç kale yerleşmesi ve günümüzde ise Konya Şehrinin merkezinde yer alan önemli doğal ve arkeolojik sit alanlarından biridir. Höyük, Tunç Çağından Osmanlı Dönemi sonuna kadar uzanan tüm yerleşim katlarını içermektedir. 1941 yılında yapılan sondajlar neticesinde höyükte önemli bulgular ortaya çıkmıştır. Alâeddin Tepesi Doğal ve Arkeolojik Sit Alanı, Alâeddin Camii, II. Kılıçarslan Türbesi, Yarım Kümbet ve II. Kılıçarslan Köşkü Ortaçağ Konya'sının iç kalesini simgelemektedir.

Konya Büyükşehir Belediyesinin destekleriyle II. Kılıçarslan Köşkü Kurtarma Kazısı yapılmıştır. Kazı sonucunda Köşkün üzerinde oturduğu, doğu-batı doğrultusunda uzanan Saray kalıntılarını çevreleyen duvar köşkün batısında ortaya çıkmıştır.

Alâeddin Tepesinde, II. Kılıçarslan Sarayı Arkeolojik Kazılarında, sarayın doğusunda bulunan saray kalıntılarını çevreleyen duvarın tam olarak ortaya çıkarılması, Köşkün batı cephesinin durumu, Köşkün önünden geçen iç sur duvar kalıntısının doğuya doğru devamının görülebilmesi, Köşk ve Selçuklu sarayına ait bütünlüğe açıklık getirebilmek için Arkeojeofizik çalışmalar yapılmıştır. Arkeojeofizik çalışmalarda kullanılan manyetik, jeoradar ve jeoelektrik yöntemlerin bütünsel yorumlanmasıyla iç sur duvar kalıntılarına ait düzenli geometrik formlar veren anomaliler iki ve üç boyutlu görüntülenmiştir.

Yüzeye yakın araştırmalarda, özellikle, arkeolojik alanlarda yüzey araştırması ve/veya yapılacak kazılara yön vermek amacı ile jeofizik (Jeoradar, manyetik, jeoelektrik v.b.) yöntemlerin kullanılması oldukça olumlu sonuçların elde

*Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Mühendislik Fakültesi, Jeofizik Müh. Böl.,Büyükçekmece Yerleşkesi, Büyükçekmece, İstanbul, e-mail: fayuksel@iuc.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

edilmesini sağlamaktadır. Jeofizik yöntemler tahribatsız yöntemlerdir. Arkeolojik alanlarda ve tarihsel yapılarda kullanılan jeofizik yöntemlerin uygulanması, havadan, su ortamından ve karadan yapılabilmektedir. Çok geniş alanların iki ve üç boyutlu görüntülemesi yapılabilmektedir. Arkeolojik kazı ve restorasyon öncesi Arkeojeofizik yöntemlerle yapılacak araştırmaları hem zaman, hem de ekonomik açıdan oldukça kazanç sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alâeddin Tepesi, II. Kılıçarslan Sarayı, Arkeojeofizik, sezyum gradyomanyetometresi, çok elektrotlu rezistivite, GPR

ABSTRACT

Alâeddin Hill, which is located in the city center of Konya Province, has been exposed to intense construction and traffic; It forms the historical core of Konya. Alaeddin Hill; It is a mound that yields finds from the Bronze Age (4500-2000 BC). Tepe is the inner castle settlement of the Anatolian Seljuk State and is one of the important natural and archaeological sites located in the center of Konya City today. The mound contains all the settlement levels from the Bronze Age to the end of the Ottoman Period. As a result of the soundings made in 1941, important findings were revealed in the mound. Alaeddin Hill Natural and Archaeological Site, Alaeddin Mosque, Second Kılıçarslan Tomb, Half Cupola and Second Kılıçarslan Mansion symbolize the inner castle of Medieval Konya.

The Second Kılıçarslan Mansion Rescue Excavation was carried out with the support of Konya Metropolitan Municipality. As a result of the excavation, the wall surrounding the remains of the Palace on which the mansion sits, extending in the east-west direction, was revealed to the west of the mansion.

Archaeogeophysical studies were carried out on Alaeddin Hill, in the second Kılıçarslan Palace Archaeological Excavations, in order to fully reveal the wall surrounding the palace ruins to the east of the palace, the state of the western façade of the mansion, the continuation of the inner city wall remnant passing in front of the mansion to the east, and to clarify the integrity of the mansion and the Seljuk palace. With the integrated interpretation of magnetic, georadar and geoelectric methods used in archaeogeophysical studies, the anomalies of the inner city wall remains that give regular geometric forms were visualized in two and three dimensions.

The use of geophysical (georadar, magnetic, geoelectric, etc.) methods in order to direct the surface research and/or excavations, especially in archaeological

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

areas, provides very positive results in near-surface surveys. Geophysical methods are non-destructive methods. The application of geophysical methods used in archaeological areas and historical structures can be done from the air, water environment and land. Two- and three-dimensional imaging of very large areas can be made. Archaeological excavations and pre-restoration researches with archeogeophysical methods provide a lot of money in terms of both time and economy.

Keywords: Alacddin Hill, II. Kılıçarslan Palace, Archeogeophysics, Cesium Gradiomagnetometer, Multi-electrode Resistivity, GPR

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Taşrada Geç Dönem Osmanlı Hükümet Konaklarına Yeni Bir Örnek: Kuruçay (Ilıç) Hükümet Konağı

A New Example of Late Period Ottoman Government Mansions in The Country: Kuruçay (Ilıç) Government Mansion

Funda NALDAN *

ÖZET

Kamu yapıları devletin yönetim, eğitim, kültür, sağlık ve ulaşım gibi faktörlerin olduğu ve bu faktörlerin halka hizmet vermek amacı ile kurumsallaştırıldığı binalar olarak bilinmektedir. Osmanlı Dönemi'nde özellikle yükselme devri ve sonraki dönemlerde devletin toprak sınırlarının sürekli olarak genişlemesi neticesinde kamu yönetim binalarının ihtiyaca göre çeşitli vilayetlerde hızlı bir şekilde inşa edildiği görülmektedir. Özellikle Osmanlı'nın 18. yüzyıldan sonra devletin taşra bölgelerine kolay ulaşımı konusunda bu yönetim binalarının çok büyük etkilere sahip olduğu ve halkın devlet tarafından yalnız bırakılmadığı gösterilmek amacı ile özellikle bu kamu binaları inşası taşra bölgelerinde önem arz etmiştir.

Bu çalışmada, Erzincan'a bağlı Ilıç ilçesi Kuruçay köyünde bulunan hükümet konağı ele alınmıştır. Hükümet Konağı, Ilıç ilçe merkezine 12 km. uzaklıktaki Kuruçay köyünde yer almaktadır.

17. yüzyıldaki kayıtlara göre kaza olan Kuruçay, 1863 yılında Erzurum Vilayeti'ne bağlı bir sancak haline getirilen Erzincan'a bağlanmıştır. O dönemde Erzincan Sancağı'nın batı ucunda yer alan "Kuruçay Kazası"nda yer alan köy, 1936 yılında Erzincan iline bağlı bir ilçe olmuştur. 1939'da demiryolunun geçmesiyle birlikte ilçe merkezi Kuruçay'dan Ilıç'a taşınmıştır. Hükümet Konağı, Ilıç- Refahiye yolu üzerindedir. Kuruçay'da Osmanlı dönemine ait eski tarihsel doku az da olsa varlığını sürdürmektedir. Kuruçay hükümet konağı en önemli tarihi binadır.

Bina, 20. yy. başlarında yapılmayan başlanan hükümet konaklarının başarılı örneklerinden biridir. Giriş kapısı üzerindeki kitabeden anlaşılabacağı üzere yapı, köy ahalisi tarafından 1902-03 yılında yaptırılmıştır.

Bina, simetrik plan ve cephe düzenlemesi bakımından Neoklasik üslupta inşa edilen hükümet konakları ile benzer özellikler taşımaktadır. Yapı, doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Güney cephenin (giriş) orta bölümü dışa

* Doç. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, e-mail: fnaldan@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

taşırmıştır. Yapı iki katlıdır. Girişte dört ahşap direk ile üçlü giriş oluşturulmuştur. Zemin katta girişte dört ahşap direk birinci kattaki çıkma bölümünü de desteklemektedir. Giriş bölümü birinci katta iç mekana dahil edilerek buradaki mekan genişletilmiştir. Birinci kattaki çıkmanın üzeri üçgen alınlıkla tamamlanmıştır.

Arşiv fotoğraflarından ahşap hatıl arası moloz taş ile inşa edilmiş olduğu anlaşılan yapının duvar örgüsü çimento karışımı sıva ile sıvandığından bugün görünmemektedir. Bina, 1970'lerden sonra boşaltılmış, günümüzde terkedilmiş bir halde bekletilmektedir.

Devlet Arşivleri'nde bulunan yapının inşa süreci ile belgelerin yanı sıra yapı yerinde incelenecek yapının plan, mimari özelliklerine çalışmada yer verilecektir.

Geç Dönem Osmanlı hükümet konakları mimarisinin taşra örneğini yansıtmaları bakımından önemli olan bu yapının Erzincan kamu yapıları içerisinde günümüze gelebilen tek örnek olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan çalışma bu açıdan da önem arz etmektedir. Yapı ilk kez tarafımızdan çalışılmış ve kayıtlara geçmiş olacaktır. Erzincan'da 1939 depremi öncesi benzer şekilde inşa edilmiş kamu yapıları olduğunu yine arşiv kayıtlarından öğreniyoruz.

Çalışmayla amaçlanan; dönemin mimari özellikleri paralelinde incelenen yapının Erzincan ve civarı Geç Osmanlı Dönemi mimarlık üretimine ışık tutması ve daha sonra yapılacak çalışmalara örnek teşkil etmesidir.

Anahtar kelimeler: Kuruçay, Geç Dönem Osmanlı, Hükümet konağı, Arşiv belgesi, Mimari.

ABSTRACT

Public buildings are known as buildings where the state has factors such as administration, education, culture, health and transportation and these factors are institutionalized to serve the public. It is seen that public administration buildings were built rapidly in various provinces according to the needs as a result of the continuous expansion of the state's land borders in the Ottoman Period, especially in the period of ascension and in the following periods. After the 18th century especially, the construction of these public buildings was important in the provincial regions in order to show that these administrative buildings had great effects on the easy access of the state to the provincial regions after the 18th century and that the people were not left alone by the state.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

In this study, the government mansion located in Kuruçay village of Iliç district of Erzincan is discussed. Government mansion is 12 km from Iliç district center. It is located in Kuruçay village, away from. According to the records in the 17th century, Kuruçay, which was a district, was connected to Erzincan, which was turned into a sanjak of Erzurum Province in 1863. The village, which was located in the "Kuruçay District" located at the western end of the Erzincan Sanjak at that time, became a district of the Erzincan province in 1936. With the passing of the railway in 1939, the district center was moved from Kuruçay to Iliç. The Government mansion is on the Iliç- Refahiye road. In Kuruçay, the old historical texture of the Ottoman period continues to exist albeit to a little extent. Kuruçay government mansion is the most important historical building.

The building is one of the successful examples of government mansions that built in the beginning 20th century. As it can be understood from the inscription on the entrance door, the building was built by the villagers in 1902-03.

The building has similar features with the government mansions built in the Neoclassical style in terms of its symmetrical plan and façade arrangement. The building has a rectangular plan in the east-west direction. The middle part of the south façade (entrance) was protruded. The building has two floors. A triple entrance was created with four wooden posts at the entrance. At the entrance on the ground floor, four wooden pillars also support the cantilever section on the first floor. The entrance section was included in the interior on the first floor and the space here was expanded. The overhang on the first floor is completed with a triangular pediment. It is understood from the archive photos that it was built with rubble stone between wooden beams and the masonry of the building is not visible today as it was plastered with cement mixture plaster. The building was evacuated after the 1970s and is now in an abandoned state.

In addition to the construction process and documents of the building in the State Archives, the plan and architectural features of the building to be examined on site will be included in the study.

It is possible to say that this building, which is important in terms of reflecting the provincial example of the late period Ottoman government mansions, is the only example of Erzincan public buildings that has survived to the present day. This study is also important in this respect. The structure will be studied and recorded for the first time by us. We learn from archive records that there were similarly constructed public buildings in Erzincan before the 1939 earthquake.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

The aim of the study; the building, which was examined in parallel with the architectural features of the period, sheds light on the architectural production of the late Ottoman period in Erzincan and its vicinity and sets an example for the works to be done later.

Keywords: Kuruçay, Late Ottoman Empire, Government Mansion, Archive document, Architecture.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Tokat'taki Türk Dönemine Ait Dini Yapılarda Renkli Taş İşçiliği

Colored Stonemasonry in Religious Buildings of The Turkish Period in Tokat

Gökben AYHAN*

ÖZET

Tokat kenti Türklerin bölgeye ilk yerleştiği Danişmentliler döneminden başlayarak Selçuklular, İlhanlılar, Eratnalılar ve Osmanlılar zamanına kadar önemini korumuştur. Bu süreçte inşa edilen çok sayıda yapı, Tokat kent silüetinde yerini almıştır. Bu bildiride ilk kez Tokat il merkezindeki dini yapılarda görülen renkli taş işçiliği üzerinde detaylı olarak durulacaktır.

Garipler, Ulu, Rüstem Çelebi, Hatuniye, Takyeciler, Behzad ve Ali Paşa Camii, en yoğun renkli taş işçiliğinin görüldüğü yapı türünün örnekleridir. Alaca ve Hamza Bey Mescit'lerinde belli oranlarda bu işçiliğe rastlanır. Tokat'ın günümüze ulaşan önemli tarikat yapılarından Ebu's-Şems, Sümbül Baba, Sultan Halef ve Abdullah bin Muhyiddin Zaviyesi'nde renkli taş işçiliğinin örneklerinin verildiği görülür. Abdullah bin Muhyiddin, Burgaç Hatun ve Nureddin İbn Sentimur Türbesi'nde de renkli taş kullanımına rastlanır.

Tokat'taki dini yapıların önemli bir kısmında renkli taş işçiliği devamlılık gösterir. Kentteki dini yapılarda kırmızı ve krem/beyaz renkteki taşın birlikte kullanımı daha fazla yapıda karşımıza çıkar. Buna karşın daha az binada siyah/gri ve beyaz taş birliktelikte yer verilmesine karşın yapıdaki kullanımının yoğun olduğu görülür. Tokat'taki çoğu mimari eserde renkli taş işçiliğinin uygulanmasında bölgenin yerel malzemesinin kullanımı etkili olmuştur. Hatuniye ve Ali Paşa Camii'lerinin taç kapıları hem malzeme hem de üslup özellikleri bakımından benzerlikler gösterir. Bu taç kapılar iki renkli taş işçiliğinin yanı sıra başkent üslubunda yapılmalarıyla kentin mimarisinde farklılık ortaya koymaktadır. Anadolu'daki birçok tarihi yapıda iki renkli taş işçiliğinde görülen giriş açıklığı kemerlerindeki basit zıvanalı geçmenin örneklerinin yanı sıra içbükey ve dışbükey zıvanalı geçmeli uygulamalara Tokat'taki birçok dini yapıda rastlanır. Adana, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kilis, Van gibi birçok ilde örnekleri verilen Zengi ve Memlük mimarisinin

* Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, 48000, Muğla, e-mail: gokbenayhan@mu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

etkisinde gelişen renkli taş işçiliğinin Tokat coğrafyasındaki yapılarına kadar uzandığı görülür.

Bu bildiride, Tokat il merkezindeki dini yapılardaki renkli taş işçiliği ortaya konularak hem Anadolu hem de Anadolu dışındaki örneklerle karşılaştırmaları yapılarak Türk Sanatı'ndaki yeri belirlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Tokat, cami, mescit, türbe, zaviye, renkli taş işçiliği

ABSTRACT

City of Tokat, has maintained its importance until the Seljuks, Ilkhanids, Eratnas and Ottomans starting from the Danishmends, when the Turks first settled in the region. Many buildings built in this process took their place in the city silhouette of Tokat. In this paper, for the first time the coloured stonework seen in the religious buildings in the city center of Tokat will be discussed in detail.

Garipler, Ulu, Rüstem Çelebi, Hatuniye, Takyeciler, Behzad and Ali Paşa Mosques are examples of the building type where the most intense colored stonemasonry is seen. This craftsmanship can be found at certain rates in Alaca and Hamza Bey Masjids. It is seen that examples of colored stonework are given in Ebu'ş-Şems, Sümbül Father, Sultan Halef and Abdullah bin Muhyiddin Zawiyes, which are among the important sect structures of Tokat that have survived to the present day. The use of colored stones is also seen in the tombs of Abdullah bin Muhyiddin, Burgaç Hatun and Nureddin İbn Sentimur.

In a significant part of the religious buildings in Tokat, coloured stonework continues. The combined use of red and cream/white stone in religious buildings in Tokat is seen in more buildings. On the other hand, although black/gray and white stone are used together in fewer buildings, it is seen that their use in the building is intense. In the application of colored stonemasonry in most architectural works in Tokat has been effective the use of local materials of the region. The portals of the Hatuniye and Ali Pasha Mosques show similarities in terms of both material and stylistic features. These portals reveal a difference in the architecture of the city, with their two-colour stonework as well as their capital-style construction. In addition to the examples of simple mortise engagement in the entrance opening arches seen in bicolour stonework in many historical buildings in Anatolia, concave and convex tongue-and-groove applications are also encountered in many religious buildings in Tokat. It is seen that the colourful stonemasonry developed under the influence of Zengi and Mamluk architecture, examples of which are made in many cities such as

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Adana, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kilis, Van extends to the structures in the geography of Tokat.

In this paper, it will be tried to determine its place in Turkish Art by revealing the coloured stonework in religious buildings in the city center of Tokat and making comparisons with examples both in Anatolia and outside Anatolia.

Key words: Tokat, mosque, masjid, mausoleum, zawiya, colourful stonemasonry

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Hıdiv İsmail Paşa Döneminde Kahire’de Sanat ve Mimarlık Ortamı

Art and Architecture Environment in Cairo During the Reign of Khedive Ismail Pasha

Göksu Özden ÖNER*

ÖZET

1914 yılına kadar Osmanlı devletinin eyalet başşehri olan Kahire, henüz 19. yüzyılın başında Kavalalı Mehmed Ali Paşa’nın (1769-1849) Mısır’a vali tayin edilmesiyle birlikte bir dizi değişim ve dönüşümün merkezinde yer almıştır. Mısır’da Mehmed Ali Paşa döneminde başlayan reformlar, ekonomik imkanların el verdiği ölçüde, sınırlı bir alanda yürütülmüştür. Ardından I. Abbas Hilmi Paşa (1813-1854) ve Said Paşa’nın (1822-1863) döneminde, Mehmed Ali Paşa valiliğinin esaslarının korunduğu bir süreç yaşanmıştır. 1863 yılında İsmail Paşa’nın (1830- 1895) vali tayin edilmesinin ardından Mısır tarihinde ikinci reform dönemi olarak isimlendirilecek süreç başlamıştır. İsmail Paşa’nın 1846-1848 yılları arasında Paris’te almış olduğu modern ilimler ve mühendislik eğitimi ve sonrasında siyasi görevlerle devam eden Avrupa ziyaretleri, Batı hayranlığına temel hazırlamış ve Kahire’de valiliği dönemince yürüteceği sosyal politikaları üzerinde etkili olmuştur. İsmail Paşa’nın Osmanlı merkezi ile yürüttüğü olumlu ilişkiler, aynı dönem Osmanlı tahtında olan Sultan Abdülaziz’in desteğiyle 1866 yılında hıdiv unvanını almasını sağlamıştır. Böylece Mısır’ın özerkleşme sürecinde büyük bir adım atılmasının yanı sıra İsmail Paşa’nın Mısır yönetiminde yetki alanının genişlemesiyle birlikte şehirde etkisi uzun yıllar sürecek olan modernleşme hareketleri hız kazanmıştır. İsmail Paşa’nın döneminde (1863-1879), Mehmed Ali Paşa tarafından başlatılan eğitim reformu genişletilmiş; yurtdışına öğrenci gönderme geleneği sürdürülmüş, halk okullarının açılmasıyla eğitim seviyesinin yükseltilmesi hedeflenmiştir. Şehirdeki ilk kız okulu Memluk dönemine ait bir sarayda eğitim vermeye başlamıştır. Hıdiv İsmail Paşa’nın Paris ziyareti sırasında George Eugène Hausmann’ın (1809-1891) Paris’teki çalışmalarından etkilenmesi ve aynı süreçte Kahire’ye Batılı bir görünüm kazandırma arzusu, kentte şehirleşme bağlamında yenilikleri beraberinde getirmiştir. İsmail Paşa tarafından şehir

* Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Türk-İslam Sanatları ABD, Ankara, e-mail: goksuoner@hacettepe.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

planlamacı Pierre Grand Kahire'ye davet edilerek yüzlerce yıllık tarihi anıtlarla çevrili şehrin ilk kapsamlı haritası çıkarılmış, şehrin batısında modern Kahire planlanmıştır. 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın gösterişli açılış törenine Fransa ve Belçika'dan Barillet-Deschamps (1824-1873), Gustave Delchevalerie (1841-1899) gibi dönemin önemli bahçe-peyzaj düzenleyicileri davet edilmiş, Özbekiye bahçeleri başta olmak üzere şehrin batısında yer alan pek çok bahçe İngiliz ve Fransız bahçelerinden öykünerek Batılı peyzaj mimarları tarafından düzenlenmiştir. Milli Kütüphane, opera ve tiyatro binalarının inşasının yanı sıra İsmail Paşa'nın emriyle *Methafü'l- Fenni'l İslamî* (Kahire İslam Eserleri Müzesi)'nin kuruluş hazırlıklarına başlanmıştır. İsmail Paşa döneminde çok sayıda Batılı yazar, ressam ve mimar şehre davet edilerek "Yeni Kahire"'nin oluşumuna tanıklık etmeleri sağlanmıştır. İsmail Paşa'nın Batı sanatına olan ilgisi zamanla sanat hamiliğine dönüşmüş, şehirde bulunan Avrupalı resamlara siparişler verilmiş, ressamların Kahire'de güvenlik ve konaklama sorunları için çözümler üretilmiştir. Çalışmada; Hıdiv İsmail Paşa'nın sanat hamiliği ve bu süreçte Kahire'de bulunduğu saptanan Avrupalı ressam, kentin Eski ve Yeni Kahire olarak iki karşıt çehreye bölünme süreci, Yeni Kahire olarak isimlendirilen bölgede kamu yapılarının inşası çerçevesinde İsmail Paşa'nın Modernleşme paradigması ve bu bağlamda Kahire'de sanat ve mimarlık ortamı tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Hıdiv İsmail Paşa, Kahire, Modernleşme, Mimari, Resim

ABSTRACT

Cairo, which was the provincial capital of the Ottoman state until 1914, has been at the center of a series of changes and transformations with the appointment of Mehmed Ali Pasha (1769-1849) to Egypt at the beginning of the 19th century. The reforms that started in Egypt the period of Mehmed Ali Pasha were carried out in a limited area as economic conditions allowed. Then, during the reign of Abbas Hilmi Pasha (1813-1854) and Said Pasha (1822-1863), there was a process in which the principles of the governorship of Mehmed Ali Pasha were preserved. After the appointment of İsmail Pasha (1830-1895) as governor in 1863, the process that is called the second reform period in the history of Egypt began. The modern sciences and engineering education that İsmail Pasha received in Paris between 1846 and 1848, and then his European visits, which continued with political duties, laid the groundwork for his admiration for the West and had an impact on the social policies he would pursue during his

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

governorship in Cairo. Ismail Pasha's positive relations with the Ottoman center enabled him to receive the title of khedive in 1866 with the support of Sultan Abdulaziz, who was on the Ottoman throne at the time. Thus, in addition to taking a big step in the autonomy process of Egypt, with the expansion of Ismail Pasha's authority in the Egyptian administration, the modernization movements, which would continue to be effective for many years, accelerated. During the reign of Ismail Pasha (1863-1879), the educational reform initiated by Mehmed Ali Pasha was expanded; the tradition of sending students abroad was continued, and it was aimed to raise the level of education with the opening of public schools. The first girls' school in the city started to provide education in a palace belonging to the Mamluk period. During Khedive Ismail Pasha's visit to Paris, the influence of George Eugène Hausmann's (1809-1891) works in Paris and the desire to give Cairo a Western look in the same process brought innovations in the context of urbanization in the city. The city planner Pierre Grand was invited to Cairo by Ismail Pasha and the first comprehensive map of the city surrounded by historical monuments of hundreds of years was drawn, and modern Cairo was planned to be located in the west of the city. In 1869, notable garden-landscapers from France and Belgium such as Barillet-Deschamps (1824-1873), Gustave Delchevalerie (1841-1899) were invited to the grand opening ceremony of the Suez Canal. Many gardens were designed by western landscape architects, emulating the English and French gardens. In addition to the construction of the National Library, opera and theater buildings, the preparations for the establishment of the *Methafü'l-Fenni'l Islami* (Cairo Islamic Art Museum) were started by the order of Ismail Pasha. During the reign of Ismail Pasha, many Western writers, painters and architects were invited to the city to witness the formation of "New Cairo". Ismail Pasha's interest in Western art turned into patronage of arts over time, orders were given to European painters in the city, and solutions were produced for the painters' security and accommodation problems in Cairo. In the study; art patronage of Khedive Ismail Pasha and European painters who were found to be in Cairo in this process; the process of dividing the city into two opposing faces as Old and New Cairo; Ismail Pasha's modernisation paradigm within the framework of the construction of public buildings in the region called "New Cairo" and in this context art and architecture environment in Cairo will be discussed.

Keywords: Khedive Ismail Pasha, Cairo, Modernisation, Architecture, Painting.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

18. Yüzyıldan Günümüze Danimarka Seramik ve Porselenleri

Danish Ceramics and Porcelain from the 18th Century to the Present

Gül Erbay ASLITÜRK*

ÖZET

18. yüzyılda Avrupa monarşilerinde rekabet alanlarından biri porselen fabrikalarıdır. 17. yüzyıldan itibaren Avrupa'ya Uzakdoğu'dan ithal edilen porselen ticareti nedeniyle özellikle Çin porselenleri zenginliği ve ince zevki temsil etmiş, porseleni değerli bir meta haline getirmiştir. Almanya Meissen'de, porselen üretimi ve dekorasyonu, ağırlıklı olarak mavi-beyaz, el dekorlu desenleriyle Çin örneklerine öykünmeye başlamış, Hollanda Delft örnekleri ardından sanayi devrimi ve transfer baskı yöntemi sayesinde İngiltere Viktorya Dönemi seramiklerinde benzer etkiler görülmüştür.

Bu araştırmada, 18. yüzyılda üretime başlayan Danimarka'daki Kraliyet Koppenag Porselen Fabrikası'nın; 20. yüzyıldaki İskandinav stili stüdyo çömlekçiliğinin temellerini oluşturma sürecinin inceleme ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. 1775'te fabrikanın kuruluş hikayesi merhum kral V. Frederik'in dul eşi Danimarka kraliçesi Juliane Marie'nin, kararı ile başlar. Kralın ilk evliliğinden olan oğlu akıl hastası haline geldiğinde ülkeyi yönetememiş ve kraliçe iktidara gelmişti. 1700'lü yıllarda, kraliyet ailesi ve aristokrasi arasında ince porselen hediye etmek makbul diplomatik bir uygulamaydı. Kraliçe, çağının yeri ürün ve hizmet geliştirme konusunda modernleşme sürecine ayak uyduran, ülkesinin ekonomisini canlı ve sağlıklı tutabilecek vizyon sahibi kimliği ile tanınmaktaydı. Ayrıca porselen üretimi Juliane Marie'ye yabancı bir konu da değildi. Kraliçenin erkek kardeşi I. Charles, Brunswick-Lüneburg Dükalığı'nın bir alt kolu olan Brunswick-Wolfenbüttel Prensi olarak Almanya'nın Fürstenberg kentinde bir porselen fabrikası kurmuştu. Ayrıca Juliane Marie'nin kız kardeşi, 1763'te Berlin'de bir porselen fabrikası kuran Avrupa'nın mutlak hükümdarlarından biri olan Prusya Kralı II. Frederik ile evliydi. Her ne kadar kardeşler arasında yazışmalar olsa da porselen üretiminin sırrı aralarında paylaşılmamış ve Danimarka'da porselenin ilk üretimi 1774'te gerçekleşmiştir.

* Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, e-mail: gerbay@adu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anayasasını 5 Haziran 1849'da kabul eden Danimarka'da 1868'de tüm kraliyet şirketleri ile Kraliyet Kopphenag Porselen Fabrikası da özelleştirilme kapsamına alınmış, 1863 yılında kurulan bir fayans veya toprak çömlek fabrikası olan Alümina'ya, 1882 yılında satılmıştır. Danimarkalı mimar, ressam ve tasarımcı Arnold Krog (1856-1931), fabrikanın sanat yönetmenliğine getirildikten sonra pek çok ressama tasarım görevi vererek Danimarka'da sanat çömlekçiliğine geçişi sağlamıştır. Kraliyet Kopphenag Porselen Fabrikası'na heykel figürinler üreten Frederik Vilhelm Grøndahl ve sanat ve kitap tüccarı olan Bing kardeşler tarafından 1853'te Bing & Grøndahl Porselen kurulmuş; 1987 yılında Kraliyet Kopphenag Porselen Fabrikası ile birleşmiştir. Böylece Danimarka'da tasarım yapmak için çalışan birçok sanatçı ile İskandinav stili oluşturulmuş; 1920'lerde ve 30'larda seramik stüdyolarının ortaya çıkmasına ve Danimarka'nın Erik Nyholm, Asger Jorn, Bodil Manz, Beate Andersen ve Türk seramik sanatçısı Alev Ebüzziya Siesbye gibi isimler aracılığıyla küresel çağdaş sanat alanında yer edinmesine neden olmuştur.

Anahtar kelimeler: Avrupa, Porselen, Seramik, Danimarka

ABSTRACT

In the 18th century, one of the areas of competition in European monarchies was porcelain factories. Imported porcelain from the Far East to Europe since the beginning of the 17th century made porcelain a valuable commodity, especially Chinese porcelain which represented wealth and fine taste. European porcelain production and decoration started in Meissen-Germany by imitating Chinese samples with predominantly blue-white, hand-decorated patterns, proceeded by the Dutch Delft models, and lastly thanks to the industrial revolution and transfer printing methods similar effects were seen in British Victorian ceramics.

This research aims to examine and evaluate the process in which the Royal Copenhagen Porcelain Factory in Denmark, started production in the 18th century and eventually established the foundations of Scandinavian-style studio pottery in the 20th century. The story of the establishment of the factory began in 1775 with the order of the Danish queen Juliane Marie, widow of the late King Frederik V. When the king's son from his first marriage became mentally ill, he could not rule the country and the queen came to power. In the 1700s, gifting fine China was an acceptable diplomatic practice between royalty and aristocracy. The Queen was known for her visionary identity that kept pace with

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

the modernization process in product and service development and could keep her country's economy alive and healthy. Also, porcelain production was not a foreign subject to Juliane Marie. Queen's brother, Charles I, had established a porcelain factory in Fürstenberg, Germany, as Prince of Brunswick-Wolfenbüttel, a subdivision of the Duchy of Brunswick-Lüneburg. Also, Juliane Marie's sister was married to Europe's absolute ruler King of Prussia, who founded a porcelain factory in Berlin in 1763. She was married to Frederik. Although siblings corresponded among themselves, the secret of porcelain production was never shared, so the first production of porcelain in Denmark took place in 1774.

Denmark adopted its constitution on June 5th, 1849, and in 1868 all royal companies, including the Royal Copenhagen Porcelain Factory were privatized, and it was sold to Alumina in 1882, a tile or earthenware factory established in 1863. The Danish architect, painter, and designer Arnold Krog (1856-1931) was appointed as the art director of the factory, and he gave design tasks to many painters and made the transition to art pottery in Denmark.

Bing & Grøndahl Porcelain Factory was founded in 1853 by Frederik Vilhelm Grøndahl, who produced sculptural figurines for the Royal Copenhagen Porcelain Factory, and the Bing brothers, who were art and book merchants; the factory merged with the Royal Copenhagen Porcelain Factory in 1987. Thus, many artists working to design in Denmark created the Scandinavian style, which led to the emergence of ceramic studios in the 1920s and 1930s, and Denmark's presence in the global contemporary art scene through names such as Erik Nyholm, Asger Jorn, Bodil Manz, Beate Andersen and Turkish ceramic artist Alev Ebüzziya Siesbye.

Keywords: Europe, Porcelain, Ceramic, Denmark

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Ani Örenyeri Cam Buluntuları (2020-2021)

The Archaeological Site of Ani Glass Finds (2020-2021)

Gül GEYİK*

ÖZET

Ani, Kars'ın 45 km doğusunda bulunmakta ve Dünya Kültür Listesi'nde yer almaktadır. Urartular döneminden itibaren yerleşim yeri olan Ani, 18. yüzyılda terk edilmiş olup Hristiyan ve İslam dünyasına ışık tutan mimari ve sanat eserleri bakımından zenginlik gösteren önemli bir merkezdir. 1892 yılında Rus Bilimler Akademisi tarafından ilk bilimsel kazıların yapıldığı şehirde, kazılar zaman zaman dursa da günümüzde Cumhurbaşkanı kararlı kazı olarak Kafkas Üniversitesi tarafından devam ettirililmektedir. Ani Örenyeri'nde Büyük Hamam, Ebu'l Menuçehr Camii çevresi, Selçuklu Konutları, Selçuklu Çarşısında yapılan, 2020-2021 yılları kazı çalışmalarında ele geçen cam eser parçaları, zengin bir buluntu grubunu oluşturmaktadır. Özellikle Selçuklu Çarşısı'nda gün yüzüne çıkarılmış olan bir atölyedeki fırın, cam cürufu ve üretim hatalı bir cam kap parçasının varlığı, burada cam üretiminin olduğunu kanıtlar niteliktedir. Anadolu'da Türk İslam döneminde cam üretiminin yapıldığına dair veriler oldukça kısıtlıdır. Bu açıdan incelendiğinde, hazır cam hamuru ile üretimin yapıldığı düşünülse dahi, Türk İslam döneminde burada cam üretiminin yapıldığını göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Cam buluntular arasında diğer kazılarda görüldüğü üzere bilezikler en yoğun grubu oluşturmaktadır. Bunun yanında bulunan küçük kulp parçaları da kandillerin varlığına işaret etmektedir. Ancak bu çalışmamızda ağırlıklı olarak Ani'de karakteristik özellik gösteren kadehler incelenecektir. Dibe doğru daralan, geniş ağızlı ve ters konik gövdeli kadehler, şeffaf camdan olup sarı ve yeşil ile bunların ara tonlarındadır. Günümüze ulaşan dip ve gövde parçalarından anlaşıldığı üzere kadehler oldukça ince cidarlıdır. Ayrıca gövdelerin bazılarında bulunan spiral yivler, kalıba üfleme tekniğinin kullanıldığını ve bazılarında da applike edilmiş cam iplikleriyle süslemenin tamamlandığı görülmektedir. Türk İslam döneminde Anadolu'da Kubad Abad ve Samsat kazılarında karşılaşılan kadehlerle benzerlik gösteren Ani kadehleri, kendi dönemi içerisinde incelendiğinde önemli eserler olarak görülmelidir.

*Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü,
e-mail: gul.geyik@atauni.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Bu alışmamızla, Ani renyeri'nde bulunan cam eserler doğrultusunda Ortaçağ Türk İşlam cam sanatına yeni bilgiler eklenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ani renyeri, Cam, Cüruf, Kadeh, Bilezik

ABSTRACT

Ani is located 45 km east of Kars and is on the World Cultural List. Ani, which has been a settlement since the Urartian period, was abandoned in the 18th century and is an important centre showing richness in terms of architectural and artistic works that have shed light on the Christian and Islamic world. In the city, where the first scientific excavations were carried out by the Russian Academy of Sciences in 1892, although the excavations stopped from time to time, they are continued as the excavations with the presidential decision by Kafkas University today. The glass artifacts found in the excavations of the Great Bathhouse, the surroundings of Ebu'l Menuehr Mosque, Seljuk Houses, and Seljuk Bazaar in the Archaeological Site of Ani in the years 2020-2021 constitute a rich group of finds. The presence of a furnace, glass slag and a piece of glassware with a manufacturing defect in a workshop unearthed in the Seljuk Bazaar proves that glass was produced here. There is very limited data on glass production in Anatolia during the Turkish-Islamic period. From this point of view, even if it is thought that production was made with ready-made frit, it is very important in terms of showing that glass production was made here during the Turkish-Islamic period.

Among the glass finds, as seen in other excavations, bracelets constitute the densest group. Small handle fragments found next to it also indicate the presence of oil lamps. However, in this study, the glasses with characteristic features in Ani will be examined. The goblets with wide mouths and reverse conical bodies, narrowing towards the bottom, are made of transparent glass and are in yellow and green and their intermediate tones. As can be seen from the bottom and body parts that have survived to the present day, the glasses are very thin-walled. In addition, it is seen that the spiral grooves on some of the bodies, the mold blowing technique was used and some of them were decorated with applied glass threads. Ani goblets, which are similar to the goblets encountered in the Kubad Abad and Samsat excavations in Anatolia during the Turkish-Islamic period, should be seen as important works when examined in their own period.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

With this study, it is aimed to add new information to the Medieval Turkish-Islamic glass art in line with the glass works found in the Archaeological Site of Ani.

Keywords: Archaeological Site of Ani, Glass, Slag, Goblet, Bracelet

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Arkeolojik Kazı Alanlarında Sürekliliğin/Süreksizliğin Koruma Üzerindeki Etkileri: Edirne Yeni Saray Kazısı Örneği

The Effects of Continuity/Discontinuity on Conservation in Archaeological Excavation Areas: The Example of The Edirne Yeni Saray Excavation

Gülay Apa KURTİŞOĞLU* Yavuz GÜNER**

ÖZET

Edirne Yeni Sarayı Osmanlı'nın ilk büyük sarayıdır. Bunun yanı sıra Fatih Sultan Mehmet'in kanunnamesini temel alan, protokol esaslarına uygunluk gösteren mekânsal dağılımıyla, İstanbul Topkapı Sarayının da öncüsü niteliğindedir. İstanbul'un başkent olmasının ardından da önemini koruyan ve Osmanlı Sultanları tarafından tercih edilen Edirne Yeni Sarayı, 19. Yüzyıldaki iki Rus işgali sonrasında büyük ölçüde tahrip olmuştur. 1956 yılında İstanbul Arkeoloji Müzesi uzmanlarından Tahsin Öz tarafından alanda başlayan ilk kazı çalışmalarına kadar kaderine terkedilmiştir. Ne yazık ki bu çalışma uzun soluklu olmamıştır. Sonrasında 1972-1973 yıllarında Prof. Dr. Doğan Kuban'ın bilimsel danışmanlığında, Edirne Müzesi Müdürlüğü tarafından ikinci dönem arkeolojik kazıları gerçekleştirilmiştir. Üçüncü dönem kazıları ancak 1999 yılında başlayabilmiştir. Prof. Dr. Gönül Cantay tarafından müze denetiminde yürütülen kazılar 2003 yılına kadar devam etmiştir. 2004 ve 2007 yılları arasında Edirne Müze Müdürlüğü tarafından kazılar yapılmıştır. Ne var ki sözü edilen bu çalışmalar süreklilik göstermediğinden saraya ilişkin problemlerin çözümüne büyük ölçüde katkı sağlayamamışlardır. 2009 yılından sonra nispeten sürekliliği olan Prof. Dr. Mustafa Özer başkanlığında Bakanlar kurulu kararlı üniversite kazı çalışmaları ile saraya ilişkin koruma sorunlarının çözümüne dönük somut veriler elde edilmeye başlanmıştır.

Çalışmanın amacı Edirne Yeni Sarayı örneği üzerinden arkeolojik çalışmalarda bilimsel ekiplerden bağımsız olarak sürekliliğin öneminin vurgulanmasıdır. Bu sürekliliğin sağlanması için Edirne Yeni Saray Kazısında halen ekimizce uygulanan teknolojik imkanların kullanılmasıyla, şeffaf, güncellenebilir veri

*Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Edirne, e-mail: gulayapa@hotmail.com

**Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Edirne, e-mail: yavuzguner@trakya.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

bankalarının oluşturulması ve uzun soluklu kazılarda bu bilgilerin altlık olarak kullanılmasının gerekliliği sonuç olarak ortaya konulacaktır.

Anahtar kelimeler: Edirne, Edirne Yeni Saray Kazısı, Arkeoloji

ABSTRACT

Edirne New Palace is the first great palace of the Ottoman Empire. In addition, it is the pioneer of Istanbul Topkapı Palace with its spatial distribution, which is based on the code of Fatih Sultan Mehmet and conforms to the protocol principles. Edirne New Palace, which preserved its importance after Istanbul became the capital and was preferred by the Ottoman Sultans, was largely destroyed after two Russian invasions in the 19th century. It was abandoned until the first excavations started in 1956 by Tahsin Öz, one of the experts of the Istanbul Archeology Museum. Unfortunately, this study was not long-term. Afterwards, in 1972-1973, under the scientific consultancy of Prof. Dr. Doğan Kuban, the second period archaeological excavations were carried out by the Edirne Museum Directorate. The third period excavations could only start in 1999. The excavations carried out by Prof. Dr. Gönül Cantay under the supervision of the museum continued until 2003. Excavations were carried out by the Edirne Museum Directorate between 2004 and 2007. However, since these studies did not show continuity, they could not contribute to the solution of the problems related to the palace. Having relatively continuity after 2009, with the determined university excavations under the chairmanship of Prof. Dr. Mustafa Özer, concrete data on the solution of the protection problems related to the palace began to be obtained.

The aim of the study is to emphasize the importance of continuity in archaeological studies, independent of scientific teams, through the example of Edirne New Palace. In order to ensure this continuity, the necessity of using the technological facilities still applied by our team in the Edirne New Palace Excavations, the creation of transparent, updatable data banks and the use of this information as a base in long-term excavations will be revealed as a result.

Keywords: Edirne, Edirne New Palace Excavation, Archaeology

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Ayşe Mina Esen Koleksiyonu İslami Dönem Pişmiş Toprak Kandilleri

Ayşe Mina Esen Collection Islamic Period Terracotta Lamps

Gülgün KÖROĞLU*–Ozan HETTO**–Sevinç GÖK ***

ÖZET

İnsanların ilkel dönemlerinden itibaren ateş ve alev pek çok farklı temel ihtiyacın yanı sıra aydınlatma sorununa çözüm olmuştur. Ateşin kontrol altına alınması için pratik bir çözüm olarak ortaya çıkan kandiller zaman içerisinde farklı form ve biçimlerde değişik malzemelerden üretilmişlerdir. Taşlar oyularak ve çevreden hayvan kabukları toplanarak ilk kandiller elde edilmiştir. Sonrasında ateşin taşınabilir duruma getirilişinin ardından belli bir forma sahip materyallerin üretimine başlandığı görülmektedir. Bu üretim süreci içerisinde farklı toplum ve kültür çevresinde imal edilen pek çok kandil hem toplum ihtiyaçlarına hizmet ederken hem de kültürel kimi özelliklerini de yansıtmaktadır. Kandillerin formu ve süsleme detayları her dönem içerisinde kendine has bir ikonografik düşüncenin ortaya çıkmasına olanak vermektedir. Bildiri kapsamında inceleyeceğimiz İstanbul Arkeoloji Müzelerine bağlı Ayşe Mina Esen Koleksiyonu'nda yer alan İslami dönem pişmiş toprak kandilleri de bu zevk ve anlayışın birer ürünü olarak kültürel gelişim içerisinde yer almaktadır. Koleksiyon, Helenistik dönemden başlamak üzere Osmanlı dönemi sonuna kadar pek çok farklı dönem ve kültürden kandil örneği barındırmaktadır. Bu kapsamda koleksiyonda yer alan 12 adet pişmiş toprak İslami dönem kandilleri malzeme, süsleme ve form açısından değerlendirilecektir. Kapalı ve açık hazneli kandil guruplarına ait örnekleri içeren eser gurubunda karşılaştırmalar ile tarihlendirmeler yapılacaktır.

* Prof. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, İstanbul, e-mail: gulgun.koroglu.27@hotmail.com

** M.A., Sanat Tarihi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Müze Uzmanı/Araştırmacısı, Balatlar Kilisesi Kazısı, Sinop, e-mail: ozanhetto@hotmail.com.

*** Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, İzmir, e-mail: u.sevinc.gok@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Bildirimizin amacı, Ayşe Mina Esen Koleksiyonu'ndaki İslami dönem olarak adlandırılan Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerine ait yayımlanmamış kandil örneklerinin bilim dünyasına tanıtılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Ayşe Mina Esen Koleksiyonu, İslami Dönem, Kandil, Pişmiş Toprak Kandil

ABSTRACT

Since the primitive times of humans, fire and flame have been the solution to the lighting problem as well as many different basic needs. Oil lamps, which emerged as a practical solution for controlling fire, have been produced from different materials in different forms and shapes over time. The first oil lamps were obtained by carving the stones and collecting animal shells from the environment. Afterwards, it is seen that the production of materials with a certain form started after the fire was made portable. Many oil lamps produced in different societies and cultures both serve the needs of the society and reflect some of their cultural characteristics during this production process. The form and ornamental details of the lamps allow a unique iconographic idea to emerge in each period.

The Islamic period terracotta oil lamps in the Ayse Mina Esen Collection of the Istanbul Archaeological Museums, which we will examine within the scope of this paper, are also included in cultural development as a product of this taste and understanding. The collection contains examples of oil lamps from many different periods and cultures, starting from the Hellenistic period until the end of the Ottoman period. In this context, 12 terracotta Islamic period oil lamps in the collection will be evaluated in terms of material, decoration and form. Comparisons and dating will be made in the work group, which includes examples of oil lamp groups with closed and open chambers.

The purpose of our paper is to introduce the unpublished oil lamp samples from the Seljuk, Principalities and Ottoman periods, which are called the Islamic period, in the Ayse Mina Esen Collection to the scientific world.

Keywords: Ayse Mina Esen Collection, Islamic Period, Oil Lamp, Terracotta Lam

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Türk Tasavvuf Düşünce Sisteminde Eski Türk İnançlarının İzleri: Antropomorfik, Zoomorfik ve Kozmolojik Ruh Dönüşümleri

Traces of Old Turkish Beliefs in Turkish Sufi Thought System: Anthropomorphic, Zoomorphic and Cosmological Soul Transformations

Gülten GÜLTEPE* -Yunus BERKLİ**

ÖZET

Türklerde eski inanç ve akidelerin referansları, mitolojik ve ikonografik dönüşümlerle birlikte, yer-gök düalizmi açısından incelendiğinde Türk tasavvuf düşünce sisteminde pek çok örnekleriyle karşılaşmış olunacaktır. Özellikle Türk kültürünün Orta Asya coğrafyasının yoğun bir o kadarda iç içe geçmiş sembolik form yapısı gök dini, mitolojik inançlar ve tabiat kültürünün şekillendirdiği örnekler oldukça geniş yer tutmaktadır. Geleneksel Türk dini ile birlikte diğer farklı dinlerin etkisi ve yansımaları, kutsal olarak kabul edilen antropomorfik, zoomorfik ve kozmolojik ruhun çeşitli kalıplara girme durumu, dolayısıyla kültürün başlangıç ve gelişim sürecinde tabiat elemanlarıyla olan sıkı diyalogu çeşitli kült ve totemler aracılığıyla devam ettirildiği dikkati çekmektedir. Eski inanç sistemindeki tabiat elemanlarının dönüşümlerinin mitolojik karakterlerini, Türk tasavvuf düşüncesindeki karşılığını canlı cansız varlıkların ilk doğal başlangıçlarına bir başka ifadeyle tabiattaki dört unsurun yeniden hayat bulmuş tasavvuru ile açıklanmaktadır. İnsanın topraktan bitkiye, oradan da hayvana doğru bir gelişim göstermesi, Türk tasavvufunun mistik yönünü vurgulayan adeta resimsel bir dil sergilemektedir. Külte konu olan ve inanç boyutunda kutsal olarak düşünülen tabiat unsurları, totem veya onguna olan dönüşümünü nitelemektedir. Mitolojik veya fantastik figürler, yarı insan-yarı hayvan ve yarı bitki şeklinde sunulan formlar, karşılıklı ve iç içe geçmiş bir sürecin örneklerini sunmaktadır. Mit anlatımlarında ortaya çıkan insanoğlunun canlı cansız çeşitli tabiat elemanlarıyla ilişkilendirilmesi bunun akabinde biçim değiştirme veya metamorfoz dönüşümler hakkında bilgiler yer almaktadır. Bildiri metni, “Türk Tasavvuf Düşünce Sisteminde Eski Türk İnançlarının

*Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Erzurum, e-mail: gulden.gultepe@atauni.edu.tr

**Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Erzurum, e-mail: yberkli@atauni.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

İzleri: Antropomorfik, Zoomorfik ve Kozmolojik Ruh Dönüşümleri” başlığı altında Türklerde kutsal görülen tabiatın dört temel unsuru çerçevesinde dolayısıyla sürece dahil edilen kutsal ruhlar, hayvanlar ve bitkiler, soyut ya da somut kültür nesnesi olarak Türklerin düşünce sistemindeki gelişiminden söz edebilme imkanına sahip olacağız.

Anahtar kelimeler: Dört unsur, Metamorfoz, Antropomorfik, Zoomorfik, Kozmolojik

ABSTRACT

When the references of the old beliefs and creeds in Turks are examined in terms of the earth-sky dualism, together with mythological and iconographic transformations, many examples will be encountered in the Turkish Sufi thought system. Especially the symbolic form structure of Turkish culture, which is intensely intertwined with the Central Asian geography, the examples shaped by the heavenly religion, mythological beliefs and the cult of nature take a very large place. It is noteworthy that the effects and reflections of other religions along with the traditional Turkish religion, the anthropomorphic, zoomorphic and cosmological spirit that is accepted as sacred, has entered into various molds, and therefore the close dialogue with the natural elements in the beginning and development process of the culture continues through various cults and totems. The mythological characters of the transformations of the natural elements in the old belief system are explained by the first natural beginnings of living and non-living beings, in other words, by the revived imagination of the four elements in nature. The development of man from the soil to the plant and from there to the animal exhibits an almost pictorial language that emphasizes the mystical aspect of Turkish mysticism. The elements of nature, which are the subject of the cult and considered sacred in the dimension of belief, characterize their transformation to the totem or the totem. The forms presented in the form of mythological or fantastic figures, half human, half animal and half plant offer examples of a mutual and intertwined process. In the myth narratives, there is information about the association of human beings with various natural elements, living and non-living, followed by deformation or metamorphosis transformations. The text of the declaration, titled "Traces of Old Turkish Beliefs in Turkish Sufi Thought System: Anthropomorphic, Zoomorphic and Cosmological Soul Transformations", within the framework of the four basic elements of the nature that is considered

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

sacred in Turks, thus included in the process, the sacred spirits, animals and plants, as abstract or concrete cultural objects, We will have the opportunity to talk about its development in the thinking system.

Keywords: Four elements, Metamorphosis, Anthropomorphic, Zoomorphic, Cosmological

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

İstanbul'dan Birkaç Figürlü Çeşme Örneği

A Group of Figurative Reliefs From Fountain in Istanbul

Hamza GÜNDOĞDU* -Deniz DEMİR**

ÖZET

Canlılar için hayatı sürdürmenin olmazsa olmazlarından biri de sudur. Suların yeryüzüne çıktığı yerlerden, kullanım alanlarına getirmek için türlü vasıtalar kullanılmıştır. Suyun çıktığı yere kaynak, halka sunulduğu yerlere de çeşme denilmektedir.

Kaynaktan çıkan sular yeterli miktarda ise yerleşim merkezlerine içme suyu olarak getirilir. Bu hususta; su yolları, kanallar, künkler, borular kullanılmıştır. Topografik bakımdan nakli güç olan yörelerde bentler vasıtasıyla su havzaları oluşturularak engebeli arazilere su kemeri inşa ettirilmiştir.

Yerleşim yerlerinin belirli kısımlarında sarnıçlar, depolar ya da maksemeler yaptırılarak buralardan mahalle ve sokaklara su tahsisi yapılmaktadır. Engebeli yerleşimlerde suyun katlara yeterli miktarda dağıtımın sağlanabilmesi amacıyla da önemli kavşaklara ve belirli yerlere bir mühendislik hesabına dayanan su terazileri inşa ettirilmiştir.

Öte yandan İslamiyet'te temizliğe verilen önem dikkate alınarak insanların vücut temizliği için erkek ve kadınlar için tek, ya da çifte hamamlar yaptırılmıştır. Ayrıca cami önlerinde, yanlarında, aynı anda daha çok kişinin abdest alabilmesi için çok musluklu şadırvanlar inşa ettirilmiştir.

Yollardan gelip geçenlere bayram, ramazan ve kandil gecelerinde bal şerbeti, normal zamanlarda da su ikramının yapıldığı, her biri bir güzellik ve estetik harikası olan mimarileriyle dikkat çeken sebiller inşa edilmiştir. Daha çok, nüfusun yoğun olduğu çarşılar, mahallelerde, köşe başlarında ya da külliyelerin bir parçası olarak onların bünyesinde inşa edilen sebillerin İzmir, İstanbul vb. şehirlerde bol örneğine rastlanır. Birçok saray, köşk, kasır, yalı, ikametgah, mesire yerleri gibi toplu alanlarda suyun estetiğinden ve ruha

* Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi, Sakarya, e-mail: hgundogdu@sakarya.edu.tr

**Öğr. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Temel Sanat Bilimleri Bölümü, Ankara, e-mail: deniz.demir@hbv.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

sükûnet veren özelliğinden dolayı da kademeli çanaklardan suların akıtıldığı sebiller yaptırılmıştır.

Mahalle aralarına, meydanlara, sokaklara inşa edilen çeşmelerin düzenli akması ve kesilmemesi için çeşme gerilerinde suların depolandığı su hazneleri de su mimarisinin önemli unsurlarındandır. Bu sulardan hayvanların yararlanabilmesi için çeşme önlerine havuz ve yalaklar yaptırılmıştır. Suyu bol olan yerlerde ayrıca kadınların halı, kilim, ev eşyası ve çamaşır yıkamaları için çamaşırhaneler inşa edilmiştir.

Su kaynağına ulaşımın çok uzak ve zahmetli olduğu yörelerde de su kuyuları, yer altı sularına merdivenle ulaşılabilen mimarileriyle dikkat çeken hayratlar veya çingiraklar açılarak halkın ve hayvan sürülerinin ihtiyaçları giderilmiştir.

Geçmişle geleceği birbirine bağlayan su tesisleri; gerek Selçuklu, gerekse Osmanlı döneminde, mimarlık ve kültür tarihimizin en önemli eserleridir. Kimi devlet adamları, kimi de hayırseverler tarafından yaptırılmış bu eserler, XX. yüzyıl başlarına kadar değişen mimari anlayış, sanat zevki ve üslupları yansıtımları açısından çok dikkate değer özellikler içerirler.

Sayıları az olmakla birlikte bu bildiride, yerinde tespit edebildiğimiz çeşmelerden birkaç figürlü örnek tanıtılacaktır. Bunların en eskileri Eyüp Sultann sırtlarında Kırımı Mehmed Efendi Çeşmesi ile Zeytinburnu'nda, bulunduğu semte de adını vermiş olan Kazlıçeşme'dir. Benzer örneklerin öncüllerine, Selçuklu döneminde Tokat, Niksar, Diyarbakır, Mardin, Kızıltepe, Urfa, Konya, Kırşehir, Hacıbektaş, Kayseri vb. şehirler ile çevrelerinde de rastlanmaktadır. Bunlardan, Osmanlı mimari anlayışının şekillendirdiği İstanbul'da karşımıza çıkan birkaç örneğe değinilecektir. Ancak bunların bir kısmı, hacimlerinin küçük olmasından dolayı şehrin imar faaliyetleri sırasında yer yer değiştirilmiş, ya da saray ve kasır bünyelerinde, duvar süsü olmasının yanında, ruhu dinlendiren estetik unsurlar olarak ayakta kalmayı başarabilmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Çeşme, Sebil, Selsebil, Maksem, Şadırvan.

ABSTRACT

Water has been an essential part of life to survive. Humans managed to transfer the water from the natural springs to the areas of settlements using various ways. The point where the water flows to the surface is called a spring, while the point where the water is presented to the public is known as a fountain. If the water arising from a natural spring is ample, it is often transported to the settlements

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

as a drink water by a supply system employing water lines, canals, and pipes made of clay or stone. The control of the flow of water in rugged terrain was provided with the constructions of aqueducts and dams. The constructions of cisterns, large water reservoirs, and water distribution structures in certain selected points inside the settlements are essential for the distributions of water in all districts. The construction of elevated water tanks based on detailed engineering calculations is also unavoidable to distribute water in upper stores of high buildings located in rugged terrain.

Due to the importance of hygiene and cleanness in the Islamic belief, it was also necessary to build bath structures both for men and women. Ablution fountains (Şadırvan) formed another category of architectural building that requires a water supply system. Another category of water structure important for Ottoman architecture is called Sebil, a highly ornamented and aesthetically appealing building type, where water is freely dispensed to the public by an attendant behind a grilled window. In certain religiously important holy days, a Sebil was used to served honey syrup. This type of buildings, constructed either at locations that attract dense populations such as Bazaars, Squares and corners of main streets or inside the building complexes, are to be encountered at cities such as İstanbul and İzmir in great numbers.

To benefit the aestheticism and soul-calming aspects of water, most palaces, kiosks, mansions, and pavilions, a selsebil with a façade in which water runs down through a series of holders placed on top of another, was preferred.

The fountains located in districts, streets, and main squares often have water tanks behind them to allow the regular flow of water when needed. These fountains often have basins in front of them so that animals passing-by can also benefit from the water. In areas where there is ample water, small architectural buildings (Çamaşırhane) were created to allow women to wash their household goods such as carpets, rugs, and clothes.

In cases where the water resource is far away from the settlement and it is arduous to transform water from a spring to the settlement, it was unavoidable to install regular waterwells, water wells employing a lever mechanism (Çınıraklı Kuyu), and stepped cisterns to fulfill the water needs of both humans and the animals kept by them.

As installations connecting the past and future, water structures have been important features of both Seljuk and Ottoman heritage. These water structures built either by statemen or benefactors until the beginning of the 20th century

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

have great significance for reflecting changing architectural concepts, styles, tastes, and values.

This work in this examines several examples of figurative relief documented on water-related structures such as free-standing or wall fountains, as well as water distribution buildings. The oldest known example of water structure with figurative reliefs are Eyp Sultan Kırımı Mehmed Efendi and Kazlıeşme, which also gave its name to the district where it stands in the Zeytinburnu area. The forerunners of this type of fountains are known to us from the Seljuk era at such sites as Tokat, Niksar, Diyarbakır, Mardin, Kızıltepe, Urfa, Konya, Kırşehir, Hacıbektaş, and Kayseri. This work focuses only on several examples developed under the Ottoman architectural spirit of Istanbul. It must also be mentioned that several of these fountains, due to their small sizes, were moved to other locations during the architectural re-organizations of the city at different times. Several others, on the other hand, managed to survive around the palaces and kiosks either as wall decorations or their aesthetical appearances.

Keywords: Fountain, Sebil, Selsebil, Water Distribution Buildings, Ablution Fountains.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Çukurova'yı Orta Anadolu'ya Bağlayan Kuzey Kervanyolu Üzerindeki Kervansaray ve Köprüler

Caravanserais and Bridges on North Caravan Route Connecting Çukurova to Central Anatolia

Hasan BUYRUK*

ÖZET

Antik Çağ'dan başlayarak Çukurova Bölgesi batıya ve İç Anadolu'ya çeşitli kervan yolları ile bağlanmıştır. Bunlardan en çok bilineni Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Kilikya-Suriye arasında bir geçit olan ve Anadolu'yu Kapadokya ve Kayseri üzerinden Gülek boğazı vasıtasıyla Halep, Kinza ve Kadeşe bağlayan yoldur. Çukurova'yı Kayseri ve Kapadokya'ya bağlayan önemli yollardan biri de, bu yol güzergâhında merkezi konumda olan. Sis (Kozan) üzerinden geçen kuzey kervan yoludur. Suriye'den gelen yol Ayas (Aegeai-Yumurtalık) Limanı'nından çıkan yol ile Misis üzerinde birleşmektedir. Özellikle Ayas Limanı'na gemiler ile gelen emtia, kervanlar vasıtası ile Misis, Yılan Kale, Anavarza yolunu izleyerek Sis Sancağı'na ulaşıyordu. Aynı zamanda Adana'dan İmamoğlu üzerinden Sis'e ulaşan bir diğer yol daha vardı. Sis'te birleşen bu her iki yol, Suluhan, Çulluuşağı, Feke, Saimbeyli yolunu izleyip, Karatepe, Göksun üzerinden gelen yolla, Gez Belinde birleşerek, Kayseri ve Kapadokya'ya ulaşıyordu. Ayas'ta Deniz seviyesinden başlayıp, Gez Beli (Han Yeri)'nde 1850 metreye ulaşan bu zorlu kuzey yolu üzerinde birçok han, kervansaray ve köprünün inşa edildiği muhakkaktır. Zamanın ve teknolojinin karşısında bunlardan çok azı günümüze ulaşabilmiştir.

Bu bildiride Ayas'tan (Yumurtalık) başlayıp Gez Beli'ne kadar olan Kuzey kervan yolunun, Adana il sınırları içerisinde yer alan maddi kalıntıları, yol üzerinde tespit edilen han, kervansaray ve köprüler genel hatlarıyla değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Çukurova, Kervanyolu, Han, Kervansaray, Köprü

*Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: hasanbuyruk76@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ABSTRACT

Çukurova Region has been connected to Western and Cental Anatolia by various caravan routes since the antiquity. The most common of these is the one connecting Anatolia to Halep, Kinza and Kadeş via Gülek passage on Kayseri and Cappadocia as being a passage between Kilikya and Syria in the age of Assyrian Trade Colonies.

One of the important routes connecting Çukurova to Kayseri and Cappadocia is the north caravan route passing on Sis (Kozan), being at the center of this route. The route from Syria meets with the one from Ayas (Aegeai-Yumurtalık) on Misis. Especially commodity reaching Ayas Port by ships delivered to Sis flag following the route of Misis, Yılan Kale and Anavarza. There was another route reaching Sis via İmamoğlu from Adana. Both routes which connected at Sis could reach Kayseri and Cappadocia uniting at Gez Passage by the route of Karatepe and Göksun following the route of Suluhan, Çulluuşağı, Feke and Saimbeyli. It is certain that a great many inns, caravanserais and bridges were constructed on the tough northern route that starts from the sea level in Ayas and reaches to 1850 m. in Gez Beli (Han Yeri). Today only a few of them could remain standing because of time and technology.

In this presentation, we aim to evaluate the North Caravan Route from Ayas (Yumurtalık) to Gez Passage, its ruins in Adana, and inns, caravanserai, and bridges determined on the route in general.

Keywords: Çukurova, Caravan Route, Inns, Caravanserai, Bridges

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Gevale Kalesi Kazılarında Bulunan Sırsız Kalıp Kabartma Seramikler

Unglazed, Embossed Mold Ceramics Found in The Gevale Castle Excavations

H. Hüseyin ÖZDENİZ* -Zekeriya ŞİMŞİR**

ÖZET

Tarih boyunca önemli bir savunma yapısı olarak kullanılmış olan Gevale Kalesi Konya'nın batısında yer almaktadır. Günümüze çoğunlukla temel seviyesinde kalıntılara ulaşılan kalede, 2013 yılından günümüze kadar devam eden kazılarda sur ve burç duvarları, hamamlar, sarnıçlar ve çeşitli mekânlar ortaya çıkarılmıştır. Mimari yapı bakiyelerinin dışında taşınabilir objelere de rastlanmış olup, bunların önemli bir grubu da seramiklerdir. Sırlı ve sırsız seramikler olarak iki gruptan oluşan söz konusu buluntulardan sırsız olanlar bu çalışma kapsamında ele alınmıştır. 13. ve 14. yüzyıla tarihlenen, kalıp kabartma tekniğiyle yapılan sırsız seramiklerin üzerinde çeşitli bezemeler görülmektedir. Form, motif ve uygulama çeşitliliği açısından çok zengin örneklerle sahip olan kalıp kabartma seramikler büyük rağbet görmüştür. Kalıp kabartma tekniğiyle yapılmış seramikler, bitkisel, geometrik, figür ve yazı ile süslenmiştir. Çeşitli kap türleri üzerinde bulunan bu örneklerin bezeme ve yapım teknikleri tanıtılıp benzer örneklerle karşılaştırılarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Gevale Kalesi, Sırsız Seramik, Kalıp Kabartma.

ABSTRACT

Gevale Castle which has been used as a fortified structure for defence during the history, located in the west of Konya. The other parts such as walls, bulwarks, public baths, cisterns, and additional spaces of the castle where the base level of the structure has been unearthed during the excavation work have been found since 2013. There have also been found portable object groups which one of is

*Doktorant, Selçuk Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: hasanhuseyinozdeniz@gmail.com

**Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üni., Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: zekeriyasimsir@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ceramics besides architectural assets. Ceramics consists of glazed and unglazed groups, and this research mainly focuses on unglazed ceramics. Several decorations could be observed on unglazed ceramics that are made with embossed mold technique and dated to the 13th and 14th centuries. During that period of time, embossed mold ceramics were in great demand due to their forms, motifs and application diversity. Ceramic samples which were made with embossed mold technique reflect the ornamental characteristics of the period with floral, geometric, figured and texted elaborations. This study will demonstrate various embellishments on different forms of unglazed ceramics and their handbuilding techniques after comparing with the similar examples.

Keywords: Konya, Gevale Castle, Unglazed Ceramics, Embossed Mold

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Aksaray II. Kılıçarslan Hamamı Kazısı (2013)

Aksaray II. Kılıçarslan Bath Excavation (2013)

Haşim KARPUZ*

ÖZET

Hamam, Aksaray ili, merkez Sofular Mahallesi, 2448 ada, parsel 1'de bulunmaktadır. Selçuklu devrine tarihlenen ve çifte hamam yapı, uzun süre kullanılmaması, etrafının ve içinin dolması sonucu arkeolojik bir alan haline gelmiştir. 2013 yılında kamulaştırma çalışması Aksaray Belediyesi'nce tamamlanmış, hamamın kazısı yapılarak, hazırlanan projesine göre restorasyonu gerçekleştirilmiştir. Kazı Aksaray Müze Müdürü Yusuf Altun başkanlığında; Prof. Dr. Haşim Karpuz, Prof. Dr. Osman Eravşar, Y. Doç. Dr. Osman Nuri Dülgerler'in katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Kazı yaklaşık iki ay sürmüş, restorasyon projesinin hazırlanıp uygulanması Y. Doç. Dr. Osman Nuri Dülgerler tarafından gerçekleştirilmiştir.

1. Malzeme ve Teknik: Yapının her iki bölümünde düzgün yonu taşı sıralı moloz taş ve tuğla kullanılmıştır. Tuğlaya daha çok üst örtüyü oluşturan tonoz ve kubbelerin yapımında yer verilmiştir.

2. Yapı Elemanları: Yaklaşık yüzyıldır kullanılmayan hamam toprağa gömülmüş ve arkeolojik bir yapı (alan) haline gelmiştir. Yapının taşıyıcı duvarlarının geniş ölçüde harçlarının çözüldüğü ve kısmen yıkıldıkları, açıklıklar oluştuğu gözlemlenmiştir.

Üst örtüdeki kalan parçalar askıya alınmıştır. Erkekler bölümünün soğukluk ve soyunmalık kubbelerinde tuğlalarla belirlenmiş Türk üçgenleri özgün olarak günümüze gelmiştir.

3. Plan Elemanları (Tasarım): Hamam, klasik bir çifte Türk hamamı olarak tasarlanmıştır. Kadınlar bölümünün sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. Erkekler bölümü kubbeli bir soyunmalık, soğukluk sonra haçvari dört eyvanlı köşe hücreli tipte sıcaklık bölümüne sahiptir. Soğukluğun doğusundaki birbirine bağlı iki mekanın keçelik olarak tanımlandığını görüyoruz. İ. Hakkı Konyalı'nın yayınladığı planda buraya dışarıdan bir kapı açıldığını görüyoruz. Kadınlar

* Prof. Dr., KTO Karatay Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Konya, e-mail: hasim.karpuz@karatay.edu.tr, hasimkarpuz@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

bölümü de sıcaklık, soyunmalık, aralık, soğukluk ve üç eyvanlı, iki halvetli bölümünden meydana gelmektedir.

Kazı Sırasında Gözlemlenen Bazı Ayrıntılar

Su deposundan eyvan ve halvetlere, pişmiş toprak tek bir boru ile su taşınmıştır. Kubbe ve tonozların ortasında baca şeklinde taş duvarlı veya pişmiş toprak künkler yerleştirilerek ışık delikleri elde edilmiştir. Ayrıca pişmiş toprak borular tütekliklere (kirli havayı dışarı atan borular) yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: II. Kılıçarslan, Aksaray, Çifte Hamam, Hamam Kazısı.

ABSTRACT

The bath is located in Aksaray province, central Sofular neighbourhood, plot 1 of block 2448. The building, which dates back to the Seljuk era and was a double bath, became an archaeological site as a result of not being used for a long time and its surroundings and interior being filled. The expropriation work was completed by Aksaray Municipality in 2013, and the excavation of the Turkish bath was carried out under the chairmanship of the curator of Aksaray Museum Yusuf Altun, with the participation of Prof. Dr. Haşım Karpuz, Prof. Dr. Osman Eravşar, Assist. Prof. Dr. Osman Nuri Dülgerler. The excavation lasted about two months, and the preparation and implementation of the restoration project were done by Dr. O.N.Dülgerler.

1. Material and Technique: In both parts of the structure, rubble stone and brick with coursed freestone were used. Brick was mostly used in the construction of the vaults and domes that form the top cover.

2. Structural Elements: The bath, which was not used for almost a century, was buried in the ground, and so became an archaeological site. It has been observed that the mortars of load-bearing walls of the structure were largely dissolved and partially demolished, and niches were formed. The remaining parts of the top cover are suspended. The unique Turkish triangles marked with bricks on the Apodyterion (Soyunmalık) and cold part including in entrance disrobing boxes and sometimes toilets are called frigidarium (Soğukluk) part of the men's sections have survived to the present day.

3. Plan Elements (Design): The bath was designed as a classical double Turkish bath. It is understood that the women's section was built later. The men's section has a domed "soyunmalık", "soğukluk", and a corner cell type heat section with four cross-like iwans. We see those two interconnected spaces in the east of the "soğukluk" are defined as "Keçelik" (felt makers spaces). In the

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

plan published by İ.H.Konyalı, we see that a door has been added from the outside. The women’s section also consists of a “soyunmalık” and “sıcaklık” with three iwans and two private rooms. (Caldarium is the hottest part, including a central space surrounded by semi-open spaces called iwans (eyvans) and private boxes called “halvets” which are private rooms).

Some Details Observed During the Excavation

Water was found to be carried from the water tank to the iwans and private rooms through a single terracotta pipe. Apertures were created by placing chimney-shaped stone-walled or terracotta pipes in the middle of the domes and vaults. Moreover, terracotta pipes and tteklik (pipes that expel polluted air) were incorporated.

Keywords: Aksaray, Bath Excavation, Double Bath, Kılıçarslan II.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Konya İzzet Koyunoğlu Şehir Müzesi'ndeki Geç Osmanlı Dönemi Hristiyan Liturjik Eserleri

Late Ottoman Period Christian Liturgical Artifacts in Konya İzzet Koyunoğlu City Museum

İlker Mete MİMİROĞLU*-Cahit KARAKÖK**-Durmuş GÜR***

ÖZET

Araştırmanın konusunu, Konya'nın Karatay İlçesi'nde, Topraklık Mah. Kerimler Cd. No: 25'te, İzzet Koyunoğlu Şehir Müzesi'nde sergilenen Geç Osmanlı Dönemi Hristiyanlara ait bir gümüş tören haçı, bir ripidia / yelpaze, gümüş kitap kapağına ait plakalar ve ikonalarından oluşan liturjik eserler oluşturmaktadır. Müzeye adı verilen Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu (1900-1974), TCDDM tarafından 1928 yılında Almanya'ya eğitim alması için gönderilmiş, eğitimi tamamlayıp ülkeye döndüğünde ise Devlet Demir Yolları'nda Başmüfettişli'ğine kadar yükselmiştir. 1956'da emekli olan Koyunoğlu, ailesinden kalma evini ve topladığı eserleri 4 Temmuz 1973'te Konya Belediyesi'ne bağışlamıştır. 1977 yılının Temmuz ayında yeni müzenin temeli atılmış ve müze 1984'ün Şubat ayında ziyarete açılmıştır. Müzede Koyunoğlu tarafından toplanan arkeolojik eserlerin yanında kitaplar, etnoğrafik eserler ve tabiat tarihi objeleri yer almaktadır. Koyunoğlu, belediye tarafından kurulan ilk özel müzenin müdürlüğünü üstlendiği dönemde, 22 Eylül 1974'te vefat etmiştir. Hayatının büyük bölümünü müzeye eser kazandırmaya çalışan Koyunoğlu, çalışmanın konusunu oluşturan eserleri müzeye hibe etmiştir. 2019 yılında gerçekleştirdiğimiz müze araştırmaları sırasında form, teknik ve genel özellikleri incelenen eserlerden sadece Gümüş Tören Haçı'nın (Env. No.: 2357), daha önce yayınlanan bilimsel bir çalışmada ele alındığı, bir Gümüş Ripidia /

* Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Erken Hristiyan ve Bizans Sanatları Anabilim Dalı, Konya, e-mail: mimiroglu@erbakan.edu.tr

** Arş. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Erken Hristiyan ve Bizans Sanatları Anabilim Dalı, Konya, e-mail: cahitkarakok@gmail.com

*** Dr. Öğr. Üyesi Durmuş Gür, Karabük Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Geleneksel El Sanatları Bölümü, Karabük, e-mail: durmusgur@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Yelpaze (Env. No.: 1718), kitap kapağına ait gümüş plakalar (Env. No.: 624 ve Env. No.: 625) ile Kudüs'e Giriş (Env. No.: 3147), Analepsis / İsa'nın Göğe Yükselişi (Env. No.: 3148), Pantokrator İsa ve 12 Havari (Env. No.: 3130), Aziz Lukas (Env. No.: 3149), Aziz Simeon (Env. No.: 3145), Aziz Ioannis (Env. No.: 3131), Aziz Panteleimon (Env. No.: 3132), Başmelek Mikhael (Env. No.: 3146) ikonalarından oluşan diğer eserlerin ise daha önce herhangi bir bilimsel çalışmada incelenmediği belirlenmiştir. Madeni eserler gümüş, ikonalarından yedisi ahşap, biri ise ahşap plakaya sabitlenmiş, kadife üzerine ip, pul ve boncuklarla yapılmıştır. Çalışma kapsamında 18- 20. yüzyıla tarihlendirilen liturjik eserlerin fotoğrafları çekilerek çizimleri hazırlanmış, belgeleme işlemlerinin ardından tasvirleri tamamlanmıştır. Katalog halinde incelenen eserler; malzeme-teknik, süsleme, üslup ve ikonografi özellikleri kapsamında ele alınarak, Konya çevresi başta olmak üzere Anadolu ve Anadolu dışındaki benzeri, çağdaş örneklerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş, eserlerin üretim alanları ve ait oldukları dini yapı/yapılar hakkında öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Tören Haçı, İkona, Ripidia, İzzet Koyunoğlu Şehir Müzesi, Konya, 18.-20. Yüzyıl.

ABSTRACT

The subject of the research is a silver ceremonial cross, a ripidia / fan, book cover plates and icons belonging to the late Ottoman Period Christians, exhibited in the İzzet Koyunoğlu City Museum, registered in Topraklık Neighbordhood, Kerimler Street No.25 in Karatay District of Konya. Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu (1900-1974), whose name is given to the museum, was sent to Germany by the TCDDM in 1928 for education, and upon his return from education, he was promoted to the Chief Inspector of the State Railways. Koyunoğlu, who retired in 1956, donated his family home and the works he collected to Konya Municipality on July 4, 1973. The foundation of the new museum was laid in July 1977 and it was opened to tourists in February 1984. In addition to the archaeological artifacts collected by Koyunoğlu, there are books, ethnographic artifacts and natural history objects in the museum. He died on September 22, 1974, when he was the director of the first private museum established by the municipalities. Koyunoğlu, who spent most of her life collecting artifacts for the museum, is also registered in the inventory books as the person who donated the artifacts, which are the subject of the study, to the museum. During the museum research we carried out in 2019, it is determined

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

that only the Silver Ceremonial Cross (Inv. No.: 2357) published among the artifacts whose form, technical and general characteristics were examined, but the other artifacts (a silver ripidia/fan, book cover plates and icons; "Entrance to Jerusalem (Inv. No.: 3147), Analepsis / Ascension of Jesus (Inv. No.: 3148), Christ Pantokrator and 12 Apostles (Inv. No.: 3130), St. Luke (Inv. No.: 3149), St. Simeon (Inv. No.: 3145), St. John (Inv. No.: 3131), St. Panteleimon (Inv. No.: 3132), Archangel Michael (Inv. No.: 3146)", have not been examined in any scientific study before. The metal works are made of silver, seven of the icons are wooden, and one is fixed to a wooden plate and made with rope, spangles and beads on velvet. Within the scope of the study, the photographs of the liturgical works dated to the 18th-20th centuries were taken and their drawings were prepared, and their descriptions were completed after the documentation processes. Artifacts examined in catalogue; in the scope of material-technical, ornamentation, style and iconographic features, it has been evaluated in comparison with similar, contemporary examples in Anatolia, especially in Konya and outside Anatolia, and suggestions about the production areas of the works and the religious structure / structures they belong to are presented.

Keywords: Ceremonial Cross, Icon, Ripidia, İzzet Koyunoğlu City Museum, Konya, 18th-20th Century.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Amasya'nın Gümüş Kasabasında 19. Yüzyıldan Kalma Bir Kilise (Maden Camii)

A Church from the Nineteenth Century in Gümüş Town of Amasya (Maden Mosque)

İlgül KAYA*-Paschalis ANDROUDİS**

ÖZET

Amasya ilinin Gümüşhacıköy ilçesinde, İnegöl Dağı'nın doğu eteğinde konumlanan Gümüş kasabasında 19. yüzyıldan kalma bir yapı bulunmaktadır. Orijinalde kilise olarak inşa edilen bina, 1928 yılından beri cami olarak kullanılmaktadır ve günümüzde Maden Camii olarak bilinmektedir.

Yapı doğu-batı yönünde, uzunlamasına dikdörtgen planlıdır ve üç nef ayrılmıştır. Nefler beşik tonozlarla örtülüdür. Yapının nefleri doğu kısımda orijinalde birer apsis ile sonlanmakta iken, apsisler bilinmeyen bir tarihte yıkılarak, apsis kısımları düz bir duvar halinde örülmüştür. Doğü cephe örülürken nefleri ayıran sütunlardan doğü uçtaki iki sütun kısmen duvar örgüsünün içine dâhil edilmiştir. Doğü cephede açıkça görülebilen apsis kemerleri, apsislerin yapının doğü cephesinden daha alçak seviyede inşa edilmiş olduğunu göstermektedir. Yapının batısında dört sütunlu-üçlü açıklıklı bir narteks bulunmaktadır. Narteksin orta bölümü kubbe, kuzey ve güney bölümleri aynalı tonoz ile örtülmüştür.

Yapının cepheleri oldukça sadedir. Çatı saçağı altında 2-4 sıra testere dişi friz vardır. Ağırlıklı olarak kesme ve moloz taştan, yer yer tuğladan inşa edilmiş yapıda kuzey cephede, pencerelerin üstündeki kemerlerde ve sağır kemerlerde, apsis kemerlerinin üstünde ve narteks kısmında tuğla kullanılmıştır. Ayrıca apsisin zemin seviyesindeki kalıntılarında tuğla parçalarına rastlanmıştır.

Yapının iki girişi bulunmaktadır. Ana giriş batıda, yapının merkez aksında yer alır. Yapının diğer girişi kuzey cephenin batı kısmında bulunmaktadır.

* Dr. Öğretim Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi Erdoğan Akdağ Kampusu Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü C117 Merkez Yozgat, e-mail: ilkgulkaya@yahoo.com

** Doç. Dr., 6 Olympou 57010 Asvestochori Selanik Yunanistan, e-mail: archaio22@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Merdivenle ulaşılan bu kapı kuzey nefin galeri katına, bugünkü kadınlar mahfiline açılır. Galeriye içeriden kuzey batı uçtaki merdivenlerle çıkılmaktadır. Yapının orta nefi boyunca doğu-batı aksında uzanan beşik tonozlardan batıdaki ve ortadaki duvar resimleri ile süslenmiştir. Orta tonozda mandorla içinde, bulutlar üzerinde oturan Pantokrator İsa'ya insan suretindeki melekler eşlik eder. Mandorlanın içinde bir kitabe kuşağı yer alır. Mandorla gökyüzünü temsil eden, tonozun yüzeyi boyunca serpiştirilmiş yıldızlarla çevrelenmiştir. Tonozun dört köşesinde, dört İncil yazarı her biri mandorla içinde ayrı ayrı temsil edilmiştir. İsa'nın üstünde ve İncilci Markos ile Luka arasında güneş ve ay tasviri yer alır. Günümüzde yapı cami olarak kullanıldığından orta tonozdaki tasvir ibadet sırasında otomatik, açılır-kapanır bir panelle kapatılmaktadır. Batı tonozda kilisenin bir maketinin tasvir edildiği bilgisine ulaşılmıştır; ancak bu kısım bugün açılmayan bir panelle kapatılmış durumdadır.

Kilisenin orijinalde batı tarafında yer alan, ancak bugün yerinde olmayan, asma kat olarak ahşap panellerle tasarlanmış bir koro bölümü bulunmaktaydı. Günümüzde caminin güney sahnına yerleştirilmiş vaaz kürsüsü, minber ve kuzey sahnı süsleyen ahşap parçalar aslında koro bölümüne aittir. Parçalar sökülerek, ahşap ustaları ya da marangozlar tarafından birleştirilmiş ve monokrom olarak boyanmıştır. Oyularak işlenmiş ahşap panellerde Hristiyan Sanatı bağlamında sembolik anlamlar içeren imgeler vardır. Çift kanatlı ve altı kanatlı melekler, buhurdan ve üzüm salkımları bu imgeler arasında yer alır.

Yapı plan şeması itibarıyla Hristiyan tebaanın yaşadığı Anadolu'nun çoğu kentinde karşımıza çıkabilecek geç dönem kiliselerinin tipik bir örneğidir.

Anahtar Kelimeler: Gümüş, kilise, Maden Camii, gayrimüslim yapıları

ABSTRACT

In Gümüş town located at the east foot of İnegöl Mountain, in Gümüşhacıköy district of Amasya city, there is a historic building of the 19th century. Originally built as a church, the monument has been using as a mosque since 1928 and today is known as "Maden Mosque".

The building has a longitudinal rectangular plan in east-west direction and is divided into three aisles covered with barrel vaults. At the east side the aisles originally ended in three apses, but these apses were demolished in an unknown date and the east side of the building was re-built as a plain wall. When the east facade has been built, two of the columns of the aisles were put inside the masonry. Being seen clearly, the arches of the apses had been built lower than

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

the main walls. There is a narthex with three spanned by four columns at the west side of the monument. The middle unit of the narthex is covered with a dome, the north and the south units are covered with cavetto vaults.

The facades are very bare. Below the eaves, there are 2-3 lined dog-tooth courses. The mostly being built with cut and rubble stones, besides partly with bricks, the bricks used for the round arches above the windows and the niches on the north facade, the spandrels of the apses arches and the narthex. Moreover some brick parts have been noticed in the ruins at the floor level of the apses.

The monument has two entrances. The main entrance at the west side is located in the center axis. The other entrance of the building is situated in the west side of the north wall. This entrance being reached by stairs is opened to the north gallery serving today as women mahfel. The gallery can be reached via stairs at the northwest corner inside.

The west and the middle the barrel vaults extending along the east-west axis along the middle nave of the building are decorated with wall paintings. In the middle vault, the angels depicted in human form accompany the Pantokrator sitting on the clouds in the mandorla. There is an inscription border inside the mandorla. It is surrounded by stars interspersed across the surface of the vault, representing the sky. At the four corners of the vault, the four Evangelists are each individually represented within the mandorla. There are two depictions of the sun and moon above Christ and between the evangelists Marc and Luke. Since the building is been using as a mosque today, the depiction in the middle vault is closed with an automatic, folding panel during Muslims' worship. It was learned that a model of the church was depicted in the western vault; however, this part is closed with a panel that cannot be opened today.

There was originally a choir section on the west side of the church, which is not in place today, designed with wooden panels as a mezzanine. The wooden panels that once belonged to the choir section have been re-designed as a pulpit and minbar situated in the south aisle and the pieces adorn the north aisle of the mosque. The pieces were detached and later assembled as the pulpit and minbar painted in monochrome by woodworkers or carpenters. In carved wooden panels there are some images with symbolic meanings in the context of Christian art. Two or six winged angels, censers, and bunches of grapes are among these images.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

The monument is a typical example of the late period churches in terms of the plan that can be encountered in most cities of Anatolia, where Christian communities lived before.

Keywords: Gmő, church, Maden Mosque, non-islamic buildings

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Diyarbakır İçkale Artuklu Sarayı Kazısı

Diyarbakır İçkale Artuklu Palace Exavation

İrfan YILDIZ*

ÖZET

Bu tebliğ kapsamında 2018 yılında beri yapılan Diyarbakır İçkale Artuklu Sarayı kazısı hakkında bilgi verilecektir. İçkale Artuklu Sarayı Kazısı Diyarbakır Merkez Sur İlçesinde, Diyarbakır İçkale Müze Kompleksi alanında Diyarbakır'ın kalbi ve yönetim merkezi konumunda olan Amida Höyük'te yapılmaktadır. Kazının yapıldığı alan UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesindedir.

Artuklu Sarayı Kazısı ilk kez 1961-62 yıllarında Prof. Dr. Oktay ASLANAPA başkanlığında yapılmıştır. Daha sonra ara verilen Artuklu Sarayı Kazısı'na 56 yıl aradan sonra 2018 yılında Diyarbakır Müze Müdürlüğü Başkanlığında Dicle Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İrfan YILDIZ'ın Bilimsel Danışmanlığında tekrar başlandı. Prof. Dr. İrfan YILDIZ başkanlığında sürdürülen İçkale Artuklu Sarayı Kazısı 2019 yılında Cumhurbaşkanlığı kararıyla yürütülen kazılar statüsüne alındı.

1961-62 yıllarında yapılan kazılarda sarayın divanhanesi ile hamamı ortaya çıkarılmıştır. 2018-2020 yıllarında yapılan kazı çalışmalarında sarayın, divanhanesi, kabul salonu, odalar, tünel tünelin içindeki su kaynağı, ısıtma sistemi ve atık su kanalları ortaya çıkarıldı. 2018-2020 yıllarında yapılan kazı çalışmalarında Diyarbakır merkezde (Amida Höyük'de) yerleşimin bugüne kadar bilinenin aksine 3000 yıl daha önce M.Ö. 6000 yıllarında başladığı ve 8000 yıl öncesinden günümüze kadar kesintisiz olarak devam ettiği tespit edildi. Çalışmalarda ayrıca İslam ordularının şehri fethettiğinde şehrin yöneticisi olan Meryem-i Dara'nın kaçtığı söylenen tünel tespit edilerek efsanelerdeki bilgilerin gerçekliği kanıtlanmıştır. Çalışmalar esnasında tarihi kaynaklarda sık sık adı geçen meşhur *İçkale Su Kaynağı*'nın bir kısmının günümüzde höyüğün içinde olduğu ve binlerce yıldır kesintisiz olarak akmaya devam ettiği kanıtlandı. Kazı

* Prof. Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Sur/Diyarbakır, e-mail: irfanyildiz21@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

çalışmalarında ünlü İslam Alimi İsmail Ebu'l İz bin Rezzaz El Cezeri'nin yaptığı otomatlarla Artuklu Sarayı'na çıkarttığı suyun dağıtım sistemi ortaya çıkarıldı.

Amida Höyük üzerinde bulunan Diyarbakır Artuklu Sarayı, Roma döneminde inşa edilen ve çeşitli nedenlerden dolayı tahrip olan Roma Sarayı'nın temelleri üzerine Amid Artuklu Sultanı El-Salîh Nâsîrüddîn Ebû'l-Feth Mahmûd bin Muhammed (1200-1222) döneminde 1200-1222 yılları arasında yeniden inşa edilmiştir. Bundan dolayı eser, Artuklu Sarayı olarak adlandırılmış ve literatüre bu şekilde geçirilmiştir. Saray daha sonra Amid (Diyarbakır) merkezli kurulan devletler tarafından da saray olarak kullanılmaya başlanmıştır. Osmanlı döneminde 18. Yüzyılda terk edilen saray bakımsızlıktan yıkılmıştır.

1650'lerde Amid'i ziyaret eden Evliya Çelebi, içkaledeki saray hakkında bilgi verir. Evliya Çelebi, sarayın 150 oda ve birçok divanhaneye sahip olduğunu, saraya her vezirin birer oda, hamam, havuz yaptırdığından, sarayın kat kat süslü büyük bir saray konumuna geldiğinden bahseder. Çelebi, sarayın bütün pencerelerinin ve balkonlarının Dicle Nehri'ne, Dicle Sahrası'na ve Karatepe Vadisi'ne baktığı ve bunların güzel manzaraları olduğunu belirtir. Evliya Çelebi sarayın eski sultanlar tarafından yaptırılmış eski bir divanhanesi olduğunu ve bu divanhanenin bu kaleminvari tarz nakışları ve süslemesinin olduğu ve bu nakışların Kahire'deki Sultan Kalavun'un divanhanesindeki nakışlarla ancak karşılaştırılabileceğini belirtmektedir.

Anahtar Kelimeler: Diyarbakır, Artuklu, Saray, Roma, El-Cezeri,

ABSTRACT

Within the scope of this paper, information will be given about the Diyarbakır İçkale Artuklu Place excavation, which has been carried out since 2018. The Inner Fortress Artuklu Palace Excavation is carried out in Diyarbakır Central Sur District, in Amida Höyük, which is the heart and administrative center of Diyarbakır in the area of Diyarbakır İçkale Museum Complex. The area where the excavation takes place is on the UNESCO World Heritage List.

Artuklu Palace Excavation was first carried out in 1961-62 under the presidency of Prof. Dr. Oktay Aslanapa. After a break of 56 years, the Artuklu Palace Excavation was later interrupted by Dicle University Faculty Member Prof. Dr. It was resumed under the Scientific Consultancy of İrfan YILDIZ. After a 56 years of break, the Artuklu Palace Excavation started in 2018 with the Museum's the Scientific Consultancy of Prof. Dr. İrfan YILDIZ, Dicle

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

University Faculty Member. In 2019, the excavation gained the status of being an excavation under the Presidential decision.

During the excavations carried out in 1961-62, the courthouse and bathhouse of the palace were unearthed. During the excavations carried out in 2018-2020, the palace, council house, reception hall, rooms, tunnel, the water source inside the tunnel, heating system and waste water channels were revealed. Excavations carried out in 2018-2020, in the center of Diyarbakır (Amida Höyük), proofed that contrary to what is known until today, the settlement dates plus 3000 years. This means that occupation started in 6000 BC and since the area is being settled uninterruptedly for determined that it started in 6000 years and continued uninterruptedly since 8000 years.

During the excavations, the tunnel that Meryem-i Dara (ruler of the city) used to escape when the city was conquered by the Islamic armies, has also be unearthed. This tunnel is the proof the legend to be true. During the excavations was proved that a part of the famous *İçkale Water Spring*, which is frequently mentioned in historical sources, is in the mound today and has been continuously flowing for thousands of years. Also, the water distribution system that the famous Islamic scholar Ismail Ebu'l Iz bin Rezzaz Al-Jezeri brought to the Artuklu Palace with automatons was revealed during excavations.

Diyarbakır Artuqid Palace, located on Amida Höyük, was built on the foundations of the Roman Palace, which was built during the Roman period and was destroyed for various reasons, between the years 1200-1222. And during the region of Amid Artuklu Sultan El-Salîh Nâsîrûddîn Abu'l-Feth Mahmud bin Muhammad (1200-1222) the palace has been rebuilt. Therefore the sturcutre was named as the Artuqid Palace and passed into the literature in this way. Later, the palace started to be used as a palace by the states founded in Amid (Diyarbakır). The palace, which was abandoned in the 18th century during the Ottoman period, was destroyed due to neglect.

Evliya Çelebi, who visited Amid in the 1650s, gives information about the palace in *İçkale*. Evliya Çelebi mentions that the palace had 150 rooms and many divan halls, that each vizier had one room, bathhouse, pool built in the palace, and that the palace became a large palace decorated in layers. Çelebi states that all the windows and balconies of the palace overlook the Tigris River, the Tigris Sahara and the Karatepe Valley and they have beautiful views. Evliya Çelebi states that the palace has an old concuil house built by the old sultans and this concul hall has chameleon-like embroidery and decoration and that these

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

embroideries can only be compared with the embroidery of Sultan Kalavun's council house in Cairo.

Keywords: Diyarbakir, Artuklu, Palace, Roma, Al-Cezeri,

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Harput İç Kale Kazılarında Bulunan Pişmiş Toprak Kandil ve Şamdanlar

Terracotta Discovered in Harput Citadel Excavations Oil Lamps and Candlesticks

İsmail AYTAÇ*

ÖZET

Bu nitel araştırmada, Harput İç Kalesi arkeolojik kazılarında elde edilen, aydınlanma amaçlı kullanılan pişmiş topraktan yapılmış kandil ve şamdanlar incelenmiştir.

Harput, Urartularla başlayıp Geç Osmanlı Dönemine kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Kalede arkeolojik kazıların birinci dönemi 2005-2009 yılları arasında yapılmıştır. İkinci dönem kazıları ise 2014 yılında başlatılmış ve devam etmektedir. 2020 Yılına kadar farklı biçim ve dönem özelliklerini gösteren 21 adet sırsız ve sırlı kandil, 8 adet sırlı şamdan ele alınmıştır. Bunlardan birkaç adet tüme yakın, diğerleri ise tabla, çanak, boyun ve hazne parçalarından oluşmaktadır. Tabla parçaları, biçimi bakımından yeterli bilgi vermediğinden, şamdan grubu içerisinde değerlendirilmiştir.

Harput İç Kale kazılarında görülen kandilleri; tek hazneli, boyunlu, boyunsuz ve çanak içi kulplu kandiller olmak üzere dört farklı tipolojide değerlendirmekteyiz. Bunlardan doğrudan çanağın içerisinde yer alan boyunsuz kandiller; haznesi delikli, haznesi deliksiz ve haznesinde fitil deliği bulunan yayvan tablalı olmak üzere üç alt gruba ayrılmaktadır. Kandiller; bezemesiz, sırsız ve tek renk yeşil ve yeşilimsi kahverengi, yeşilimsi sarı gibi yeşil tonlarında, hardal, turkuaz ve kahverengi sırlıdır.

Harput İç Kale'sinde 2020 yılına kadar yapılan kazılarda, seramik yapımına dair herhangi bir fırına rastlanılmamıştır. Ancak seramik üretimine dair çok sayıda uçayak, yarı mamul kaide ve kâse parçaları, deneme pişirim amaçlı sırlı/sırsız seramik parçaları ile fırın ayakları bulunmuştur. Bunun için doğrudan haznenin içine oturtulan kandil grubu dışındaki tüm kandil ve şamdanların Harput üretimli olduklarını düşünmekteyiz. Eserler diğer kazılarda görülen benzer

* Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Sanat Tarihi, Sanat Eğitimi, Harput, e-mail: iaytac@firat.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

örneklerle karşılaştırılmıştır. Kandil ve şamdanlar Orta Bizans Döneminden Geç Osmanlı Dönemine kadar üretilmiş örneklerdir.

Anahtar kelimeler: Harput Kalesi, Kandil, Şamdan, Ortaçağ, Osmanlı

ABSTRACT

In this qualitative research, oil lamps and candlesticks made of terracotta, which were used for enlightenment and obtained in the archaeological excavations of the Harput Citadel, were examined.

Harput has hosted many civilizations starting with the Urartians until the Late Ottoman Period. The first period of archaeological excavations in the castle was carried out between 2005-2009. The second period excavations were started in 2014 and are continuing. 21 unglazed and glazed oil lamps and 8 glazed candlesticks showing different form and period features until 2020 are discussed. A few of them are almost complete, while the others consist of table, bowl, neck and chamber pieces. Table pieces are evaluated within the candlestick group since they do not provide sufficient information in terms of their form.

The oil lamps seen during the excavations of the Harput Citadel; we evaluate them in four different typologies as single chamber, necked, neckless and bowl-handled oil lamps. Of these, neckless oil lamps directly inside the bowl; It is divided into three subgroups as perforated chamber, unperforated chamber and flat plate with wick hole in the chamber. lamps; undecorated, unglazed and glazed in one color green, greenish brown, greenish yellow, mustard, turquoise and brown.

In the excavations carried out until 2020 in Harput Citadel, no kilns were found for making ceramics. However, many tripods, semi-finished pedestals and bowl fragments, glazed/unglazed ceramic fragments for trial firing and kiln feet were found. For this reason, we think that all oil lamps and candlesticks, except for the oil lamp group that are placed directly into the chamber, are Harput production. The artifacts were compared with similar examples seen in other excavations. Oil lamps and candlesticks are examples produced from the Middle Byzantine Period to the Late Ottoman Period.

Keywords: Harput Castle, Oil Lamp, Candlestick, Medieval, Ottoman

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Malaya Pereşepina’dan Bir Grup Takı Üzerine

On a Group of Jewellery from Malaya Pereshchepina

J. Özlem Oktay ÇEREZCİ *

ÖZET

Malaya Pereşepina’dan ele alacağımız grup takı, Ukrayna’da Poltova’ya 20 km uzaklıkta Malaya Pereşepina denilen bölgedeki bir mezarda ele geçmiştir ve Kubrat Han’a ait olduğu düşünülen mezardaki hazine dahilinde bulunduğu için toplam ağırlıkları 50 kg civarında pek çok altın ile gümüş eşyadan oluşan Kubrat Han Hazinesi kapsamında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte özellikle Kubrat’ın zamanında Bizans ile olan ilişkiler (Kubrat’ın yaşamının ilk yıllarını İstanbul’da Bizans Sarayı’nda geçirdiği hakkında bilgiler mevcuttur) ve Kubrat’ın oğlu Batbayan (Bag-Bayan)’ın Hazarların hakimiyetini tanıması, bu hazinenin isimlendirilmesi ve tarihlendirilmesi hakkında bir takım tartışmalara yol açmıştır. Ayrıca söz konusu hazinenin tıpkı Nagyszentmiklos Hazinesi gibi Peçeneklere ait olabileceğini belirten araştırmacılar da bulunmaktadır.

Yukarıda adı geçen hazine bünyesinde bulunan, tanıtacağımız iki bilezik ve bir kolyeden oluşan grup (MS. 7. yüzyılın ikinci yarısı) günümüzde Rusya, S. Petersburg, Ermitaj Müzesi’nde “Altın Oda”da (kat no.: 1930-8; 1930-9; 1930-15) sergilenmektedir. Bu takıların üretimi ile ilgili Bozkır kültürü yapımı Bizans emitasyonu ya da Bizanslı bir usta tarafından yapıldığı hakkındaki yorumlar araştırmacılar tarafından çeşitlenmektedir. Bu şekildeki yorumlara sebebiyet veren nedenler arasında değiştiğimiz üzere Bizansla olan zaman zaman yakın ilişkiler başta gelmektedir. Öte yandan yine değinildiği üzere Hazarların hakimiyetinin etkisi de bu çerçevede içinde unutulmamalıdır. Söz konusu araştırmamızda, değinilen ve bizzat Ermitaj Müzesi’nde incelediğimiz grup takılar üzerine detaylı tanımlar ve bunların tarihlendirilmesi hakkında değerlendirmeler yapılmaya çalışılacaktır.

* Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: jale.ozlem.oktay@msgsu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anahtar kelimeler: Malaya Pereşepina Hazinesi, Takı, Bilezik, Kolye, Doğu Avrupa Türk Sanatı.

ABSTRACT

Our subject group was found in a grave where is situated at Malaya Pereshchepina, 20 km from Poltova, Ukraine. This group is considered within the scope of the Kubrat Han Treasury, which consists of nearly 50 kg of many gold and silver items, as it is included in the treasure in the tomb, which is thought to belong to Kubrat Han. However, relations with Byzantium at the time of Kubrat (there is information about Kubrat's first years of life passed in the Byzantine Palace in Istanbul) and the recognition of Batbayan (Bag-Bayan), who is the son of Kubrat, of the sovereignty of the Khazars led to some discussions about naming and dating this treasure. And there are also researchers who state that this treasure, in question, may belong to the Pechenegs, just like the Nagyszentmiklos Treasure.

Our working subject group (2nd half of the 7th century) which is consisted of two bracelets and a necklace, is nowadays are exhibited in the Hermitage Museum, at the “Golden Room” with the katalog no. 1930-8; 1930-9 and 1930-15. The interpretations about the production of these jewels are varied about the production of steppe culture of Byzantine imitation or by a Byzantine master. Among these reasons, as we metioned above, the close relations with Byzantium from time to time come first. On the other hand, as mentioned again, the effect of the domination of the Khazars should not be forgotten within this framework. In our research we will present this group of jewellery, which we personally examined in the Hermitage Museum, in details and try to value their dating.

Keywords: Malaya Pereshchepina Treasure, Jewellery, Bracelet, Necklace, East European Turkish Art.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

İkonografik Tasvirlerin En Gizemli Öyküsü, Hristiyan Sanatında Müneccimler

The Most Mysterious Story of Iconographic Depiction-Astrologers in Christian Art

Jülide AYDIN* - Emine TOK**

ÖZET

Dört kanonik incil arasında sadece Matta İncili'nin anlattığı o son derece parlak yıldız ve bu yıldızı yeni doğan Mesih ile ilişkilendiren müneccimler, Hristiyan ikonografisinin en gizemli konularından biridir. Müneccimler hakkındaki bilgilere Matta İncili'nin yanı sıra, bazı apokrif incillerden ve yine apokrif kaynaklardan ulaşılmaktadır. Ancak mevcut kaynaklarda geçen bilgiler son derece sınırlıdır. Bunun yanı sıra, araştırmacıların müneccimlerin kim oldukları ve nereden geldiklerine dair ortaya koydukları görüşler de sadece birer tahminden öteye geçememiştir. Onların kim oldukları kadar, Hz. İsa için getirdikleri altın, tütsü ve mürden oluşan hediyeleri de ayrı bir tartışma konusudur. Bu hediyeler arasında özellikle mürün Mısır'da defin işlemleri sırasında kullanılmış olması, araştırmacılar tarafından değerlendirilmiş ve bu hediyein yeni doğan birine armağan edilmesinin ne kadar doğru olduğu üzerine düşünceler ortaya konmuştur. Aynı zamanda bu hediyelerin, Hz. Adem ve Havva cennetten kovulduktan sonra, Tanrı'nın onlara gönderdiği hediyeler ile aynı olması dikkat çeken bir konudur.

Müneccimler ve onların hikayesi ile ilgili pek çok soru günümüzde dahi net olarak cevaplanamamış olsa da, onlar yine de Hristiyan ikonografisinin en çok işlenen konularından biridir. Müneccimlere ait episod, onların kutsal yıldızı görmesi, Kral Hirodes'in huzuruna çıkmaları, Mesih'e ulaşmak için yaptıkları yolculuk, Hz. İsa için getirdikleri hediyelerini sunmaları, dönüş yolculukları, meleğin rüyalarına girmesi ve farklı yollardan yurtlarına dönmeleri şeklinde altı temel başlık içermektedir. Bizans Tasvir Sanatı içinde bu hikayeler arasında onları en çok "Kral Hirodes'in Huzurunda", Hz. İsa'ya ulaşmak için yaptıkları

* Uzman Sanat Tarihçi, Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı mezunu e-mail: jldaydinn@gmail.com

**Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, İzmir, e-mail: dreminetok@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

yolculuk ("Müneccimlerin Yolculuğu") ve onları sunum ritüelinde ("Müneccimlerin Tapınması") gösteren tasvirler hayata geçirilmiştir.

Hristiyan ikonografisinde müneccimlere ait en erken tasvirler M.S. 3. yüzyıla tarihlendirilen katakompların duvarlarında ve aynı döneme tarihlendirilen sarcophaguslarda yer almaktadır. Sadece katakomplar ile sarcophaguslarla sınırlı kalmayan hikayeleri, Hz. İsa'nın doğumuyla ilgili ikonografik tasvirlerin bulunduğu hemen her alanda kesintisiz olarak resmedilmiştir. Bizans Devleti'nin tarih sahnesindeki rolü sona erdikten sonra da, müneccimlerin öyküsü Avrupa'lı sanatçıların eserlerinde vücut bulmaya devam etmiş ve bu gizemli anlatı günümüze kadar taşınmıştır.

Anahtar kelimeler: İkonografi, Müneccim, Yıldız, Gaspar, Melchior, Balthassar.

ABSTRACT

Exceedingly a bright Star which has been mentioned only in Matthew amongst four canonic Bibles, and the Magi who correlated that Star with a new born Messiah are ones of the most mysterious subjects in Christian iconography. It is possible to find informations about the Magi through some apocrypha Bibles and apocrypha sources as well as Matthew Bible. However, the informations that are mentioned in the existed sources are extremely limited. On the other hand, views which were put forwarded by researchers such as who the Magi were and where they came from have never gone beyond their predictions. Besides, it is another matter of debate that some gifts were brought by the Magi to Jesus Christ such as gold, incense and myrrh as much as who the Magi exactly were. Amongst these gifts, especially the fact that the myrrh was used during funeral processes in Egypt have been evaluated by the researchers, and the views about "how right thing that gift was bestowed to someone who had been newly born" were put forwarded. At the same time, it is remarkable that these gifts are the same presents sent by God to Adam and Eve, just after the both were expelled from the paradise.

Although many questions about the Magi and their stories have never been clearly answered until today, they are still one of the most frequently studied subjects in Christian iconography. The episode related to the Magi includes six basic headlines such as how that they saw the Holy Star, how that they came into King Hirodes' presence, their journey to reach for Messiah, how that they offered their gifts to Jesus Christ, their journey to return, how that they saw an

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

angel in their dreams and that they returned their home through different paths. In Byzantine Depiction Arts, the depictions that widely demonstrated the Magi were frequently came to realize through “In the Presence of King Hirodes”, the journey to reach for Jesus Christ (‘Journey of the Magi’), and their offering ritual (Adoration of the Magi) amongst these stories.

In Christian iconography, the earliest depictions about the Magi figured exist on walls of catacombs that are dated to B.C. 3th century and on sarcophaguses which are dated to the same period as well. Their stories which are not only limited to catacombs and sarcophagus were uninterreptudly described in almost all fields presenting iconographic depicts about birth of Jesus Christ. Even after the role of Byzantine Empire in the satage of history came to an end, the story of the Magi continued to come into existance in the work of arts of the European artists and that mysterious narration has been conveyed to the present.

Keywords: Iconography, Astrologers, Star, Gaspar, Melchior, Balthassar.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Beçin Kazısı 2019-2020 Yılı Çalışmaları

Beçin Excavations 2019-2020

Kadir PEKTAŞ*

ÖZET

Tarihi Beçin şehrinde 2019 ve 2020 yıllarında devam eden arkeolojik kazılarda yapılan çalışmalar ve elde edilen sonuçlar ele alınacaktır. Bu çerçevede Kızılhan'dan Seymenlik Kapısına giden sokağın hemen iki yanındaki alanın kazısı tamamlanmıştır. Buna göre ortaya çıkarılan mekânların tanımları ve benzerleriyle karşılaştırmaları yapılacaktır. Beçin'de diğer bir çalışma alanımız da İç Kale'de olmuştur. Burada yapılan kazıda Türk dönemine ait bir sarnıç, bitişiğindeki mekânlarla birlikte ortaya çıkarılmıştır. Kazılarda ortaya çıkarılan tüm yapı kalıntıları ve sarnıcın, çalışma sezonu içinde konservasyonları yapılmıştır.

Beçin'de yürütülen diğer bir çalışma Yelli Camii'nde olmuştur. Hayli harap durumda olan ve meydana gelen depremlerle yıkılma riski artan yapıda yürütülen restorasyon faaliyetleri ve sonuçları bu bildiri kapsamında ele alınacaktır.

Kazılar sırasında ele geçen sırlı sırsız seramikler, cam ve metal buluntular, bunlardan ayrı olarak sikkeler çizim ve fotoğraflarıyla birlikte detaylı olarak tanıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Beçin Kalesi, Kazı, Sarnıç, Cami, Restorasyon

ABSTRACT

The studies and results of the archaeological excavations in the historical city of Beçin in 2019 and 2020 are discussed. In this context, the excavation of the area next to the street leading from Kızılhan to Seymenlik Gate has been completed. Accordingly, the definitions of the reveal spaces and comparisons with similar ones will be made.

Another working area in Beçin was the citadel. During the excavations carried out here, a cistern belonging to the Turkish period was found together with the

* Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Üsküdar-İSTANBUL, e-mail: pektaskadir@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

adjacent spaces. All the building remains and the cistern were preserved during the working season.

Another study carried out in Bein was at Yelli Mosque. The restoration activities carried out in the mosque, which is in a very dilapidated condition and the risk of collapse due to earthquakes, and its results will be discussed in this paper.

In addition, glazed and unglazed ceramics, glass, metal finds and coins that found during the excavations are introduced in detail with their drawings and photographs.

Key Words: Bein Citadel, Excavation, Cistern, Mosque, Restoration

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Bitlis Kalesi Kazısı 2020 Yılı Çalışmaları

Bitlis Castle Excavation Works in 2020

Korkmaz ŞEN* -Yunus Emre KARASU**

ÖZET

2020 Yılı Bitlis Kale Kazısı, Alan-2 olarak belirlenen kısımda bulunan K-12-13 ve K-13 plan karelerinde yürütülmüştür. Bu kısımda 5x5 metre boyutlarında iki açma açılmış ve seviye indirme çalışmalarına başlanmıştır. Yüzeye yakın seviyede toprak dolgu ve yıkıntı şeklinde mimari kalıntılara ulaşılmıştır. -1,5 metrede sırlı sırsız seramik parçaları ile sikke buluntuları ele geçirilmiş olup mimari kalıntılara rastlanmamıştır. Ayrıca nazarlık nallar başta olmak üzere metal süs buluntuları ele geçirilmiştir. Sonrasında ise doğu-batı yönünde uzanan ve sur duvarını dik kesen düzgün kesme taş malzemeden yapılmış bir duvara ulaşılmıştır. Bu duvarın Matrakçı Nasuh'un Beyan-ı Menazil-i Beyan-ı Seferi İrakeyn adlı minyatüründe çizmiş olduğu Saray kısmı ile iç kalenin güney tarafını ayıran duvar olduğu değerlendirilmiştir. Kale'nin doğu surları dibindeki K-13 açmasında tümlenebilir şekilde 6 adet büyük boyutlu depolama kap parçasının yanı sıra sırlı ve sırsız günlük kullanım kapları ile az sayıda Kütahya üretimi fincan buluntuları ele geçirilmiştir. Sur duvarı diplerine "L" şeklinde bir sırada şeklinde dizilen küplerin güneyinde sağlam şekilde günümüze ulaşan bir tandıra da rastlanmıştır. Tandır'ın iç kısmında ise mermerden yapılmış bir dibek eli bulunmuştur. Depolama ve saklama kaplarının yanı sıra tandırın olduğu alanda 1703-1910 yılları arasına tarihlenen Osmanlı dönemi başta olmak üzere 59 adet sikke ele geçirilmiştir. Ayrıca sur duvarı dibinde bir adet 11. yüzyıla ait Bizans sikkesine ulaşılmıştır. 2,5 metre yakınlığında yapı zeminine ulaşılması üzerine 2019 yılında kazılan LM-12-13, LM-13 açmalarıyla arasında kalan kesitleri kaldırılmış ve kazı çalışmaları sonlandırılmıştır. 2020 yılına ait iki açmada depolama kaplarının bulunduğu tabakalar dışında sınırlı sayıda sırsız seramik buluntusuna rastlanmış olup alanın bu kısmında buluntu sayısı oldukça azdır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Elazığ, e-mail: ksen@firat.edu.tr

** Arş. Gör. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Bitlis, e-mail: yekarasu@beu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anahtar kelimeler: Bitlis, Kale, Osmanlı, Kazı

ABSTRACT

Bitlis Castle Excavation in 2020 was carried out in plan squares K-12-13 and K-13 in the section designated as Area-2. In this section, two trenches of 5x5 meters were opened, and the levelling work was started. Architectural remains were found in the form of earth fill and debris near the surface. Glazed and unglazed pottery fragments and coin finds were found, but no architectural remains were found at 1.5 meters. In addition, metal ornamental finds, particularly the amulet horseshoes, were found. Afterwards, a wall made of smooth-cut stone material extending in the east-west direction and perpendicular to the fortification wall was reached. It has been evaluated that this wall is the wall that separates the southern side of the inner castle from the Palace part drawn by Matrakçı Nasuh in his miniature called Beyan-ı Menazil-i Beyan-ı Seferi İrakeyn. 6 large-sized storage vessel fragments, as well as glazed and unglazed daily use vessels and a small number of cups produced in Kütahya were found in the trench K-13 at the foot of the eastern walls of the castle. A tandoori was found intact in the south of the jars lined up in an "L" shaped row at the bottom of the city wall. A mortar hand made of marble was found inside the tandoori. In addition to the storage and storage vessels, 59 coins, mainly from the Ottoman period, dated between 1703-1910, were found in the area where the tandoori is located. Furthermore, an 11th-century Byzantine coin was found at the foot of the city wall. Upon reaching the building floor at a distance of 2.5 meters, the sections between the LM-12-13 and LM-13 trenches, which were excavated in 2019, were removed and the excavation work was terminated. A limited number of unglazed ceramic finds were found, apart from the layers containing the storage vessels in the two trenches of 2020, and the number of finds in this part of the area is so low.

Keywords: Bitlis, Castle, Ottoman, Excavation

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Müze Nesnelerinin Sergilenme ve Depolanmasında Doğru Malzeme Seçimi; Güvenli Plastikler, Kumaşlar, Kâğıtlar ve Yapıştırıcılar.

Choosing the Right Material for the Exhibition and Storage of Museum Objects; Safe Plastics, Fabrics, Papers and Adhesives

M. Nilüfer KİRAZ*

ÖZET

Müzeler, arşivler, kütüphaneler gibi depolarında veya sergi salonlarında bulunan eserlerini doğru malzemelerle korumak isteyen kurumların pek çoğu hangi malzemeyi seçmeleri gerektiği konusunda kararsız kalabilmektedir. Bu kurumlardaki müdür, küratör, müze uzmanı, arşivci, konservatör gibi sorumlu personel gruplarından kişiler, uygun depolama ve sergileme malzemelerinin nitelikleri ve kullanım alanları hakkında yeterli bilgiye sahip olmayabilir veya seçim yapmakta zorlanabilir. Eserle uzun süre temas sırasında bozulmaya sebep olmayan, eseri en uygun şekilde muhafaza eden, destekleyen ve pek çok dış etkene karşı tampon vazifesi gören malzemelerin tercih edilmesi önemlidir. Koruyucu arşiv ve depolama malzemesi satan firmaların kataloglarında arşiv amaçlı ya da asitsiz olarak tanımlanan malzemeler, bazı koleksiyonların uzun süreli depolanması için uygun olmayabilir.

Bu çalışmada, koleksiyonlardaki farklı objelerinin sergilenmesi ve depolanması için en uygun malzemeler tanımlanmaktadır. Güvenli plastikler, sentetik veya doğal kumaşlar, asitsiz ve tamponlu kâğıtlar, kutular, yapıştırıcılar, etiketler, boyalar gibi pek çok farklı malzemenin kullanım alanı belirtilerek piyasada bulunabilecek ürünler tablo biçiminde sıralanmaktadır. Kurumların malzeme seçiminde deneyimli bir konservatöre danışması ve üreticinin malzemenin koruma standartlarına uygunluğu konusunda yeterli çalışmanın yapıldığını teyit etmesi son derece önemlidir. Ödenekleri kısıtlı olan kültür kurumları için mali bakımdan sıkıntı yaratabilen koruma malzemelerinin alımı, mutlaka bilinçli tercihlerle yapılmalıdır. Bu çalışmanın, tercih konusunda sıkıntı yaşayan kişi ve kurumlara yardımcı olması amaçlanmaktadır.

* Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye, e-mail: nilufer.kiraz@msgsu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anahtar kelimeler: Müze, Sergileme, Depolama, Konservasyon, Güvenli Plastikler

ABSTRACT

Many of the institutions that want to protect their works in storage areas or exhibition halls such as museums, archives and libraries with the right materials can be hesitant about which material they should choose. Persons from responsible personnel groups such as directors, curators, museum specialists, archivists, conservators in these institutions may not have sufficient information about the qualities and purposes of use of storage and display materials or may have difficulty making a choice. It is important to choose materials that do not cause deterioration when in contact with the artwork for a long time, protect and support the work in the most appropriate way, and act as a buffer against many environmental factors. Materials defined as archival or acid-free in the catalogs of companies selling protective archive and storage materials may not be suitable for long-term storage of some collections.

In this study, the most proper materials are defined for the display and storage of different objects in the collections. The usage areas of many different materials such as safe plastics, synthetic or natural fabrics, acid-free and buffered papers, boxes, adhesives, labels, paints are indicated and the products that can be purchased are listed in table form. It is extremely important for institutions to consult an experienced conservator about material selection and to ensure that the material sold by the manufacturer complies with the protection standards. The purchase of these conservation materials, which can cause financial difficulties for cultural institutions with limited funds, should be made with conscious choices. It is aimed that this study will help persons and institutions who have difficulties in choosing.

Keywords: Museum, Display, Storage, Conservation, Safe Plastics

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Konya’da Yeni Tespit Edilen Selçuklu Dönemine Ait Bir Seramik Fırını

A Newly Discovered Seljuk Period Ceramic Kiln in Konya

Mehmet Ali ÇELEBİ* - Ali Şahin ESEN**

ÖZET

Konya İli, Meram İlçesi, Şükran MahallesindeIII. Derece Arkeolojik Sit Alanında kentsel dönüşüm çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen sondaj ve kurtarma kazılarında; 41623 numaralı adanın kuzeydoğu köşesinde Selçuklu dönemine ait bir adet seramik fırını tespit edilmiştir.

Seramik fırınının ateşlik (külhan) ve pişirme bölümünün bir kısmı açığa çıkarılmıştır. Pişirme bölümü 1.65 m. çapındadır. Tek sıra çamur harçlı tuğla örgüden oluşan fırının pişirme bölümünün tespit edilebilen yüksekliği 57 cm dir. Pişirme bölümü bir zemin ile ateşlik bölümünden ayrılmaktadır. Pişirme bölümünün zemininin merkezinde yer alan kısmen tahrip olmuş 43 cm çapında bir delikle ateşlik kısmına bağlantı sağlanmıştır. Seramik fırının içten ve dıştan sıvanmış olduğu tespit edilmiştir.

Seramik fırının kuzeyinde kil havuzu tespit edilmiştir. Kil havuzunun doğusunda yer alan dağınık şeklindeki taş sırasında yapılan temizlik çalışması sonucunda seramik yapımında kullanılan beyaz kuvars cinsi mineralli kayaç parçaları bulunmuştur.

Kil havuzunun kuzeyinde 2 adet 35 cm çapında sır ocağı tespit edilmiştir. Sır ocakları pişmiş topraktan yapılmıştır. Sır ocağının kuzeyinde 1 adet tekne tespit edilmiştir. Teknenin duvarları pişmiş toprak tuğladan yapılmış ve zemini küllü yanık bir tabaka içermektedir. Tekne içinde yapılan temizlik ve kazı çalışmaları esnasında çok sayıda 15 ila 20 cm boyutlarında sırlı seramik cürufları elde edilmiştir.

Fırın çevresinde yapılan kazılarda büyük bir kısmı tahrip olmuş moloz taş örgülü temel kalıntıları ile 1 adet su kuyusunda tespit edilmiştir.

Alan içinde gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda Selçuklu dönemine ait işçiliği kaliteli olan sırlı ve sırsız seramikler elde edilmiştir. Sırlı seramiklerde turkuaz, patlıcan moru ve kobalt mavisi renkler kullanılmıştır. Hamur oldukça temizlenmiş ince ve sık dokuludur. Sırlı seramik grubunda açığa çıkarılan kap

* Müze Araştırmacısı, Konya Müze Müdürlüğü

** Müze Araştırmacısı, Konya Müze Müdürlüğü

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

formları kase, tabak, küçük minyatür kaplar ile kandillerden oluşmaktadır. Sırsız seramikler grubu ise ince ve sık hamurdan yapılmış kandil ve testi formunu içermektedir.

Fırın içerisinde seramik üretiminde kullanılan metaryaller; yoğun miktarda silindirik ayaklar, disk, ince çubuklar, eğri ve simitlerdir.

Konya’da sur içinde kalan seramik fırını dış surayakındır. Kapı Camisine yakıntespit edilen fırının bulunduğu bölgede kayıtlarda ismi geçenKonya dış kalesi kapılarından Telli kapısının da olduğu bilinmektedir. Buda Selçuklu seramik fırınlarının dış sur kapılarına yakın yapıldığını göstermektedir. Bu bölge Selçuklulardan günümüze kadar Konya’nın ticaret merkezi olmuştur.

Seramik fırınının başkent Konya’da tespit edilmesi Anadolu Selçuklu seramik sanatı için önemli bir arkeolojik keşiftir. Gerek mimarisindeki işçilik gerekse üretilen seramik kalitesi oldukça yüksektir. Seramiklerdeki sır kalitesi, seramiklerin iyi pişmesi, çok iyi temizlenmiş bir kile sahip olması, bu fırının halka yönelik seramik üretiminden ziyade saray için üretim yapılan bir fırın olduğunu göstermektedir. Özellikle fırın ateşliği içerisinde bulunan sırsız testi üzerindeki kompozisyonlarda saraya ait sembollerin işlenmesi bu tezi güçlendirmektedir.

Seramik fırınına ait kil havuzları ve seramik yapımında kullanılan ham maddelerin tespit edilmesi Selçuklu seramik sanatı hakkında oldukça önemli veriler sunmaktadır.

ABSTRACT

Ceramic Kiln of the Anatolian Seljuk Period Discovered During the Salvage Excavations in the Scope of Urban Transformation in Konya Province, Meram District, Şükran District

In Konya Province, Meram District, Şükran Neighborhood, in the sounding and salvage excavations carried out within the scope of urban transformation works in the III. Degree Archaeological Site; A ceramic kiln from the Seljuk period was found in the northeast corner of the island numbered 41623.

A part of the fire and cooking section of the ceramic kiln was exposed.The cooking section is 1.65 meters in diameter.The detectable height of the cooking section of the oven, which consists of a single row of mud mortar brickwork, is 57 centimeters.The cooking section is separated from the fire part by a floor.A connection to the fire part is provided through a partially destroyed 43centimeter

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

hole located in the center of the floor of the cooking compartment. The inner and outer parts of the ceramic kiln are plastered.

A clay pool was found in the north of the ceramic kiln. As a result of the cleaning work carried out during the scattered stone in the east of the clay pool, pieces of white quartz type mineral rocks used in ceramics were found.

Two 35 cm diameter glaze quarries were found in the north of the clay pool. Glaze furnaces are made of terracotta. A vat was found in the north of the glaze quarry. The walls of the vessel are made of terracotta bricks and the floor contains a burnt layer of ash. During the cleaning and excavation works carried out inside the vat, a large number of glazed ceramic slags of 15 to 20 cm in size were obtained.

During the excavations carried out around the furnace, a large part of it was destroyed, the remains of a rubble stone foundation and a water well were found.

As a result of the works carried out in the area, glazed and unglazed ceramics with high quality workmanship belonging to the Seljuk period were obtained. It was determined that turquoise, eggplant purple and cobalt blue colors were used in glazed ceramics. The clay of the ceramic is quite clean, thin and dense. The vessel forms unearthed in the glazed pottery group consist of bowls, plates, small miniature vessels and oil lamps. The unglazed ceramics group, on the other hand, includes the oil lamp and jug form made of thin and dense clay.

Materials found in ceramic production in the kiln; dense amount of cylindrical feet, disc, thin rods, curves and donuts.

The ceramic kiln inside the city wall in Konya is close to the outer wall. It is known that there is also the Telli gate, one of the outer castle gates of Konya, whose name is mentioned in the records, in the region where the furnace found close to the Kapı Mosque is located. This proves that Seljuk ceramic kilns were built close to the outer walls. This region has been the trade center of Konya from the Seljuks to the present day.

The discovery of the ceramic kiln in the capital city of Konya is an important archaeological discovery for the Anatolian Seljuk ceramic art. Both the workmanship in the architecture of the furnace and the quality of the ceramic produced are quite high. The glaze quality in the ceramics, the well-fired ceramics, and the very well-cleaned clay indicate that this kiln was a kiln produced for the palace rather than for the public. Especially, the processing of

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

the symbols of the palace in the compositions on the unglazed pot in the furnace fire strengthens this thesis.

The clay pools of the ceramic kiln and the determination of the raw materials used in the production of ceramics provide very important data about the Seljuk ceramic art.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Osman Hamdi Bey'in Mezarı ve Üzerindeki Mezar Taşları

The Grave of Osman Hamdi Bey and The Gravestone On

Mehmet TOP* - Zehra Bürde ÖZÇELİK**

ÖZET

İzmir Selçuk'taki, Beylikler ve Erken Osmanlı mezar taşları üzerine bir değerlendirme yapılırken, buradaki mezar taşlarına benzeyen iki taşın, Osman Hamdi Bey'in mezarının üzerinde olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bunun üzerine, Osman Hamdi'nin kabri ve buraya konan mezar taşları üzerine bir çalışma başlatılmıştır.

Osman Hamdi, Osmanlı Devletinin son dönemlerinde özellikle kültür ve sanat alanlarında büyük gelişmelere öncülük etmiştir. Hayatının farklı dönemlerinde çeşitli girişimlerde bulunmuş, büyük başarılar elde etmiştir. Çalışma kapsamında, Osman Hamdi'nin hayatı, kişiliği, mesleği ve sanatsal yönleri incelenmiştir. Modern anlamda müzeciliğin ve arkeolojinin kurucusu sayılmaktadır. Bunun yanında, uluslararası üne sahip bir ressamdır. Bulduğu her fırsatta Gebze Eskişehir'daki köşküne giderek, çalışmalarını yapmıştır.

Döneminde büyük bir üzüntüye sebep olan Osman Hamdi'nin ölümü üzerine mezarı, çok sevdiği Eskişehir'daki evinin arka tarafındaki tepeliğe gömülmüştür. Bu isteği yerine getirildikten sonra 13 Haziran 1910 tarihinde Bakanlar Kurulunun aldığı kararla Osman Hamdi'yi onurlandırmak için, kabrinin başına ve ayakucuna Selçuk'tan getirilen iki adet mezar taşının konması kararlaştırıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Çalışmada, Osman Hamdi'nin mezarı detaylı olarak araştırılmış, mezar taşları incelenmiştir. Yerinde yapılan incelemeler neticesinde, Selçuklu dönemine benzeyen iki adet mezar şahidesinin mezarın üzerine konulmuş olduğu görüldü. Osmanlı dönemindeki mezar geleneğinde, başkasına ait mezar taşlarının ünlü kişilerin mezarının üzerine konulması diye bir uygulama yoktur. Bu tür şahıslar için daha çok, dönemin özelliklerine uygun bir şekilde yapılan mezar taşlarının konulduğu tespit

* Dr. Öğretim Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Van, e-mail: mtop@yyu.edu.tr

**Resim Öğretmeni, Van Ahmet Yesevi Borsa İstanbul Ortaokulu, Van, e-mail: zburde91@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

edilmiştir. Bu yapı, Osmanlı mezar yapısı geleneğinde bilinen tek örnek olarak dikkat çekmektedir.

Eskişehir’de yapılan incelemelerde, kabrin dikdörtgen bir platform üzerinde üç kademeli olarak yapıldığı ve bu şahidelerin beton zemin üzerine baş ve ayak uçlarına gelecek şekilde yerleştirilmiş olduğu görülmüştür. Sonradan yapılan belge araştırmalarında bu taşların, bazı kaynaklarda Selçuklu dönemine atfedildiği görülmüştür. Taşlar hakkında bugüne kadar hiçbir malumat elde edilmemiş, sadece bu taşların Selçuk’tan (Ayasoluğ) getirildiği bazı yayınlarda teyit edilmiştir. Taşların üzerindeki Arapça yazılar çözümlenerek bunların iki ayrı taş olduğu, devşirme olarak getirilip bırakıldığı anlaşılmıştır. Günümüzde, çokgen biçimde benzer formlarda, üç adet Selçuk’ta, iki adet Osman Hamdi’nin mezarında olmak üzere toplamda beş adet taş bulunmaktadır. Bu taşlar, sütundan bozma, sekizgen gövdeli yapısıyla dikkat çekmekte ve her yüzeyine Arapça yazıların işlenmesiyle oluşturulmuş taşlardır.

Çalışma kapsamında, Osman Hamdi’nin yaşamı, ölümü, bu taşların getirilme gerekçeleri ve bu taşların getirilmesiyle ilgili olarak dönemin yazışmaları ortaya konmaya çalışılmıştır. Hayatını müzeciliğe, eski eserlerin korunmasına adanmış olan birinin mezarına, başkasına ait mezar taşlarının getirilmesi çok ilginç olup, değerlendirilmesi gereken bir konudur. Yapılan incelemelerde Osman Hamdi’nin böyle bir vasiyetinin olmadığı ve olamayacağı bilgisine ulaşmamıza rağmen onu onurlandırmak amacıyla böyle bir işlemin yapılmış olması, mezarı ilginç kılan bir durumdur.

Anahtar Kelimeler: Osman Hamdi Bey, Eskişehir, Şahide, Selçuk

ABSTRACT

While making an evaluation on Beyliks and Early Ottoman tombstones in İzmir Selçuk, it was found that the two stones similar to those on the tombstones were on the tomb of Osman Hamdi Bey. Thereupon, a study was started on the grave of Osman Hamdi and the gravestones placed here.

Osman Hamdi pioneered great developments especially in the fields of culture and art in the last period of the Ottoman State. He made various attempts at different periods of his life and achieved great success. Within the scope of the study, Osman Hamdi’s life, personality, profession and artistic aspects were examined. He is considered the founder of museology and archeology in the modern sense. Besides, he is an internationally renowned painter. Whenever he

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

found an opportunity, he went to his mansion in Gebze Eskihsar and carried out his studies.

Upon the death of Osman Hamdi, who caused great sorrow during his period, his grave was buried in the hill behind his house in Eskihsar, which he loved very much. After this request was fulfilled, it was reached to the knowledge that it was decided to put two gravestones brought from Selçuk to the head and foot of the grave to honor Osman Hamdi with the decision of the Council of Ministers on 13 June 1910. In the study, Osman Hamdi's grave was investigated in detail and gravestones were examined. As a result of the on-site examinations, it was observed that two grave witnesses resembling the Seljuk period were placed on the grave. In the burial tradition in the Ottoman period, there is no practice of placing gravestones belonging to someone else on the graves of famous people. It was determined that gravestones, which were made in accordance with the characteristics of the period, were placed mostly for such individuals. This structure attracts attention as the only known example in the Ottoman tomb structure tradition.

In the examinations made in Eskihsar, it was observed that the tomb was made in three stages on a rectangular platform and these witnesses were placed on the concrete floor with their heads and feet. In subsequent document studies, it was observed that these stones were attributed to the Seljuk period in some sources. No information has been obtained about the stones so far, it has only been confirmed in some publications that these stones were brought from Selçuk (Ayasoluğ). The Arabic inscriptions on the stones were analyzed and it was understood that they were two separate stones and brought and left as spolia. Today, there are five stones in polygon-like forms, three in Selçuk and two in the tomb of Osman Hamdi. These stones are remarkable with their octagonal body structure, and they are created by engraving Arabic script on each surface.

Within the scope of the study, the correspondence of Osman Hamdi's life, death, the reasons for bringing these stones were tried to be revealed. It is very interesting to bring gravestones belonging to someone else to the grave of someone who has devoted his life to museology and the preservation of ancient artifacts, and it is an issue to be evaluated. Although we have reached the information that Osman Hamdi does not have and will not have such a will, the fact that such an operation was carried out in order to honor him is a situation that makes the grave interesting.

Keywords: Osman Hamdi Bey, Eskihsar, tombstones, Selçuk

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Tire Müzesi Ortaçağ Dönemi Bronz Yüzükleri Üzerine Tarihlendirme Önerileri

Dating Suggestions on the Medieval Bronze Rings of the Tire Museum

Meltem Erdul MERGEN*

ÖZET

Tire Müzesi'nde 2017 yılında başladığımız çalışmalarımız kapsamında, müze deposunda bulunan 119 adet bronz yüzük incelenmiştir. Bu yüzüklerin tamamı müzeye satın alma yoluyla gelmişlerdir. Satın alma yoluyla müzeye gelmiş bu eserlerin neredeyse tamamı kabaca Ortaçağ Dönemi'ne ait olarak kayıtlara geçmiştir. Bazı örnekler Roma Dönemi, Bizans Dönemi veya az da olsa Osmanlı Dönemi olarak genel bir şekilde tarihlendirilmişlerdir.

Burada amaçladığımız, kısa çalışmamız içinde "TİRE MÜZESİ BRONZ YÜZÜKLERİ" olarak hazırlığını sürdürdüğümüz kitabımızın kısa bir özetini sunmaktır. Eserler üzerinde başladığımız çalışmalar sonrasında hem eserlerin çokluğu hem de tarihlendirmelerindeki eksiklikler göz önüne alınarak ilk çalışma grubumuz olarak seçilmişlerdir.

Ortaçağ dönemine ait bronz yüzüklere dair Türkiye'de yapılmış fazla bir çalışma bulunmamaktadır. Belki de bu sebepten, tabakada bulunmadıkları ve satın alma yoluyla müzelere gelmiş bronz yüzüklerin pek çoğu genel bir şekilde tarihlendirilmeye tabi tutulmaktadır.

Tire Müzesi'nde yer alan bronz yüzüklerin çoğunluğu bitkisel ve hayvansal motiflerle bezenmişlerdir. Birkaç örnekte geometrik bezemeler görülmekte, 3 örnekte ise tılsım benzeri motifler yer almaktadır. Az da olsa birkaç taşlı yüzüğün, taş yuvasının içinde halen taşları koruna gelmiş olmakla birlikte diğer taşlı örneklerin çoğunluğunda taş yer almamaktadır.

Çalışmamızda yaptığımız değerlendirmeler içinde tarihlendirme önerisi getirirken, arkeolojik buluntular ile karşılaştırmanın yanında dönemsel olarak farklı arkeolojik buluntulardaki bezemeler ile yüzüklerin üzerlerinde yer alan bezemeler de karşılaştırılmış ve bu yolla da tarihlendirme önerileri getirilmiştir. Seramikler, kemer tokaları, mimari plastik eserler ve diğer süs takıları gibi pek

* Uzman Meltem Erdul Mergen, İskele Mahallesi 2003 Sokak 31/A Urla, İzmir, e-mail: erdul.meltem@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

çok farklı arkeolojik buluntu üzerinde yer alan motif, figür vb. bezemeler ile birlikte değerlendirilerek yeni tarihlendirme önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Bronz eserlerin net bir şekilde Roma, Bizans, Beylikler ve Osmanlı Dönemlerine tarihlendirilmesi amaçlanmış, daha sonraki araştırmalara küçük bir yol gösterici olmasına çalışılmıştır.

Son olarak ise Türkiye Müzeleri'nde depolarda yer alan pek çok bronz eser gibi Tire Müzesi bronz yüzüklerinin pek çoğunun da aslında teşhirde kendine ait bir yeri olması gerekliliğine değinecek, bu eserlerin kültürel mirasımız açısından önemine vurgu yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bronz Yüzük, Ortaçağ, Bizans, Osmanlı, Tılsım

ABSTRACT

Within the scope of our work that we started at the Tire Museum in 2017, 119 bronze rings in the museum warehouse have been examined. All of these rings have arrived at the museum through purchase. Almost all of these artifacts, which came to the museum through purchase, have been roughly recorded as belonging to the Medieval Period. Some examples have been dated in a general fashion to the Roman Period, the Byzantine Period and the Ottoman Period.

We, hereby, aim to present a short summary of our book, entitled "TIRE MUSEUM BRONZE RINGS", which we have started to prepare within the framework of our short study. After the studies we started on the artifacts, they were chosen as our first sample group, considering both the abundance of the artifacts and the deficiencies in their dating.

There are not many studies on bronze rings from the medieval period in Turkey. Perhaps for this reason, many of the bronze rings that were not found in the layer and that came to museums by purchase were subject to a relative dating.

Most of the bronze rings in the Tire Museum are decorated with plant and animal motifs. Geometric decorations can be seen in a few samples, and talisman-like motifs are seen in 3 samples. Although the stones of a few rings with stones are still preserved inside the stone nest, most of the other stone examples do not contain stones.

When determining the dates of the artifacts based on our evaluations we made in our study, besides the comparison with the archaeological finds, the decorations in the different archaeological finds and the decorations on the rings were also compared, and dating suggestions were made in this way. Many different archaeological finds such as ceramics, belt buckles, architectural

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

plastic works and other ornamental jewelry have been evaluated together with the decorations such as motifs and figures found on them with an effort to come up with new suggestions for the dating of the artifacts in order to be able to distinctly date the bronze works to the Roman, Byzantine, Principalities and Ottoman Periods, and to serve as a small-scale guide for further research.

Finally, it will be mentioned that many of the bronze rings of the Tire Museum, like many bronze works in the warehouses of the Turkish Museums, should actually have a place of their own in the exhibition, and the importance of these works in terms of our cultural heritage will be emphasized.

Keywords: Bronze Ring, Medieval, Byzantine, Ottoman, Amulet

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Ani Örenyeri Kazısı 2020-2021 Yılı Çalışmaları

Studies For The Year 2020-2021 of Ani Ruins Excavations

Muhammet ARSLAN*

ÖZET

Kuzey Doğu Anadolu'nun stratejik bir durağında yer alan Kars, Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgeleri arasında bir geçiş bölgesi, aynı zamanda çağlar boyunca çeşitli medeniyetlerin ortak özelliklerinin harmanlandığı ve transfer edildiği bir coğrafyadır. Bu bağlamda yörede farklı dönemlerin ihtiyaçlarına göre çok çeşitli yapı grupları inşa edilmiş, böylelikle ortaya çok zengin dinsel ve kültürel bir miras ortaya çıkmıştır. Hiç şüphesiz, bu mirasın en önemli temsilcisini il sınırlarında bulunan Ani Örenyeri oluşturur.

Kars'ın yaklaşık 45 km. kadar doğusunda, Türkiye-Ermenistan sınırını ikiye ayıran Arpaçay Nehri'nin batı yakasında bulunan Ani Örenyeri, içerisinde barındırdığı mimarlık eserleri ile Ortaçağ'ın ihtişamlı başkentlerinden biri olmuş ve sadece mimarlık tarihi açısından değil aynı zamanda kültür tarihi ve medeniyetimiz için de öncül bir ortam oluşturmuştur. Gerek mevcut yapılar ve gerekse kazılar sonucu gün yüzüne çıkarılan eserler; şehrin sanatsal ve kültürel değeri yanı sıra sosyal, politik ve ticari değerini de sunan büyük bir zenginlik olarak karşımıza çıkar. Bagratlı Hanedanlığı ve hemen ardından Selçuklular ile ulaşılan zirve, devrin hem bânileri hem de sanatçılarının zihnindeki yüksek sanat anlayışını da ortaya koyması bakımından önemlidir.

Ani Örenyeri'ndeki ilk arkeolojik kazı çalışmaları, 20. yüzyıl başlarında Rus oryantalist Nikolai Marr tarafından yürütülmüştür. Aralıklarla da olsa yaklaşık 15 yıl süren bu çalışmalarda elde edilen bulgular, kentin salt sanatsal veyahut mimarlık göstergelerini değil aynı zamanda siyasal ve stratejik önemini de vurgular niteliktedir. Şehirdeki bilimsel faaliyetler, aynı yüzyılın ortalarında Türk bilim adamlarınca yapılan yüzey araştırması ve kısmi kazı çalışmaları ile devam etmiş ve uzun bir aranın ardından yüzyılın sonlarından başlayarak günümüze kadar devam eden uzun soluklu kazılar yapılmıştır.

Kazı ve koruma çalışmaları, 2019 yılından itibaren Başkanlığımızdaki bilimsel bir ekip tarafından yürütülmüştür. Bu bildiriye 2020 ve 2021 yıllarında

* Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Kars, e-mail: muhammetarslan25@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

gerçekleştirilen kazı ve koruma çalışmaları ile geniş bir perspektifle ele alınan gelecek kazı ve koruma planları değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ani Örenyeri, Ebu'l Manucehr Camii, Selçuklu Hamamı.

ABSTRACT

Located at a strategic stop in North East Anatolia, Kars is a transition zone between Eastern Anatolia and the Black Sea Regions, as well as a geography where the common features of various civilizations have been blended and transferred throughout the ages. In this context, a wide variety of building groups were built in the region according to the needs of different periods, thus a very rich religious and cultural heritage has emerged. Undoubtedly, the most important representative of this heritage is the Ani Ruins located within the provincial borders.

Ani ruins in Turkey-Armenia border bisects the western bank of the River Arpaçay, about 45 km. far east of Kars; it became one of the magnificent capitals of the Middle Ages with the architectural works it contained and created a pioneering environment not only for the history of architecture but also for our cultural history and civilization. Existing structures and artifacts unearthed as a result of excavations; It appears as a great wealth that offers the artistic and cultural value of the city as well as its social, political and commercial value. The summit reached by the Bagratlı Dynasty and the Seljuks right after it is important in terms of revealing the high understanding of art in the minds of establisher and the artists of the period.

The first archaeological excavations in Ani Ruins were conducted by Russian orientalist Nikolai Marr in the early 20th century. The findings of these studies, which lasted about 15 years, albeit intermittently, emphasize not only the artistic or architectural indicators of the city, but also its political and strategic importance. Scientific activities in the city continued with the surveys and partial excavations carried out by Turkish scientists in the middle of the same century, and after a long break, long-term excavations were carried out starting from the end of the century until today.

Excavation and conservation studies have been carried out by a scientific team under our Presidency since 2019. In this declaration, the future excavation and conservation plans, which are considered with a broad perspective, as well as excavations and conservation works carried out in 2020 and 2021, will be evaluated.

Key Words: Ani Ruins, Ebu'l Manucehr Mosque, Seljuk Bath.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Ortaçağ Türk Mimarisinde Vergi Kitabeleri

Tax Epitaphs in Medieval Turkish Architecture

Muhammet GÖRÜR*-Nermin ŞAMAN DOĞAN**

ÖZET

Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi yapılarında kitabeler birinci el yazılı kaynaklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kitabeler dönem, tarih, bani, sanatçı adlarını vermesi, dönemin siyasi, sosyal ve kültürel ortamına gönderme yapması açısından oldukça değerlidir. Bir başka deyişle kitabeler, yapının kimliği niteliğinde yazılı belgelerdir. Ayrıca kentlerin tarihi dokusu içinde yapının yeri, kitabelerin konumu, dağılımı, algısı, hitap ettiği kullanıcısı ve okuyucusu kamusal alanın bir parçası olarak önem taşır. Bu çerçevede inşa/yapım kitabeleri yapıların tarihlendirilmesinde birincil önem taşıyan yazılı belgelerdir. Bazı yapılarda kitabe sayısının arttığı ve çeşitlilik gösterdiği dikkati çeker.

Bu çalışmada yapı kitabeleri içinde özel bir grup olan, dönemin siyasi, sosyal ve iktisadi ortamının yansımaları olarak görülen vergi kitabeleri ele alınacaktır. Yapılardaki vergi kitabeleri ağır vergi yükü ile yüz yüze bırakılan halkın mücadelesini yansıtan, mesaj ileten yazılı kayıtlardır. Çoğunlukla kent insanının toplanma noktaları olan yapılarda (Ankara Kalesi At Pazarı kapısı, Diyarbakır, Harput ve Mardin Ulu Camileri, Ani Manüçehr Camisi ve Niğde Sungur Bey Camisi ile Kırşehir Caca Bey Medresesi vb.), kamusal alanlarda vergi kitabeleri karşımıza çıkmaktadır.

Vergi kitabeleri dönemin ticaret ve ekonomik hayatına da ışık tutmaktadır. Artuklu döneminde şehirlere yerleşim ve ticareti teşvik etmek amacıyla uygulanan vergi indirimleri ve düzenlemeleri, halkın rahatça görebileceği ve okuyacağı şekilde yapıların uygun yerlerine yazılarak ilan edilmiştir.

* Dr. Öğretim Üyesi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: muhammet.gorur@hbv.edu.tr

** Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: nerminsd@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAşTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anadolu Selçuklu döneminde şehirlerle giriş ve ticaret vergilerinin yüksek olması nedeniyle oluşan huzursuzluğu gidermek amacıyla yazılmış vergi düzenlemeleri bulunmaktadır.

İlhanlı döneminde vergi kitabelerinde artış dikkati çekmektedir. Bu da siyasi olduğu kadar, sosyo-ekonomik anlamda da dönemin karmaşık ortamını anlatmaktadır. Uygulanan ağır vergiler nedeniyle şikayet eden halkın huzursuzluğunu gidermek amacıyla yapılan düzenlemeler, vergi kitabeleri aracılığı ile ilan edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Orta ağ, mimari, kitabe, vergi,

ABSTRACT

Epitaphs in Anatolian Seljuk and Period of Beyliks' constructions are confronted as primary written sources. These are epitaphs of great value from the stand point of agnominating the names of the period, history, patrons, artists and making references to the political, social and cultural environment of the period. Stated in other words, epitaphs are written documents that have the characteristics of the identity of the buildings. Moreover; the location, distribution, reception, target audiences of the building in the historical texture of the cities are important as a part of the public realm. Within this scope, construction epitaphs are written documents that are archical importance in the dating of constructions. The number of epitaphs increased and varied in some buildings is drawn attention.

In this study, tax epitaphs, which are a special group among construction epitaphs and are seen as a reflection of the political, social and economic environment of the period, will be discussed. Tax epitaphs in constructions are written records that narrating the struggle of the people who are faced with the heavy tax burden and conveying a message. Tax epitaphs come across mostly in buildings, which are the gathering points of urban people, in other words, in public realms. (Ankara Castle At Debouche gate, Diyarbakır, Harput and Mardin Great Mosques, Ani Manuehr Mosque and Niğde Sungur Bey Mosque and Kırşehir Caca Bey Madrassah etc.)

Tax epitaphs also cast light upon the trade and economic life of the period. Tax reductions and regulations applied with the intention of encouraging settlement and trading in the cities during the Artuqid period were showed forth by writing in the appropriate places of the buildings in a way that the public could easily see and read.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

In the Anatolian Seljuk period, there are tax regulations written to spirit away the uneasiness by the reason of the high octroi duties to the cities and high trade taxes.

The increase in tax inscriptions during the Ilkhanid period is striking. This narrates the complex environment of the period in the sense of socio-economic as ferforth as political. The regulations made in an attempt to spirit away the uneasiness of the people who complaining about the heavy taxes implementation are announced through tax epitaphs.

Keywords: Middle Age, architecture, epitaphs, tax.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Kubadabad Şehri Banliyösündeki Yapılar

Buildings in Suburban Area Of Kubadabad

Muharrem ÇEKEN* -Alptekin YAVAŞ** -Gökhan MERİÇ***

ÖZET

Kubadabad Sarayının inşasıyla birlikte, sarayın güney batısındaki ovaya doğru genişleyen düzlükte aynı adla meydana gelen bir şehir kurulduğu gerek tarihi kaynaklardan gerekse günümüze ulaşan kalıntı ve mevkii isimlerinden anlaşılmaktadır. Keykubad'ın bir saray şehir olarak inşa ettirdiği Kubadabad, kıyıda içkale niteliğindeki kayalık yarımadasının yanısıra bu bölüme güney yönden eklenmiş avlak (şikargâh), bugünkü Yenişarbademli ilçesine uzanan Esas Şehir ve hem Toros dağları eteklerine hem de göl üzerindeki adalara uzanan banliyösü niteliğinde bölümden oluşuyordu. İçkalesi ve Avlağını sınırlayan duvarlar kısmen günümüze ulaşmış olsa da Kubadabad'ın Esas Şehri ve banliyösünü bugüne ulaşabilmiş yapıları tanımlar. Dağ tarafında Malanda mevkii, göl tarafında ise adalar üzerindeki yapılar, ana karadaki merkez yapılarla aynı inşaat ve malzeme karakteri ile bu büyük Ortaçağ saray-şehrinin günümüze ulaşan banliyösündeki kent donatılarını teşkil eder. Anamas Dağı eteğinde yer alan Malanda Köşkü şehrin karadaki banliyösünün en önemli yapısı olarak karşımıza çıkar. Saray külliyesinin merkez yapılarına -kuş uçuşu- 6 km. mesafedeki bina, Ortaçağın günümüze en iyi durumdaki sivil yapılarından biridir. Sarayın Büyük ve Küçük Saray isimli köşkleriyle aynı plan, malzeme ve inşa karakterine sahip bina 1992 yılında yapılan kazılarla ortaya çıkarılmış, ele geçirilen buluntulardan çinilerin saraydakilerle aynı nitelikte olduğu görülmüştür. Beyşehir gölü üzerinde irili-ufaklı pek çok ada bulunmaktadır. Kubadabad ile yakın olan ve üzerinde Selçuklu çağında inşa edilmiş yapılar

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: mceken@gmail.com; mceken@ankara.edu.tr

** Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: alptekinyavas@hotmail.com; alptekinyavas@comu.edu.tr

*** Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: gkhnmerc@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

bulunan bu adaların bazıları şehrin banliyösünün birer parçasıdır. Bunlardan en esaslısı ve halihazırda adanın tamamını kaplayan Kızkalesi üzerindeki yapılar olmak üzere, Eşek ve Kilise Adasında köşk kalıntıları olduğu bilinir. Bunların yanı sıra İğdeli ile özellikle gölün güney batısında, yerel ağızda Kes (Kise) Adaları olarak bilinen birbirine yakın bir grup ada üzerinde de Kubadabad ile çağdaş yapı kalıntılarının olduğu tespit edilebilmektedir. Bu bildiride burada kısaca bahsedilen yapı kalıntıları, nitelikleri ve bunların Kubadabad ile olan bağlantısı tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Selçuklu, Beyşehir, Kubadabad, Saray, Köşk

ABSTRACT

According to historical sources, surviving ruins, and names of the localities, it is understood that, with the construction of the palace, a city with the same name had been established towards the plain in the southwest of the Kubadabad. Built by Keykubad as a palace-city, Kubadabad consisted of a rocky peninsula on the coast, which is an inner castle (donjon), as well as the paradaison (sıkargâh) articulated from the south to this part, main city's (Esas Şehir) border extended to today's Yenişarbademli district which stretching to both foothills of the Taurus Mountains and islands on the lake. Although the surrounding walls of Paradaison and Citadel have partially survived, the remaining structures of Kubadabad define the main city and the suburban area (banliyö). Both Malanda site on the mountainside and the structures on the islands constitute the urban fabric of the great medieval palace-city with the same construction and material characteristics as the surviving central buildings on the mainland. Malanda Pavilion located at the foothill of Anamas Mountain is the most important structure of the city's suburban area. The building, which is 6 km away as the -crow flies- from the central structures of the palace complex is one of the best-conditioned civil remainings that have survived from the Middle Age. The building, which has the same plan, material, and construction characteristics as the pavilions of the palace named Büyük Saray and Küçük Saray, were excavated in 1992, and it has been seen that founded tiles were the same quality as those in the palace. There are many different sized islands on Beyşehir Lake. Some of these islands have structures built in the Seljuk era, are part of the city's suburban area. The structures surrounding the entire Kızkalesi and the ruins of the kiosk on the Eşek and Kilise Islands are the most important of them. In addition to these, it can be determined that there are structures contemporary

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

with Kubadabad on İğdeli and a group of islands close to each other, especially in the southwest of the lake, locally known as the Kes (Kise) Islands. With this proceeding, a discussion will conduct about the abovementioned structure ruins, their qualities, and their connection with Kubadabad.

Keywords: Seljuk, Beyşehir, Kubadabad, Palace, Kiosk

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Özbekistan ve Kırgızistan’da Keşfedilen Karahanlı Dönemi Yapıları

Karakhanid Period Buildings Discovered in Uzbekistan and Kyrgyzstan

Muhlisahon RUSTAMOVA *

ÖZET

Kırgızistan’ın Balasagun kentinden doğuya doğru yayılmaya başlayan Karahanlılar bir nehrin ırmakları gibi birçok bölgede yerleşmiş ve büyük küçük kentler inşa etmişlerdir. Buna delil olarak özellikle XIX. yüzyılda yapılan arkeolojik kazılarda bulunan Karahanlı dönemi sikkelerini verebiliriz.

Bunula birlikte Orta Asya’nın önemli şehirlerinde inşa ettikleri yapıların günümüze ulaşan yapı örnekleri de vardır. Son yıllarda gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda Büyük İpek Yolunun güzergahlarında Karahanlı dönemine ait yapı kalıntıları keşfedilmektedir. Bu çalışmada bu yapılardan üç tane örnek verilmiştir. Bunlardan biri Kırgızistan sınırlarında, iki tanesi Özbekistan sınırlarında bulunmaktadır.

Kırgızistan’ın Koçkor ilinde 2017 yılında yapılan arkeolojik çalışmalar sırasında Karahanlı dönemine ait bir türbe kalıntısı bulunmuştur. Türbeye yörenin adı olan Kök-Taş ismi verilmiştir. Türbe tuğla malzemeden inşa edilmiş olup, kare bir plana sahiptir. Türbenin giriş kısmı ayvan şeklinde yapılmıştır. Türbedeki arkeolojik çalışmalar devam etmektedir.

Özbekistan’ın Endican İlne bağlı olan Ahsıkent köyünün doğu yönünde Karahanlı dönemine ait yapı kalıntıları bulunmuştur. Yapının üzerindeki toprakta yaklaşık 100 sene pamuk üretimi yapılmasına rağmen, yapı zarar görmemiştir. Yapı büyük ebatlarda tuğla malzeme ile inşa edildiği tespit edilmiştir. Binanın üst kısmı tamamen yıkılmasına rağmen, alt kısmı ve duvarları iyi korunmuştur. Yapının inşa tekniği ve tuğlaların dizilimi Karahanlı üslubuna benziyor. Yapının iç kısmında gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda XI – XII. yüzyıllara ait olan seramik kalıntıları bulunmuştur. Sırlı seramikler renkleri ve bezemeleri ile dikkate değerdir. Bu yapı arkeologlar tarafından araştırılmaya ve incelenmeye devam edilmektedir.

* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı. Doktora Mezunu. Araştırmacı. Silivrikapı Mah. Ramazan Efendi 1. Çıkma Sok. Hacıbey Apt. 3/2 Fatih İstanbul. e-mail: tezdokument@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Bir başka Karahanlı dönemine ait buluntu Özbekistan'ın Cizzah iline bağlı olan Toşbulok köyünde keşfedilmiştir. Kalıntılar incelendiğinde yapının bir şehristan olduğu düşünülmektedir. Yapı üzerinde arkeolojik araştırmalar devam etmektedir.

Bu çalışmanın amacı yukarıda adı geçen Karahanlı yapıları incelemek, son durumları raporlamak, görseller elde etmek ve literatüre yeni eserleri kazandırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Orta Asya, Karahanlılar, Türbe, Tuğla, Seramik.

ABSTRACT

Beginning to spread eastward from Balasagun, Kyrgyzstan, the Karakhanids spread in many regions, settled and built large and small cities. As evidence for this, especially XIX. we can give coins of the Karakhanid period found during archaeological excavations in the century.

Along with this, there are examples of structures built in important cities of Central Asia that have survived to the present day. During the archaeological excavations carried out in recent years, the remains of buildings belonging to the Karakhanid period are discovered on the routes of the Great Silk Road. In this study, three examples of these structures were given. One of them is located on the borders of Kyrgyzstan, and two are located on the borders of Uzbekistan.

During archaeological work in 2017 in Kochkor province of Kyrgyzstan, the remains of a mausoleum belonging to the karakhanid period were found. The tomb was given the name Kok - Tash, which is the name of the region. The mausoleum is built of brick material and has a square plan. The entrance part of the tomb was made in the shape of ayvan. Archaeological work on the mausoleum is ongoing.

In the eastern direction of the village of Ahsikent, which is connected to the endican province of Uzbekistan, the remains of buildings belonging to the Karakhanid period were found. Although cotton was produced in the soil above the structure for about 100 years, the structure was not damaged. It was found that the structure was built with brick material of large sizes. Although the upper part of the building has been completely demolished, its lower part and walls are well preserved. The construction technique of the building and the arrangement of the bricks are similar to the Karakhanid style. During the archaeological excavations carried out in the interior of the building, XI – XII. ceramic remains dating back centuries have been found. Glazed ceramics are notable for their

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

colors and embellishments. This structure continues to be investigated and studied by archaeologists.

Another Karakhanid-era find was discovered in the village of Toshbulok in the Cizzah province of Uzbekistan. When the remains are examined, it is thought that the structure was a city. Archaeological investigations on the structure are ongoing.

The aim of this study is to examine the Karakhanid structures mentioned above, to report recent situations, to obtain visuals and to bring new works to the literature.

Keywords: Central Asia, Karakhanids, Tomb, Brick, Ceramics.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Bizans Dönemi Marjinal Psalterion El Yazmalarında Davut Peygamberin İsa Peygamber Hakkındaki Kehanetleri

The Prophecies of David about Jesus in the Marginal Psalter Manuscripts of the Byzantine Period

Mustafa ÇETİNASLAN*-Ali Can ÖZÇELİK**

ÖZET

Bizans İmparatorluğu'nun kuruluşundan yıkılışına kadar olan süreçte çeşitli konularda el yazmalarının üretildiği ya da hâlihazırda var olan eserlerin kopya edildiği bilinmektedir. Büyük bir bölümünü Eski ve Yeni ahit olmak üzere dini konulu eserlerin oluşturduğu el yazmalarının bir kısmı da resimlenmiştir. İkonoklast dönemin başlamasıyla birlikte İmparatorluğun tümünde tasvirler yasaklanmış ve bu durum mimari süsleme programları ve resimli el yazmaları üretimini de olumsuz yönde etkilemiştir. Ancak Orta Bizans Dönemi'nin başlangıcı ve Makedon Hanedanı'nın başa geçmesiyle Makedon Rönesans'ı adlı verilen dönem başlamış İmparatorluk askeri, mimari ve sanat alanında pek çok değişim yaşamış ve manastırlar ön plana çıkmıştır. Bu dönemde manastırlar dini bir kurum olmanın ötesinde usta-çırak ilişkisi içerisinde el yazması üreten merkezler haline gelmiştir.

Manastır geleneği içerisinde üretilen dini konulu el yazmalarının bir bölümünü *Psalter* ya da *Psalterion* olarak bilinen Mezmurlar oluşturmaktadır. *Psalter*lerde Âdem, Davut, Habakkuk, Musa, Yunus ve Yusuf olmak üzere pek çok Eski Ahit peygamberinin yanı sıra Mezmurların, kristolojik yorumuyla Yeni Ahit'le kurulan bağlantı sebebiyle İsa'nın tasvir edildiği de görülmektedir. Mezmurlarda İsa ile ilgili kompozisyonların bir kısmı Davut'un gelecek olan krala yani İsa'ya referans vererek yaptığı kehanet ya da öngörülerini konu almaktadır.

Bu çalışmada çeşitli *Psalter*lerde tasviri yapılan “*Davut'un İsa'nın Dirilişine Dair Kehaneti*”, “*Davut'un Meryem'e Müjde ile İlgili Kehaneti*”, “*Danyal'ın Rüyası*” ve “*Davut'un İsa'nın Egemenliğine Dair Kehaneti*” konulu

*Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Konya, e-mail: mcetinaslan@gmail.com

**Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Konya, e-mail: ali.ozcelik@selcuk.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

kompozisyonlar tanıtılacaktır. Mezmurlardaki ayetler göz önüne alınarak ikonografik olarak incelenecek sahnelerin, Yeni Ahit vasıtasıyla İsa ile olan bağlantıları da ortaya konulacaktır. Bunun yanı sıra 9-11. yüzyıllar arasında üretilen Mezmurlarda yer alan benzer sahneler incelenecek ve böylece manastır atölyelerinin bu kompozisyonlarda ortak bir şablon izleyip izlemediği, sanatçının kişisel yorumunun sahneye etkisinin hangi boyutta olduğu ve nihayetinde sipariş veren kişinin isteklerinin tasvire ne şekilde yansıdığı sorularına cevap aranacaktır.

Anahtar kelimeler: Bizans Sanatı, El Yazmaları, İkonografi, Davut, Psalter

ABSTRACT

It is known that manuscripts on various subjects were produced or already existing works were copied in the period from the foundation of the Byzantine Empire to its period of dissolution. Some of the manuscripts, most of which are religious works such as the Old and New Testaments, are also illustrated. With the beginning of the iconoclast period, depictions were banned throughout the Empire, and this negatively affected the architectural decoration programs and the production of illustrated manuscripts. However, with the beginning of the Middle Byzantine Period and the Macedonian Dynasty, the named as Macedonian Renaissance began; The empire experienced many changes in the field of military, architecture and art, and monasteries came to the forefront. In this period, monasteries became centers that produced manuscripts in a master-apprentice relationship beyond being a religious institution.

Psalms, also known as the *Psalter* or *Psalterion*, constitutes a part of the religious-themed manuscripts produced within the monastery tradition. In the *Psalters*, it is seen that many Old Testament prophets such as Adam, David, Habakkuk, Moses, Jonah and Joseph are depicted, as well as Jesus due to the connection established with the New Testament with the Christological interpretation of the *Psalms*. Some of the compositions about Jesus in the *Psalms* are about the prophecy or predictions that David made by referring to the coming king, in a word Jesus.

In this study, the compositions of "*David's Prophecy of the Resurrection of Jesus*", "*David's Prophecy of the Annunciation to Mary*", "*Daniel's Dream*" and "*David's Prophecy of the Sovereignty of Jesus*" depicted in various *Psalters* compositions will be presented. The scenes to be analyzed iconographically, considering the verses in the *psalms*, the connections with Jesus through the

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

New Testament will also be revealed. In addition to this, similar scenes in the Psalms produced between the 9th-11th centuries will be examined, and thus, it will be sought to answer the questions of whether the monastery workshops follow a common pattern in these compositions, to what extent the artist's personal interpretation has an effect on the scene, and ultimately how the wishes of the orderer are reflected in the depiction.

Keywords: Byzantine Art, Manuscripts, Iconography, David, Psalter

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

2020 Yılı Kalehisar Yüzey Araştırmasında Elde Edilen Yeni Bulgular

New Findings Discovered in Kalehisar Surface Survey of 2020

Mustafa Kemal ŞAHİN*

ÖZET

Anadolu Selçuklu Dönemi içerisinde, Orta Karadeniz Bölgesinin önemli kentlerinden olan Kalehisar, yapılan araştırmalarla daha da önemli duruma gelmekte, az bilinenin aksine mimari, seramik ve sikke buluntuları yönüyle zengin veriler elde edilebilecek bir Anadolu Selçuklu kenti özelliğindedir. 2020 yılında yapılan yüzey araştırmasında; Kervansaray ve Kale üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Günümüzde kervansaray, yıkılma tehlikesi içerisinde bulunmakta, günden güne yıkıma uğramakta, bir an önce onarım çalışmalarının başlanması gerekmektedir. Planı yönüyle tek han/kervansaray (?) özelliği taşıması bakımından oldukça önemli olan yapı, çizim ve fotoğraflar yönüyle ayrıntılı olarak belgelenmiştir. Kervansaray olarak bilinmesine karşın, yapının işlevsel sorunları bulunmakla, planı yönünden farklılıklar ve sorunlar göstermesi, daha ayrıntılı olarak incelenmesini gerektirmektedir. 1965- 1966 yılında Prof. Dr. Oktay Aslanapa tarafından incelenmiş olmasına karşın, yapısal sorunlarının çözülmediği görülmektedir. Bu nedenle bölge deki diğer yapı örnekleri ile ilintilerinin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca ileride yapılacak olan kazı çalışmaları içinde bir alt yapı olarak yapılması amaçlanmaktadır.

Kale de; kült yeri, surlar, gözetleme/karakol veya mescit yapısı ile Anadolu Selçuklu öncesi için çok önemli kült alanı olduğu düşünülen, ama bu konuda hale çözümlemeyi bekleyen “Arinna” kültürüne ait “Hulla Dağı” veya Frig/Kybele ile ilişkilendirilen sunun yerinde çalışmalar yapılmıştır. Kalenin doğu yamacında bulunan surlar üzerinde ayrıntılı olarak çalışılmış, röleve planı çizilmiştir. Bölge de günümüze gelebilen Anadolu Selçuklu dönemine ait tek sur özelliği yanı sıra diğer yapı örneklerinde olduğu gibi surlarda günden güne tahrip olmakta, bu nedenle bir an önce korunma önemleri alınmalıdır. Yine kale de yer alan mescit veya gözetleme/karakol yapısı olduğu düşünülen yapı da belgelendirilmiştir. Sunum yeri ile ilgili olarak daha ayrıntılı çalışmaların yapılması konunun aydınlatılması yönünden önemli görülmektedir. Daha önceki yıllarda yaptığımız jeo-fizik/manyetik çalışmalarının sürdürülmesi, yeni

* Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü , Aydın, e-mail: mksahin@adu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

yapıların varlığının belirlemesi, kentin aslında bilinenden daha gelişmiş, daha zengin olduğunu göstermektedir. Devam etmesi düşünülen çalışmalarla tespit edilen yeni yapıların tipolojisi ilerideki çalışmalara çok büyük katkı sağlayacak yödedir. Yüzeyde rastlanan seramiklerin çizim ve belgelendirilmesi yapılmış, değişik tipte, renkte ve özellikle figürlü seramiklerin yüzeyde yoğun rastlanması burasının önemli bir seramik/çini üretim yeri olduğunun kanıtını oluşturmaktadır. Bu durum daha sonraki çalışmaların planlanması bakımından önemli olmakla birlikte, bölgenin seramik/çini kaynağı üzerindeki düşüncelerimizde değişecek yönde katkı sağlayacağı görülmektedir. Elde edilen sikkeler ise ayrı bir önem taşımaktadır, gerekli çalışmalar tamamlandığında bu yönde de önemli verilerin elde edileceği kesin görülmektedir. Daha önceki yıllarda ve 2020 yılında yapılan çalışmalar özelde Kalehisar ve Çorum genelinde de Anadolu Selçuklu Dönemi sanat anlayışına farklı bir bakış açısı kazandıracak yödedir.

Anahtar kelimeler: Anadolu Selçuklu, Orta Karadeniz, Kalehisar, Mimari.

ABSTRACT

Kalehisar is of growing significance as a town in mid-Blacksea Region and of Anatolian Seljuk period, contrary to usual climate of thought, showing great promises in terms of architectural, ceramic and coin findings as a town of Anatolian Seljuk. The Surface Survey of 2020 has been conducted in Caravanserai and Castle. Today the Caravanserai is under threat of collapsing; losing its integral unity it needs reconstruction work to start as soon as possible. In terms of its architectural style it poses significance as a single inn/caravanserai?; the building in detail has been mapped by drawing and photographing. Despite the fact that it is known as a caravanserai, the building poses some functional problems like having unusual pattern in its plan and therefore requires an examination in detail. Though a research was conducted Prof. Dr. Oktay Aslanapa in 1965-1966, the constructional problems still remain. For this reason the building needs to be associated with other architectural bodies, which will constitute a preliminary groundwork for further excavation researches.

Within the castle, the place of worship, rampart, battlement/sentry box and masjid building are thought to be significant religious edifices of pre-Seljuk period; however there are some unresolved researches conducted on the altar place in "Hulla Mount" which is associated with Phrygian/Kybele belongs to the

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

“Arinna” cult. A detailed research was conducted on the eastern ramparts of the castle and a cutaway plan has been drawn. This is the only surviving ramparts that belong to Anatolian Seljuk period and are in need of the soonest possible protection from the destroying effects of nature. The building which is thought to be masjid or battlement/sentry box has been documented. Determination of the exact spot of the altar will shed light on understanding the venue. The geo-physical/magnetic surface surveys and the newly discovered edifices revealed that the place has more developed and richer past than known. Further researches that are to be continued are expected to contribute greatly to the typology of buildings. The ceramic and china pieces found on the surface have been documented; meeting various ceramic pieces on the surface, especially those with figures, leads us to think that this place is one of important ceramic production site, which will contribute our further researches with the possibility that this may change our view on ceramic/china production in the area. The coins which were found in the area are also of noteworthy; on completion of the researches it is almost certain that a great deal of data will be available. Researches conducted in previous years and 2020, specifically Kalehisar, orum environs have potentiality to introduce a different point of view over Anatolian Seljuk Period Art.

Key words: Anatolian Seljuk, Middle Black Sea, Kalehisar, Architecture

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Bir Anadolu Selçuklu Savunma Yapısı Alanya Kızıl Kule: Devşirme Malzemeleri ve Geçirdiği Onarımları*

Anatolian Seljuk Defense Structure Alanya Red Tower (Kızıl Kule): Spolia Materials and Restorations

Mustafa Tahir OCAK**

ÖZET

Hellenistik Dönemden itibaren Akdeniz'deki önemli liman kentlerinden biri olan Alanya Kalesi, yarımada üzerine konumlanmış ve topoğrafyanın sağladığı avantajla ideal bir yerleşim yeri olmuştur. Sur ile çevrelenmiş Hellenistik ve Roma dönemi yerleşimlerini Bizans yerleşimi takip etmiştir. Alanya Kalesi'nin günümüzdeki sınırlarına ulaşması ise ancak Anadolu Selçuklu devrinde olmuştur. İmar faaliyetlerinin arttığı bu dönemden sonra Karamanoğulları ve Osmanlı egemenliği altında aynı gelişmeyi sürdürememiştir. Alanya Kalesi'nin en önemli bölümlerinden biri şüphesiz Kızıl Kule'dir. 1226 yılında inşa edilen kule, kalenin savunma sisteminin en kilit noktasında yer almakta ve saldırılara karşı en dış savunma hattını oluşturmaktadır. Batı yönünde gelişmiş bir sur sistemiyle Ahmedek'e, güney yönünde ise deniz surlarıyla Tersane'ye bağlanmaktadır. Kızıl Kule, Alanya Kalesi'nin savunma sisteminin bir elemanı olmasının yanında tekil bir yapı olarak da Anadolu Selçuklu savunma yapıları açısından incelenmesi gereken önemli bir yapıdır.

Bu çalışmada, kullanılan yapım tekniği, plan tipi ve sahip olduğu malzeme çeşitliliği açısından önemli görülen Kızıl Kule'yi, Anadolu Selçuklu savunma mimarisi içerisinde ele almak ve sonuçlarını ortaya koymak amaç edinilmiştir. Kızıl Kule, mimarisi, bünyesinde bulunan devşirme taşlar ve geçirdiği onarımlar açısından ele alınmıştır. Tespit edilen devşirme taşlar boyut, malzeme cinsi ve biçim olarak sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Bunun sonucunda taşların yapıda kullanılmadan önce nerede bulunmuş olabilecekleri ve ne tür bir yapının parçası olabilecekleri hakkında çalışmalar yapılmıştır. Antalya ve Alanya

* Bu bildiri İstanbul Teknik Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü Mimarlık Tarihi Programı'nda Prof. Dr. Aygül Ağır danışmanlığında 2017 yılında tamamlanan "Anadolu Selçuklu Savunma Yapıları Bağlamında Alanya Kızıl Kule" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Arş. Gör, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul, e-mail: ocakm@itu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan benzer parçalar tespit edilmiş ve taşlar için mümkün olduğu ölçüde tarihlendirme yapılmıştır.

Araştırmada yer verilen bir diğer konu ise yapının geçirmiş olduğu onarımlardır. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yapılan çalışmalarla kalenin Osmanlı hakimiyetinde olduğu sürede geçirdiği onarımlar tespit edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi onarımları, 1948-1952 yılları arasında gerçekleştirilen Kızıl Kule onarımından günümüze herhangi bir çizim ulaşmadığından, onarım öncesi ve sonrası fotoğraflarının günümüzdeki durumla karşılaştırılması yöntemiyle incelenmiştir. Onarımı yürüten Mimar Ali Saim Ülgen'in kişisel arşivinde yer alan eski onarım fotoğraflarıyla aynı açıda fotoğraflar çekilmiş ve değişimler gözlemlenmiştir. Eldeki verilerden yararlanılarak bu onarım sırasında bütünlenen ve yeniden yapılan yerler cephe krokisi üzerinde gösterilmiştir

Anahtar kelimeler: Selçuklu, Alanya, Kızıl Kule, Devşirme, Restorasyon,

ABSTRACT

Alanya has been important port city in the Mediterranean since the Hellenistic period. Alanya Castle, located on the peninsula, has become an ideal settlement with the advantage of the topography. Hellenistic and Roman settlements surrounded by walls were followed by Byzantine settlements. It was only during the Anatolian Seljuk period that the Alanya Castle reached its present borders. One of the most important parts of Alanya Castle is undoubtedly the Red Tower. The tower, built in 1226, is located at the key point of the castle's defense system and forms the outer line of defense against attacks. It is connected to Ahmedek in the west with a developed fortification system and to the Shipyard in the south with sea walls. The Red Tower is an important structure that should be examined in terms of Anatolian Seljuk defense structures as a singular structure as well as being an element of the defense system of Alanya Castle. In this study, it is aimed to deal with the Red Tower, which is considered important in terms of the construction technique, plan type and material variety it has, within the Anatolian Seljuk defense architecture and to reveal its results. The Red Tower is discussed in terms of its architecture, spolia and repairs.

The spolia stones has been classified according to size, material type and shape. As a result, studies has conducted on where the stones might have been found before they were used in the building and what kind of structure they could be part of. Similar pieces found in the Antalya and Alanya Archaeological Museums has been identified and the stones are dated as much as possible.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Another subject included in the research is restorations of castle. With the studies carried out in the Prime Ministry Ottoman Archives, the repairs that the castle underwent during the Ottoman rule has determined. Restorations are examined by comparing the photos before and after the repair with the current situation. Photographs has taken at the same angle with the old restoration photographs in the Ali Saim lgen Archive in Salt Research in order to observe the changes. Using the available data, the parts that were repaired and reintegrated during the 1948-1952 period has shown on the façade drawings.

Keywords: Seljuks, Alanya, Red Tower, Spolia, Restoration,

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Gökyüzü Yeryüzü İlişkisi Bağlamında, Çift Başlı Baltaya Yönelik Bir Yorum Denemesi

From Sky to Earth Double Ax and Interpretation of The Meaning

Muzaffer YILMAZ*

ÖZET

İnsanoğlunun kutsal ile olan serüvenin de gökyüzü, en önemli referans noktalarından biri olmuştur. Gök, ilk ve en önemli kutsallarından biri olması münasebetiyle pek çok inançta ziyadesiyle önem arz eden bir mahal olarak kabul edilmiş; kendisine ve bünyesinde barındırdıklarına tapınılmış, kurbanlar adanmış, ibadet ve ritüellere konu edilmiştir. Bu önemine binaen gökyüzü, Buzul Çağı'ndan günümüze, mimariden el sanatı ürünlerine pek çok sanat eserinin ilham kaynağı olmuştur. Bu açıdan sanat ve sembolizm özelinde gökyüzünün, çok özel bir yer ihtiva ettiğini söylemek mümkündür. Bu bildiride, insanlık tarihinin en eski savaş aletlerinden biri olan çift başlı baltanın kendi nesnel gelişim/dönüşümüne bağlı olarak geçirdiği evrime, farklı coğrafya ve kültürlerdeki örneklerine ve özellikle Bektaşilik olmak üzere, pek çok Türk-İslam tarikatının mukaddes savaş aleti olan teberle olan bağlantısına değinilecek ve konu, sanat-kutsal-gökyüzü-sembolizm dörtlemine ele alınarak yorumlanmaya çalışılacaktır. Çalışmada deskriptif değil, hermenötik bir yaklaşım modeli tercih edilecektir. Bu minvalde; önce kutsal olgusuna, bu olgunun gökyüzü ile olan ilişkisine ve sanatın bu süreçteki misyonuna değinilecek daha sonra bir savaş aleti olarak çift başlı baltadan ve farklı coğrafya-kültürlerdeki benzerlerinden bahsedilerek, imge-simge-nesne üçgeninde bu ilişkiler heyulasının gökyüzü ile olan bağlantısı üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Çift Başlı Balta, Gökyüzü, Kutsal, Sembolizm

ABSTRACT

The sky has been very important in man's relationship with the sacred. The sky is sacred in many faiths, as it is one of its first and most important sacred. This is why the sky was worshiped throughout history, sacrifices were dedicated, and

* Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Konya, e-mail: emuzafferyilmaz@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

it was decisive in worship and rituals. Due to this importance, it has been the starting point of many works of art from the Ice Age to the present day, from architecture to handicrafts. In this respect, the sky is very important in art and symbolism. In this paper, the double-headed ax, which is one of the oldest war tools in human history, and its counterparts in different geographies, and especially its relationship with Bektashism, will be examined. Also, its connection with halberd will be examined. In this manner; First of all, the concept of the sacred and its relationship with the sky and the mission of art within this relationship will be mentioned. later, the double-headed ax as a war tool and its counterparts in different geographies and cultures will be mentioned. Finally, the relationship of these relations with the sky and the effect of art on this will be mentioned.

Keywords: Double Ax, Sky, Sacred, Symbolism.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Edirne Üç Şerefeli Cami Hünkâr Mahfili Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation on Edirne Uc Serefeli Mosque Hunkâr Mahfili

N. Çiçek AKÇIL HARMANKAYA*

ÖZET

İslâm mimarisinde hükümdarların maiyetleriyle birlikte namaz kılmasına tahsis edilen birimler maksûre veya mahfil olarak adlandırılmıştır. Osmanlı mimarisi terminolojisinde de hünkâr mahfili veya mahfil-i hümayûn olarak adlandırılan bu birimler padişahların cuma ve bayram namazlarını, ayrıca kandil gecelerinde yatısı namazlarını kılmak için özellikle selatin camilerinde yer almaktadır. Edirne ve İstanbul'daki cami mimarisinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Osmanlı mimarisinde 17. yüzyıldan itibaren inşa edilmiş ve hünkâr mahfili bulunmayan camilere ya da kiliseden camiye çevrilen yapılara da sonradan hünkâr mahfillerinin eklendiği bilinmektedir. Bu örnekler arasında önemli bir yere sahip olan Edirne Üç Şerefeli Camii hünkâr mahfili çalışma konumuz oluşturmaktadır.

Edirne kent merkezinde yer alan Üç Şerefeli Camii II. Murad tarafından 841-851 (1437/1438-1447/1448) yılları arasında inşa edilmiş olup mimarı Muslihiddin'dir. Medrese, mektep, sebil, çeşme ve hazireden meydana gelen yapı küçük bir külliye özelliği göstermektedir. Kareye yakın dikdörtgen planlı yapı, enine dikdörtgen planlı harim ve revaklı avludan oluşmaktadır. Adını üç şerefeli minaresinden alan yapı Osmanlı mimarisinin merkezi planlı camilerinin ilk önemli örneği olmakla birlikte şadırvanlı-revaklı avlusuyla da son derece önemlidir. Harimin güneydoğu köşesinde ise hünkâr mahfilinin bulunduğu bilinmekte olup 1759 tarihli onarım defterlerinde "mahfil-i hümayûn" olarak belirtilmektedir. İnşa tarihi kesin olarak bilinmeyen mahfilin 17. yüzyılda yapıya sonradan eklendiği tahmin edilmektedir. Caminin güney doğu yönündeki ilk penceresi bu hünkâr mahfiline giriş kapısı olacak şekilde dönüştürülmüştür. Günümüzde mevcut olmayan mahfil 1935 yılında ortadan kaldırılmıştır. Bu çalışma kapsamında Edirne Üç Şerefeli Camii hünkâr mahfili, bir bütün halinde incelenecektir. Camilere sonradan eklenen hünkâr mahfillerinin bir örneği olması yapıyı özel ve önemli kılmaktadır. Topkapı Sarayı ve Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde yer alan belge ve planları ile özel bir öneme sahip

*Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul, e-mail: nesrin.akcilharmankaya@istanbul.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

mahfilin tarihi ve mimari özellikleri üzerinde ilk kez durulacaktır. Osmanlı mimarisinde hünkâr mahfili inşa geleneği ve mimarisi bakımından benzer örnekler ile karşılaştırılarak bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Edirne, Üç Şerefeli Camii, Hünkâr Mahfili

ABSTRACT

In Islamic architecture, the units assigned to the emperors to perform prayers with their entourages were called maksûre or mahfil. These units, also called as hünkâr mahfili or mahfil-i hümayûn in the terminology of Ottoman architecture, are especially located in selâtin mosques to perform the Friday and Eid prayers of the sultans, as well as the isha prayers on the holy nights. It forms an important part of the mosque architecture in Edirne and Istanbul. It is known that hünkâr mahfilis were later added to the mosques that were built from the 17th century and did not have a hünkâr mahfili in Ottoman architecture, or to the structures that were converted from a church to a mosque. Among these examples, Edirne Uc Serefeli Mosque hünkâr mahfili, which has an important place, is our subject of the study.

Uc Serefeli Mosque located in Edirne city center was built by Murad II between the year 841 and 851 (1437/1438-1447/1448) and its architect is Muslihiddin. The structure consisting of a madrasah, school, public fountain, drinking fountain and hazire (a forbidden area surrounded with fences) shows a small feature of complex. The rectangular planned structure similar to the square consists of a transversal rectangular planned sanctuary and a cloister. The structure, named after its minaret with three balconies (uc serefeli), is also extremely important with its fountain-cloister as well as it is the first important example of centrally planned mosques of Ottoman architecture. In the southeast corner of the sanctuary, it is known that hünkâr mahfili is located, and it is mentioned as “mahfil-i hümayûn” in the renovation books of 1759. The mahfili, the date of construction of which is not known clearly, it is estimated that it was added to the structure later in the 17th century. The first window of the mosque in the south-east direction has been converted to be the entrance gate to this hünkâr mahfili. The mahfili, which does not exist today, was removed in 1935. Within the scope of this study, Edirne Uc Serefeli Mosque hünkâr mahfili will be examined as a whole. The fact that it is an example of the hünkâr mahfilis that were added to the mosques later makes the structure special and important. The historical and architectural features of the mahfili, which has a special

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

importance, will be dwelt on documents and plans placed in the Ottoman Archives of the Topkapi Palace and the Prime Ministry for the first time. In Ottoman architecture, hunkâr mahfili will be evaluated by being compared with similar examples in terms of construction tradition and architecture.

Keywords: Edirne, Uc Serefeli Mosque, Hunkâr Mahfili

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Mevlana Türbesi'nin 2021 yılı Restorasyon Çalışmaları ve Çinilerinin Yeniden Değiştirilmesi

Naci BAKIRCI*

ÖZET

1207 – 1273 yılları Arasında yaşamış olan Mevlâna Celaleddin Rumi'nin vefatından sonra 1274 yılında yaptırıldığı kabul edilen türbesinin gövde ve külah kısmı 1396 yılında Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey tarafından çini ile kaplatılmıştır.

Üç yüz yıl kadar türbe gövdesinde yer alan bu çini kaplamalar zaman içerisinde yıpranmış ve muhtelif nedenlerle Osmanlılar zamanında 1698, 1798, 1816, 1835 1912 yıllarında en az beş defa kısmen veya tamamen yeniden yaptırılmış olan çinilerle değiştirilmiştir. Bu zaman aralıkları türbenin görmüş olduğu onarımlarla birlikte Osmanlı Döneminde İznik ve Kütahya da yapılmış olan çinilerin teknik ve kaliteleri bakımından bize fikir vermektedir.

Cumhuriyetin ilanından sonra 1949 ve 1964 yılında iki defa daha değiştirilen çiniler tekrar dış mekân etkilerinden dolayı tekrar bozulmuş ve yerlerinden dökülmeye başlamıştır. 2021 yılında hazırlanmış olan restorasyon projesi doğrultusunda, Konya'da geleneksel usulde elde yaptırılmış tap tap çinilerle bir kez daha türbenin gövde ve külah kısmında yer alan çiniler değiştirilmiştir.

*Dr., Konya Müze Müdürlüğü

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

İngiliz Ruhu Neogotik Mimari: Liverpool St. Luke Kilisesi Üzerinden Bir Değerlendirme

English Spirit Neogothic Architecture: An Evaluation of St Luke's Church in Liverpool

Nadire Tuba YİĞİTPAŞA*

ÖZET

Avrupa’da XII. ve XV. yüzyıllar arasında yaşanmış bir sanat dönemi olan Gotik üslubun ilk kez, Ile de France bölgesinin Saint-Denis kentinde yer alan St. Denis Manastırı’nın başrahibi Suger (1081-1151) tarafından kilisede yapılan onarımlar sırasında ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Tanrı’ya erişme arzusu ile özellikle Haçlı Seferleri’nden sonra Doğu’nun ihtişamlı şehirlerinin bilinmesi ve bu şehirlere özenilmesi, mimaride bir takım yeni tekniklerin denenerek ihtişamlı yapıların inşa edilmesi ihtiyacını meydana getirmiştir. Bu nedenle yaşanan mekân çözümlemesi sorununa, daha önce mimaride var olan kaburgalı tonoz, sivri kemer ve payanda sisteminin bir arada kullanılması şeklinde çözüm bulunmuştur. Böylelikle meydana getirilen Gotik üslup, kısa süre içerisinde ülkeler arasında hızla yayılmıştır. İngiltere’de geniş bir uygulama alanı bulan üslubun hem kendi döneminde hem de ilerleyen yüzyıllarda çok sık tercih edildiği bilinmektedir.

XVIII. yüzyılda Avrupa’da, ataları kabul ettikleri Antik Yunan ve Roma medeniyetlerinin kültürünü tekrar canlandırma girişimleri görülmektedir. Bu girişime paralel olarak da mimaride antik düzen ve cephe sistemleri modern binalara uygulanmaya başlamıştır. XIX. yüzyılda ise uluslararası Neoklasik mimari anlayışı ülkelerin milliyetçi ruhuna yeterli gelmemiş ve bunun sonucunda da ülkeler kendi uluslarına attettikleri Avrupa mimarlık üsluplarını tekrar uygulamaya başlamıştır. Bu uygulamalardan biri de İngiltere’de, menşei Fransa olan Gotik üslubun tekrar canlandırılmasıyla meydana gelen “Neogotik”tir. Araştırmacılar tarafından Gotik üslubun İngiltere’de tarih boyunca beğenerek uygulanmasının devam ettiği belirtilmekte olup, bu kadar sevilen bir üslubun XIX. yüzyıl mimari şekillenışı içerisinde yer alması yadsınmamıştır. Ortaçağ’ın Skolatik felsefesinden doğan bu üslup, XIX.

* Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üni., Fen-Edebiyat Fak., Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: tubayigitpasa@omu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

yüzyılda İngiltere’de ahlakın saflığı, İngilizlerin yüceliği ve dine bağlılığın simgesi olarak yorumlanarak uygulanmıştır.

XIX. yüzyılda Liverpool’da inşa edilen St. Luke Kilisesi’nin örnek olarak seçildiği bu çalışmada, Neogotik üslubun doğuşu, gelişimi ve yayılışı üzerinde durularak söz konusu örnek plan, mimari, süsleme, malzeme ve teknik açısından değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Skolastik, Neogotik, mimari, üslup.

ABSTRACT

It is accepted that the Gothic style, which is an artistic period took place between the XIIth and XVth centuries in Europe, first emerged during the repairs made in the church by Suger, the abbot of Saint-Denis Monastery in Saint-Denis, Ile de France region. With the desire to reach God, especially after the Crusades, knowing and admiring the magnificent cities of the East created the need to build magnificent structures by trying some new techniques in architecture. For this reason, a solution was found to the problem of living space analysis by using together the rib vault, pointed arch, and buttress system that existed in architecture before. Thus, the created Gothic style spread rapidly among the countries in a short time. It is known that the style, which found a wide application area in England, was preferred very often both in its own period and in the following centuries.

In the XVIIIth century, attempts to revive the culture of Ancient Greek and Roman civilizations, which were considered to be ancestors, are seen in Europe. In parallel with this initiative, ancient order and facade systems in architecture have begun to be applied to modern buildings. In the XIXth century, the international understanding of Neoclassical architecture was not sufficient for the nationalist spirit of the countries, and as a result, countries began to reapply the European architectural styles that they attributed to their own nation. One of these practices is "Neo-Gothic", which was created in England with the revival of the Gothic style, that originated in France. It is stated by the researchers that the Gothic style has continued to be applied with admiration throughout history in England, and it is undeniable that such a popular style is included in the XIXth century architectural formation. This style, which emerged from the scholastic philosophy of the Middle Ages, was applied in England in the XIXth century by interpreting it as a symbol of the purity of morality, the greatness of the English and devotion to religion.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

In this study, in which St Luke's Church, built in Liverpool in the XIXth century, was chosen as an example, the birth, development, and spread of the Neogothic style will be emphasized, and this example will be evaluated in terms of plan, architecture, ornament, material, and technique.

Keywords: Scholastic, Neogothic, architecture, style.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Geç Antikçağ Kanon Tablolu Süryani Resimli El Yazmalarında Teolojik Arka Plan

The Theological Background in The Late Antiquity Syriac Illustrated Manuscripts with Canonical Gospels

Necla KAPLAN*

ÖZET

Bildiride, Geç Antikçağ'a tarihlenen kanon tablolu Süryanice yazılmış resimli İncil el yazmalarına değinilecektir. Süryani Kilisesinin sanata yaklaşımı konusunda kritik örnekler olduğu düşünölen, 6. yüzyıldan kalma iki el yazmasının teolojik arka planı ve sanatsal değeri irdelenecektir.

Kanon tabloları; dört Evangelist'in (Matta, Markos, Luka ve Yuhanna) her birinin anlatımında geçen bapların/kanunların uyumunu göstermek için bölümlere ayrılarak oluşturulmuş çizelgelerdir. Yani dört farklı kaynaktan tasvir edilen İsa'nın öğretilerinin tek bir şablonda gösterilmesi sistemidir. Kanon tablolarının kullanılmasıyla, İsa'nın hikâyesinin anlatımlarının sistematik bir özetinin oluşturulması mümkün kılınmıştır. Geç Antik Çağ'da, Caesarea'lı Eusebius (MS 260/265–339/340) tarafından tasarlanmış Yunanca yazılmış kanon tabloları düzeni, daha sonra çeşitli dillere tercüme edilmiştir. Söz konusu el yazma türünden, günümüze gelebilen en erken tarihli resimli nüshalar Süryanicedir.

Hıristiyanlığın erken döneminde, özellikle 5. yüzyıllarda, İsa'nın tabiatı üzerine ciddi boyutlarda teolojik tartışmalar yaşanmıştır. Meryem'e, *Theotokos* (Tanrı doğuran) ile *christotokos* (İsa doğuran) unvanının verilmesi meselesi üzerine Nestorius (ö.451) ile İskenderiyeli Cyrillus/Cyrl (ö. 444) arasında çıkan tartışma derinleşmiş, böylece kiliselerde bölünme meydana gelmiştir. Bunun sonucunda Süryaniler, Doğu Kilisesi olarak Nesturiliği destekledikleri için merkezi kiliseden ayrılmışlardır. Bununla birlikte; bu dönemde Kutsal Kitabın tefsiri konusunda, teolojik ve sanata yaklaşım açısından farklı görüş benimseyen iki büyük okul: İskenderiye ve Antakya ekolleri ön plana çıkmıştır. Helenistik kültüre yakın olan İskenderiye Okulu; Origene'nin (ö.254) savunduğu, Kutsal Kitabın simge ve sembollerle anlatılması, yani alegorik yorum metodunun

* Dr., Öğr. Üyesi Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Faköltesi, Sanat Tarihi Bölümü, Artuklu Kampüs/Mardin, e-mail: neclakaplan21@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

kullanılması görüşündeydi. Buna karşın Antakya Okulu; Origene'nin metoduna karşı çıkan din bilgini Mopsuestialı Theodore'un (ö. 428) önerdiği, Kutsal Kitabın harfi harfine yorumlanması, sembol ve simgelerden uzak durulması görüşünü benimsiyordu. Mopsuestialı Theodore'un öğrencisi Nestur'un takipçisi olan Doğu Süryani Kilisesi de Antakya Okuluna bağlıydı.

Bu çalışmada, Eusebius'un kanon tabloları sisteminin en erken örnekleri olan Süryani resimli İncil kitapları araştırılmıştır. Ele alınan Kanonik İnciller, Süryani Kilisesi'nin sanatsal hünerini temsil etmesi ve resme yaklaşımını göstermesi bakımından incelenmeye değerdir. Buna ilaveten; İncil konulu sahneler, mimari elemanlar, insan, hayvan ve bitki motifleriyle bezenmiş sayfalar; resim stili ve ikonografik açıdan dönem özelliği yansıtan görseller sundukları için sanat tarihi için önemli veriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Süryani, Resimli El Yazmaları, Kanon Tabloları.

ABSTRACT

In this paper, the illustrated Bible manuscripts written in Syriac with canon tables dated to Late Antiquity will be dealt with. The theological background and artistic value of two manuscripts from the 6th century, which are thought to be critical examples of the Syriac Church's approach to art, will be examined.

The Canon tables are charts created as divided sections to show the harmony of the chapters/laws in the narratives of each of the four Evangelists (Matthew, Mark, Luke and John). In other words, it is a system of showing the teachings of Jesus, depicted from four different sources, in a single template. Through the use of canon tables it has been made possible to create a systematic summary of the narratives of the story of Jesus. The arrangement of canon tables written in Greek designed by Eusebius of Caesarea (260/265–339/340 AD) in Late Antiquity was later translated into various languages. The earliest surviving illustrated copies of this manuscript type are in Syriac.

In the early period of Christianity, especially in the 5th century, there were serious theological debates on the nature of Jesus. The debate between Nestorius (d. 451) and Cyrillus/Cyrl of Alexandria (d. 444) over the issue of giving Mary the title of *Theotokos* (Mother of God) and *Christotokos* (Mother of Jesus) deepened, and thus a split occurred in the churches. As a result, Syriacs left the central church because they supported Nestorianism as the Eastern Church. In addition; in this period, Alexandria and Antioch schools, two major schools that adopted different views on the interpretation of the Bible in terms of theological

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

and artistic approach, came to the fore. The Alexandria School, which is close to Hellenistic culture was of the opinion, which is also defended by Origene (d.254), that the Bible should be told with symbols and symbols, that is, the allegorical interpretation method should be used. On the other hand, the Antioch School adopted the view proposed by Theodore of Mopsuestia (d. 428), who opposed Origene's method. Theodore of Mopsuestia suggested that the Bible should be interpreted literally, and symbols and signs should be avoided. The Eastern Syriac Church, which was a follower of Nestur, a student of Theodore of Mopsuestia, was also affiliated with the Antioch School.

In this study, Syriac illustrated Bible books, which are the earliest examples of Eusebius' canon table system, have been investigated. The Canonical Gospels dealt with in this study are worth examining in terms of representing the artistic skill of the Syriac Church and showing its approach to painting. In addition they provide important data for art history, as they present pages decorated with biblical scenes, architectural elements, human, animal and plant motifs and images reflecting the period characteristic in terms of painting style and iconography.

Keywords: Syriac, Illustrated Manuscripts, The Canonical Gospels.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Aksaray II. Kılıçarslan Hamamı 2. Kısım Kazısı ve Restorasyonu

Aksaray II. Kılıçarslan Bath Second Section Excavation and Restoration

Osman Nuri Dülgerler*

ÖZET

Uzun yıllar toprak altında kalmış olan, yapı Anadolu Selçuklu hamamlarının en eski örneği olarak kabul edilmektedir. Aksaray Belediyesinin kamulaştırdığı hamam 2013 yılında Nisan-Mayıs aylarında 1. Kazısı yapılmış ve güncel rölövelerinin yapılması için koruma altına alınmıştır.

2015 ve 2016 yıllarında 2. Kısım kazısı yapılmıştır. Bu dönemde kazı yapılırken güçlendirme ve tamamlamalar gerçekleştirilmiştir. Bu ihale kapsamında yapının strüktürel güçlendirmeleri ve temizlik çalışmaları ele alınmıştır. Bu 2. aşamada yapının bir kültür merkezi, kısmen hamam kültürü müzesi ve Aksaray'daki öğrencilerin çalışma mekanı olarak düzenlemesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelime: Anadolu Selçuklu, Hamam, Aksaray,

ABSTRACT

The structure, which has been under the ground for many years, is accepted as the oldest example of Anatolian Seljuk baths. The bath, which was expropriated by the Aksaray Municipality, was excavated 1 in April-May 2013 and was taken under protection for the construction of its current surveys. In 2015 and 2016, the 2nd part was excavated. During this period, reinforcement and completions were carried out during the excavation. Within the scope of this tender, the structural strengthening and cleaning works of the building were handled. In this second stage, it is aimed to organize the building as a cultural center, partly a museum of Turkish bath culture and a study space for students in Aksaray.

Keywords: Anatolian, Seljuk, Bath, Aksaray,

* Emekli Öğretim Üyesi Dr.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Alanya İç Kalesinde Selçuklu Dönemi İmar Çalışması Hakkında Bir Değerlendirme

An Evaluation on The Seljuk Period Construction Work in Alanya Castle

Osman ERAVŞAR*

ÖZET

Bildiri de Alanya'nın Selçuklular tarafından fethedilmesinin ardından, İç Kale surlarında Selçuklular tarafından yapılan düzenlemeler ve değişiklikler neler olduğu arkeolojik kazılardan elde edilen bulgulara dayalı olarak değerlendirilecektir.

Alanya tarihi yarımadası üzerindeki yerleşim arkeolojik verilere göre MÖ. 3.yy. kadar gitmesine karşılık, kale ve çevresindeki yapılan araştırmalarda Orta ve Geç Tunç Çağı dönemlerine ait bulgularla karşılaşmıştır. Tarihi dönemlerde daha çok bir korsan kenti olarak anılan yerleşmenin, antik çağ içinde önemli bir konumda olmadığı, bununla birlikte asıl önemini orta çağ içinde farklı kültürel dönemlerde kazandığı anlaşılmaktadır. Özellikle Selçuklu dönemiyle birlikte büyük oranda fiziksel yapısı değişime uğrayan yerleşmenin en önemli kentsel unsuru olan İç Kalesi yeniden şekillendirilmiştir. Bu şekillendirme sırasında, kaledeki en önemli mekân olan Saray ve çevresi etkili bir biçimde düzenlenmiş ve yapılan eklemeler ve yeni bölümlerle Selçuklu devleti için yeni bir kurumsal alan haline getirilmiştir. Bu durumda Selçuklu fethi öncesindeki fiziki yapının iç kale içinde nasıl bir yapısının olduğu bugüne kadar tam olarak açıklanmamıştır. Kalenin kullanımı ve surların üzerindeki yapıların tekniklerindeki farklılıklar ile antik dönemlerden itibaren kent hakkında bilgi veren kaynakların yorumlanmasıyla kentin sur duvarının yapısal ve topografik özellikleri dikkate alınarak kentsel değişimi açıklanmaya çalışılacaktır. Surlarda bu denli güçlü bir inşaat faaliyetinde bulunulmasının arka planında bölgede jeopolitik olayların etkisi bulunmaktadır. Buradan hareketle Selçukluların kente getirdiği yeniliklerin bir parçası bu bildirinin asıl konusunu oluşturmaktadır.

İç Kale sur duvarının içinde bulunan yapılar ve bunların çevresindeki inşaat faaliyetleri de döneminde bu alanda yapılan düzenlemeler hakkında bilgi

* Prof. Dr. Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü
Ortaçağ Arkeolojisi Ana Bilim Dalı-Konyaaltı-ANTALYA, e-mail:
eravsar@yahoo.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

vermektedir. Bu düzenlemeler bildirinin kapsamı içinde değerlendirilmeyip sonraki yayınlarda konu olarak işlenecektir.

Anahtar kelimeler: Alanya, Selçuklu, İ Kale, Saray, Sur duvarı

ABSTRACT

In the paper, after the conquest of Alanya by the Seljuks, the arrangements and changes made by the Seljuks in the inner castle walls will be evaluated based on the findings obtained from the archaeological excavations.

According to the archaeological data, the settlement on the historical peninsula of Alanya dates back to BC. 3rd century Despite the fact that it goes as far as the Middle and Late Bronze Age, findings from the Middle and Late Bronze Age periods were encountered in the researches made in the castle and its surroundings. It is understood that the settlement, which was mostly known as a pirate city in historical periods, was not in an important position in the ancient age, however, it gained its real importance in different cultural periods in the middle ages. The Inner Castle, which is the most important urban element of the settlement, whose physical structure has changed to a great extent, especially with the Seljuk period, has been reshaped. During this shaping, the Palace and its surroundings, which is the most important place in the castle, were effectively arranged and turned into a new institutional area for the Seljuk state with the additions and new sections. In this case, the structure of the physical structure before the Seljuk conquest has not been fully explained until today. The use of the castle and the differences in the construction techniques on the walls and the interpretation of the sources that give information about the city since ancient times will be tried to explain the urban change of the city by taking into account the structural and topographic features of the city wall. In the background of such a strong construction activity on the walls, there is the effect of geopolitical events in the region. From this point of view, a part of the innovations that the Seljuks brought to the city constitutes the main subject of this paper.

The structures inside the inner castle fortification wall and the construction activities around them also provide information about the arrangements made in this area during the period. These regulations will not be evaluated within the scope of the paper and will be discussed in the next publications.

Keywords: Alanya, Seljuk, Citadel, Court, City Wall

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Mengücekoğulları Beyliği Döneminden İki Türbe: Kemah Mengücek Gazi Türbesi ve Divriği Sitte Melik Türbesi, Malzeme Özellikleri

Two Mausolea from the Mengüjek Princioality period: the Mengüjek Ghazi Tomb in Kemah and the Sitte Melik Tomb in Divriği, Material Properties

Ömür BAKIRER *

ÖZET

Anadolu'da kurulan ilk beylikler içerisinde en erkeni ve diğerlerinden daha uzun süre egemenliğini sürdüren Mengücekoğulları Beyliği (1080-1252) Doğu Anadolu bölgesinde Erzincan, Kemah ve Divriği'de üç kol halinde yerleştiler. Gene ilk kurulan beyliklerden, olan ve Mengücekoğulları'ndan kısa süre sona kurulan Danişmentli Beyliği (1095-1178) de Sivas, Tokat, Niksar, Kayseri ve Malatya çevrelerinde yerleştiler.

Bu iki Beylik, Türk'lerin daha önce yaşadıkları kültür çevrelerinde, o çevrelerin sosyal ve dini inançlarına uygun olarak kurguladıkları yapı türleri, yapı biçimleri, malzeme ve mimari bezeme özelliklerini, belki Anadolu'ya göç eden gruplar arasında bulunan sanatçı ve zanaatkarların katkıları ile aktarıldı. Bu kişiler daha önce bulundukları kültür çevrelerinde, yaşam koşullarının ve inançlarının gereksinimlerine uygun olarak gelişen, yaptırımların da isteklerine cevap vererek uzun yıllar uygulanan yapı türlerini, bu yapıların plan ve kütle özelliklerini ve bunları gerçekleştiren yapı malzemelerini kuşkusuz belleklerinde yerleşmiş olarak Anadolu'ya "taşıdılar". Kısa süre sonra da aynı inançların, aynı gereksinimlerin sonucu olarak inşa edilen yapılarda "tekrarladılar".

Bu "taşımaya" ve "tekrarlama", ilk aşamada inşa edilen birkaç Türbe'de belleklerde taşınan mimari ve malzeme özelliklerinin ön örnekleri olarak görülebilir. Bunlar kısaca sıralanırsa, hepsi 12 yüzyıl sonlarından Kayseri-Pınarbaşı Melik Gazi, Erzincan-Kemah Mengücek Gazi, yine Kemah'da Behramşah Türbeleri fiziki özellikleri yanı sıra özellikle yapı ve mimari bezeme malzemesi olarak tuğlanın kullanımı ile eski geleneğin devamını aksettirirler. Aynı tarihlerden Divriği Sitte Melik, Konya Alaaddin Camisi avlusunda I.Mesut Türbeleri ve Divriği Kale Camisi yerli kültürler ve belki de yerli sanatkar ve

* Prof. Dr., ODTÜ Mimarlık Fakültesi Kültür Varlıklarını Koruma, Yüksek Lisans Programı, e-mail: bakirer@metu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

zanaatkarların katkıları ile geleneğin “değişim” ine, tuğla yerine taşın seçimine tanıklık ederler. 13.yüzyıl ilk çeyreğinde ise tuğla ve taşın birlikte kullanımı ile ulaşılan Anadolu “sentez” inin ilk birkaç örneği olarak Sivas’ta 1219-1220 tarihli Keykâvus Darüşşifası, Niksar’da 1220 tarihli Kırkkızlar Türbesi ve Tokat’ta Ebul Kasım Türbesi tanımlanabilir.

Bu bildiride, Anadolu’ya gelenlerin geleneksel malzemesi olan tuğladan, Anadolu’nun yerel malzemesi olan taş geçişin ilk örnekleri olarak Mengücekoğlu Beyliği’nin iki farklı yerleşiminde, iki farklı bani için inşa edilen Kemah Mengücek Gazi ve Divriği Sitte Melik Türbeleri’nde plan ve kütle özellikleri ve en çok da malzeme özellikleri tartışılacaktır.

Anahtar Kelime: Mengücekoğlu, türbe, Kemah, Divriği,

ABSTRACT

Mengüjek Principality (1080-1252) , the earliest established and the one whose sovereignty lasted longer than the others ruled in Eastern Anatolia with groups settled in Erzincan, Kemah ve Divrik. Another principality established slightly later than the Mengüjek’s, the Danishmendid’s, (1095-1178), settled in the environs of Sivas, Tokat, Niksar, Kayseri and Malatya.

These two principalities, perhaps with the contribution of the artists and craftsman who were accompanying the migrating groups, “transmitted” their knowlege and practices, accumulated according to the social and religious requirements of the lands where they lived earlier, to Anatolia. Shortly after, they “repeated” the knowledge in their memores, to the building types, plan and mass characeristics, and the building materials of new buildings, constructed with the same needs and requirements in Anatolia.

This “transmission “ and “repetition” that marks a continuity, can be noticed in the plan types, construction materials and techniques of the first Turbe buildings constructed in Anatolia. These Türbe buildings, all from the last quarter of the 12th century can be listed as: Kayseri-Pınarbaşı Melik Ghazi, Erzincan-Kemah Mengücek Ghazi, again in Kemah Behramşah Tombs. They are the representatives of the earlier building traditions in their physical properties and more so in the use of brick as the material for building and for architectural ornament. Others from the same dates, in Divrik Sitte Melik Tomb, in Konya Tomb of Mesut I, located in the courtyard of the Alaaddin Mosque, and the Citadel mosque in Divrik are some representatives for the “change” in the tradition and the preference for stone instead of brick, that was initiated with

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

the colloboration of the new comers and the local artisans and craftsman. During the first quarter of the 13th century, the first few examples for the Anatolian “Synthesis” accomplished with brick and stone handled together, can be mentioned as, the 1219-1220 dated Keykâvus Hospital in Sivas, 1220 dated Kırkkızlar Tomb in Niksar and the Ebul Kasım Tomb in Tokat.

The concern of this communication is to discuss the physical properties and especially the material properties of two Tomb buildings one the Mengücek Ghazi Tomb in Kemah , the other Sitte Melik Tomb in Divrik, constructed for two diferent donors from the Mengüjek Principality

Keywords: Mengjekid Principality, Tomb, Kemah, Divriği,

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Haydarpaşa Mektebi Tıbbiye-i Şahane'nin Tarihsel Süreçte Kullanımı ve Binada Yapılan Son Dönem Restorasyon Çalışmaları

Haydarpasa School Medical School's Use in the Historical Process and Recent Restoration Works in the Building

Rukiye ÖZDEMİR ŞİMŞEK*

ÖZET

Haydarpaşa Mektebi Tıbbiye-i Şahane Binası, II. Abdülhamit tarafından 1894 yılında askeri tıp eğitiminin yapılması amacıyla inşa ettirilmiştir. 1903 yılında açılışı yapılan bina, İlk modern ve tam teşekküllü askeri-sivil tıp eğitim kurumu da sayılan önemli yapılardan biridir.

Dikdörtgen planlı, iç avlulu ve bu avlu etrafında biçimlenmiş çok katlı bir tasarıma sahiptir. Bu tarihi bina, çok sayıda farklı işlevdeki hacimlerden oluşan oldukça büyük ölçekte bir yapıdır. 1909 yılında askeri ve sivil tıbbiyenin birleştirilmesi üzerine Darülfünun Tıp Fakültesi eğitim çalışmalarını sürdürmüştür. 1933 ve 1983 yılları arasında Haydarpaşa lisesine dönüştürülmüş olup, 1983 yılında ise Marmara Üniversitesi Haydarpaşa kampüsüne tahsis edilmiştir. 2015 yılından itibaren ise Sağlık Bilimleri Enstitüsü olarak eğitim hizmetine devam etmektedir.

Günümüze kadar büyük oranda korunarak gelebilen Haydarpaşa Mektebi Tıbbiye-i Şahane'nin tarihsel süreçte kullanımı hakkında arşive dayalı detaylı bir incelemenin yapılmamış olduğunun farkedilmesi çalışmanın çıkış noktası olmuştur. Ayrıca, farklı dönemlerde geçirdiği onarım ve değişikliklerle günümüze kadar özgünlüğünü koruyarak gelebilen bu yapıda restorasyon çalışmalarının da tarih sıralamasıyla ve detaylı bir biçimde ortaya konmaması olmasının literatur açısından önemli sayıldığı düşünülmüştür. Bu nedenle Tıbbiye'nin geçirmiş olduğu onarımlar da başlıklar halinde ele alınmış ve sonuç bilimsel olarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın daha iyi anlaşılması için İlk başlıkta, yapının tarihsel süreçte kullanımı ve günümüzdeki işlevi, ikinci başlıkta Haydarpaşa Mektebi Tıbbiye-i Şahane'nin bünyesinde yapılan değişiklikler ve koruma kararları, üçüncü başlıkta Mektebi Tıbbiye-i Şahane'nin

*Sanat Tarihçisi, Selçuk Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, Bursa/Osmangazi, e-mail: r.ozdemirsimsek@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

geçirdiği onarım ve restorasyonlar ile son dönem müdahaleleri detaylı bir biçimde araştırılmıştır. Son bölümde ise, yapının özgün mimarisindeki değişimler ve günümüzdeki kullanımı hakkında genel bir değerlendirme yapılmış olup, çalışma 4 başlık altında ele alınmıştır. Değerlendirme sonucunda ise oldukça büyük ölçekte inşa edilen bu yapının, büyük oranda özgünlüğünü koruyarak günümüze kadar gelebilen nadir yapılardan biri olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Haydarpaşa Mektebi Tıbbiye-i Şahane, Tıp Eğitimi, Restorasyon

ABSTRACT

Haydarpaşa School Medical-i Awesome Building was built by Abdulhamit II in 1894 for military medical training. The building, which was opened in 1903, is one of the important buildings that is considered the first modern and full-fledged military-civil medicine training institution.

It has a rectangular plan, an interior courtyard and a multi-storey design shaped around this courtyard. This historic building is a building on a fairly large scale, consisting of volumes of numerous different functions. In 1909, after the merger of military and civilian medical, the Faculty of Medicine of Dar es Salam continued its education studies. It was converted into Haydarpaşa high school between 1933 and 1983 and allocated to Marmara University Haydarpaşa campus in 1983. Since 2015, it continues its education service as the Institute of Health Sciences.

It was the starting point of the study to realize that there was no detailed archival examination of the use of Haydarpaşa School Medical School Medical School, which can be largely preserved until our reputation. In addition, it is thought that the restoration works in this structure, which can come to this day by maintaining its originality with the repairs and changes it has undergone in different periods, have not been revealed in detail with the date ranking. For this reason, the repairs that Medical Department has undergone have been handled in different headings and the result has been tried to be scientifically demonstrated. In order to better understand the study, the use of the structure in the historical process and its current function, the changes and protection decisions made within the body of Haydarpaşa School Medical School in the second title, the repairs and restorations undergoing the School medical school in the third title and the recent interventions were investigated in detail. In the last section, a general evaluation was made about the changes in the original

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

architecture of the structure and its current use, and the study was discussed under 4 headings. As a result of the evaluation, it was understood that this structure, which was built on a very large scale, was one of the rare structures that could survive to the present day, maintaining its large originality.

Keywords: Haydarpasa School, Medical Education, Restoration

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Balkanlarda Bir Osmanlı Kışlasının Günümüze Ulaşan Cephanelik Binası: Manastır Cephaneliği

The Armory Building of an Ottoman Barracks in the Balkans: The Bitola Armory

Rüçhan BUBUR* - Buket İLTER ALPER**

ÖZET

Bugün Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin sınırları içinde kalan Manastır, Osmanlı imparatorluğunun beş asırdan uzun süren hâkimiyetinde inşa edilmiş çok sayıda mimari eserin bulunduğu önemli bir Balkan şehridir. 1835'te Rumeli Vilayeti merkezi olan Manastır, 1844-1868 yıllarında sancak merkezi ve Üçüncü Ordunun Karargâhı olmuştur.

Osmanlı ordusunun yenilenme sürecinin başında Yeniçeri Ocağı II. Mahmud tarafından 1826 yılında ortadan kaldırılarak yerine Avrupa'daki modelleri örnek alan ve Asakir-i Mansure-i Muhammediye ismi verilen yeni bir ordu kurulmuştur. II. Mahmud döneminde orduda başlayan bu yenilenme, Abdülmecid döneminde Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile hız kazanmış ve kalıcı hale gelmiştir. Öncekinden tamamen farklı bir teşkilat yapısı sergileyen bu yeni ordunun gereksinimlerini karşılayamaya yönelik askeri tesislerin inşası bu dönem için önemlidir. Abdülmecid 1843 yılında adını Asakir-i Nizamiye-i Şâhane olarak değiştirdiği bu yeni ordunun askerleri için imparatorluğun pek çok yerinde çok sayıda kışla inşa ettirmiştir. Askerlerin bütün ihtiyaçlarını karşılayan çeşitli birimlerle planlanan kışlaların cephanelik binaları ise güvenlik nedeniyle ana yapıdan uzak bir alanda inşa edilmişlerdir.

Bildiride Abdülmecid'in Manastır'da Asâkir-i Nizâmiye-i Şâhâne Ordusu için inşa ettirmiş olduğu kışlaya ait olduğunu düşündüğümüz cephanelik binalarını rölöve ve fotoğrafları eşliğinde mimari ve süsleme özellikleri ile tanıtacağız. Bu yapılar ulaşılabilen kaynak ve yayınlar dahilinde yenilenen Osmanlı ordusu için

* Dr. Öğr. Üyesi, Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Sanatı Anabilim Dalı, İzmir, e-mail: ruchanbubur@gmail.com; rucchan.bubur@ege.edu.tr.

** Dr., Y.Mimar, Bienes Mimarlık Ofisi, İzmir, e-mail: buketalper@gmail.com.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anadolu ve Balkanlarda inşa edilmiş kışla yapılarının cephanelik binaları ile karşılaştırılıp değerlendirilecektir.

Şehrin güneyinde, merkezin dışında, eğimli bir arazi üzerinde yer alan Manastır Kışlası'nın cephaneliği; kuzeybatı-güneydoğu yönünde yaklaşık 120x45 metre ölçülerinde dikdörtgen bir alanı kaplamaktadır. Yüksek duvarlarla çevrili bir avlu içinde karşılıklı olarak inşa edilmiş dört adet enine dikdörtgen planlı yapıdan oluşmaktadır. Avluya giriş kuzeydeki kısa kenar üzerinde yer alan yuvarlak kemerli bir kapı ile sağlanmıştır. Tesviye edilmemiş arazide yer alan binalar 30x7 metre ölçülerinde ve aynı planda inşa edilmişlerdir. Kaba yonu taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiş olan yapılar sağır cephelere sahiptir. Enine dikdörtgen planlı, yapıların ortasında dışa taşkın inşa edilmiş bir giriş mekânı yer alır. İçten tonoz dıştan kiremit kaplı kırma çatıyla örtülü yapıların cephelerinde düzgün kesme taşla inşa edilmiş payandalara yer verilmiştir. Yapıların duvar örgüsü içinde havalandırma sistemi dikkat çekmektedir. İç mekânın duvarlarında görülen havalandırma deliklerinin, duvar içinde uzanan kanallarla payandalara ve payandalardaki bacalarla dışa açıldığı anlaşılmaktadır. İşlevi gereği son derece sade yapılmış binada yer alan figürlü bir resim dikkat çeker.

Balkan Savaşları ve I. Dünya savaşında kısmen zarar görmüş olmakla birlikte günümüze iyi durumda ulaşmış olan bu cephanelik; 19. yüzyılda Osmanlı'nın devlet ve toplum yapısındaki yenilenmelere paralel olarak görülen yapı türlerinin Balkanlardaki temsilcilerinden biri olarak dikkati çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Manastır, Osmanlı Mimarisi, Kışla, Cephanelik.

ABSTRACT

Bitola, which remains within the borders of the Republic of North Macedonia today, is an important Balkan city with many architectural monuments built during the five centuries long Ottoman rule. Bitola became the center of the Rumelia Vilayet in 1835; sanjak center in 1844-1868 and housed the Headquarters of the Third Army.

With the Ottoman military reforms, the Janissary Corps was disbanded by Mahmud II in 1826, and a new army named Asakir-i Mansure-i Muhammediye was established taking the models in Europe as an example. The attempts for the formation of a modern army gained momentum and became permanent with the declaration of the "Tanzimat" during the reign of Abdülmecid. The modern army which exhibits a completely different organizational structure than the

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

previous one, needed new military buildings to meet its facilities. Barracks were built for the soldiers of the newly formed army in many parts of the empire which was renamed by Abdülmecid as Asakir-i Nizamiye-i Şahane in 1843. New barracks were planned with units that met all the needs of the soldiers, whereas armory buildings were placed in an area far from the main structure for security reasons.

In this paper, the armory buildings in Bitola, which we think belong to the barracks built for the Asâkir-i Nizamiye-i Şâhane Army of Abdülmecid will be introduced with their architectural and decorative features, accompanied by surveys and photographs. These structures will be compared with the armories built for the renewed Ottoman army in Anatolia and the Balkans and evaluated.

The armory is located at the south of the city, outside the center, on a sloping land. It covers a rectangular area of approximately 120x45 meters in the northwest-southeast direction and consists of four buildings built opposite each other in a courtyard surrounded by high walls. The entrance to the courtyard is provided by an arched door on the northern side. The buildings located on the unlevelled land are 30x7 meters in size and built on the same plan. Each building consists of a transverse rectangular planned main space, and an entrance area added to the middle part of this rectangle. Structures are built with rough cut stone and brick; covered with vaults inside and tiled hipped roofs outside. They have deaf facades which have buttresses built with finely cut stone. These buttresses also house the chimneys of the ventilation system. The ventilation holes from the interior are opened to these buttresses with the channels extending through the walls and reach outside through the chimneys. A figurative painting in one of the buildings draws attention on these quite simple structures in terms of their decoration.

Although partially damaged in the Balkan Wars and the First World War, this armory has reached today in good condition. It is one of the representatives in the Balkans, of the building types seen in parallel with the renewals in the Ottoman state and social structure in the 19th century.

Keywords: Balkans, Bitola, Ottoman Architecture, Barracks, Armory.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anadolu Selçuklu Ahşap Sanatının Kaynakları Hakkında İleri Sürülen Bazı Görüşler Hakkında Notlar

Notes on Some Opinions About The Sources of Anatolian Seljuk Woodwork

Rüstem BOZER*

ÖZET

Anadolu Selçuklu sanatıyla ilgili değerlendirmeler yaparken yaşayıp geldikleri veya aynı kültürden toplumların bulunduğu coğrafyaları dikkate almak, doğru sonuçlara ulaşmak için kaçınılmazdır. Asya, Kafkaslar, İran, Anadolu, Irak ve Suriye bu coğrafyaların başında gelir. Bir eser ya da eser grubundaki bazı özellikleri, sözü edilen coğrafyalardaki önceki, çağdaş veya sonraki örnekleriyle ilişkilendirmek mümkündür. Bu ilişkiler kültürel bağları ve üslup gelişimini göstermesi bakımından da ayrı bir öneme sahiptir. Elbette tüm bunlarla birlikte Selçukluların Anadolu’da ortaya koyduğu eserler kendi bütünlüğü içinde değerlendirilecek bir üslup birliği de yansıtır.

Ahşap eserler Selçuklu sanat mirası içinde önemli bir yer tutar. Aslında günümüze kalabilen eserler olması gerekenden çok azdır, buna rağmen devrinin genel karakterini yansıtacak zengin örneklerle temsil edilir. Bunlar gerek teknik ve süsleme gerekse şema bakımından sonraki dönemlerin eserlerine de öncülük etmişlerdir. Sözcüseli Selçukluların ahşap sanatına önemli katkılarının biri kapı kanatlarındaki oyma tekniğiyle yapılan kemerli şema uygulamasıdır. Mimari bir formun kapı kanatlarında süsleme amacıyla kullanılması ve üstelik şemada hâkim bir rol oynayarak önemli yer tutması, bilinen örnekler ışığında Anadolu Selçukluları zamanında gerçekleşmiş ve başlangıçtan 15. yüzyılın ortalarına kadar da çok sayıda örneğiyle gelişimini kesinlikle Anadolu’da sürdürmüştür. Başka bir deyişle Selçuklu ustaları başkalarının da bildiği teknik/tekniklerle yeni tasarımlara da imza atmışlardır. Zaten diğer dallarda olduğu gibi ahşap sanatında da kendilerine has üslup özellikleri ortaya konulması şaşırtıcı değildir. Zira kurulduğu 11. yüzyılın sonlarından, siyasi olarak tarih sahnesinden çekildiği 1308 yılına kadar iki asırdan fazla hüküm süren bir devletten söz

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Sıhhiye-Ankara, e-mail: rustembozer@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

etmekteyiz. Buna karşılık bazı yayınlarda “Ahşap oymacılık Selçuklu çağı sanatına Büyük Selçuklu egemenlik alanlarından, Orta Asya, İran, Azerbaycan, Gürcistan, Irak ve Suriye’den ve güneyde Eyyubi ve Memluk egemenliğindeki bölgelerden ithal edilmiştir” denildiğine de şahit olunmaktadır. Elbette “ithal edilmiştir” ifadesinin hiçbir ilmi temele dayanmadığını hemen belirtmek gerekir. Bildiride bu gibi hususlar ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Selçuklu, Ahşap, Üslup

ABSTRACT

When making evaluations about Anatolian Seljuk art, in order to reach correct conclusions, it is inevitable to take into account the regions where they lived or where societies of the same culture exist. Asia, the Caucasus, Iran, Anatolia, Iraq and Syria are among these geographies. It is possible to associate some features of a work or group of works with previous, contemporary or later examples in the aforementioned regions. These relations have a special importance in terms of showing cultural ties and stylistic development. Of course, along with all these, the works produced by the Seljuks in Anatolia reflect a stylistic unity to be evaluated in their own integrity.

Woodworks have an important place in the Seljuk art heritage. In fact, the surviving works are very few than they should be, however, they are represented with rich examples that reflect the general character of the period. They also pioneered the works of the later periods in terms of technique, ornamentation and scheme. For example, one of the important contributions of the Seljuks to the art of wood is the arched scheme practice executed with the carving technique on the door wings. The use of an architectural form for decoration on the door wings and, moreover, taking an important place in the scheme with a dominant role, took place in the time of the Anatolian Seljuks in the light of known examples, and it certainly continued its development in Anatolia with many examples from the beginning to the middle of the 15th century. In other words, Seljuk masters, also, created new designs with technique/techniques known to others. As in other branches, it is not surprising that unique stylistic features are revealed in woodwork; for we are talking about a state that ruled for more than two centuries from the end of the 11th century when it was founded until 1308, when it was politically withdrawn from the stage of history. On the other hand, it is witnessed in some publications that "Wood carving was imported to the art of the Seljuk era from the areas of Great Seljuk domination,

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Central Asia, Iran, Azerbaijan, Georgia, Iraq and Syria, and from the regions under Ayyubid and Mamluk domination in the south". Of course, it should be noted right away that the phrase "imported" is not based on any scientific basis. Such matters will be discussed in the proceeding.

Keywords: Seljuk, Woodwork, Style

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Sinop Balatlar Kilisesi 18–20.Yüzyıl Hristiyan Mezar Buluntuları

Sinop Balatlar Church 18–20. Century Findings From Christian Graves

Sanem SOYLU YILMAZ*

ÖZET

Sinop Balatlar Kilisesinde 2010 yılından beri Prof. Dr. Gülgün Köroğlu başkanlığında devam etmekte olan arkeolojik kazılar Balatlar Kilisesi adıyla bilinen yapı topluluğunun Roma Dönemi imparatorluk hamamı olarak inşa edildiğini ve 5.yüzyıldan itibaren kilise ve mezarlık alanı olarak kullanıldığını göstermektedir. Yüzyıllarca kilise-manastır kimliğini koruyan yapı, Sinop'un Türklerin eline geçmesinin ardından bir süre farklı amaçlarla kullanılmış olsa da 17.yüzyıl sonu–18.yüzyıl başında yeniden kilise ve mezarlık alanı olmuştur. Özellikle 18–20.yüzyıllar boyunca şehrin Rum Ortodoks topluluğu için şehir mezarlığı olarak kullanılmıştır. Yapılan kazılarda bu döneme ait çok sayıda mezar ve mezar buluntusu ortaya çıkartılmıştır. Mezarlardan çıkan kaplar, takı gibi kişisel eşyalar mezar gelenekleri ile ilgili bilgilerin yanı sıra dönem beğenilerini de göstermesi açısından son derece önemlidir.

Bu çalışmada Sinop Balatlar Kilisesi mezarlık alanlarıyla ilgili yapılan doktora tezi kapsamında, kazılardan elde edilen 18–20.yüzyıla tarihlendirilmekte olan mezar buluntularının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Sinop, Hristiyan, mezar, mezarlık

ABSTRACT

Since 2010, in Sinop Balatlar Church the ongoing archaeological excavations under the direction of Prof. Dr. Gülgün Köroğlu show that the building complex known as the Balatlar Church was built as an imperial bath in the Roman Period and was used as a church and cemetery area since the 5th century. Although the structure, which preserved its church-monastery identity for centuries was used for different purposes for a while after Sinop was captured by the Turks, it became a church and cemetery again at the end of the 17th century and the beginning of the 18th century. In the 18th-20th centuries, it was used as a cemetery for the Greek Orthodox community. Many Christian graves and grave

*Öğretim Görevlisi Dr., Şişli Meslek Yüksekokulu Mimari Restorasyon Bölümü, İstanbul, e-mail: sanem.soylu @sisli.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

finds belonging to this period were unearthed. Personal items such as pots and jewelry...etc. found in the graves are extremely important in terms of showing the tastes of the period along with the information about the burial traditions. This study is aimed to evaluate the grave findings dated to the 18th-20th centuries, obtained from the excavations within the scope of the doctoral thesis on the Christian cemetery of Sinop Balatlar Church.

Keywords: Sinop, Christian, Grave, Cemetery.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Güzelyurt ve Gülağaç Çevresindeki Bezirhaneler

Linseed Oil Workshops Around Güzelyurt and Gülağaç

Savaş MARAŞLI*

ÖZET

Tarım ürünlerinin öğütülerek un haline getirilmesi ya da bazı bitkilerin ezilerek suyunun, yağının çıkartılması neolitik dönemlerden beri bilinmektedir. Günümüzdeki yağ fabrikaları olarak düşünebileceğimiz bezirhaneler, Osmanlı'nın sanayi devrimi öncesi ekonomisinde bezir yağı üreten imalathaneler olarak öne çıkmaktadır. Daha çok endüstriyel kullanımıyla tanınan beziryağı, Anadolu'da gerek kandil yağı olarak aydınlatmada, gerek yem ve sağaltıcı yağ olarak hayvancılıkta ve yemek yağı olarak mutfaqlarda yakın zamanlara kadar kullanılmıştır. Ayrıca keten bitkisi tohumlarından halk tıbbında özellikle ağrı kesici, yara sağaltıcı, öksürük söktürücü olarak da faydalanılmıştır. Bezirhanelerde üretilen bezir yağı, halk arasında zeyrek-zegrek olarak da bilinen keten tohumundan elde edilen yağdır. Bunun dışında ızgın, aspir, pelemir, çitlembik gibi Orta Anadolu Bölgesinde yetişen bitkilerin tohumlarından da yağ çıkarma işlemi yapıldığı bilinmektedir. Aksaray şehrinin içinde bulunduğu Kapadokya Bölgesi'nde ticaret yapılarından olan bezir yağı çıkartan atölyelerin sayıca fazla olması dikkati çeker. Bezirhaneler zaman içerisinde meydana gelen doğa ve insan faktörlü tahribatlarla oldukça bakımsız haldedir. Özellikle yağ çıkarma işlemi sırasında önemli işlevi olan ahşap mekanizma günümüze ulaşamamıştır. Buna rağmen bir bezirhanede bulunması gereken tohumların kavrulduğu “fırın” (ocak), kavrulmuş tohumların ezildiği, elendiği “kavut harmanı” (harman damı), presleme işleminin yapıldığı “hezen damı” (iğ damı) ve ahır gibi bölümleri hala ayırt edilebilmektedir. Ayrıca içlerinde seten veya kavut tekneleri, batman taşları görülebilmektedir. Aksaray'a bağlı Güzelyurt ve Gülağaç ilçe ve köylerinde tespit edilen bezirhaneler bu bölgenin yağ üretim merkezi olarak öne çıkmasını sağlamıştır. Aynı zamanda bezirhaneler Aksaray'ın 'ın doğal zenginliklerini ekonomiye dönüştürebilme yeteneğinin somut birer örnekleri olarak günümüze ulaşmışlardır. Mekân olarak düzensiz ve karışık olan kaya oyma ve kagir yapılar, işlev bakımından geçmişin önemli ihtiyaçlarına hizmet etmişlerdir.

*Doç. Dr., Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Nevşehir, Türkiye savasmarasli@nevsehir.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anahtar Kelimeler: Bezirhane, Beziryağı, Güzelyurt, Gülağaç, Kaya oyma.

ABSTRACT

Grinding agricultural products to produce flour or extracting some plants' water and oil by pressing them has been known since Neolithic times. The linseed oil workshops, which could be regarded as the production factories of today, had a significant place as the production places for linseed oil in the Ottoman economy before the industrial revolution. Linseed oil, which is mostly known for its industrial use, has been used in lighting as candle oil, in animal husbandry as feed and curative oil, and in kitchens as food oil in Anatolia until recently. In addition, linseed have been used in folk medicine especially as painkillers, wound healer, expectorants. Linseed oil, which has been produced in Linseed oil workshops and popularly known as zeyrek-zeğrek, is an oil derived from linseed. Apart from linseed, it is also known that oil extraction is made from the seeds of plants grown in the Central Anatolia region such as ızgın (eruca), aspir (Carthamus tinctorius), pelemir (Cephalaria syriaca L.) and çitlembik (Celtis). It is worth noting that there are plenty of workshops that extract linseed oil as commercial structures in the Cappadocia region, where Aksaray city is located. Considering their current condition, these workshops are in bad condition due to long years of negligence and damages caused by human factors and need urgent maintenance. Especially, the wooden mechanism, which was once used to extract linseed oil, couldn't reach the present day. However, the oven (fırın) in which the seeds were roasted, "kavut (wheat) harmanı (batch)" in which roasted seeds were elected, the "hezen damı (spinner) in which pressing was made, and barn are still identifiable. Moreover, it is possible to see the seten (wheat) vats and batch stones inside them. Linseed oil workshops detected in Güzelyurt and Gülağaç villages in Aksaray province have made this region stand out as a center of oil production. At the same time, workshops, have reached today as concrete examples of Aksaray's ability to alter its natural wealth into commercial places. Rock cut and stonewall structures, which are located irregular and mixed in space, functioned as places serving the important needs of the past.

Key words: Linseed Oil Workshops, Linseed, Güzelyurt, Gülağaç, Rock carving

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Evliya Çelebi’de İstanbul Esnafı

Selçuk Mülayim*

ÖZET

Araştırmacıların ellerinden düşürmedikleri “Seyahatnâme”nin yazarı bir vakanüvis olmadığı için, anlatım üslubu bütünüyle farklı bir yazardır. Bir bilgi sağanağı halinde Osmanlı coğrafyasını anlatırken İstanbul’a oldukça geniş bölümler ayırmıştır. İçeriğinde tarih, edebiyat, sosyoloji ve antropoloji alanlarında pek çok bilgiyi gizleyen metinler, sanat tarihinin de vazgeçilmez kaynakları arasındadır.

“Seyahatnâme”nin 100 sayfaşı aşan büyük hacimli bölümünde, bir geçit töreni dolayısıyla alaya çıkışlarını anlatırken, en genel anlamda payitahttaki işbölümünün önemli bir kesitini de anlatmaktadır. Sanat tarihini asıl ilgilendiren bilgiler bu genel anlatımın içinde gizlidir. Metnin dikkatle okunması sırasında; esnaf gruplarının topluca bulundukları semtlerin adları belirtilmekte ve kıyafetleri, araç gereçleri, üretilen iş ve marifetleri özgün terminolojisiyle birlikte yer almakta olduğu görülmektedir. Bunun da ötesinde, neredeyse sanal bir kimlikle yaşayan Evliya Çelebi (1611-1684?)’nin hayatı hakkında yeni bilgiler edinebiliyoruz.

Anahtar Kelime: Evliya Çelebi, İstanbul, Seyahatname, Esnaf

* Prof. Dr., Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü’nden emekli, selcuk-mulayim@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

2018-2020 Yılları Arasında Yürütülen Yalova/Altınova Yüzey Araştırmasının Değerlendirmesi

Evaluation of The Yalova/Altınova Surface Research Conducted Between 2018-2020

Selçuk SEÇKİN*

ÖZET

2018 Yılında Kültür Varlıkları ve Müzeler Müdürlüğü'nün izni ile başlamış olduğumuz “Yalova ve İlçelerinde Ortaçağ ve Türk İslam Dönemi Yüzey Araştırması” kapsamında ilk olarak arazi çalışmasını tamamladığımız ilçe Altınova'dır. Bu kapsamda önce köyler, sonra belde ve son olarak ilçe merkezinde yer alan tarihi eser ve yerleşimler taranarak bölgenin tarihsel geçmişi ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. İncelemesi yapılan günümüz ilçe ve köylerin Kafkas ve Balkan göçmenleri tarafından kurulan yerleşimler olduğu, 19. Yüzyıl öncesinde Türk dönemine ait olarak anıtsal düzeyde sadece Altınova'nın sahil kısmında yer alan Hersek'te Hersekzade Ahmet Paşa tarafından inşa edilen bir külliye'nin günümüze ulaştığı tespit edilmiştir. Yüzey araştırmasında incelenen köylerdeki mezartaşları, yerleşimlerin tarihini vermesi yönünden önem taşımakta olup, tahrip ve yok olmamaları, güvenli alanlarda sergilenebilmeleri için yerel yönetimler ve ilgili kurumlarla yazışmalarımız devam etmektedir. Altınova'da Bizans dönemine ait ise kırsal yerleşimler olduğu gibi, bölgenin sahilindeki Hersek Mahallesi'nde, günümüzde Dedeler Tepe olarak haritalara işlenmiş olan Helenopolis Antik Kenti'nin ve Yalakdere Vadisi'nde yer alan Çobankale'nin Ortaçağ'da da iskan gördüğü eldeki yapı kalıntılarından anlaşılmaktadır. Çalışmamızda, üç yıllık yüzey araştırmamızın sonuçları, elde edilen bulgular, örneklerle paylaşılmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Yalova, Altınova, Helenopolis, Osmanlı, Bizans

ABSTRACT

Altınova is the district where we first completed the field work within the scope of the "Medieval and Turkish-Islamic Period Survey in Yalova and Its

* Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, İstanbul, e-mail: selcukseckin@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Districts", which we started in 2018 with the permission of the Directorate of Cultural Heritage and Museums. In this context, the historical past of the region was tried to be revealed by scanning the historical artifacts and settlements in the villages, then the town and finally the district center. It has been determined that today's districts and villages examined are settlements established by Caucasian and Balkan immigrants, and a social complex built by Hersekzade Ahmet Pasha in Hersek, which is located on the coastal part of Altınova, at the monumental level, belonging to the Turkish period before the 19th century, has survived to the present day. The tombstones in the villages examined in the survey are important in terms of giving the history of the settlements, and our correspondence with local governments and relevant institutions continues so that they are not destroyed or destroyed and can be exhibited in safe areas. In Altınova, there are rural settlements belonging to the Byzantine period, as well as the ancient city of Helenepolis, which is depicted on maps as Dedeler Tepe, in the Hersek Neighborhood on the coast of the region, and obankale located in the Yalakdere Valley, which is understood from the remains of buildings that were inhabited in the Middle Ages. In our study, the results of our three-year survey, the findings, will be tried to be shared with examples.

Keywords: Yalova, Altınova, Helenepolis, Ottoman, Byzantine

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Manisa Selendi’de Su Mimarisi: Çeşmeler

Water Architecture in Manisa Selendi: Fountains

Serap ERÇİN KOÇER*

ÖZET

Ege Bölgesi’nde Manisa İline bağlı olan Selendi, il merkezine 155 km. mesafede olup bölgenin İç Batı Anadolu bölümünde yer almaktadır. Uşak ve Kütahya illeri ile sınır olan Selendi yüzölçümü olarak fazla büyük değildir. Dağlık bir araziye konumlanan ilçenin sınırlarından Gediz Nehri’nin en büyük kolu olan Selendi Çayı geçmektedir. İlçe birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Ev sahipliği yaptığı uygarlıklara ait izleri hala görmek mümkündür. Adını Slandos/Silandos antik kentinden alan Selendi İlçesi Lidya, Pers, Roma, Bizans egemenliğinde kalmıştır. İlçeye bağlı 57 köy /mahalle bulunmaktadır. Bu köylerden 30’a yakını gezilerek köyde kültür varlığımız açısından önemli olan tarihi eserler incelenmiştir. Tespit edilen yapılar arasında cami ve çeşme yapılarının yanı sıra konut mimarisi örnekleri arasında yer alan köy odaları ve konaklar da bulunmaktadır. Genellikle köylerde yeni camiler inşa edilmesi sonucunda “eski cami” olarak ifade edilen yapılar zamana karşı direnmektedir. Ahşap tavan ve ahşap taşıyıcılara sahip camilerin beden duvarlarına geçirdikleri onarımlar sırasında kalem işi bezemeler eklenmiştir. Çeşme yapıları ise camilere nazaran sayıca daha fazladır. Ağırlıklı olarak çeşmeler köy meydanında ya da cami avlusunda yer almaktadır. Cephe özellikleri bakımından tek cephelidir. Çeşmeler dikdörtgen formda olup, cephe uygulamalarında yuvarlak kemer, dilimli kemerler söz konusudur. Taş malzemenin kullanıldığı bazı çeşmelerin olukları mermer malzemedir. Eskin, Avlaşa, Çanşa, Çortak, Kayran, Mollaahmetler, Pınarlar, Omurlar ve Yağcı köylerinde bulunan 10 çeşme yapısı detaylı olarak incelenmiştir. Yapılardan ikisinde devşirme malzeme kullanılmıştır. Yine iki çeşmede kitabe mevcut olup bunlardan birisinin orijinalinde çamaşırhane olarak kullanıldığı bilinmektedir. Çeşme yapıları kitabe ve mimari özelliklerine göre 19. yüzyılın sonları 20. yüzyılın başlarına tarihlendirilmektedir. Bazı çeşmeler günümüze orijinal hali ile gelebilmiş ve aktif olarak kullanılmaya devam ederken bazı çeşmelerin atıl durumda olduğu

*Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi, Uşak, e-mail: serap.kocer@usak.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

görülmüştür. Çeşmelerden bir diğer grup var ki “yenileme” adı altında çeşreleri tamamen değişmiştir. Bu bildiride yukarıda bahsedilen ve günümüze kadar bilimsel çalışmalara konu olmayan eserler detaylı olarak değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: Manisa, Selendi, Türk Dönemi, Çeşme, Bezeme

ABSTRACT

Selendi, which is connected to Manisa Province in the Aegean Region, is 155 km from the city center and is located in the Central West Anatolian part of the region. Selendi, which borders with the provinces of Uşak and Kütahya, is not very large in terms of surface. Selendi Stream, the largest branch of the Gediz River, passes through the borders of the district, which is located on a mountainous terrain. The district has hosted many civilizations. It is still possible to see the traces of the civilizations it hosted. Selendi District, which got its name from the ancient city of Slandos/Silandos, remained under the rule of Lydia, Persia, Rome and Byzantium. There are 57 villages/neighborhoods connected to the district. Nearly 30 of these villages were visited and historical artifacts that are important for our cultural existence in the village were examined. Among the structures identified, there are mosques and fountain structures, as well as village rooms and mansions, which are among the examples of residential architecture. Generally, as a result of the construction of new mosques in villages, the structures expressed as "old mosques" are resisting against time. During the repairs on the main walls of the mosques with wooden ceilings and wooden carriers, hand-drawn decorations were attached. When we compare the number of structures, we can see that mountain structures are more numerous than mosques. Mainly, fountains are located in the village square or in the courtyard of the mosque. It is single-sided in terms of facade features. The fountains are in rectangular form and there are round arches and sliced arches in their facade engraving. The grooves of some fountains in which stone material is used are made of marble. 10 fountain structures in Eskin, Avlaşa, Çanşa, Çortak, Kayran, Mollaahmetler, Pınarlar, Omurlar and Yağcı villages have been examined in detail. Spolia material was used in two of the buildings. In addition, there are inscriptions in two fountains and it is known that one of them was originally used as a laundry room. Fountain structures are dated to the end of the 19th century and the beginning of the 20th century according to their inscriptions and architectural features. Some fountains have survived to today in their original form and while they hold to be used actively, it has been observed

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

that some fountains are inactive. There is another group of fountains whose faces have completely changed under the name of "renewal". In this edict, the works mentioned above and which have not been the subject of scientific studies until today will be evaluated in detail.

Keywords: Manisa, Selendi, Turkish Period, Fountain, Decoration

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

I.Ulusal Mimarlık Akımının Taşrada İzleri: Kayseri Demiryolu İstasyonu Lojman Binalarında Mekânsal Tasarım ve Tipoloji

The Traces of First National Architectural Style in Country: Typology and Design The Lodging Buildings of Kayseri Railway Station

Serkan SUNAY*

ÖZET

Osmanlı'nın ikinci meşrutiyetinden 1930'lu yıllara dek uzanan süreçte Türk Mimarisi içerisinde ayrı bir önemi olan Birinci Ulusal Mimarlık Akımı, yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin başkentinde ve diğer merkezlerinde de önemli eserlerle karşımıza çıkmaktadır.

Osmanlı'nın son döneminde inşa edilmiş bazı binalarda beliren ve Avrupa mimarisinden devşirilen yabancı üsluplara bir tepki halinde yansıyan bu milli üslup, Ziya Gökalp'ın prensipleri ve çağın yükselen Türkçülük değerleri temelinde, başta Selçuklu ve Osmanlı mimarisinde görülen ve Türk mimari mirası içerisinde öne çıkan karakteristik yapı elemanlarının eklettik anlayışla bir bedende toplanması halinde yorumlanabilir. Buna ek olarak bu binalar, yine aynı prensipler dikkate alınarak Türk süsleme sanatları içerisinde öne çıkan çini, alçı, kalem işi gibi süslemelerle dekore edilmiştir. Mimar Vedat ve Kemalettin Bey'lerin öncülük ettiği bu akımda Muzaffer Bey, Arif Hikmet Koyunoğlu, Tahsin Sermet, Ahmet Kemal, Falih Ülkü, Necmettin Emre vd. gibi yerli mimarlar yanı sıra Gulio Mongeri gibi yabancı mimarlar da görev alarak, yeni cumhuriyet için çeşitli eserler üretmişlerdir.

Bir yandan kent merkezlerinde Birinci Ulusal Mimarlık Akımı doğrultusunda yeni cumhuriyetin mimari silüetinin nüvesi filizlenirken diğer taraftan Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde, savaştan çıkmış yorgun ülkeyi ekonomik açıdan ileriye taşıyacak atılımlar ve politikalar uygulanmaya başlanmıştır.

Bu itibarla memleketi demiryollarıyla donatmak, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk hedefleri arasında kabul edilmiştir. Erken Cumhuriyet döneminin sınırlı imkânlarıyla gerçekleştirilen bu hedef sayesinde değişen ve gelişen ticaret, endüstriyel ve ekonomik alanlarda önemli gelişmeler sağlamış; buna paralel olarak da kentsel mekânların ve yeni yapılaşmaların önu açılmıştır.

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, 06100 Sıhhiye/ Ankara, e-mail: ssunay@ankara.edu.tr
serkansunay@yahoo.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Osmanlının son döneminden itibaren demiryolları ve ulaşım ile ilgili uygulanan politikalar ve devamında yeni cumhuriyetin bu konuyu nasıl bir milli bir mesele halinde gördüğü düşünüldüğünde, bu imar hareketinin aynı zamanda memleket savunmasının ve kalkınmasının temelini oluşturacağı, şuurla idrak edilmiştir. Memleketi demir ağlarla sarmayı amaçlayan bu imar hareketi kapsamında kuşkusuz yeni istasyon binaları ve demiryolu hizmetinin sürdürülebilirliği için diğer binalara da gereksinim doğmuş; dönemin hakim mimari üslubu olan Birinci Ulusal Mimarlık Akımı anlayışında istasyon sahalarına çeşitli diğer binalar da inşa edilmiştir.

Bunlardan bir kısmı demiryolu taşımacılığında hizmet verecek istasyonlarda görevli personelin hem istasyon alanı içerisinde yaşamasının avantajı hem de dakikanın önemli olduğu böyle önemli bir görevde aksaklıklar yaşanmaması için inşa edilen “*çavuş lojmanı*”, “*hizmetevi*” veya “*amele ikametgahı*” namıyla anılan binalardır.

Birinci Ulusal Mimarlık Akımı ile hakkında yapılan bütüncül çalışmalar ve kavramsal tartışmalar dâhilinde gerek istasyon binalarının gerekse bağlantılı diğer binaların yeterince irdelenmediği ve henüz belgelenmediği anlaşılmaktadır. Kayseri ile ilgili yayınlanmış eski fotoğraflar, modernleşme sürecinde demiryolunun önemini belirten çalışmalar kent gelişimi bakımından değerli bilgiler verse de mevcut binaların niteliğini, mimari ve sanatsal yönünü konu edinmemektedir.

Bu çalışmada Kayseri İstasyon Sahası içerisinde mevcut, Birinci Ulusal Mimarlık Akımı üslup özelliklerini taşıyan lojman binalarının tipolojisi ve mekansal tasarıma yönelik detayları irdelenecek, söz konusu binaların inşa süreci tahlil edilecek, rölöveleri ve yapılan arşiv çalışmaları neticesinde ortaya çıkan bilgiler de ilk defa bilim dünyasına takdim edilecektir.

Anahtar kelimeler: I.Ulusal Mimarlık Akımı, Demiryolu Lojman Binaları, Kayseri İstasyonu,

ABSTRACT

The First National Architecture Movement, which has a distinct importance in Turkish Architecture in the period from the second constitutional period of the Ottoman Empire to the 1930s, appears with important works in the capital and other centers of the newly established Republic of Turkey.

This national style, which appeared in some buildings built in the last period of the Ottoman Empire and reflected as a reaction to the foreign styles derived

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

from European architecture, based on the principles of Ziya Gokalp and the rising values of Turkism of the era, the characteristic that is seen primarily in Seljuk and Ottoman architecture and stands out in the Turkish architectural heritage. It can be interpreted if the building elements are gathered in one body with an eclectic understanding. In addition, these buildings are decorated with ornaments such as tiles, plasters which stand out in the Turkish decorative arts, taking into account the same principles. In this movement led by architects Vedat and Kemalettin Bey, Muzaffer Bey, Arif Hikmet Koyunoğlu, Tahsin Sermet, Ahmet Kemal, Falih Ülkü, Necmettin Emre. In addition to local architects such as Gulio Mongeri, foreign architects such as Gulio Mongeri produced various works for the new republic.

On the one hand, while the core of the architectural silhouette of the new republic was sprouting in the city centers in line with the First National Architecture Movement, on the other hand, under the leadership of Mustafa Kemal Atatürk, breakthroughs and policies that will carry the tired country after the war to the economic progress have been started.

In this respect, equipping the country with railways has been accepted as one of the first goals of the newly established Republic of Turkey. Thanks to this goal, which was achieved with the limited means of the early Republican period, the changing and developing trade, industrial and economic areas have made important developments; parallel to this, the way has been paved for urban spaces and new constructions.

Considering the policies implemented regarding railways and transportation since the last period of the Ottoman Empire and how the new republic sees this issue as a national issue, it has been consciously realized that this zoning movement will also form the basis of the defense and development of the country. Within the scope of this zoning movement, which aims to wrap the country with iron nets, there has undoubtedly been a need for new station buildings and other buildings for the sustainability of the railway service; Various other buildings were built in the station areas in the understanding of the First National Architectural Movement, which was the dominant architectural style of the period.

Some of these are the buildings known as “sergeant lodgings”, “service houses” or “work dwellings”, which were built to ensure that the personnel working at the stations that will serve in railway transportation have the advantage of living

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

in the station area and not to experience any problems in such an important task where the minute is important.

Within the holistic studies and conceptual discussions about the First National Architecture Movement, it is understood that both station buildings and other related buildings have not been adequately examined and documented yet. Although the old photographs published about Kayseri and the studies indicating the importance of the railway in the modernization process provide valuable information in terms of urban development, they do not deal with the quality, architectural and artistic aspects of the existing buildings.

In this study, the typology and spatial design of the residence buildings, which are present in the Kayseri Station Site, bearing the stylistic characteristics of the First National Architecture Movement, will be examined, the construction process of the buildings in question will be analyzed, and the information obtained as a result of the surveys and archive studies will be presented to the world of science for the first time.

Keywords: The First National Architecture Movement, Railway Lodging Buildings, Kayseri Station,

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Sinop-Balatlar Kilisesi Kazısı Geç Osmanlı Dönemi Mezar Buluntusu Cam Bilezikler

Late Ottoman Period Grave Finds Glass Bracelets From The Sinop- Balatlar Church Excavation

Serra KANYAK*-Gülgün KÖROĞLU**

ÖZET

Sinop il merkezinde bulunan, Balatlar Kilisesi olarak bilinen yapı kompleksindeki kazı çalışmaları 2010 yılından bu yana Prof. Dr. Gülgün Köroğlu başkanlığında yürütülmektedir.

Balatlar Kilisesi yapı kalıntısı Geç Roma Dönemi'ne ait bir imparatorluk hamamı olup inşa edildiği 2.- 3.yüzyıldan 20.yüzyıl ilk çeyreğine kadar kilise, manastır ve mezarlık alanı gibi farklı amaçlarla kullanılmıştır.

Tarih boyunca farklı medeniyetler tarafından yönetilmiş olan Sinop kentinin 1084 yılında Selçuklular tarafından fethedilmesiyle ilk Türk dönemi hâkimiyeti yaşanmış, devam eden süreçte şehir Bizans ve Türkler arasında çok sefer el değiştirmiştir. Balatlar Kilisesi Kazı çalışmalarının yapıldığı bölge özellikle 15. yüzyıldan sonra hem Müslüman hem de Gayrimüslim vatandaşların yaşadığı bir mahalle olma özelliği taşımaktadır. 17. yüzyıldan itibaren mahalle nüfusu daha çok Gayrimüslimlerin oluşturduğu bir yapıya bürünmüştür. 18. yüzyıldan itibaren buradaki manastırın çevresinde Rum Ortodoks Hristiyan Cemaati din adamlarının ve halktan kişilerin gömüldüğü bir mezarlık alanı olarak kullanılmış olup, 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar bu işlevini sürdürmüştür.

Sinop Balatlar Kilisesi kazı çalışmalarında Roma, Bizans ve Osmanlı gibi farklı dönemlere ait çok sayıda cam buluntular ele geçirilmiştir. Bu buluntular arasında Geç Osmanlı Dönemi'ne tarihlenen cam bilezikler önemli bir yer tutmaktadır. Tümü mezar buluntusu olan bu bilezikler sıcak cam şekillendirme

* Restoratör& Konservatör, Rahmi M. Koç Müzesi, Düzey Bakım Onarım Atölyeleri, Sırrı Çelik Bulvarı, Alemdağ Sapağı, 34788, Taşdelen- Çekmeköy-İstanbul, e-mail: skanyak@rmk-museum.org.tr

** Prof. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Bomonti Yerleşkesi, Şişli-İstanbul, e-mail: gulgun.koroglu@msgsu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

teknikleriyle üretilip, bezenmiştir. Sıcakken şerit haline getirilip çekilerek uzatılan camın bir halka oluşturacak biçime getirilmesi ve birleşen kısımlarının bir alet yardımıyla sıkıştırılmasıyla yapılmışlardır. Kırıntı bezemeli bilezikler, göz boncuğu bezemeli bilezikler, dalga bezemeli bilezikler, spiral şeritli bilezikler, burma bilezikler ve bezemesiz sade bilezikler olmak üzere 6 farklı tipte üretilmişlerdir. Cam bilezikler kendi aralarında yuvarlak, üçgen, dikdörtgen veya D kesitli olarak 4 gruba ayrılmaktadır. Çapları 4 ile 12 cm arasında değişmektedir. Saydam ve mat görünümdeki cam bilezikler mavi, yeşil, sarı, beyaz ve renksiz olarak üretilmiş olup hem çocuklar hem de yetişkinler tarafından kullanılmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Balatlar Kilise Kazısı, Cam, Bilezik, Cam Üretimi.

ABSTRACT

Excavations in the building complex known as Balatlar Church, located in the city center of Sinop, have been chaired by Prof Dr Gülgün Köroğlu since 2010. The building remains of the Balatlar Church are an imperial bath from the Late Roman Period and were used for different purposes such as churches, monasteries and cemetery areas from the 2nd-3rd century when it was built to the first quarter of the 20th century.

The city of Sinop, which has been ruled by different civilizations throughout history, was conquered by the Seljuks in 1084, and the first Turkish period was dominated, and the city changed hands many times between the Byzantines and the Turks. The Balatlar Church Excavation site has been a neighborhood where both Muslim and non-Muslim citizens lived since the 15th century. Since the 17th century, the population of the neighborhood has become mostly non-Muslims. Since the 18th century, it has been used as a cemetery where the Sinop Greek Orthodox Christian community clergy and members of the public were buried around the monastery, and it continued this function until the first quarter of the 20th century.

During the excavations of Sinop Balatlar Church, many glass finds belonging to different periods such as Roman, Byzantine and Ottoman were found. Among these finds, glass bracelets dating to the Ottoman Period have an important place. These bracelets, most of which are grave finds, were produced with hot glass making techniques. They were made by shaping the glass, which is stretched into a strip and stretched while hot, to form a ring and pressing the end parts with a tool. They are produced in 6 different types: prunt-decorated

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

bracelets, eye-bead-decorated bracelets, wave-decorated bracelets, spiral band bracelets, twisted bracelets and plain, undecorated bracelets. Plain bracelets are also divided into 4 groups as round, triangular, rectangular and D-sectioned. These bracelets, ranging in diameter from 4 cm to 12 cm and produced in a variety of colors such as opaque and transparent; blue, green, yellow, white and colorless are made for both children and adults.

Keywords: Sinop, Balatlar Church, Glass, Bracelet, Glass Production

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Ayasuluk Tepesi ve St. Jean Anıtı Kazısında Yeni Gözlemler

Recent Observations on Ayasuluk Hill and St. Jean Monument Excavations

Sinan MİMAROĞLU*

ÖZET

İzmir İline bağlı Selçuk ilçesinde yer alan Ayasuluk Tepesi ve St. Jean Anıtı Kazısı'nda çalışmalar 1921 yılından beri aralıklarla devam etmiştir. 2020 yılından itibaren başkanlığım bünyesinde devam edilen kazılarda alan bazında yeni verilere ulaşılmıştır. Alandan yapılan jeoradar çalışmalarında 2017 yılında ortaya çıkarılan Helenistik surların doğu-batı doğrultusunda devam ettiği saptanmış ve çalışmalar bu amaçla gerçekleştirilmiştir. İskenderin İmparatorluğu ve sonrasında Antigonos'un hâkimiyetindeki Ephesos Ayasuluk Tepesindeki yerini korumaktadır. Bu dönem Ayasuluk Tepesi çok sayıda savaşa sahne olmuş ve güçlü savunma yapıları ile kuşatılmıştır. Bu dönemde İskenderin generali Lysimakhos tarafından bu alanda sur duvarı yapıldığı bilinmektedir. 2020 yılında daha önceden alanda bulunmuş insan iskeletlerinin genetik araştırmaları yapılmıştır. Sonuçlarda iskeletlerin kökeninin Makedonya olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Alandaki çalışma alanlarımızdan bir diğeri Ayasuluk Tepesi üzerinde bulunan ve günümüze değin bazilika sarnıç olarak adlandırılmış yapıdır. Bu yapının Bizans Döneminde bazilika olarak inşa edildiği ve Aydınoğlu Beyliği Dönemi'nde sarnıç yapısına dönüştürüldüğü günümüze kadar kabul edilen görüş olmuştur. Ancak 2021 yılı kazı çalışmaları sırasında sarnıç olarak kullanılan yapının planının bazilika değil serbest haç plana sahip olduğu tespit edilmiştir. Aziz Yuhanna'nın incili yazdığı yer olarak bilinen bu tepede haç planlı bir kilise olacağı düşüncesindeyiz. Çalışmamızda bu alanlarda yapılan çalışmaların nedenleri ve sonuçları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ayasuluk Tepesi, Aziz Yuhanna, Helenistik Dönem, Serbest haç plan, Genetik araştırmaları

ABSTRACT

The works on the Ayasuluk Hill and St. Jean Monument Excavations, located in Selçuk district of Izmir province, have continued intermittently since 1921. In

*Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üni., Fen-Edebiyat Fak., Sanat Tarihi Böl., e-mail: smimaroglu@mku.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

the excavations carried out under my presidency since 2020, new data have been reached on the field basis. In the georadar studies carried out in the area, it was determined that the Hellenistic walls, which were unearthed in 2017, continue in the east-west direction and the studies were carried out for this purpose. Ephesos, which was under the rule of Alexander's Empire and later Antigonos, maintains its place on Ayasuluk Hill. During this period, Ayasuluk Hill witnessed many wars and was surrounded by strong defensive structures. It is known that a fortification wall was built in this area by Lysimakhos, the general of Alexander, in this period. Furthermore, in 2020, genetic studies of human skeletons which was previously found in the area were conducted. The results revealed that the origin of the skeletons was Macedonia.

Another of our study areas in the field is the building on Ayasuluk Hill and has been called the basilica cistern until today. It has been accepted until today that this structure was built as a basilica in the Byzantine Period and transformed into a cistern during the Aydınoglu Principality Period. However, during the excavations in 2021, it was determined that the plan of the building, which was used as a cistern, had a free cross plan, not a basilica. We think that there will be a cruciform church on this hill, which is known as the place where St. John wrote the bible. In our study, the reasons and results of the studies carried out in these areas will be emphasized.

Keywords: Ayasuluk Hill, St. John's, Hellenistic Period, Free Cross Plan, Genetic Studies

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Sivas Seccadeleri

Prayer Rugs Of Sivas

Suzan BAYRAKTAROĞLU*

ÖZET

Sivas'ta halı dokumacılığı Selçukluların yöreye gelmesinden sonra başlamıştır. Sivas'ta Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde çok kıymetli halılar dokunduğu, seyahatnameler, yazılı kaynaklar ve müzelerdeki bazı halılardan anlaşılmaktadır.

Sivas halıları içerisinde önemli bir grubu seccadeler oluşturur. Anadolu'nun hemen her köşesinde dokunan seccadeler, farklı renk ve desenleriye dokunduğu yerin özelliklerini ortaya koyarlar. Sivas seccadeleri de kendine özgü motif ve kompozisyonlarıyla Sivas yöresinin özelliklerini ortaya koyarlar.

Sivas'ta 19. yüzyıla kadar geleneğe bağlı seccadeler dokunmuştur. Bu seccadelerde genellikle geniş bir mihrap nişi, uzun boyunlu ve yanlara açılarak küçük eşkenar dörtgen, altıgen veya sekizgen şeklini almış bir mihrap tepeliği bulunur. Niş içinde ve niş köşeliklerinde iri, koçboynuzlu, kancalı küçük eşkenar dörtgenler, -S- motifleri, saç bağı, muska, tarak, sekiz kollu yıldız gibi sembolik motifler yer alır. Mihrap köşeliklerinde İslamiyet'te temizlik sembolü olan iki ibrik motifi bulunur. Bazılarında ise mihrap içi boştur.

Sivas seccadelerinin bordürlerinde üç çeşit desen görülür. Birinci desende bir gövde üzerinde eşit aralıklarla sıralanmış dallar yer alır. Bu dallar iki uzun kenarda üst üste, iki kısa kenarda ise yan yana sıralanmışlardır. Genelde açık sarı veya bej renk üzerine kahverengi desenlidir. Seccadelerde en fazla yer alan bordür desenidir. İkinci desen rozet çiçeklerinden oluşmaktadır. Bunlarda açık renk zemin üzerine kırmızı, mavi, yeşil renklerde. Üçüncü desen iri geometrik şekillerden oluşmaktadır. Bunlar kancalı, S şekilli, baklava desenlidirler. Ayrıca tek örneklerde bazı 15. Yüzyıl Konya ve Sivas halılarında bulunan sivistika veya köşeli çarkıfelek motifleri ile bitkisel motifler görülür.

Türk düğümü sistemiyle yapılan Sivas seccadelerinde genelde kiremit kırmızısı, sarı, kahverengi, siyah, beyaz, bej, az yeşil ve mavi renkler kullanılmıştır. Malzeme yündür. Bazı beyaz renklerde pamuk da kullanılmıştır.

*Sanat Tarihçisi M.A. Halı-Kilim Uzmanı, e-mail:
bayraktaroglusuzan@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Bunların dışında Tonus seccadeleri diye anılan seccadeler bulunmaktadır. Bu seccadeler Kırşehir seccadeleri gibi basamaklı bir mihrap tepeliğine sahiptir. Mihrap nişi içerisinde tepeliğin açısına uygun olarak kat kat bitkisel motifler yer alır.

Sivas halı seccadelerinin yanında kilim seccadeleri de bulunmaktadır. Bunlar da geleneklere bağlı olarak dokunan halı seccadelerle aynı mihrap şekillerine sahiptirler. Farklı olarak bordürlerde küçük palmet ve el motifleri bulunur. Ayrıca yan yana birden fazla mihrap motifinin yer aldığı saf seccade şeklinde dokunmuş kilim seccadeler de vardır. Bunlar karşılıklı çift mihraplı veya tek mihraplıdır.

Bu bildiride Sivas yöresinde dokunan seccadelerin sahip olduğu ortak renk, desen ve kompozisyon özellikleri ortaya koyularak, diğer bölgelerden farklılıkları belirlenecek ve ortak özelliklere sahip Sivas yöresi seccadeleri tanıtılacaktır. Örnekler, Sivas ve çevresindeki camilerden derlenmiş olup Sivas Gök Medrese Vakıf Müzesinde bulunmaktadır ve 18.- 19. Yüzyıllara aittirler.

Anahtar kelimeler: Sivas, Seccade, Halı, Kilim.

ABSTRACT

Carpet weaving in Sivas started after the Seljuks came to the region. It is understood from travel books, written sources and some carpets in museums that very valuable carpets were woven in Sivas during the Seljuk and Ottoman periods.

An important group among Sivas carpets is prayer rugs. The prayer rugs woven in almost every corner of Anatolia reveal the characteristics of the place they are woven with different colors and patterns. Sivas prayer rugs reveal the characteristics of Sivas region with their unique motifs and compositions.

Traditional prayer rugs were woven in Sivas until the 19th century. These prayer rugs usually have a wide mihrab niche with a long neck and a small rhombus, hexagonal or octagonal mihrab crest that opens to the sides. There are symbolic motifs such as large, ram's horns, small rhombuses with hooks, -S- motifs, hair ribbon, amulet, comb, and eight-pointed star inside the niche and on the niche corners. There are two ewer motifs, which are symbols of cleanliness in Islam, on the spandrel. In some, the mihrab is empty.

Three types of patterns are seen on the borders of Sivas prayer rugs. In the first pattern, there are branches evenly spaced on a trunk. These branches are placed on top of each other on the two long sides and side by side on the two short

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

sides. It usually has a brown pattern on a light yellow or beige color. It is the most common border pattern in prayer rugs. The second pattern consists of rosette flowers. These are in red, blue and green colors on a light ground. The third pattern consists of large geometric shapes. They are hooked, S-shaped, baklava-patterned. In addition, sivistika motifs found in some examples that in some 15th century Konya and Sivas carpets are seen.

In Sivas prayer rugs made with the Turkish knot system, brick red, yellow, brown, black, white, beige, less green and blue colors were used. The material is wool. Also in some white colors was used cotton.

There are prayer rugs called Tonus prayer rugs. These prayer rugs have a stepped mihrab crest like Kırşehir prayer rugs. In the niche of the mihrab, there are layers of floral motifs in accordance with the angle of the crest.

Besides the Sivas prayer rugs, there are also prayer kilims. These, too, have the same mihrab shapes as carpet prayer rugs, which are woven according to tradition. Differently, there are small palmette and hand motifs on the borders. There are also prayer kilims woven in the form of saf prayer kilims with more than one mihrab motif side by side. These are double mihrab or single mihrab.

In this paper, the common color, pattern and composition particulars of the prayer rugs woven in Sivas region will be revealed, their differences from other regions will be defined and the Sivas region prayer rugs with common particulars will be introduced. The prayer rugs to be introduced are compiled from the mosques in Sivas and its surroundings, they are in the Sivas Gök Madrasa Foundation Museum and belong to the 18th-19th centuries.

Keywords: Sivas, Prayer Rug, Carpet, Kilim.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Toledo- Bab el- Mardum Cami Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation on the Toledo Bab el- Mardum Mosque

Süreyya EROĞLU BİLGİN*

ÖZET

İber yarımadasında Endülüs Emevileri döneminde inşa edilen çok sayıda camiden günümüze ulaşabilenler sayılıdır. Korunabilmiş az sayıdaki örneklerden birisi Toledo'da (Tuleytula) bulunan Bab el-Mardum Cami'dir. Endülüs coğrafyasında İslami döneme ait günümüze gelebilen mevcut camiler arasında özgün mimari özellikleri en iyi korunmuş örneklerden biri olarak dikkat çekmektedir. Caminin cepheyi boydan boya kuşatan kitabesi 19. yüzyılda yapılan restorasyon çalışmaları sırasında ortaya çıkarılmıştır. Kitabesine göre Bab el -Mardum Cami, Ahmed ibn el-Hadidi tarafından 10. yüzyılda inşa edilmiştir. Kitabede bu yapının, banisinin kişisel servetiyle inşa ettirildiği bilgisi ve mimarının adı da yer almaktadır. Toledo'nun güçlü ve zengin ailelerinden birine mensup olan Ahmed ibn el-Hadidi'nin, bu camiye kişisel servetiyle yaptırdığını kitabede özellikle vurgulamış olması ilgi çekici bir detaydır. Bab el-Mardum Cami, Endülüs dini mimarisinin özgün dokusunu kaybetmeden günümüze ulaşmış nadir eserlerinden biri olarak büyük öneme sahiptir. Kare planlı, çok kubbeli olarak inşa edilmiş olan Bab el-Mardum Cami'nin cephe kuruluşu, at nalı kemerleri ve süslemeleri, Cordoba (Kurtuba) Cami'nin bu yapının esin kaynağı olduğuna işaret etmektedir.

Endülüs'te conquista sonrası camilerin kiliselere dönüştürülmesi ve ganimet olarak kent soyluları arasında paylaştırılması ilk kez, 1085 yılında ele geçirilen Toledo kentinde karşımıza çıkmaktadır. Bab el-Mardum Cami, 11.yüzyılda bu anlayışa uygun olarak kiliseye dönüştürülmüş ve adı Cristo de la Luz olarak değiştirilmiştir. Bu dönüşüm sırasında, yapıya Hristiyan inancını yansıtan fresklerin yanı sıra Mudejor üslubunda yapılmış yarım daire biçiminde bir apsis de yapılmıştır.

Bu bildiride, inşa edildiği dönemin kültürel ortamı da dikkate alınarak, yapının mimari ve süsleme özellikleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Keza, yapının inşa tarihinden günümüze kadar olan tarihsel süreçte geçirdiği sosyal ve

*Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, sureyyaeroglu@sdu.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

toplumsal dönüşümün etkileri de bu değerlendirmenin kapsamına dahil edilecektir.

Anahtar kelimeler: Toledo, Endülüs Mimarisi, Bab el Mardum Cami, Mudejar, İslam Mimarisi

ABSTRACT

Of the many mosques built during the Andalusian Umayyad period in the Iberian Peninsula, only a few have survived to the present day. One of the few preserved examples is Bab el-Mardum Mosque in Toledo (Tuleytula). Among the existing mosques belonging to the Islamic period in Andalusia, it draws attention as one of the best preserved examples of its original architectural features. The epitaph of the mosque, which encompasses the entire facade, was uncovered during the restoration work carried out in the 19th century. According to this inscription, Bab el-Mardum Mosque was built by Ahmed ibn al-Hadidi in the 10th century. The inscription also includes the information that this building was built with the personal wealth of its owner and the name of its architect. It is an interesting detail that Ahmed ibn al-Hadidi, who was a member of one of the powerful and wealthy families of Toledo, emphasized in the inscription that he had this mosque built with his personal wealth. Bab el-Mardum Mosque is of great importance as one of the rare works of Andalusian religious architecture that has survived without losing its original texture. The facade, horseshoe arches and decorations of the Bab el-Mardum Mosque, which was built with a square plan and many domes, indicate that the Cordoba (Kurtuba) Mosque was the source of inspiration for this building.

In Andalusia, the conversion of mosques to churches after the conquista and their distribution among the nobles as booty first appear in the city of Toledo, which was captured in 1085. Bab el-Mardum Mosque was converted into a church in the 11th century in accordance with this understanding and its name was changed to Cristo de la Luz. During this transformation, in addition to the frescoes reflecting the Christian faith, a semicircular apse made in the Mudejoran style was also built.

In this paper, the architectural and decorative features of the building will be evaluated comparatively, considering the cultural environment of the period in which it was built. Likewise, the effects of the social and social transformation that the building has undergone in the historical process from the date of its construction to the present will also be included in the scope of this evaluation.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Keywords: Toledo, Andalusian Architecture, Baba El Mardum Mosque, Mudejar, Islamic Architecture

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Osmanlı Tılsım Mühürleri ve İçerikleri Üzerine Bir Araştırma

A Search on Osmanlı Talisman Seals and Contents

Şerife TALİ*

ÖZET

Tılsımların bir nesne üzerine yazılan veya çizilenler ile koruyucu olarak insanlara pozitif etkileri bakımından güç verdiklerine inanmışlardır. İnsanlar, nazar, hastalık veya kötülüklerden korunmak, bununla birlikte dilek ve istek gibi bazı beklentilerini karşılamak amacıyla inançları ve gelenekleri doğrultusunda her daim çeşitli şekillerde tılsımlar yapmışlardır. Tarihi süreçte tılsımlar yapılış ve uygulanış olarak toplumlara göre değişiklikler geçirse de köken olarak ağırlıklı olarak dine dayandırılarak uygulanmıştır. Osmanlı Döneminde ise önemli tılsımlar mühür biçiminde yapılmış ve mühür esnafından Esnaf-ı Mühürkünân-ı Sim Heykel grubu tılsımları şifa için kazımışlardır. Soyut olan tılsımın bir bilim olarak sanatla somutlaştırıldığı mühürler üzerinde belirli bir zaman dilimine uyularak yazılmış ve daha çok basılarak çoğaltılıp kullanılmıştır. Oyma veya kazıma tekniğiyle genellikle tek yüzlü çeşitli madenler üzerine yapılan işçilikleri ile tılsım mühürler döneminin maden sanatı, üslubu ve bezemesi hakkında Sanat Tarihi için önemli ve derinliği olan gizemli eserlerdir. Tılsım mühürlerin, şifa taşı, tılsım gömlek veya tılsımlı diğer ayna vs. gibi eserlerden farklı olarak içeriklerinin çok daha zengin olduğu anlaşılmaktadır. Anadolu'da on beşten fazla farklı müzelerden 80'in üzerinde tılsım mühür içeriğinden çıkarılan detaylar bu bildiride genel çerçevesi ile sunulacaktır. Mühürlerden elde edilen ve en çok tekrar eden veriler belli alt başlıklar halinde örnekler üzerinden gruplandırılarak özetlenmeye çalışılacaktır. Mühürlerde okunan metinlerde yer alan sure ve ayetler, Esmâ-i Hüsnâlar, Nad-ı Aliyen gibi çeşitli dualar, 4, 7, 9 gibi düzenlerde oluşturulan vefkler, sık tekrarlanan din büyükleri ve melek isimleri, Ehl-i Beyt, yedi uyurlar, ile Hızır AS. gibi mucizeleri olan adlar, zengin anlamlar yüklenen yedi mühür sembolü, Mührü Süleyman motifi, pentagram, el, kılıç gibi motifler Beduh lafzı şeklinde çıkan detaylar paylaşılabacaktır. Bu doğrultuda konu ile ilgili mühürlerin üzerindeki belli kurallara göre yazılan metinler veya çizilen çeşitli sembollerle insanların maddi ve manevi sıkıntılarına çare arandığı anlaşılmaktadır.

* Prof. Dr., Ordu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Türk İslam Sanatı ABD., e-mail: talisanat@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Tılsım Mühür, İçerik, Sembol, Dua

ABSTRACT

They believed that talismans give people strength in terms of their positive effects by being written or drawn on an object and protectively. People have always made talismans in various ways in line with their beliefs and traditions in order to protect themselves from the evil eye, illnesses, and evil as well as to meet some expectations such as wishes and desires. Although talismans have undergone changes according to societies in terms of construction and application in the historical process, they have been applied mainly on the basis of religion. In the Ottoman Period, important talismans were made in the form of seals and the Tradesmen of Seals, Esnaf-ı Mühürkünân-ı Sim Sculpture group carved the talismans for healing. They were written on the concrete seals embodied with art by abstract talismans as science in accordance with a certain time period and were used more after having been printed and multiplied. They are important and deep-depth works for art history about the mining art, style and adornment of the talisman seal period with their workmanship on various single-faced mines, generally with the technique of carving or scraping. It is understood that the contents of talisman seals are much richer, unlike works such as healing bowls, talisman shirts or other talismanic mirrors, etc. Details extracted from the contents of more than 80 talisman seals from more than fifteen different museums in Anatolia will be presented in this paper in their general framework. The most repetitiated data obtained from the seals will be tried to be summarized being grouped into certain subheadings in accordance with the samples. The surahs and verses in the texts read in the seals, various prayers such as the names of Allah and Nad-ı Aliyen, vefks created in schemes such as 4, 7, and 9, frequently repeated religious elders and angel names, the Family of the House, seven sleepers, and miraculous names such as Hızır AS, seven seal symbols loaded with rich meanings, motifs such as the Seal Suleiman motif, motifs like pentagrams, hands, swords, details that come out in the form of Beduh word will be shared. Accordingly, it is understood that cures for people's financial and spiritual problems are being sought via texts written according to certain rules on the seals related to the subject or with various symbols drawn.

Keywords: Ottomans, Talisman Seal, Content, Symbol, Prayer

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

2020 Yılı Kayseri Kızıl Köşk Kazısı

Kayseri Kızıl Kiosk 2020 Excavation

Şükrü DURSUN*-Gürcan SENEM**-Özlem ELBUSTAN***-Banu KÜÇÜK****
ÖZET

Anadolu Selçuklu Döneminden günümüze harap durumda ulaşan Kızıl Köşk, Kayseri’de Melikgazi İlçesi, Erenköy Mahallesi, Billur Mevkii’nde bulunan, mülkiyeti Kayseri Büyükşehir Belediyesi’ne ait, 8241 ada, 11 numaralı parselde yer almaktadır.

İnşa kitabesi bulunmayan Kızıl Köşk’ün adına Anadolu Selçuklu dönemine ait “1246 yılında II. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından Kızıl Köşk yakınında bulunan arazi ile Hisarcık ve Karagürle Köylerinden akarak bu araziden geçen suyun haftada iki gün kullanılması” yönünde bilgiler içeren bir vakfiyede rastlanmaktadır. Vakfiye her ne kadar Kızıl Köşk için olmasa da adının geçmesinden dolayı, yapının 1246 yılında var olduğunu göstermektedir.

Kızıl Köşk’te, yapının toprak altında kalan bölümlerinin açığa çıkarılarak plan özelliklerinin belirlenmesi, statik problemlerinin çözülmesi ve projeleri hazırlanarak restorasyonunun gerçekleştirilmesi amacıyla, KKVKBK’nın 23.07.2014 tarih ve 1122 sayılı kararı ve yine 18.09.2014 tarih ve 1226 sayılı kararı ile 31.08.2020 ve 31.10.2020 tarihleri arasında, Kayseri Müze Müdürlüğü denetiminde, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kent Tarihi ve Tanıtımı Daire Başkanlığı tarafından kazı çalışması gerçekleştirilmiştir.

Doğu-batı istikametinde dikdörtgen planlı bölümlerden oluşan Kızıl Köşk’te kazı öncesinde, dört farklı birimin olduğu görülmüştür. Büyük oranda tahrip durumda olan bu birimler, 1, 2, 3 ve 4 numaralı mekanlar olarak adlandırılmış olup, bunlardan 1, 2 ve 3 numaralı mekanlar tonoz örtüleri ve duvarlarının bir bölümüyle mevcudiyetini korurken, 4 numaralı mekan, birkaç taş sırasından oluşan duvarları haricinde yıkılmıştır.

*Dr. Öğr. Üyesi, Kayseri Üniversitesi, Mustafa Çıkrıkçıoğlu MYO, El Sanatları Bölümü, e-mail: sukrudursun@gmail.com

** Arkeolog, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kent Tarihi ve Tanıtımı Daire Başkanı

*** Sanat Tarihi Uzmanı, Kayseri Müze Müdürlüğü

**** Sanat Tarihi Uzmanı, Kayseri Büyükşehir Belediyesi KUDEB

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Köşkün duvarları kesme taş arası kireç harçlı moloz taş dolguludur. Tonoz örtüsü ise düzgün kevek taşı da denilen taş plakalarla örülmüş ve içten sıvayla kaplanmıştır.

Yapının içinde ve dış cephelerinde yapılan kazılarda, mülkiyet sınırlarının el verdiği ölçüde planı ortaya çıkarılmıştır. Kazı sonucunda, plan özellikleri net biçimde ortaya konulan Kızıl Köşk'ün 1, 2, 3 ve 4 numaralı mekanların yerleşimleri Kubadabad Büyük Sarayı'nın bir bölümü ile yakın benzerlik içerisinde olduğu görülmüştür.

Kazıdaki verilerden anlaşıldığı üzere Kızıl Köşk'te sadece 1 numaralı mekânda çini kullanılmış, diğerlerinde duvarlar sıvanmıştır. Çiniler duvarlarda, düzgün kesme taşlar üzerinde sağlam şekilde durması için derz aralarına çakılan mıhlarlar üzerine atılan harçlarla tutturulmuştur. Burada biri lüster tekniğinde ve iki ayrı noktada da turkuaz sırlı küçük çini parçaları kalmıştır. Diğer odalarda kalan kesme taş duvarlarda mih ya da kalın çini harcı izine rastlanmamış olup alt kotlarda bile yer yer ince harçlar mevcuttur. Bu sebeplerle 1 numaralı odanın sultanın kabul odası (divan, başoda / sofa) olduğu anlaşılmaktadır. Çini dışında kazılarda, tuğla, sırlı ve sırsız seramik, cam ve metal buluntular ile sikkeler de açığa çıkarılmıştır. Sikkeler büyük oranda bozulmuş olup, bir tanesi yapının tarihlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. 1 numaralı mekanda, yıkık durumdaki tonoz taşlarının arasındaki harçtan çıkan sikke 2. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi'ne aittir. Sikkenin harç içerisinde olması sebebiyle, inşa sırasında harç içine atılmış veya düşmüş olması düşüncesiyle yapının 2. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında yapılmış olması gerektir. Ayrıca, yukarıda bahsedilen 1246 tarihli vakfiyede Kızıl Köşk'ten bahsedilmesi köşkün 2. Gıyaseddin Keyhüsrev'in tahttaki son yılında var olduğunu kesin olarak ortaya koymaktadır. Zikredilen tüm buluntular ve unsurlar, tarihlendirme kriterleri, benzer yıkımlar, çinilerin özellikleri, 1243 yılında Kayseri'de gerçekleşen Moğol talanından sonraki Anadolu'nun siyasi ve ekonomik durumu beraber değerlendirildiğinde yapı, 1243 yılından önceki bir süreçte inşa edilmiş olmalıdır.

Bu çalışmada Kızıl Köşk'te gerçekleştirilen kazıda elde edilen bulgularla yapının plan ve mimari özellikleri ile açığa çıkarılan taşınmaz kültür varlıklarının detaylı tanımlaması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kızıl Köşk, Anadolu Selçuklu, Kazı, Restorasyon, Çini

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ABSTRACT

Kızıl Kiosk, which has survived in ruins since the Anatolian Seljuk Period, is located in Kayseri Melikgazi district, Erenköy neighborhood, Billur location, owned by Kayseri Metropolitan Municipality, 8241 block number, located in 11 plot number.

In the name of the Kızıl Kiosk, which does not have an inscription, a waqfiya from the Anatolian Seljuk period is found in 1246 by Gıyaseddin Keyhüsrev II, which contains information about the use of water flowing through this land two days a week by flowing from the villages of Hisarcık and Karagürle. Although the waqfiya is not for the Kızıl Kiosk, due to its mention of its name, it indicates that the structure existed in 1246.

In the Kızıl Kiosk, in order to determine the planning characteristics by exposing the sub-ground parts of the structure, to solve static problems and to prepare and restore the projects, Between 31.08.2020 and 31.10.2020, with the decision of KKVKBK dated 23.07.2014 and numbered 1122 and again dated 18.09.2014 and numbered 1226, excavation work was carried out by Kayseri Metropolitan Municipality City History And Promotion Department Under The Supervision of Kayseri Museum Directorate has been audited.

Before the excavation, it was seen that there were four different units in the Kızıl Kiosk, which consists of rectangular planned sections in the east-west direction. These largely destroyed units have been named as places 1, 2, 3 and 4, and while places 1, 2 and 3 remained present with vault covers and part of their walls, place 4 was demolished except for its walls consisting of several stone rows.

The walls of the kiosk are filled with dimension stone, lime mortar rubble stone. The vault cover is knitted with stone plates, also called smooth kevek stone, and covered with internal plaster.

In the excavations carried out inside and on the exterior of the structure, the plan was uncovered to the extent that the boundaries of the property were perked. As a result of the excavation, it was seen that the settlements of the Kızıl Kiosk 1, 2, 3 and 4, where planning features were clearly revealed, were closely similar to a part of Kubadabad Büyük (Grand) Palace.

As the data from the excavation shows, tile only was used in the number 1 place in the Kızıl Kiosk and the walls were plastered in others. Tiles are attached to the walls with mortars thrown on the pins that crash between the joints to stand firmly on the smooth dimension stones. There are small pieces of tile, one in the

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

luster technique and two separate points with turquoise glaze. There is no sign of pin or thick tile mortar on the dimension stone walls left in the other rooms, and fine mortars are available even in the lower elevations. For these reasons, it is understood that place 1 is the sultan's reception room (divan (diwan), başoda (main chamber) / sofa (hall). Apart from tile, bricks, glazed and glazed ceramic, glass and metal finds and coins were also uncovered. The coins are largely corrupted and one of them is important for the dating of the structure. In place 1, the coin from the mortar among the ruined vault stones was found that it belongs to the Gıyaseddin Keyhüsrev II. period. Due to the fact that the coin was in mortar, the mortar was thrown into the mortar during the construction or fell, the structure was built in the floor. It must have been done in the time of Gyaseddin Keyhüsrev II. In addition, the mention of the Kızıl Kiosk in the aforementioned waqfiya dated 1246 is the first time that the kiosk has been built since Gıyaseddin Keyhusrev II. reveals with certainty that existed in his final year on the throne. All the finds and elements mentioned, dating criteria, similar demolitions, characteristics of tiles, the political and economic situation of Anatolia after the Mongol pillage in Kayseri in 1243, the structure should have been built in a period before 1243.

In this study, detailed identification of the plan and architectural features of the structure and the immovable cultural assets uncovered were made with the findings obtained during the excavation in Kızıl Kiosk.

Keywords: Kızıl Kiosk, Anatolia of Seljuks, Excavation, Restoration, Tile

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Yozgat Çayıralan İlçesi Yukarıyahyasaray Köyü Köy Odaları

Yozgat Çayıralan District Yukarıyahyasaray Village, Village Rooms

Tuğba BAĞBAŞI* -Aslı Sağıroğlu ARSLAN**

ÖZET

Köy odaları; ulaşım imkânının kısıtlı olduğu, yolcuların yaya olarak ya da hayvanlar tarafından çekilen araçlarla yolculuk yaptığı dönemlerde köye uzaktan gelenlerin herhangi bir ücret talep edilmeden konaklaması amacıyla köy halkı tarafından imece usulüyle veya köyün varlıklı kişileri tarafından inşa edilmiş yapılarıdır. Köye gelen misafir, tahsildar, yolcu, seyyar satıcı, demirci, kalaycı, nalbant ve derici gibi insanlar buralarda konaklardı. Bu misafirler köy halkı tarafından tanrı misafir olarak kabul edildikleri için, misafiri en iyi şekilde ağırlamaya özen gösterirlerdi. Köy odaları Türk kültürünün başlıca özelliklerinden konukseverliğin yanı sıra sosyal dayanışmanın da önemli mekânlarındandır. Konaklama dışında ikinci işleve sahip olan köy odalarında, köy halkının bazı geceler bir araya gelip sohbet ettiği, çeşitli hikâyelerin anlatıldığı, cönklerin okunduğu, halk oyunlarının da sergilendiği bilinmektedir. Köy odaları, telefonun, televizyonun, arabanın, radyonun, iletişim, ulaşım araçlarının bulunmadığı dönemlerde yakın bir zamana kadar insanların bir araya gelip toplanıp, sosyal ve ekonomik sorunlarının tartışıldığı, haber ve bilgi iletişimin yapıldığı sosyal mekânlardır. Köy odaları dışarıdan bakıldığında yalın üslupla inşa edilen, fakat iç mekânında yoğun süslemelerin yer aldığı halk sanatı örnekleridir. Süslemeler genellikle tavan göbekleri, yüklük, gömme dolap, ahşap sedirler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bu bildirinin konusu Yozgat'ın Çayıralan ilçesine bağlı Yukarıyahyasaray Köyü'nde yer alan dört adet köy odasından oluşmaktadır. Odalar, mimari ve süsleme açısından incelenmiş olup, Sanat Tarihi bilim dünyasına tanıtılacaktır. Ayrıca bahse konu olan köy odalarının sosyal işlevlerine değinerek, Türk halk kültürü içerisindeki yeri belirlenmeye çalışılacaktır. Bu odaların mimari

*Doktorant, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi ABD., e-mail: tugba.bgbs@gmail.com

**Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Kayseri, e-mail: asagioglu@erciyes.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

özelliklerine değinmeden önce köy odalarının hangi amaçla yapıldığı, Türk kültürü açısından önemleri hakkında bilgi verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Köy Odası, Misafırhane, Konaklama, Yozgat, Yukarıyahyasaray

ABSTRACT

Village rooms; These are the structures built by the village people in a cooperative manner or by the wealthy people of the village to accommodate those who come to the town from afar without any charge, during periods when transportation opportunities are limited, and passengers travel on foot or in vehicles pulled by animals. People such as guests, collectors, travelers, peddlers, blacksmiths, tinsmiths, and leather makers who came to the village used to stay here. Since these guests were accepted as god guests by the village people, they took care to welcome the guest in the best way possible. In the village rooms, which have a second function other than accommodation, the village people come together and chat some nights, various stories are told, cöns are sung, and folk dances are performed. Village rooms are social spaces where people come together and discuss their social and economic problems, and communicate news and information, in periods when there was no telephone, television, car, radio, communication and transportation means until recently. These edifices are the major sites of both social solidarity and hospitality, which is one of the leading characteristics of Turkish culture. Village rooms are examples of folk art, built in a plain style when viewed from the outside but with intense decorations inside. Decorations generally focus on ceiling cores, closets, built-in wardrobes, wooden sofas.

The subject of this paper consists of four village rooms in Yukarıyahyasaray Village of Çayıralan district of Yozgat. The rooms have been examined in architecture and decoration and will be introduced to the Art History science world. In addition, by referring to the social functions of the village rooms in question, its place in the Turkish folk culture will be tried to be determined. Before mentioning the architectural features of these rooms, information will be given about the purpose of the village rooms and their importance in terms of Turkish culture.

Keywords: Village Room, Guesthouse, Accommodation, Yozgat, Yukarıyahyasaray

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

İstanbul Arkeoloji Müzelerinde Bulunan İslami Dönem Kabartma-Ajur Teknikli Sürahi ve Süzgeç Örnekleri

Examples of Islamic Period Relief-Openwork Jug And Filter in Istanbul Archeology Museums

Turgay POLAT*

ÖZET

Seramik sanatı içinde önemli ve özel bir yere sahip olan sırsız seramiklerde birbirinden farklı bezeme teknikleri bulunmaktadır. Kazıma, baskı, kalıp baskı, barbutin, kabartma veya ajur gibi farklı tekniklerde bezenmiş olan sırsız seramikler, Ortaçağ'a ait birçok kazı alanında elde edilen önemli buluntular arasındadır. Çalışmamız kapsamında değerlendirdiğimiz örnekler İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde yer almakta olup tümüne yakını satın alma ve hibe yoluyla müzeye intikal etmiştir. Kabartma teknikli sırsız seramiklere özellikle Ortaçağ'da Anadolu'da sıkça rastlanmaktadır. Son dönemlerde yapılan kazı ve araştırmalar neticesinde hazırlanan çalışmalar ile bu sayı gün geçtikçe artmaktadır. Ancak maalesef ajur teknikli seramikler için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Çin'de Yuan Hanedanlığı döneminde de üretilen ajurlu seramikleri İslam seramik sanatı içinde değerlendirmek gerekirse, Büyük Selçuklu döneminde İran'da, 11.-13. yüzyıllar arasında Suriye'de de örnekleri bilinmekle beraber Mısır'da özellikle Fatımi döneminde oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Müze bünyesinde bulunan ve gövdeleri üzerinde kabartma şekilli figür ve motiflerle bezemeler yapılmış testilerin genellikle tek kulplu ve konik gövdeye sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ajur teknikli seramikler ise genellikle bahsi geçen bu testi ve sürahilerin boyun kısımlarının içinde yer alan süzgeçlerden oluşmaktadır. Ajur tekniğinin uygulanmasındaki zorluklar göz önüne alındığında sürahi süzgeci gibi küçük bir kısımda bir dantel gibi işlenmiş motiflerin varlığı İslam seramik sanatının inceliklerinin birer göstergesi gibidir. Toplam 11 adet olan bu testi/sürahi ve süzgeç örneklerinin hamur ve form özelliklerinin yanında özellikle süzgeçlerde bulunan bezeme repertuarının Mısır'da bulunan Fatımi dönemi örnekleri ile yakından benzerlikleri dikkat çekicidir. Süzgeçlerde bulunan ajur tekniği ile işlenmiş çeşitli geometrik ve yazı

*Dr. Öğretim Üyesi, Adıyaman Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, e-mail: tpolat@adiyaman.edu.tr

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

unsurlarından oluşan bezemelerinin yanında figürlü süslemeye sahip kabartma teknikli testi gövdesi de dikkate değer örnekler arasında yer almaktadır. Konu üzerinde çok fazla çalışma olmamasından da hareketle tanıtacağımız örneklerin, özellikle Mısır örnekleri ve çağdaşı olan İslami dönem seramikleri ile karşılaştırmalı olarak anlatılmasının İslam seramik sanatının detaylarındaki ihtişamı bir kez daha göz önüne serceceği kanısındayız.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Süzgeç, Ajur, Kabartma, Sırsız

ABSTRACT

Unglazed ceramics, which have an important and special place in ceramic art, have different decoration techniques. Unglazed ceramics, which are decorated in different techniques such as scraping, printing, stamping, relief or openwork (ajur), are among the important finds found in many medieval excavation sites. The examples we evaluated within the scope of our study are located in Istanbul Archaeological Museums, and almost all of them have been transferred to the museum through purchases and grants. Unglazed ceramics with relief technique are common in Anatolia, especially in the Middle Ages. This number is increasing day by day with the studies prepared as a result of recent excavations and researches. Unfortunately, it is not possible to say the same for openwork technique ceramics. If we need to evaluate the openwork ceramics also produced in China during the Yuan Dynasty within the Islamic ceramic art, it is seen that it is quite common In Iran during the Great Seljuk period and Syria between 11th-13th. centuries and in Egypt, especially in the Fatimid period. It is understood that the jugs in the museum, whose bodies are decorated with figures and motifs in relief, generally have a single handle and a conical body. Openwork technique ceramics, on the other hand, usually consist of the mentioned jug and the strainers located in the necks of the jugs. Considering the difficulties in the application of the openwork technique, the presence of motifs such as the jug strainer in a small part, like a lace, is like an indicator of the subtleties of Islamic ceramic art. In addition to the clay and form properties of these jug and filter samples, which are 11 in total, the close similarity of the decoration repertoire, especially in the filters, with the samples from the Fatimid period in Egypt is striking. In addition to the decorations consisting of various geometric and writing elements embroidered with openwork technique on the strainers, the relief technique body with figured decoration is among the remarkable examples. Based on the fact that there is not much work on the

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

subject, we believe that explaining the examples we will introduce in comparison with the Egyptian samples and their contemporary Islamic period ceramics will once again reveal the magnificence in the details of Islamic ceramic art.

Keywords: Ceramic, Filter, Openwork, Relief, Unglazed

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Orta Çağ'da Anaia/Kadıkalesi'ndeki Sırlı Seramik-Cam Üretimi İlişkisi Üzerine Bir Yorum

The Comment on the Relation Between Productions of Glazed Ceramic and Glass in Anaia/Kadıkalesi in the Madieval

Tümay Hazinedar COŞKUN*

ÖZET

Orta Çağ'ın cam yapım merkezlerinden biri olan Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia, aynı zamanda sırlı Bizans seramiklerinin de üretildiği yerd. Buluntulardan yirmi bir bini aşan cam parçası neredeyse her türlü işleve yönelik cam eserin varlığına işaret eder. Ancak Kadıkalesi'nde cam objeler arasında kâseler oldukça az sayıdadır. Bu durum, dönemin modası olan *zeuksippus* tipi seramik kapların sayıca çok daha fazlalığı da dikkate alındığında, onların cama göre daha çok tercih edildiğini akla getirmiştir. Adını İstanbul Zeukssippus hamamlarından alan bu sırlı seramik grubu, başkent dışında pek çok yerde üretilmiş olsa da Kadıkalesi örnekleri, ince cidarları ve camsı sırları ile pek çok diğer üretimlerden ayrılır. Parlak sırlarının yanı sıra renk çeşitleriyle de dikkati çeken bu seramikler bir anlamda cama benzerler. Bu ayrıntıda Kadıkalesi'ndeki diğer Bizans sırlı seramiklerinden de farklıdırlar. Sırların ince hamurlu kaplar üzerine kalın bir tabaka halinde uygulanmış olması, bu seramiklerde cam tınısı ile kendini belli eder. Cam ve sır aynı ham maddelerden oluşan yapıya sahiptir bu nedenle de A. P. Khazdan ve A. W. Epstein Bizans çağında sırlı seramik yapılan her yerde camın da üretildiğini belirtirler. "11.-12. Yüzyıllarda Bizans Kültüründeki Değişim"i konu alan kitaplarında yazarlar, söz konusu dönemde düşüşe geçen başkent atölyelerinin yerini taşradaki üretim merkezlerinin aldıklarını söylerler. Yine onlara göre bu merkezler deniz aşırı ticarete imkân veren limanların yakınında idi. Tüm bu önermeler Kadıkalesi/Anaia kazıları ile kanıtlanmış görünmektedir. Arkeolojik veriler Anaia'da 13. yüzyılın ikinci

* Dr. Öğr. Üyesi, Celal Bayar Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü, Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Yerleşkesi, Yunusemre/Manisa. e-mail: tumayhazinedar@yahoo.com.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

yarısından sonra hem cam hem de sırlı seramik ve özellikle “zeuksippus tipi” kapların ticari üretimlerini ortaya koymuştur.

Bildirimizde öncelikle her iki malzemeye ait sayısal grafiklerle onların yoğun ticari üretimlerinin altı çizilirken, her ikisi arkeometrik verileriyle karşılaştırılacaktır. Bazen bu iki malzemenin birbirine karışan üretim bulguları, onların ortak yanlarını ortaya koyacak şekilde tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Kadıkalesi/Anaia, Orta Çağ, Cam, Zeuksippus, Üretim,

ABSTRACT

Kusadasi, Kadıkalesi/Anaia, one of the glass manufacture centers of the Middle Ages, was also the place where glazed Byzantine ceramics were produced. More than twenty thousand fragman of glass from the finds indicate the existence of glass artifacts for almost every function. However, bowls are very few among glass objects in Kadıkalesi. This situation brought to mind that the zeuxippus type ceramic vessels, which were the fashion of the period, were much more numerous, and they were preferred more than glass. Although this glazed ceramic group, named after the Istanbul Zeuxippus baths, was produced in many places outside the capital, Kadıkalesi examples differ from many other productions with their thin clays and glassy glazes. These ceramics, which attract attention with their color variations as well as their glossy glazes, resemble glass in a sense. They are also different from other Byzantine glazed ceramics in Kadıkalesi in this detail. Since glazes were applied with a thick layer on thin-clay vessels is evident in these ceramics with a glass tone. Glass and glaze have the same structure of raw materials, so A. P. Khazdan and A. W. Epstein state that glass was produced wherever glazed ceramics were made in the Byzantine era. In their book on "Change in Byzantine Culture in the 11th and 12th Centuries", the authors say that the capital's workshops, which fell into decline in that time, were replaced by production centers in the countryside. Also according to them, these centers were close to the ports that allowed overseas trade. All these propositions are seem to be proved by the excavations on Kadıkalesi. Archaeological data put forth the commercial production both glass and glazed pottery especially "zeuxippus typed" ware after the second half of the thirteenth century.

In our paper, firstly, the intense commercial production of both materials will be underlined with numerical graphics, while both will be compared with their archaeometric data. The production findings of these two materials, which can

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

sometimes be confused with each other, will be discussed in a way that reveals what they have in commons.

Keywords: Kadıkalesi/Anaia, Medieval, Glass, Zeuxippus, Production.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Tokat'ta Restorasyonu Yapılan Bir Sivil Yapı Örneği: Pazar Hükümet Konağı

An Example of A Civil Building Restored in Tokat: Pazar Government House

Uğur DEMİRBAĞ*

ÖZET

Pazar ilçesi; Tokat kent merkezinin batısında yer almaktadır. Kent merkezine uzaklığı 25 km olup Kazova üzerinde konumlanmıştır. İlçenin doğusunda Tokat Merkez, kuzeybatısında Turhal, batısında Zile ve doğusunda Artova ilçeleri ile çevrilidir. Pazar ilçesi antik çağda Kazova Dazimonitis adıyla, daha sonra bölge Türklerin eline geçtikten sonra Kazabad, Kazova, Ayna Pazarı, Aynalı Pazar, Eğrişehir, Avnibey Pazarı ve Ayan Pazarı gibi isimlerle anılmıştır. Tanzimat dönemi ile birlikte yeni bir yönetim anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu anlayışla birlikte yeni yönetim binalarına gereksinim duyulmuştur. Bu yapılardan biri hükümet konaklarıdır. Konaklar genel olarak kareye yakın dikdörtgen tarzda iç ve orta sofalı plan tipinde simetrik olarak giriş cepheleri öne sundurma şeklinde yapılmış genellikle meydana bakacak şekilde yapılmış sivil yapılardır. Bezeme giriş cephelerinde daha çok ön plana çıkmış olup diğer cepheler genellikle sade yapılmıştır. Çalışmada Tokat'ın Pazar ilçesinde meydana yer alan 1915 yılına tarihlenen Eski Hükümet Konağının devam etmekte olan restorasyonu ile birlikte mimari ve bezeme özellikleri incelenmiştir. 1916 yılında ilk defa suçlular evi olarak kullanılmış olup daha sonraları belediye, kaymakamlık, milli eğitim ve posta teşkilatı olarak günümüze kadar çeşitli devlet kurumlarına hizmet etmiştir. Konak iç sofalı plan tipinde zemin kat kagir, üst kat ise ahşap karkas arası kerpiç dolgu tekniğinde iki katlı, üst kat dışa çıkmalı olarak yapılmıştır. Yapının giriş kısmı kent meydanına bakmakla birlikte sundurma şeklinde yapılmıştır. Bezeme konağın üst kat tavan göbeğinde görülmektedir. Restorasyonda özellikle üst katın ahşap taşıyıcı, kerpiç dolgu malzemeleri, duvarların sıvaları, iç mekan zemin kaplamaları, tavanları ve tek kanatlı oda kapıları değiştirilmiştir. Hükümet konağının restorasyonu tamamlandıktan sonra günümüzde halk kütüphanesi olarak hizmet vereceği belirtilmiştir.

* Öğr. Gör. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Zile Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Mimari Restorasyon Programı, Tokat, Türkiye, e-mail: ugur.demirbaggenco@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anahtar Kelimeler: Pazar, Konak, Mimari, Bezeme.

ABSTRACT

Pazar district is located to the west of Tokat City Center. It is 25 km away from the city center and is located on Kazova. It is surrounded by Tokat Center in the east of the district, Turhal in the northwest, Zile in the west and Artova in the east. Pazar district was named as Kazova dazimonitis in ancient times, and after being captured by Region Turks, Casabad Kazova, Mirror Pazari, Aynali Pazar, Egrisehir Aynibey Pazari and Ayan Pazari. With the Tanzimat period, a new management approach emerged. With this understanding, new administrative buildings were needed. One of these structures are government mansions. Mansions are generally civilian buildings that are close to a square in a rectangular style, with interior and middle hall plan type, symmetrically built in the form of an entrance porch and facing the square. The decoration is more prominent on the entrance facades, and the other facades are generally simple. In the study, the ongoing restoration of the Old Government House dating back to 1915, located on the square in the Pazar district of Tokat, and its architectural and ornamental features were examined. It was used as a house of criminals for the first time in 1916 and later served to various state institutions as a municipality, district governorship, national education and postal organization. The mansion is in the plan type with an interior hall, the ground floor is made of masonry, the upper floor is made of adobe filling technique between the wooden carcass, and the upper floor is built with protruding. Although the entrance part of the building looks at the city square, it is made in the form of a porch. The decoration is seen on the upper floor ceiling core of the mansion. In the restoration, especially the wooden carrier, adobe filling materials, plaster of the walls, interior floor coverings, ceilings and single wing room doors of the upper floor were changed. It is stated that the government mansion will serve as a public library after the restoration is completed.

Keywords: Pazar, Mansion, Architectural, Decoration.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Seyîd Cemaleddîn Cami Süslemelerinde Ejderha Motifleri Üzerine Bir İnceleme

A Study of Dragon Motifs in Seyid Cemaleddin Mosque Decorations

Umid MOVLYANOV *

ÖZET

Süsleme bakımından oldukça zengin birikime sahip olan Seyîd Cemalledîn Camii kendine özgü, muhteşem mimarisi ile Türkmenistan'ın en gösterişli yapılardan biri olsa da aynı zamanda 1948 yılında gerçekleşen deprem nedeniyle en çok tahribata uğramış yapılarından biridir. 15. Yüzyıl Timurlu geleneği süsleme programlarını bünyesinde barındıran bu cami, diğer camiler'den belirleyici farkı, mimaride taç kapı sivri kemer alınlığının iki yanını dolduran lâcivert zemin üzerine yapılmış beyaz çiçekler ve kıvrım dallar arasında simetrik olarak yerleştirilmiş iki adet devasa yılan biçiminde resmedilen ejder süslemesi'dir. Her biri özel anlam taşıyarak nakşedilen bu figüratif süslemeler, dinî mimarinin bilhassa camilerde kullanımı, Orta Asya'daki yapılarda daha önce rastlanmamış, oldukça nadir uygulamalarından biridir. Türk-İslâm mimarisinde istisna bir örneğin ele alınacağı bu çalışmada, öncelikle cami'nin fizikî yapısı ve mimarisi adım adım incelenerek her konu arkeolojik verilere dayandırılarak bilgi verilecektir. Daha sonra kendine özgü olan muhteşem taç kapısı, cephe duvar kompozisyonlarda görülen kitabeler, simetrik olarak uygulanmış bitkisel motifler ve figüratif süslemeler hakkında özet bir şekilde işlemeye çalışacağız. Son olarak da, bu cami'ye işlenmiş ejder motiflerinin ilk olarak ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı hakkındaki efsanevi anlatımlara kısaca temas edip, Türk süsleme kültüründeki yeri değerlendirilecektir.

Anahtar Kelime: Taç kapı, Cami, Süsleme, Fizikî Yapı, Ejderha, Motif

ABSTRACT

Seyid Cemaleddin Mosque, the unique and magnificent architecture, is very rich in point of decorations, and even if it is one of the most flashy constructions in Turkmenistan as well one of the most damaged buildings due to earthquake in 1948. In 15th century within the scope of Timurid traditional decoration program, this mosque differs from others in adornment as white flowers on a dark blue background that fills both sides of the crown door pointed arch

* Dr., e-mail: umitvar.24@mail.ru/

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

pediment and a dragon depicted in the form of two gigantic snakes placed symmetrically between folded branches. These figurative ornaments, where engraved special meaning on each, are one of the rare applications of religious architecture, especially in mosques, that has not been seen before in buildings in Central Asia. In this study, the matter of exceptional example in Turkish-Islamic architecture will be discussed and first of all, examining the physical structure and architecture of the mosque step by step, in regard to archaeological data, will be given information about all issues. After we try to summarize information about unique crown doors, epitaphs, symmetrically applied floral motifs and figurative decorations seen on the facade wall compositions. In conclusion, we will briefly touch on legends about when and by whom dragon motifs were applied first in mosque and evaluate their place in the culture of Turkish decoration.

Key Words: Crown door, Mosque, Decoration, Physical Structure, Dragon, Motif

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Kadıkalesi Buluntuları Üzerinden Bizans Dokuma Üretimi Hakkında Bir Ön Görüş

Preliminary Thoughts on The Byzantine Production of Textiles Via Kadıkalesi/Anaia Finds

Umut KARDAŞLAR*

ÖZET

Sanat Tarihinde her kültür kendinden sonrakinin malzeme kaynağıdır. Mimaride taşların devşirme olarak kullanılması gibi küçük buluntular da yaşadıkları sürece tekrar tekrar kullanılırlar. Arkeolojik buluntularda buna en güzel örnek ağırşaklar ya da dokuma ağırlıklarıdır. Muhtemelen bu küçük objelerin ele geçmediği hiçbir kazı yoktur. Aslında genelde çok az gereçle ve fazla büyük alanlara ihtiyaç duymadan gerçekleşen dokumacılık, Orta Çağ'da da yaşam için gereksinim duyulan her yerde yapılabiliştir.

2001 yılından bu yana sürdürülen kazılarda, Kadıkalesi'nin çok katmanlı arkeolojisinde çok sayıdaki bu dokuma-örgü gereçleri bildirimizde başlıca sunum aracımız olacaktır. Çünkü bildiride, bu buluntular üzerinden genel olarak Bizans dokumacılığın tartışmayı amaçladık.

Ege'nin kıyısında, Kuşadası'nın güney sahilinde yapay bir tepe (höyük) üzerine konumlanan bir Orta Çağ kalesi olarak Kadıkalesi seramik, cam, metal gibi üretim sektörlerinin yanı sıra kemik işçiliği ve dokumacılığa dair verileri barındırmaktadır. Arkeolojik kazılarda alanın her katmanından çok sayıda ağırlık/ağırşak bulunması tekstil üretiminin kesintiye uğramadan yüzyıllar boyunca sürdürüldüğünü göstermiştir. Ayrıca ağırlıkların veya ağırşak buluntularının geniş bir zaman aralığına yayılmıştır, böylelikle Prehistoryadan Orta Çağ'a kadar birçok kez kullanıldıklarını da anlıyoruz. 13. yy yerleşim alanının geneline yayılmış olan çok sayıda taş ve pişmiş toprak ağırşak kaledeki dokuma sektörünün tek bir alanda yoğunlaşmadığını göstermektedir. Bu duruma ek olarak kazılar süresince kalenin farklı mekanlarından çok sayıda kemik

*Uzman Sanat Tarihi, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü. Adres: Karaova Mah. Kadıkalesi Sok. No: 20 Kuşadası/Aydın-Türkiye, e-mail: umut.krdslr@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

ağırsak, düğme ve iğnelerin ele geçirilmesi tek tip bir üretim yerine farklı tekstil ürünlerinin varlığını açıklamaktadır.

Kadıkalesi'nin körfezde yer alması ve ticari bir üs konumunda oluşu kalede yapılan üretimin bölgesel kalmadığını, deniz aşırı ülkeler ile paylaşıldığını göstermektedir. Bu etkileşim gerek hammadde ihracatı gerekse tekstil ürünlerinin ticaretinin yapılması şeklinde gerçekleşmiştir.

Bildirimiz kapsamında Kadıkalesi/Anaia geç dönem yerleşim katmanında bulunan 35 adet taş, 16 adet pişmiş toprak, 7 adet kemik ağırsağın yanı sıra kemik iğne ve bızlar ele alınacaktır. Kemik buluntular ayrıntılı olarak tanımlanmalarının dışında aynı zamanda tespit edildikleri mekânlara ilişkin olarak üretim önerileri açısından da değerlendirilecektirler.

Anahtar Kelimeler: Kadıkalesi, Arkeoloji, Tekstil, Dokuma, Ağırsak

ABSTRACT

In the history of art, every cultures are the sources of materials of the following ones. Like the reused stones in architecture, the minor objects used again and again according to their living. The whorls or the weaving weights are the finest samples to this in archaeological finds. Probably there is not any excavation fields which not contain them. In fact, weaving, which is generally made with very few tools and without the need for large areas, could be done wherever it was needed for life in the Middle Ages.

In the excavations carried out since 2001, these weaving-knitting tools in the multi-layered archeology of Kadıkalesi will be our main finds in our presentation. Because, in this paper, we aimed to open discuss Byzantine weaving in general through these finds.

Kadıkalesi, as a medieval castle located on an artificial hill (mound) on the coast of the Aegean in the southern beach of Kuşadası, contains traces of production sectors such as ceramics, glass and metal, as well as bonework and weaving. The finds of a large number of weights/spindles from each layer of the site in the archaeological excavations showed that textile production continued for centuries without interruption. We also understand that weights or spindle whorl finds were used many times over a wide period of time, from Prehistory to the Middle Ages. The large number of stone and terracotta spindle whorls scattered throughout the 13th century settlement show that the weaving industry in the castle was not concentrated in a single area. In addition to this situation, the discovery of many bone spindle whorls, buttons and needles from different parts

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

of the castle during the excavations explains the existence of different textile products instead of a single type of production.

The fact that Kadıkalesi is located in the gulf and is a commercial base shows that the production in the castle is not just regional, therewithal shared with overseas countries. This interaction took place in the form of both raw material export and trade of textile products.

Within the extent of our report, 35 stones, 16 pieces of terracotta, 7 bone spindle whorls as well as bone needles and awls found in the Kadıkalesi/Anaia late period settlement layer will be discussed. Bone finds will be explained in detail, as well as evaluated in terms of production proposals for the places where they were found.

Keywords: Kadıkalesi, Archeology, Textile, Weaving, Whorl

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Soli Pompeiopolis Kazılarında Bulunan Geç Roma D Seramikleri

Late Roman D Ware from The Excavations of Soli Pompeiopolis

Volkan YILDIZ*

ÖZET

Soli Pompeiopolis, Ovalık Kilikya (Kilikia Pedias) ile Dağlık Kilikya (Kilikia Trakheia) bölgelerinin sınır oluşturduğu alanda, Ovalık Kilikya Bölgesi'nde yer alan önemli bir liman kentidir. Kentte Sütunlu Cadde, Nekropol ve Soli Höyük sektörlerinde yapılan sistematik kazı çalışmalarında; Roma Dönemi kırmızı astarlı seramikleri arasında, Doğu Sigillataları A, B, C, D grubu; İtalyan Sigillataları, Sagalassos Kırmızı Astarlı Seramikleri ile Geç Roma kırmızı astarlı seramik gruplarından Phokaia Kırmızı Astarlı Seramikleri (Geç Roma C), Afrika Kırmızı Astarlı Seramikleri ve Geç Roma D Seramikleri (Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri) tespit edilmiştir. Sütunlu Cadde'de, Nekropol'de ve Soli Höyük'te 1999 ile 2019 yılları arasında gerçekleştirilen kazılar ile ortaya çıkarılan Geç Roma Dönemi kırmızı astarlı seramiklerinin alt grubu olan Geç Roma D Seramikleri çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Söz konusu grup; Antiocheia seramiklerini değerlendiren Waage tarafından Geç Roma D olarak adlandırılmıştır. Farklı üretim merkezlerinde üretilen bu kapların özellikle, Doğu Sigillata D grubu (Kıbrıs Sigillataları) ile benzerliğinden yola çıkarak, Hayes tarafından Kıbrıs kökenli oldukları önerilmiş ve Kıbrıs Kırmızı Astarlı Seramikleri olarak adlandırılmıştır. Hayes'in bu yayınında yaptığı tipoloji günümüzde hala geçerliliğini sürdürmekle birlikte, bu yayından sonra yapılan farklı ve güncel çalışmalar sonucunda da Hayes'in tipolojisine yeni formlar eklenmiştir. MS 4. yüzyıl sonlarından MS 7. yüzyıl sonlarına kadar üretilen ve kullanılan bu kaplar Afrika ve Phokaia kırmızı astarlıları (Geç Roma C) kadar yaygın olmasa da özellikle Akdeniz Havzasında yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Hatta öyle ki Akdeniz Havzasında Afrika ve Phokaia kırmızı astarlılarının ciddi bir rakibi olmuştur. Soli Pompeiopolis'te de Geç Roma Kırmızı astarlıları arasında Phokaia ve Afrika kırmızı astarlılarından sonra en yoğun grup Geç Roma D seramikleridir. Bu grubun form repertuarının oluşturulmasında Hayes'in tipolojisi örnek alınmıştır. Soli Pompeiopolis'te Hayes'in tipolojisine göre 7 form saptanmıştır. Tespit edilen formların tamamı yiyecek servisinde

* Dr. Öğretim Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Manisa, Türkiye, e-mail: yildiz.volkan@cbu.edu.tr.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

kullanılan tabak, kase ve çanaklardır. Soli Pompeiopolis'te bulunan Geç Roma D grubu MS geç 4. yüzyıl ile MS 7. yüzyıl arasına tarihlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Kilikya, Soli Pompeiopolis, Geç Roma Seramiği, Geç Roma D Seramikleri.

ABSTRACT

Soli Pompeiopolis is an important ancient port city. It is on the Plain Cilicia (Cilicia Pedias) and Rough Cilicia (Cilicia Tracheia) border area but located in the Plain Cilicia region. During the archaeological excavations of the city, Roman and Late Roman red slip ware groups have unearthed from the Colonnaded Street, the Necropolis and the Soli Mound sectors. Identified groups are Italian Sigillatas, Sagalassos Red Slip Ware, Eastern Sigillata A, B, C, D groups of Roman Red Slip Ware and Phocaeen Red Slip Ware (Late Roman C), African Red Slip Ware, Late Roman D (Cypriot Red Slip Ware) of Late Roman Red Slip Ware. Within the scope of this study, Late Roman D ware -a subgroup of Late Roman Red Slip Ware- finds of the 1999-2019 excavations of Colonnaded Street, Necropolis and Soli Mound are evaluated. The group in question was named as Late Roman D by Waage, who evaluated Antiocheia ceramics. Based on the similarities between this group, produced in several production centers, and particularly the Eastern Sigillata D (Cypriot Sigillata), Hayes suggested that they were of Cypriot origin and he named the group as Cypriot Red Slip Ware. Although the typology of Hayes in his publication is still valid today, new forms have been added to his typology as a result of different and current studies after his publication. Although this group, which is produced and used from the end of the 4th century AD to the end of the 7th century AD, is not as common as the African Red Slip Ware and the Phocaeen Red Slip Ware (Late Roman C), it was still used intensively especially in the Mediterranean Basin. In fact, it became a serious competitor of African Red Slip Ware and the Phocaeen Red Slip Ware in the Mediterranean Basin. Among the Late Roman Red Slip Ware finds from Soli Pompeiopolis, the richest group after the African Red Slip Ware and the Phocaeen Red Slip Ware is the Late Roman D. In this study, the form repertoire of the group is evaluated depending on the typology of Hayes. According to the typology of Hayes, 7 forms were identified in Soli Pompeiopolis. All of the detected forms are plates, bowls and basin used in food service. The Late Roman D finds from Soli Pompeiopolis are dated between the late 4th century AD to the 7th century AD.

Keywords: Cilicia, Soli Pompeiopolis, Late Roman Pottery, Late Roman D.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Kapadokya Bölgesi Müzelerinde Bulunan Bizans Buhurdanları

Byzantine Incense Burners in Cappadocia Region Museums

Yakup ÜNLÜLER*-İlker Mete MİMİROĞLU**

ÖZET

İnsanlık tarihi boyunca ısınma, aydınlanma ve silah olarak kullanılan ateş, aynı zamanda tanrısal bir madde olarak kabul edilerek inançlar içinde de yer bulmuştur. Tarihöncesi çağlardaki ayinlerde Tanrılara adanan kurbanlar ile birlikte buhurunda yakılmasıyla başlayan bu ritüel, MÖ. 4. Bin yılda Mezopotamya’da buhurun yakılması için özel bir kabın kullanılmasıyla daha da gelişmiştir. İlahi dinlerde de anlamı değişerek devam eden bu ritüel, Bizans döneminde kiliselerde gerçekleştirilen ayinler ile cenaze törenlerinde de yoğun olarak kullanılmıştır. Yakılan öd ve amber ağaç kabukları gibi yandığında güzel koku ve duman veren bitkilerin yakıldığı buhurdanlar ile mekandaki kötü koku ve ruhların temizlendiği, gerçekleşen ayinin ve çeşitli dini eşyaların kutsandığı düşünülmektedir. İçinde yanma eyleminin gerçekleştiği buhurdanlar, çoğunlukla dayanıklı bir malzeme olan bronz malzemeden üretilmişlerdir. Farklı biçimlerde ayaklı veya kaideli gövdelere sahip olan buhurdanlar, kenarlarına eklenen üç zincirli bir askılığı ile bir yere asılarak veya din görevlisi tarafından sallanarak kullanılmıştır. Günümüzde yurtiçi ve yurtdışındaki müzelerde örneklerini görebildiğimiz bu eserlerden, Kapadokya bölgesindeki müzelerde tespit edilmiş sekiz örnek ile iki buhurdan parçası tanıtılmaya çalışılacaktır. Aksaray, Kayseri, Kırşehir, Nevşehir, Niğde ve Ürgüp müzelerinde yer alan bronz buhurdan örneklerinden ikisi altıgen, altısı ise küresel gövdelidir. Kaideli ya da ayaklı olan örneklerin bazılarında ise ağız kenarına eklenen zincirler ile askı diskleri günümüze ulaşmıştır. Altı örneğin gövdesinde şeritler dışında bir süsleme bulunmamasına karşın iki örnekte kazıma tekniği ile yapılmış, bitkisel ve figürlü süslemeler yer almaktadır. Farklı müzelerde yer alan buhurdanlar ile buhurdan askı disklerinin inceleneceği bu çalışmada örnekler ayrıntılı bir şekilde ele

* Arkeolog, Niğde Müzesi, Niğde, e-mail: yakupunluler51@hotmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üni., Sosyal ve Beşeri Bilimler Fak., Sanat Tarihi Bölümü, Konya, e-mail: mimiroglu@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

alınarak; başta Anadolu olmak üzere Kapadokya bölgesi genelinde değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: Buhurdan, Bizans, Maden Sanatı, Bronz.

ABSTRACT

Fire, which has been used as a warming, enlightenment and weapon throughout the history of humanity, has also been accepted as a divine substance and found a place in beliefs. This ritual, which started with the burning of incense together with the sacrifices dedicated to the gods in prehistoric rites, was further developed with the use of a special container for burning incense in Mesopotamia in the 4th millennium BC. This ritual, which continues with a changing meaning in divine religions, was also used extensively in the rites and funeral ceremonies performed in churches during the Byzantine period. It is thought that with the incense burners, in which the plants that give off a nice smell and smoke when burned, such as burnt bile and amber tree bark, are burned, clean the bad smells and spirits in the place. In addition, rituals and various religious items are blessed with these incenses. The incense burners, in which the burning action takes place, are mostly made of bronze, which is a durable material. The incense burners, which have different shapes as footed or pedestal bodies, were used by hanging them with a three-chain hanger attached to the sides or swinging them by the religious official. Eight examples and two incense burners fragments found in museums in the Cappadocia region will be introduced. Two of the bronze incense burners samples in Aksaray, Kayseri, Kırşehir, Nevşehir, Niğde and rgp museums are hexagonal and six of them are spherical. In some of the examples with pedestals or footed, the chains and suspension discs added to the rim have survived to the present day. Although there are no ornaments other than stripes on the body of six specimens, two specimens have vegetal and figured ornaments made with scraping technique. In this study, in which incense burners and incense burners hanger discs in different museums will be examined, examples will be discussed in detail; will be evaluated throughout the Cappadocia region, especially in Anatolia.

Keywords: Incense Burners, Byzantine, Metallic Art, Bronze.

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Türk Taş Heykel Dikme Geleneğine Bağlanan Kıpçak-Kuman Heykelleri

Kipchak-Cuman Statues That Belong to The Turkish Stone Statue Tradition

Yaşar ÇORUHLU*

ÖZET

Türklerin ataları (Ön-Türkler) ve Türklerde kökeni menhirlere kadar geri giden dikili taş ve taş heykel dikme geleneği vardır. Bunun neolitik devir aşamasından da geçmiş bir gelenek olduğu anlaşılmaktadır. Neolitik devrin başına da Türkiye / Göbekli Tepe'deki taş heykeli koymak mümkündür. Zamanla meydana gelen ortak veya paralel inançlar, atalar kültürüne bağlı olarak, dikili-taş ve taş heykel dikme geleneğini oluşturmuştur. Bu bakımdan Türkiye/Anadolu'da başka benzer özellikler gösteren heykellerle de karşılaşabiliriz. Örneğin Ankara, Polatlı'daki Müze'de bulunan bir Frig heykeli de muhtemelen aynı ikonografiye dahil edilebilir. Hakkari Taşları olarak literatüre giren örnekler de bu gruba girer. Erzurum'da bulunan Göktürk Taş Babaları tarzındaki taş heykel ise zaten bir Türk (muhtemelen Kıpçak veya Oğuz) heykelidir.

Türk taş heykel dikme geleneğinin başlangıcı Okunyeve kültürü olarak kabul edilebilir; sonraki İç Asya kültürlerinden olan Andronovo'dan Tagar ve Taştık kültürlerine kadar olan devrede, bölgesel farklılıklarla yapısına devam edilen dikili taş ve heykeller, İskit-Hun devirlerinde de o dönemlerin ata inançlarına göre şekillenerek Göktürk devrine ulaşır. Göktürk döneminde sayıları çok artan bu ata heykelleri, devletin sınırlarının genişlemesine paralel olarak, neredeyse bütün İç Asya ve Orta Asya'ya yayılır. Söz konusu heykeller, Türk İslam dönemlerinde, büyük oranda insanı temsil eden mezar taşlarına dönüşür.

Müslüman olmayan Türklerin yoğun olduğu bölgelerde ise taş heykel yapımı klasik şekli ve anlamlarına uygun bir şekilde devam eder. Bu bakımdan dikkat çekici örnekler Karadeniz'in kuzeyinde, Kırım ve Ukrayna'da karşımıza çıkmaktadır. Daha önce bir kısım örnekleri üzerinde incelemeler yaptığımız ve Kıpçak ve Kumanlara ait olarak kabul edilen bu heykeller, bulundukları yerler, anlamları, biçimleri ve özellikleri ile genel olarak Türk taş heykel İkonografisine bağlanmaktadır. Ancak burada, her bölge ve dönemde olduğu

* Prof. Dr., Ahmet Yesevi Sk. No 15, D.18, Maltepe/İstanbul, e-mail: ycoruhlu64@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

gibi, Türk topluluklarının kendilerine özgü yaşantıları ve bölgesel farklılıklardan kaynaklanan değişik bir ifade ve üslup da karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu heykellerin önemli bir kısmı bugün müzelerde bulunuyorsa da bunlar daha eski Türk devirlerindeki benzer şekilde, ata mezarları, ata makamları veya ata tapınakları denilebilecek yerlerde veya kurganlar üzerinde (bazen de geçilen yol üstünde) yer alıyordu. Taş heykeller yine eski dönemlerde görüldüğü gibi kadın ve erkek olarak, bazen elbise ayrıntıları iyice belirtilmiş ve belirli duruş ve el tutuş biçimleri ile ve ayrıca ellerinde çeşitli kap ve nesneler tutuyorken gösterilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Türk, Taş Heykel, Hun, Göktürk, Kıpçak-Kuman

ABSTRACT

The ancestors of the Turks (Proto-Turks) and the Turks have a tradition of erecting of obelisk and stone statues, whose origin goes back to the menhirs. It is understood that this is a tradition had passed through the Neolithic period and developed. It is possible to put the stone statue in Göbekli Tepe /Turkey at the beginning of the Neolithic period. Common or parallel beliefs that emerged over time, formed the tradition of erecting obelisk and stone statues, depending on the ancestral cult.

In this respect, we may come across with other statues with similar characteristics in Anatolia. For example, a Phrygian statue found in the museum in Polatlı, Ankara could possibly be included in the same iconography. Examples that are in the literature as Hakkari Stones are also included in this group. The stone statue in the style of Göktürk Stone Fathers found in Erzurum is already a Turkish (possibly Kipchak or Oguz) statue.

The beginning of the tradition of Turkish stone statues can be considered as Okunev Culture. The Obelisks (stels) and statues, which were continued to be erected with regional differences in the period from Andronovo to the Tagar and Tastik cultures which are the later Inner Asian cultures, reached to the Göktürk era by being shaped according to the ancestral beliefs of those times in the Scythian-Hun periods. These ancestor statues, which increased in number during the Göktürk period, spread to almost all of Inner Asia and Central Asia in parallel with the expansion of the State's borders. The statues probably turn into tombstones representing humans to a large extent during the Turkish-Islamic period. In regions where non-muslim Turks are concentrated, stone statue continues in accordance with its classical shape and meanings.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

In this regard, striking examples are encountered in the north of the Black Sea, in Crimea and Ukraine. These statues, which we have examined on some samples before and accepted as belonging to Kipchak-Cumans, are generally linked to Turkish stone statues iconography with their location, meanings, forms and features. However, here, as in every region and period, we encounter a different expression and style stemming from the distinctive lives of Turkish communities and regional differences.

Although most of the statues are in museums today, they were located in places that could be called ancestral tombs, ancestral authorities or ancestral temples, or on kurgans (sometimes on the road), similar to those in earlier Turkish times. Stone statues, as seen in ancient times, are shown as men and women, sometimes with details of their dress, and with certain postures and ways of holding, as well as holding various pots and objects in their hands.

Key Words: Turk, Stone Statue, Hun, Turk Khaganate, Kipchak-Cumans

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Konya Cami Ve Mescitlerinde Yeni Bulunan Alçı Mihraplar Ve Bayındır Örneği

The New Stucco Mihrabes Found in Konya Mosques and Masjids And Bayındır Example

Yaşar ERDEMİR* -Ahmet YAVUZYILMAZ**

ÖZET

Türk sanatında mimariye bağlı süslemenin önemli malzemelerinden birisini teşkil eden alçı, daha ziyade yapıların içinde kullanılmış; taş, tuğla, kerpiç örgüye uyum sağlaması, ucuza mal olması, kolay şekil verilmesi gibi özellikleriyle tercih sebebi olmuştur. Bunların yanında geçmişe dayalı geleneğin devamını da oluşturan bu malzeme, yapıların duvar ve tavan kaplamalarında, geçiş elemanlarında, pencere şebekelerinde, ocakların davlumbazlarında, raf ve konsollarda, sekilerde genellikle dekoratif eleman olarak öne çıkmıştır. Bunlardan biriside mihraplardır.

Alçı mihrapların Konya cami ve mescitlerinde erken dönemlerden (13. yy) itibaren yaygın olarak kullanıldığı son yıllardaki araştırmalar ve restorasyon çalışmalarında ortaya çıkarılmış olup, Hoca Hasan Mescidi, Aksinne Mescidi, Yağmapınar Camii, Bayındır Cami mihrapları bunlar arasındadır.

Daha erken örnekleri Türk askerleri için 9. yy'da Abbasiler tarafından kurulan Samarra şehrinde görülen ve Avrasya hayvan üslubunun etkilerini yansıtan alçı malzemenin iki teknikle işlendiği, “eğri kesim” tekniğindeki bitkisel bezemeli olanların daha geniş bir coğrafyaya yayıldığı anlaşılmaktadır. Tolunoğulları ve Fatimiler’le Mısır’da, Büyük Selçuklular’la İran’da yaygınlaşmış ve Türkiye’ye geçmiştir. Nayın, Ardistan, Mescid-i Haydariye gibi camilerde karşımıza çıkan alçı mihrapların Türkiye’de de birçok örneği bulunmaktadır; Selçuklu başkenti olması nedeniyle de Konya’dan başlayarak Büyük Selçuklu etkisiyle Anadolu’ya dağıldığı takip edilebilmektedir.

* Dr. Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü (emekli) Öğretim Üyesi, e-mail: yerdemir42@hotmail.com

** Öğr. Gör. Dr., Necmettin Erbakan Üni., Sosyal ve Beşeri Bilimler Fak., Sanat Tarihi Bölümü, Konya, e-mail: ahmet_yavuzyilmaz@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

Anahtar Kelime: Konya, Alçı, Mihrap, Bayındır Camii

ABSTRACT

Stucco, which is one of the important materials of architectural decoration in Turkish art, was mostly used in buildings; It has become the reason for preference with its features such as being compatible with stone, brick, adobe masonry, being cheap, and easy to shape. In addition to these, this material, which is the continuation of the tradition based on the past, has come to the fore as a decorative element in wall and ceiling coverings, transition elements, window networks, hoods of stoves, shelves and consoles, and benches. One of them is the mihrabs. The widespread use of stucco mihrabs in Konya mosques and masjids since the early (13th century) has been revealed by research and restoration work in recent years. Hoca Hasan Masjid, Aksinne Masjid, Yağmapınar Mosque, Bayındır Mosque mihrabs are among these.

It is seen that the stucco material, which is seen in the city of Samarra, which was founded by the Abbasids in the 9th century for Turkish soldiers, and reflects the effects of the Eurasian animal style, was processed with two techniques. It is understood that the vegetal decorated stucco samples in the "curve cut" technique spread over a wider geography. It became widespread in Egypt with the Tolunogulları and Fatimids, in Iran with the Great Seljuks and passed to Turkey. There are many examples of stucco mihrabs in Turkey, which can be seen in mosques such as Nayin, Ardistan and Mescid-i Haydariye. There are many examples of stucco mihrabs in Turkey, which we encounter in mosques such as Nayin, Ardistan, Mescid-i Haydariye; Since it was the capital of the Seljuks, it can be followed that it started from Konya and spread to Anatolia under the influence of the Great Seljuks.

Keywords: Konya, Stucco, Mihrap, Bayındır Mosque

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Bilinmeyen Bir Selçuklu Mihrabı: Müftü Abdullah Efendi Mescidi'ndeki Mihrap

An Unknown Seljuk Mihrab: Mihrab of Mufti Abdullah Efendi Masjid

Zekeriya ŞİMŞİR*

ÖZET

İslâm mimârisinde mihrap, cami, mescit, musallâ gibi ibâdet mekânlarında kibleyi gösteren ve imamın namaza durduğu yer olarak önemli bir mimari elemandır. Kible duvarının ortasında niş şeklinde girintiden oluşan mihraplar, seçilen malzeme, plan, cephe ve tezyînât bakımından dikkatleri üzerine teksîf eden, aynı zamanda sembolik anlamlar da taşıyan odak noktası durumunda mimârî bir ögedir.

Bu bildiride Konya İli, Karatay İlçesi, Köprübaşı Caddesi üzerinde yer alan Müftü Abdullah Efendi Mescidi'nde bulunan mihrabın üzerinde durulacaktır. Cevizaltı Mescidi olarak da bilinen yapı, kare planlı, kübik gövdeli, üzeri kırma çatı ile örtülü mütevâzi bir mahalle mescididir. Kitabesi olmayan yapının Müftü Abdullah Vahdî Efendi tarafından 1885 yılında yaptırıldığı bilinmektedir. Kible tarafında 1923 tarihli bir de çeşmesi vardır. Mescidin harimindeki mermer mihrap yapının en önemli mimari elemanıdır. İlk bakışta bu mescide ait olmadığı ve Selçuklu dönemine ait olduğu anlaşılmaktadır. Başka bir Selçuklu mescidinden bu mabede nakledilmiştir. Dikdörtgen formlu mihrap, iki taraftan sütüncelerle sınırlandırılmış beşgen planlı nişinin üzeri beş sıra mukarnaslı kavsaraya sahiptir. Alınlığına Selçuklu sülüsü hattıyla bir hadîs-i şerîf yazılmıştır. Profilli çerçevelerinde herhangi bir süs unsuru bulunmamaktadır. Bildiride mihrabın özellikleri ayrıntılı olarak tanıtılarak dönemin diğer örnekleriyle karşılaştırılıp değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Anadolu Selçuklu, Mihrap, Mukarnas, Selçuklu Sülüsü, Müftü Abdullah Efendi Mescidi

ABSTRACT

In Islamic architecture, mihrabs are pivotal element in terms of the fact that they show the direction of qibla and the place where imam performs his prayer in

* Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, zekeriyasimsir@hotmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

mosques, cemeteries and other worship areas. Mihrabs that are carved into the qibla walls, have been a focal element of architecture with their choice of materials, plans and decorations along with their symbolic meanings

In this article, the mihrab of Mufti Abdullah Efendi Masjid which is located on the Koprubasi Street in Karatay district of Konya province, will be explained. The building also known as Cevizalti Masjid, is a square planned structure with a cubic body, and is covered with a hipped roof. The masjid was built by Mufti Abdullah Vahdi Efendi in 1885 and has no inscription on it. On the qibla direction, there is also a drinking fountain dated back to 1923. The marble mihrab is the most striking architectural element of the masjid. At first glance, the marble mihrab which is transferred from another masjid could be understood that it does not belong to this mosque but in fact it belongs to the Seljuk period. Rectangular mihrab is restricted by two small columns on pentagonal alcove with five rows of muqarnas above it. There is also a hadith written in Jeli Thuluth and no ornament on the frame of the mihrab. The characteristic features will be explained by comparing similar examples of the historic period.

Keywords: Anatolian Seljuks, Mihrap, Muqarnas, Seljukian Thuluth, Mufti Abdullah Efendi

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Bir Orta Çağ Kazısından Mimari Koruma Deneyimleri

Experiences in Architectural Conservation from A Medieval Ages Excavation

Zeynep MERCANGÖZ* -Ersin SERÇEK**

ÖZET

Arkeolojide yaygın bir deyiş vardır: Koruyamayacağını asla kazma! Kuşkusuz bu her zaman kolay olmaz. Antik dönemin devasa blok taş mimarisinden farklı olarak, Orta Çağ'dakiler ender olarak kireç harçlı moloz duvarlara sahiptirler, onları da toprak altından çıkarıyorsanız, korumanız hayli zordur. Ancak kazılarda bütçeler her zaman ne malzeme ne de restoratörlerle koruma projeleri için yeterli değildir. Yine de Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Kazısı olarak, biz şanslıyız ki uygulamalarımızdan ikisinde, biri TÜBİTAK diğeri GEKA (Güney Ege Kalkınma Ajansı) tarafından desteklenen projelerimiz oldu. Ama her kazı sezonunda ortaya çıkan duvarlar şapkalanarak sağlamlaştırılırken, çok sayıda küçük eser/küçük buluntularımız temizlemekte, sırlı ve sırsız seramik parçalarından Bizans dönemi kap-kaçakları kısmen tamlayıp bütünlemekteyiz. Acil müdahalelerden ilki 2002 yılında, kalede, içteki kapının hemen önündeki namazgâhın moloz duvarlarını, arkeoloğumuz Prof. Ersin Doğer'in önerisiyle, çamur harçla kapatma (*şapkalamak*) olmuştu. Ne var ki daha sonraki yıla gelmeden, toprak duvarların üzerinden yağışlarla akıp gitmişti. Bir sonraki sezonda, kuru duvarları çamurun içine kattığımız biraz samanla örtmeye çalıştığımızda da ertesi yıl duvarlar üzerinde otlar bitti. Ertesi yıl, aynı zamanda konservatörümüz olan arkeolog Rıdvan İşler'in talimatıyla duvarları kaplamak için çamura çimento ekledik. Bu uygulamaların tümü kuru, çamur harçlı duvarlar içindi. Bu kez de duvarların üzerinde çatlamalar oldu. 2007 yılından itibaren açmaya başladığımız anıtsal kilisenin kireç harçlı duvarlarını, harcını analiz ettirdikten sonra, özel malzeme sipariş ettik. 2009

*Prof. Dr. Ege Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi, Kuşadası Kadıkalesi Kazısı, e-mail: zeynepmrcngz@gmail.com; Karaova Mah. Kadıkalesi Sok. No.20 Kuşadası-Aydın-Türkiye

**Sanat Tarihçi, Karaova Mah. Kadıkalesi Sok. No:20 Kuşadası-Aydın, e-mail: ersinsercek@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

yılındaki TÜBİTAK desteği ile bu kez kilisedeki duvarlarla duvar resimleri, bir mimarlık firmasından aldığımız hizmetle sağlamlaştırıldılar.

Bildirimizde, Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia kazısındaki destekli projelerimizi ve gün yüzüne çıkarılan mimariyi koruma için acilen harekete geçmemizi gerektiren tüm uygulamaları, sizlerle paylaşmak istedik. Böylece müdahalelerin olumlu ve olumsuz sonuçlarını tartışırken, kazımızdaki yirmi yıllık yaşanan değişime de dikkat çekmeyi amaçlamaktayız.

Anahtar Kelimeler: “Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Kazısı”, Mimari Koruma, Bizans Seramiği

ABSTRACT

There is a common expression in archaeology that never unearths what you can't protect! Of course this is not always easy. Unlike the massive block-stone architecture of antiquity, those of the Middle Ages rarely had lime-mortar rubble walls, which are very difficult to maintain if you dig them out of the ground. However, in the excavations, budgets are not always sufficient for conservation projects with neither material nor restorers.

Still, as Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Excavations we are lucky that we had projects supported by TUBITAK and GEKA in two of our architectural projection interventions. But while the walls uncovered in each excavation season are strengthened by capping, we clean up many minor objects/small finds and we put together the glazed and unglazed sherds to restore the Byzantine potteries..

The first of the urgent interventions was in 2002, in the castle, the walls of prayer hall (namazgâh) just in front of the inner door, our archaeologist Prof. Ersin Doğer's suggestion, it was to coat (capping) it with mud. Before the following year, however, the earth had run over the walls in rain. In the next season, when we try to cover the rubble walls with some straw that we mixed in the mud, a year after weeds grew on the walls. Then, we added the cement into the mud for capping the walls as an order by archaeologist Rıdvan İşler who is also our conservator. This time the cracks were occurred on the walls. Whatever result, all of these applications were for unmortar or mud-mortared walls.

When a monumental church begun to unearth in the year 2007, we made the mortar of the walls of it analyzed, to order special material. And then with the support of TÜBİTAK in 2009, this time the walls and murals in the church were reinforced with the service from an architecture firm.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

In our paper, we wanted to share with you, all our practices that require us to act urgent in order to preserve the architecture and supported projects in the Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Excavations. Thus, we aim to draw attention to the change in our excavation for twenty years, while revealing positive and negative results on the interventions.

Keywords: The Excavation of Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia, Architectural Protection, Byzantine Ceramics

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY

Fransız Basını “Le Petit Journal’ın” Gözüyle Osmanlı İmgesi İllüstrasyonları

Illustrations of the Ottoman Image Through the Eyes of the French Press “Le Petit Journal”

Zülfıye BAYTAR*

ÖZET

Türkiye-Fransa ilişkilerinin tarihsel temelleri Haçlı Seferleri’ne kadar götürülebilir. Osmanlı Devleti ile Fransa arasındaki siyasi ilişkiler, gerçek anlamda Kanunî Sultan Süleyman döneminde başlar. Bu dönemde ticareti geliştirmek ve Osmanlı Devleti’ne karşı bir Haçlı ittifakını önlemek amacıyla Fransa ile bir kapitülasyon anlaşması imzalanmıştır. İlerleyen dönemler de Fransa ile olan karşılıklı ilişkiler genişlemiş ve boyut değiştirmeye başlamıştır.

17. yüzyılda yaşanan siyasi ve askeri başarısızlıklar, Osmanlının toprak kaybetmesine, ekonomik sıkıntılar yaşamasına ve sosyo-kültürel alanda iç karışıklıklar yaşamasına neden olmuştur. 18. yüzyılda, içe dönük reform ve düzen anlayışından, dışa dönük yeni reform hareketleri yapmaya başlar. Bu doğrultuda yönünü batıya çeviren Osmanlı, özellikle Fransa ile siyasi, askeri ve kültürel anlamda etkileşime girerek birçok alandaki yenilikleri ülkesine taşımıştır.

19. yüzyılda ise artan sanayi devrimi ve çeşitli teknolojik buluşlar, Batı ülkelerini sömürge yarısına sokmuştur. Batılı Emperyalist güçlerin odağı haline gelen Osmanlı toprakları, Fransız ihtilalinin yaymış olduğu milliyetçilik akımı ile Avrupalı devletlerin çıkarları doğrultusunda böl, parçala, yönet siyasetinin merkezi haline gelmiştir.

18. yüzyılda Avrupa’da artan Turquerie modası, 19. yüzyılın ilk yarısında başta Fransa olmak üzere; diğer Avrupa Ülkelerinde oryantalizm akımının doğmasına sebep olmuştur. 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nda başta askeri olmak üzere siyasi, uluslararası, ekonomik, sosyal ve kültürel dönüşümlerin yaşandığı, yeniliklerin geldiği bir dönem olmuştur.

Bu araştırmanın amacı, Fransız gazetesi “Le Petit Journal’ın, Pazar eki “Supplement Illustré” de yer alan haber görsellerinde Osmanlı imgesi ile

*Doktorant, Hacettepe Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, e-mail: zulfiyebaytar@gmail.com

25. ULUSLARARASI ORTA ÇAĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

dönemin siyasi, askeri, sosyo-ekonomik ve kültürel alanlarda meydana gelen olaylara nasıl yaklaşıldığı ve olayların nasıl ele alındığı hakkında çözümleme yapmaktır. Bu kapsamda araştırmam, 19. yüzyılın son çeyreğinde II. Abdülhamid(1876-1909) döneminde yaşanan olayları kapsayacak şekilde sınırlandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: 19. Yüzyıl Fransa Medyası, II. Abdülhamid Han, İllüstrasyon, Haber.

ABSTRACT

The historical foundations of Turkey-France relations can be traced back to the Crusades. The political relations between the Ottoman Empire and France really begin during the reign of Suleiman the Magnificent. In this period, a capitulation agreement was signed with France in order to develop trade and prevent a crusader alliance against the Ottoman Empire. In the following periods, mutual relations with France expanded and began to change in size.

The political and military failures in the 17th century caused the Ottomans to lose land, experience economic difficulties, and experience internal turmoil in the socio-cultural field. In the 18th century, he began to make new outward reform movements from his inward understanding of reform and order. Turning its direction to the west in this direction, the Ottoman Empire brought innovations in many fields to its country by interacting with France in political, military and cultural sense.

In the 19th century, the increasing industrial revolution and various technological inventions brought Western countries into the colonial race. The Ottoman lands, which became the focus of the Western Imperialist powers, became the center of the policy of divide, divide and rule in line with the interests of the European states with the nationalism movement spread by the French Revolution.

Turquerie fashion increased in Europe in the 18th century, especially in France in the first half of the 19th century; It caused the birth of orientalism movement in other European countries. In the 19th century, in the Ottoman Empire, political, international, economic, social and cultural changes, especially military, were experienced and innovations were experienced. In the 19th century, the Ottoman Empire was a period in which political, international, economic, social and cultural transformations were experienced, especially military, and innovations came.

25. ULUSLARARASI ORTA AĞ VE TÜRK DÖNEMİ KAZILARI VE SANAT TARİHİ ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

*25th INTERNATIONAL SYMPOSIUM on MEDIEVAL and TURKISH PERIOD
EXCAVATIONS and RESEARCH in ART HISTORY*

The aim of this research is to examine how the Ottoman image in the news images in the Sunday Supplement “Supplement Illustre” of the French newspaper "Le Petit Journal" and how the events that took place in the political, military, socio-economic and cultural fields of the period were approached and how the events were handled. In this context, my research was carried out in the last quarter of the 19th century. It was limited to cover the events that took place during the reign of Abdülhamid (1876-1909).

Keywords: 19th Century French Media, II. Abdülhamid Han, Illustration, News.